

DOKTORI (Ph.D.) ÉRTEKEZÉS

EGYED KRISZTIÁN

Nyugat-magyarországi Egyetem
Sopron
2009

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
GAZDASÁGI FOLYAMATOK ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA
DOKTORI ISKOLA
MARKETING PROGRAM**

**Egyenlőtlenségek, pályázati források és kapcsolati hálók,
a Sopron-Fertődi kistérségben**

Doktori (PhD) értekezés

**Készítette:
Egyed Krisztián**

**Témavezető:
Dr. Kiss Edit Éva DSc – Dr. Horváth Csaba PhD**

**Sopron
2009**

**EGYENLŐTLENSÉGEK, PÁLYÁZATI FORRÁSOK ÉS KAPCSOLATI HÁLÓK,
A SOPRON-FERTŐDI KISTÉRSÉGBEN**

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

Készült a Nyugat-magyarországi Egyetem
Széchenyi István „Gazdasági folyamatok elmélete és gyakorlata” Doktori Iskola

Marketing programja keretében

Írta:
Egyed Krisztián

Témavezető: Dr. Horváth Csaba PhD .....

Dr. Kiss Edit Éva DSc .....

Elfogadásra javasolom (igen / nem) (aláírás)

A jelölt a doktori szigorlaton 100 % -ot ért el.

Sopron, ...
a Szigorlati Bizottság elnöke

Az értekezést bírálóként elfogadásra javasolom (igen /nem)

Első bíráló (Dr. ....) igen /nem .....
(aláírás)

Második bíráló (Dr. ....) igen /nem .....
(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján ..... % - ot ért el.

Sopron, ...
a Bírálóbizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése.....

.....
Az EDT elnöke

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	1
I. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
1. TERÜLETI FEJLŐDÉS ÉS EGYENLŐTLENSÉGEK	4
1.1. <i>Fejlődés és egyenlőtlenségek elméleti megközelítésben</i>	4
1.2. <i>Egyenlőtlenségi folyamatok Magyarországon</i>	17
1.3. <i>A hazai egyenlőtlenségi kutatások módszerei</i>	24
2. TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZEI	31
2.1. <i>A területfejlesztés lehetséges eszközei</i>	31
3. A KAPCSOLATI (HÁLÓZATI) TŐKE ÉS A HÁLÓZATELEMZÉS MÓDSZERTANA.....	40
3.1. <i>Társadalmi hálózatok vizsgálata, a hálózatelemzés alkalmazása</i>	43
II. A KUTATÁS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI	49
1. A KUTATÁS ALKALMAZOTT MÓDSZEREI	49
III. A SOPRON-FERTŐDI KISTÉRSÉG JELLEMZŐI.....	57
1. A KISTÉRSÉG FOGALMA ÉS LEHATÁROLÁSA	57
2. A SOPRON-FERTŐDI KISTÉRSÉG TÁRSADALMI-GAZDASÁGI SAJÁTOSságAI	60
2.1. <i>Természetföldrajzi adottságok</i>	62
2.2. <i>Történelmi, gazdasági és közigazgatási előzmények</i>	64
2.3. <i>Közlekedés-földrajzi kapcsolatok</i>	70
2.4. <i>A gazdaság szerkezete</i>	73
2.4.1. <i>Mezőgazdaság</i>	73
2.4.2. <i>Ipar</i>	78
2.4.3. <i>Kereskedelem és idegenforgalom</i>	82
2.5. <i>Az infrastruktúra fejlettsége</i>	84
2.6. <i>Demográfiai folyamatok</i>	87
IV. EREDMÉNYEK	91
1. EGYENLŐTLENSÉGEK A SOPRON-FERTŐDI KISTÉRSÉGBEN	91
1.1. <i>A komplex fejlettségi mutató egyenlőtlenségei</i>	91
1.1.1. <i>Gazdasági mutatók</i>	91
1.1.1.1. <i>1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma</i>	91
1.1.1.2. <i>Működő gazdasági szervezetek számának változása</i>	94
1.1.1.3. <i>1000 lakosra jutó felsőoktatási intézményben dolgozó oktatók száma</i>	97
1.1.1.4. <i>Egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem</i>	98
1.1.2. <i>Infrastrukturális mutatók</i>	101
1.1.2.1. <i>Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások aránya</i>	101
1.1.2.2. <i>Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza</i>	103
1.1.2.3. <i>Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában</i>	106
1.1.2.4. <i>1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma</i>	108

1.1.2.5. 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma	111
1.1.2.6. Komplex életminőség elérési mutató – a legközelebbi megyei jogú város közúti távolsága.....	114
1.1.2.7. 1000 lakosra jutó távbeszélő száma	115
1.1.3. Társadalmi-szociális helyzet	117
1.1.3.1. Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya	117
1.1.3.2. 1000 lakosra jutó személygépkocsi száma	119
1.1.3.3. Vándorlási különbözet évi átlaga	122
1.1.3.4. 60 évnél idősebb népesség aránya.....	125
1.1.3.5. A települések lélekszáma	128
1.1.3.6. Halálozási ráta.....	131
1.1.4. Foglalkoztatási helyzet	133
1.1.4.1. Munkanélküliek aránya.....	133
1.1.4.2. Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli).....	136
<i>1.2. A pályázati források egyenlőtlenségei .....</i>	<i>139</i>
<i>1.3. A kapcsolati hálóak egyenlőtlenségei .....</i>	<i>144</i>
1.3.1. Közlekedés-földrajzi kapcsolatok.....	144
1.3.2. Az önkormányzatok együttműködései	147
1.3.3. A lakosság ingázásai	149
1.3.4. A vállalkozások kapcsolati hálói	153
1.3.5. A kapcsolatok terén megmutatkozó kistérségi egyenlőtlenségek	157
<i>1.4. Összegző statisztikák.....</i>	<i>160</i>
2. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	164
2.1. Az alkalmazott módszertan újdonság-értéke.....	164
2.2. Új elemek a megállapításokban.....	166
V. ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK.....	169
SUMMARY.....	172
MELLÉKLETEK.....	175
M1. IRODALOM	175
M2. ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK, TÉRKÉPEK	196

Ábrajegyzék

1. ábra A módosított Williamson-i modell	11.
2. ábra A fejlődés és az egyenlőtlenség viszonyának rövid távú hullám-modellje	13.
3. ábra „Visszatérés a trendvonalra” és annak következményei	16.
4. ábra A területfejlesztés eszközeinek osztályozása	37.

Táblázatjegyzék

1. táblázat A Sopron-Fertődi kistérség településeit érintő községi közös tanácsok, 1971-ben	68.
2. táblázat A Sopron-Fertődi kistérség településeinek és lakosságának megoszlása a települések nagyságcsoportjai szerint, 2007-ben	70.
3. táblázat 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok	94.
4. táblázat Működő gazdasági szervezetek számának változása – kistérségi korrelációs kapcsolatok	97.
5. táblázat Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem – kistérségi korrelációs kapcsolatok	100.
6. táblázat Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok	103.
7. táblázat Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza – kistérségi korrelációs kapcsolatok	105.
8. táblázat Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában – kistérségi korrelációs kapcsolatok	108.
9. táblázat 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok	110.
10. táblázat 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma kistérségi korrelációs kapcsolatok	113.
11. táblázat 1000 lakosra jutó távbeszélők száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok	117.
12. táblázat Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya – kistérségi korrelációs kapcsolatok	119.
13. táblázat 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok	122.
14. táblázat Vándorlási különbözet évi átlaga – kistérségi korrelációs kapcsolatok	125.
15. táblázat 60 évnél idősebb népesség aránya – kistérségi korrelációs kapcsolatok	127.
16. táblázat A települések átlagos lélekszáma – kistérségi korrelációs kapcsolatok	130.
17. táblázat Halálozási ráta – kistérségi korrelációs kapcsolatok	133.
18. táblázat Munkanélküliek aránya – kistérségi korrelációs kapcsolatok	136.
19. táblázat Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) – kistérségi korrelációs kapcsolatok	139.
20. táblázat A Sopron-Fertődi kistérségbe érkezett pályázati források eloszlásának egyenlőtlenségei	142.
21. táblázat A pályázati források fajlagos adatai – kistérségi korrelációs kapcsolatok	144.
22. táblázat Az egyes települések fokszámainak egyenlőtlenségei	158.

23. táblázat A kapcsolatok megoszlása a Sopron-Fertődi kistérségben – kistérségi korrelációs kapcsolatok	159.
24. táblázat Az 1992-ben kimutatott fejlettség és az időszak során elért fejlődés korrelációs kapcsolata	160.
25. táblázat A kistérségi átlagos fejlődés és Sopron fejlődésének, valamint a kistérségi átlagos fejlődés és a vidéki települések átlagos fejlődésének korrelációs kapcsolatai	161.
26. táblázat Az 1992-ben kimutatott fejlettség és a településekre érkező pályázati források rangsorainak korrelációs kapcsolatai	162.
27. táblázat Az 1992-2006. között elért fejlődés és a települések pályázati forrásai, valamint az időszak során elért fejlődés és a kapcsolatrendszerek közötti korrelációs kapcsolatok	163.

Térképjegyzék

1. térkép A Sopron-Fertődi kistérség fekvése Győr-Moson-Sopron megyében	61.
2. térkép A Sopron-Fertődi kistérség települései, a 2004. évi CVII. tv. alapján	61.
3. térkép 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	92.
4. térkép A működő gazdasági szervezetek számának változása 1993-ra, valamint a mutató értékének változása 1993-2006 között	95.
5. térkép A felsőoktatásban dolgozó oktatók száma 2005-ben	97.
6. térkép Az egy fő állandó lakosra jutó belföldi jövedelem 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	99.
7. térkép A közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	101.
8. térkép Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	104.
9. térkép A vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	106.
10. térkép Az 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	109.
11. térkép Kiskereskedelmi boltok 1000 lakosra jutó száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	111.
12. térkép A legközelebbi megyei jogú város távolsága	114.
13. térkép 1000 lakosra jutó távbeszélők száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	115.
14. térkép Az épített 3-x szobás lakások aránya 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	118.
15. térkép Az 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	120.
16. térkép Vándorlási különbözet évi átlaga 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	123.
17. térkép A 60 évnél idősebb népesség aránya 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	126.
18. térkép A települések lélekszáma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	128.
19. térkép A halálozási ráta 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között	131.

20. térkép A munkanélküliek aránya 1993-ban, valamint a mutató értékének változása 1993-2006 között	134.
21. térkép A tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) 1993-ban, valamint a mutató értékének változása 1993-2006 között	137.
22. térkép A hazai, az EU, valamint az összes pályázati forrás fajlagos megoszlása a Sopron-Fertődi kistérségben	141.
23. térkép A Sopron-Fertődi kistérség településeinek közvetlen közúti kapcsolatai	144.
24. térkép Tömegközlekedési kapcsolódások a Sopron-Fertődi kistérség települései között	146.
25. térkép A lakosság hivatalos ügyintézői a Sopron-Fertődi kistérségben	150.
26. térkép A lakosság szabadidő-eltöltése a Sopron-Fertődi kistérségben	151.
27. térkép A lakosság munka célú ingázása a Sopron-Fertődi kistérségben	152.
28. térkép Településközi beszállítói kapcsolatok a Sopron-Fertődi kistérségben	154.
29. térkép Településközi vevő kapcsolatok a Sopron-Fertődi kistérségben	155.
30. térkép A megkérdezett vállalkozások alkalmazottai a Sopron-Fertődi kistérség településein	156.
31. térkép A Sopron-Fertődi kistérség településeinek kapcsolati háló fokszámai	158.

„A pénz ... ha jól használják és jól fektetik be,
mily csodákat mívelhet a világon!”

Széchenyi István: Napló

BEVEZETÉS

A *területi egyenlőtlenségek alapvetően az eltérő adottságokból fakadnak*: az egyes településeken és térségekben az erőforrások – földrajzi, környezeti, történelmi, kulturális, társadalmi és gazdasági tényezők – eltérő mennyiségben és minőségben fordultak, és fordulnak elő. A történelem folyamán ezen *erőforrások gazdasági hasznosíthatósága*, így értéke is változott. A területi egyenlőtlenségeket Magyarországon már számos aspektusból – jövedelmi viszonyok, foglalkoztatottság, infrastrukturális rendszerek, közszolgáltatások, szociális ellátás, földrajzi-környezeti tényezők stb. – vizsgálták a térszerveződés különböző szintjein (országos, regionális, megyei és kistérségi szinten).

E kutatások egyértelműen kimutatták, hogy Magyarországon a *területi különbségek* napjainkra *magas szintet értek el, és rögzültek*. A kedvezőtlen folyamatok kompenzálására, valamint a kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése érdekében a területfejlesztés egyre jelentősebb szerepet kapott hazánkban. Országos szinten elkészültek az első elemzések a *területi politika eszközeiről*, és a források felhasználásáról. A területi folyamatok pontosabb feltérképezéséhez, valamint a területfejlesztés eszközrendszerének hatékonyabbá tételéhez szükséges a – fejlesztéspolitika szempontjából többnyire egységesen kezelt – *kistérségeken belül, az egyes települések közötti egyenlőtlenségek és azok trendjeinek feltárása*, valamint a fejlesztésre szánt *eszközrendszer értékelése*, hatékonyságának vizsgálata a területi kiegyenlítés vonatkozásában. Éppen ezért választottam értekezésem témájaként az említett kérdéskörök vizsgálatát a Sopron-Fertődi kistérség példáján.

Alapvető célom a *kistérségi szinten* bemutatni a *települések közötti egyenlőtlenségeket*, valamint feltárni, hogy ezek alakulásában *milyen szerepet játszanak a pályázati források és az egyes települések kapcsolatai*.

A Sopron-Fertődi kistérségen belül tapasztalható területi folyamatok – a nivellálódás vagy éppenséggel a területi egyenlőtlenségek növekedésének kimutatása – és a területfejlesztés eszköztrendszere szerepének vizsgálata a kiegyensúlyozott területi fejlődésben ideális esettanulmányként szolgálhat.

A kistérségen belüli, települések közötti területi egyenlőtlenségeket, és azok trendjeit vizsgálom. Feltérképeztem a településekre érkező pályázati források eloszlásának területi egyenlőtlenségeit, valamint az egyes települések kapcsolatrendszerének eltéréseit. Kutatásom során három alapvető hipotézisből indultam ki:

1. A pályázati források egyenlőtlen eloszlása és erőteljes koncentrálttsága következtében a kistérségbe érkező **pályázati források nem gyakorolnak szignifikáns hatást a területi kiegyenlítődesre**. A perifériális településeknek gyenge a pályázati aktivitása és hatékonysága, így a többlet-források nem jutnak el, vagy nem kellő mértékben jutnak el a leginkább rászoruló településekre. Az említett források allokációja döntően nem a perifériák fejlődését szolgálja.

2. Az egyes **települések fejlődése**, így a kistérség egészének kiegyenlített fejlődése is **összefüggésben áll az egyes települések kapcsolati rendszereinek fejlettségével**. Az együttműködések kiterjedtsége ugyan nem határozza meg egyértelműen az egyes települések fejlettségét/fejlődését, de pótlólagos források biztosításával képes arra kedvező hatást gyakorolni. A kistérségen belül azonban **hiányosak azok az erővonalak**, amelyek mentén a fejlettebb települések, valamint a kistérségbe érkező pályázati források fejlesztési hatásai érvényesülhetnének a perifériákon is. A kistérségi **centrum fejlődése nem gyakorol szignifikáns hatást a kistérség egészének fejlődésére**.

3. Az egyes települések fejlődésében jelentős szerepet játszhatnak a pályázati források, azonban a belső fejlettségi egyenlőtlenségek változására csekély hatást gyakorolnak. A forrásfelvevő-képesség egyenlőtlenségei mellett a **pályázati források elosztását vezérlő mechanizmusok sem szolgálják a területi egyenlőtlenségek mérséklését**.

A kutatás kiindulópontjaként *természetesnek veszem a területi egyenlőtlenségeket, amit az erőforrások egyenlőtlen eloszlása okoz.* Ugyanakkor úgy vélem, hogy *a pályázati források és az értékközvetítő kapcsolatok által többlet (erő)források* juttathatók az egyes településekre, amelyek *nivelláló hatással* bírhatnak. Erre világítok rá a dolgozatban.

Az első fejezetben a téma elméleti hátterének bemutatása során részletezem a területi folyamatok és az azok hatására kialakuló *egyenlőtlenségek*, a *területfejlesztés* alkalmazható *eszközrendszere*, valamint a *kapcsolati és hálózati tőke* elméleti és módszertani aspektusait taglaló munkákat.

A második fejezetben a kutatás során *alkalmazott módszereket* mutatom be, amelyekkel a kistérségnél alacsonyabb szinten, az egyes települések közötti fejlettségi különbségeket vizsgálom. Az egyenlőtlenségek feltárásához a 24/2001. OGY határozatban foglalt *komplex mutató* hosszú távú *idősoros adatait* és a *pályázati források* eloszlását elemzem. A települések kapcsolatait *hálózatelemzéssel*, az Ucinet szoftver alkalmazásával vizsgálom.

A harmadik fejezetben részletesen bemutatom a Sopron-Fertődi kistérség azon vonásait, amelyek hatással bírnak a vizsgált időszak egyenlőtlenségeire és azok alakulására. Kiemelten elemzem *a térség természetföldrajzi adottságait, történelmét, közigazgatási viszonyait és településszerkezetét, közlekedés-földrajzi helyzetét, gazdaságát*, valamint a *demográfiai folyamatait*.

A negyedik fejezetben részletezem az *elvégzett elemzéseket*. A statisztikai számítások eredményeit a mellékletben hivatkozott nagyméretű táblázatok mellett – az értelmezés megkönnyítése céljából – minden esetben *térképeken* is megjelenítem.

Az ötödik fejezetben a kutatási eredmények ismeretében megfogalmazom *következtetéseim*et, valamint a témakört érintő *javaslataim*at.

I. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

1. Területi fejlődés és egyenlőtlenségek

1.1. Fejlődés és egyenlőtlenségek elméleti megközelítésben

A területi fejlődést mozgató tényezőket és mechanizmusokat számos kutató vizsgálta, különböző aspektusokból. Empirikus elemzéseik, és részben gondolati okfejtéseik eredményeként eltérő összefüggésrendszereket, illetve azok következményeként eltérő irányvonalakat tártak fel. A térszerkezet egyenlőtlenségeit, a tényezők területi elhelyezkedését és az arra ható folyamatokat vizsgáló elméleti irányzatok az 1950-es években kerültek a regionális gondolkodás középpontjába.

A polarizációs elmélet szerint a területi egyenlőtlenségek kiinduló feltétele, hogy a belső növekedési tényezők tekintetében eltérés figyelhető meg a térségek között, a periféria pedig erősen függ a centrumtól a növekedési tényezők tekintetében. A fellépő egyensúlytalanság körforgásszerű folyamatokat indukál, amelyek hatására ágazati és regionális polarizáció alakul ki, mindez végül egyensúlytalanságok sorozatához vezet. Az egyensúly túlságosan megbomlik, ugyanakkor nem létezik olyan természetes gazdasági, társadalmi folyamat, amelynek hatására ismét helyreállhatna; a regionális konvergencia nem valósul meg automatikusan. Myrdal e folyamatokban meghatározó szerepet tulajdonít a tartósan érvényesülő „spread” és „backwash” hatásoknak. (Myrdal, G., 1957)

A „spread” hatások értelmében a központ expanziója valósul meg – a műszaki ismeretek, a nyersanyagok növekvő felhasználása, a KKV-k letelepedése, mennyiségileg és minőségileg új fogyasztói igények megjelenése stb. tekintetében – a kapcsolódó periféria irányában, amelynek eredményeként a térség egészében megindul a gazdasági fejlődés. A „backwash” folyamatok ezzel ellentétes irányúak; a centrum – az előnyösebb munka- és életfeltételek, a tőke jobb megtérülése, az erőforrások szélesebb és minőségileg magasabb fokú koncentrációja stb. következtében – elszívja perifériájától a mobil termelési tényezőket, így a centrumok termelési potenciálja nő, míg ezzel párhuzamosan a periférián leépülési folyamat kezdődik. A piaci mechanizmusok eredményeként a centrum vállalatai megjelennek az egész térség piacain, azokat elárasztják áruikkal. A periféria vállalatai

kiszorulnak még a saját lokális piacaikról is, a periféria vállalkozói aktivitása megszűnik, és ezzel megszűnik az esély e termelési potenciális újratelepítésére.

A „backwash” hatás többnyire – a fejlődés magasabb szintjén lévő gazdaságok kivételével¹ – erősebb, mint a „spread”, amelyet Myrdal a kumulatív kauzalitás elvében foglal össze. A teória értelmében ha egyszer növekedési egyenlőtlenségek alakulnak ki, akkor azok összeadódnak és állandósulnak. Ez esetben az állami beavatkozás – sem a regionális politika, sem a területfejlesztés eszközei – nem vezet eredményre, nem hozza el a kiegyenlített területi fejlődést.

Az „új gazdaságföldrajz atyja”-nak nevezett Krugman – a polarizációs elméleteket erősítve – az induláskori csekély területi különbségek esetén is bizonyítani tudta az egyenlőtlenségek kialakulását, majd azok növekedését (Krugman, P., 1999), amely – nézetei szerint – hosszabb távon egy sajátos regionális karakter formálódásához vezet.

A polarizációs elmélettel szembeni irányzat képviselői (Rostow, W. W., Friedman, J., Richardson, H. W.) szerint a kapitalista termelési módok térnyerésével párhuzamosan kialakultak a területi egyenlőtlenségek. Ezek a különbségek azonban a tömeges termelés általánossá válásával, a magasabb életszínvonal társadalmi és földrajzi értelemben vett terjedésével feloldódnak. A folyamat lényegét az ún. diffúziós hatások jelentik, amelynek során a gazdaságban erőteljes agglomerálódás megy végbe. Krugmanhoz hasonlóan egyéni karakterű térségek kialakulását feltételezik az agglomerálódó térségekben végbemenő diverzifikáció eredményeként, ezek azonban hasonló fejlettségűek és kapcsolódásaik révén a nemzetgazdaságba sokoldalúan beágyazottak (embedded). Az agglomerációk kifejlődését és megerősödését azonban – éppen a beágyazottság hatására – hosszú távon regionális kohézió és kiegyenlítődség követi.

A decentralizációs polarizáció kifejtése során Richardson ezt a folyamatot, azaz a gazdasági növekedés egyes szakaszainak térszerkezet alakulására gyakorolt hatását a fejlődő országok példáján modellezte.

1) Kezdetben a centrumok elszívó hatásának eredményeként az endogén erőforrások koncentrációja figyelhető meg. A kumulatív fejlődés során a térbeli sűrűsödésből fakadó agglomerációs előnyöket egyre jelentősebb mértékben képes kihasználni a térség magterülete; mindez növekvő területi különbségekhez vezet.

---

¹ Az elmélet értelmében minél fejlettebb egy térség gazdasági, jellemzően annál kisebbek a területi fejlettségbeli egyenlőtlenségek.

2) A centrumban átrendeződési folyamatok kezdődnek. A jelentős koncentrációból fakadó előnyök mellett jelentkeznek az agglomerációs hátrányok is, amelyek hatására megindul a tevékenységek decentralizációja a térség fejletlenebb területeinek irányába.

3) A decentralizációs folyamat tovább folytatódik, a térség határait túllépve megjelenik a térségek közötti decentralizáció formájában is. Új típusú agglomerációs előnyök dinamizáló hatása alközpontok kialakulását eredményezi.

4) Az előzőekhez hasonló folyamatok játszódnak le az alközpontok környékén is. A térség egészét tekintve kialakul a centrum(ok) és alcentrumok hálózata, stabilizálódik a településhierarchia, végeredményben pedig mérséklődnek a területi különbségek.

Míg az előzőekben taglalt irányzat képviselői szerint az említett kiegyenlítődési folyamat spontán, piaci mechanizmusok eredményeként következik be, addig a *növekedési pólus elméletét* vallók (Perroux, F., Paelinck, J., Pottier, P., Baudeville, J.-R., Lasuén, J. R.) szerint szükséges az állami beavatkozás. Szemléletük lényege, hogy a növekedés nem jelenik meg egy időben mindenütt. Az ún. növekedési pólusokban nyilvánul meg a gazdasági fejlődés, majd ez, változó intenzitással, különböző csatornákon és mechanizmusokon keresztül terjed szét a gazdaság egészében. Elterjedése és szétterülése azonban különböző eredménnyel jár a térség egyes részein.

Paelinck teóriájában a centrumokban összpontosuló vezérágazatok játsszák a központi szerepet. Egyedülálló technológiai fejlettségük révén a velük kapcsolatban lévő további ágazatokban is fejlődést indukálnak. A fejlődés terjedése a regionális multiplikátor hatásokon keresztül a jövedelmek ágazati polarizációját idézi elő a térségben. A vállalkozói aktivitás terén döntőnek bizonyulnak a pszichológiai tényezők, amelyek – az ágazati mellett – földrajzi polarizációt is előidéznek.

Az ágazati polarizációból vezeti le Boudeville (Boudeville, J.-R., 1966) is a gazdaság regionális polarizálódását. Elmélete szerint azonban a centrum gazdasági hatótávolságán belül a településhierarchia alacsonyabb szintjein is megjelennek a kedvező hatások. A gravitációs és potenciamodellek értelmében ugyanis a fejlettség terjedésében nem az egyes települések eredeti fejlettsége, hanem az áramlások, kiemelten az áruk és a kommunikáció áramlásai a meghatározóak.

Az áramlásoknak és hálózatoknak a gazdasági fejlettség terjedésére gyakorolt hatását vizsgálta Pottier. Kutatásai alapján a centrumokat összekötő infrastrukturális rendszerek és közlekedési hálózatok mentén fejlesztési tengelyek alakulnak ki. Az autópályák és a nagy

közlekedési hálózatok kiépítése terén a fejlesztési tengely koncepció jelentős hatást gyakorolt a regionális tervezésre.²

A tervezés fontosságát hangsúlyozza Perroux is a polarizált fejlődés gondolatkörével. Elmélete szerint a pólusokból, tevékenységi központokból kiinduló fejlődés nem kiegyensúlyozott, a kialakuló egyensúlytalanságra megoldást jelent a pólusok terjedési környezetének tudatos fejlesztése. (Perroux, F., 1964) Növekedési pólusnak az olyan településeket tekinti, amelyeknél a termelés vagy a piaci részesedés, esetleg ezek növekedési üteme meghaladja az országos átlagot. Szerteágazó – részben a tulajdonosi vagy a hatalmi helyzetből fakadó – kapcsolatrendszerükön keresztül gazdasági hatások érik a környezetüket. Ezen hatások lökészerű vagy fékező erőt jelenthetnek a kapcsolódó települések számára. A kialakult területi egyenlőtlenségek mérséklése kizárólag az állam aktív gazdaságbefolyásoló tevékenységével érhető el. Perroux elképzelhetőnek tartja elmaradt térségekben is pólusok kijelölését, amelyek aztán regionális multiplikátor hatásokon keresztül hozzájárulnak a térség egészének fejlődéséhez.

Lasuén szerint azonban a gyökértelen pólusok támogatásának következtében erőteljes dualitás alakul ki a gazdaságban, amely hosszú távon rögzülő egyenlőtlenségeket eredményez a térszerkezetben. (Lasuén, J. R., 1973) Elméleti munkásságában a gazdasági növekedés és az urbanizáció összefüggéseire adott magyarázatot.

1) Az ágazati és a regionális klaszterek térbeli koncentrációja alakul ki a növekedési pólusokban.

2) A nemzetgazdaság kereslete további növekedési impulzusokat jelent a pólusok klaszterei számára. Az ágazati klaszter kapcsolatrendszere alapján ezen impulzusok multiplikátor hatásai elérik a klaszter további szereplőit is. A pólusok között, versenyképességük függvényében eloszlanak a növekedési hatások.

3) A hálózatokhoz kapcsolódás erősségének mértékében a kedvező hatások elérik/elérhetik az ágazati és földrajzi perifériákat is. Ezen innovációs terjedési folyamatok térbeli és időbeli leképezéseként kialakul a településhierarchia, rögzül a térszerkezet.

A növekedési pólusok elmélete időről időre a hazai területi tervezés és területfejlesztés gyakorlatában is megjelent/megjelenik. Kiemelkedő a Baross Gábor minisztersége idején indított program (Süli-Zakar I. – Csüllög G., 2003), amely a Kárpát-medence egészének kiegyensúlyozott gazdasági fejlesztését célozta Budapest, mint gyűjtő-elosztó központ,

---

² Számos kutatás bizonyítja, illetve a gyakorlat is az autópálya hálózat mentén megvalósuló regionális fejlődést hangsúlyozza. (pl. Nemes Nagy J. – Jakobi Á. – Németh N., 2001; Bíró P. – Molnár L., 2004)

további regionális központok, illetve az azokhoz kapcsolódó hierarchikus településhálózat ágazati orientáltságú fejlesztésén keresztül. Hasonló logikát követ hazánk legújabb kori fejlesztéspolitikájában az 1998-as és 2005-ös Országos Területfejlesztési Koncepció vagy a 2008-ban meghirdetett Pólus Program is (Pólus Klaszter Kézikönyv, 2008).

A centrumok fejlettsége azonban kizárólag létező, illetve megfelelő kapcsolatrendszer és hatásmechanizmusok segítségével terjedhet tovább a környező településekre. A gyakorlatban is létező problémát tudományos oldalról az innováció-orientált iskola és az endogén fejlődés elmélete képviselői vizsgálták

Az *innováció-orientált iskola* Schumpeter alapgondolatára épít, miszerint a globális (és regionális) innovációs rendszerek működéséből, az azokban lévő és azokból kiinduló folyamatokból leképezhető az innováció helyi terjedése is. (Schumpeter, J. A., 1912, 1980) Az innovációs folyamatok pedig végső soron meghatározzák a régiók szintjén megjelenő specializációt. Edquist az innováció terjedését rendszerszerű megközelítésben elemezte (Edquist, C., 1997), a Nelson-Winter szerzőpáros pedig a nemzeti innovációs rendszereket evolúcionista felfogásban mutatta be. (Nelson, R. – Winter, S., 1982) A megjelenő újítások terjedésében fontos szerepet játszó interaktív tanulási folyamatok lehetőségeit és korlátait Lundvall mutatta be. (Lundvall, B., 1992)

Az 1970-es években megjelent *endogén fejlődés elmélete* alapgondolata, hogy az endogén (belső) erőforrások³ fokozott kiaknázása, újszerű kombinációban történő hasznosítása automatikus felzárkózást eredményez. A térség gazdaságának megújításában döntő fontosságú a természeti, környezeti, gazdasági adottságok és feltételek újraértékelése és hasznosítása. A belső adottságok közül a '90-es években a technológiai tudás témakörében a rejtett tudás (tacit knowledge) vizsgálata került előtérbe. Romer szerint a tudás a térben egyenlőtlenül oszlik el. Tudástranszferre ugyan van lehetőség, ez azonban részben korlátozott, meghatározó tényezőt jelent a személyes tapasztalatcsere és az informális kapcsolatok. A nem tökéletes verseny következtében a területi egyenlőtlenségek kialakulása és fennmaradása törvényszerű. A felhalmozott rejtett tudást gyorsan aktivizáló térségek tartós versenyelőnyre tesznek szert, míg a paradigmaváltással lépést tartani nem képes térségek elveszítik tartósnak hitt versenyelőnyeiket.

---

³ Az endogén tényezők az egyes településeken, térségekben található földrajzi, környezeti, történelmi, kulturális, társadalmi és gazdasági tényezők együttes rendszerének értelmezése és ezen értéktartományok aktivizációját befolyásoló tényezők. (Rechnitzer J., 1990)

A kialakult területi egyenlőtlenségek világgazdasági szinten megjelenő rendszerét az ún. *centrum-periféria modellek* mutatják be, és elemzik. Az elméletek szerint a történelmi, demográfiai, társadalmi, politikai és környezeti faktorok együttes hatásának eredményeként alakultak az egyenlőtlenségek, az egyes szakaszok pedig térben és időben is értelmezhetők. Wallerstein a modern világgazdasági rendszer kialakulását, annak duális szerkezetét elemezte (Wallerstein, I., 1974), Friedman pedig a területi különbségek alakulásának folyamatát nemzetgazdasági szinten mutatta be. (Friedman, J., 1966) Nemzetgazdasági szinten a centrumok és perifériák kapcsolatát az autoritáson alapuló függőség határozza meg, amelynek oldása kizárólag úgy képzelhető el, ha a periféria is központosítja erőforrásait az alábbi lépésekben:

1) A vállalatok, az intézményrendszer és a döntési központok koncentrációja következtében a centrum kikényszeríti a periféria szervezeti függőségét.

2) Önerősítő polarizációs mechanizmusok, mint a hatalmi effektusok, az információs hatások, a pszichológiai hatások, a modernizációs hatások, szinergia és termelési hatások fokozzák a kialakult függést.

3) Az innovációk és információk perifériák irányába fokozódó áramlása következtében a periférián felismerik a függési viszonyt. A kialakuló konfliktusok elkerülése érdekében a centrum hatalmi elitje korlátozott decentralizációs politikába kezd, amelynek hatására új alközpontok alakulnak ki a periférián.

4) Amennyiben a centrum elitjének érdekében áll, a konfliktust levezetik: a döntés és hatalom további decentralizációjával fokozzák az innovációk terjedését és erősítik a kísérő hatásait a perifériákon. A folyamat következtében az autoritás és a függőség fokozatosan csökken, amely a térség egészében egyre kiegyenlítettőbb területi fejlődést eredményez.

Haggett a folyamatokat települési szinten elemezte (Haggett, P., 1983), Dicken pedig az áramlások keltette függőségi helyzetet modellezte. (Dicken, P., 1992) Dicken modelljében a koncentrációs és dekoncentrációs/decentralizációs folyamatok párhuzamosan alakítják a térszerkezetet, amelynek alakulása nagyban függ a regionális hálózatok és a városrégiók hatásától is.

Porter az irányzatok közül az agglomerációs gazdaságokra, a növekedési pólusokra és a gazdasági báziselméletre vonatkozó nézeteket összesítve megalkotta a *kompetitív fejlődés*

elméletét. (Porter, M., 1996) Empirikus kutatásai eredményeként megállapította, hogy a térségek sikerességének záloga a magas termelékenységgel rendelkező térségi gazdasági klaszterek. Versenyelőnyeiket az üzleti környezetükből fakadó, részben agglomerációs típusú előnyök jelentik – kiemelten a méretgazdaságosság, a technológia, a know-how és a termékdifferenciálás –, amelyeket az ún. rombusz-modellben foglalt össze. A versenyelőnyeiket jelentő tényezők koncentráálásában centripetális, a gazdasági fejlődés eredményeinek tovagyűrűződésében pedig centrifugális erők működnek közre.

A térségek centrumai az egyenlőtlen cserék eredményeként koncentrálják a hatalmat és a gazdasági fejlődés forrásait. A perifériákról a jobb megtérülés reményében a mobil termelési tényezők és a keletkezett értéktöbblet a központ irányába áramlik, ami a központ fejlődését tovább dinamizálja. A periféria – a centrum döntéshozatali mechanizmusai által – egyre súlyosabb függőségi helyzetbe kerül. (Nagy G., 2006) A centrumok dominanciája csupán látszólagos. Amennyiben a periféria az elzárkózást vagy más centrumokhoz történő kapcsolódást választja, lecsökkennek az eredeti központ erőforrásai, amely a nemzetközi versenyben kínálati pozíciójának romlását eredményezi; mindez visszaeső befektetésekben, a versenypozíció romlásában nyilvánul meg.

A területi egyenlőtlenség empirikus modelljei

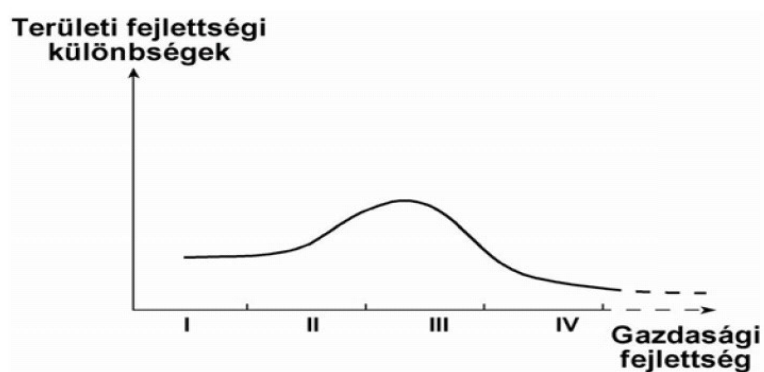
A bemutatott elméletek, ugyan eltérő megközelítésben adnak magyarázatot az egyenlőtlenségek kialakulására és viselkedésére, abban azonban egyetértenek, hogy az egyenlőtlenségek a térszerkezet természetes velejárói. A térben egyidejűleg differenciáló és homogenizáló erők hatnak, amelyek hatására alakulnak a térségek fejlettségi különbségei. Elsőként Williamson ismerte fel, hogy az egyes területi egységek fejlettsége, fejlődése szoros összefüggésben áll belső differenciáltságuk nagyságával, és annak változásával. Az állami beavatkozás azonban, a területfejlesztés eszközeinek alkalmazásával képes kezelni a kialakuló területi egyenlőtlenségeket, képes biztosítani a kiegyensúlyozott területi fejlődést. Az ellentétes irányú folyamatok hatásainak nemzetközi vizsgálatát a II. világháborút követő erőteljes gazdasági növekedés lecsengése helyezte a nemzetközi érdeklődés középpontjába. Az 1950-es, 1960-as évekre egyre nyilvánvalóbbá vált a világ megosztottsága, az Észak-Dél dualizmus élesedése. A világgazdaságban megjelenő fejlődést, fejlettséget és az egyenlőtlenségek kapcsolatát többek között Kuznets

(Kuznets, S., 1955) és Myrdal (Myrdal, G., 1957), az országok belső egyenlőtlenségeinek vizsgálatát pedig Williamson (Williamson, J. G., 1965) munkái alapozták meg.

Az egy lakosra jutó jövedelem súlyozott relatív szórása alapján, történeti és keresztmetszeti adatokat felhasználva, elsőként Williamson vizsgálta az országon belüli regionális egyenlőtlenségeket területi statisztikai alapú összehasonlító elemzéssel. Az alapkérdésre, miszerint hogyan függ össze a nemzeti gazdasági fejlődéssel az ország belső területi tagolódása, eredményül egy „U” alakú görbét kapott. A globális gazdaság keresztmetszetét tekintve a modell alapján a legfejletlenebb országokban alacsony, a közepesen fejlett országokban magas, a legfejlettebb országokban pedig ismét alacsony a belső jövedelemegyenlőtlenség. Történelmi síkot vizsgálva a gazdasági kezdeti szakaszaiban a kismértékű jövedelmi tagoltság erőteljes növekedése (divergencia), majd egy pont után a regionális tagoltság enyhülése (konvergencia) figyelhető meg.

1. ábra A módosított Williamson-i modell

Forrás: Nemes Nagy J., 1987

Nemes Nagy József a modell módosításával pontosabban magyarázta a gazdaságtörténet egyes szakaszaiban a fejlettség és a jövedelmi tagoltság összefüggéseit (Nemes Nagy J., 1987):

- 1) Prekapitalista agrárdominanciájú gazdaság
- 2) Kapitalista nagyipar kibontakozása, ezzel párhuzamosan nagy területi koncentrációk kialakulása
- 3) Tőkés termelési viszonyok dominanciája. A gazdaságban meglévő éles fejlettségi és szerkezeti különbségek csökkenése részben spontán folyamatok, részben az állam gazdaságpolitikájának következtében. Ezek hatására a szolgáltatásközpontú gazdaság kerül előtérbe.

4) A kormányzatok a regionális politika eszközeivel tovább erősítik a kiegyenlítődési folyamatokat.

Az átdolgozott modell egyértelművé teszi, hogy a nagy gazdasági ágazatok – a mezőgazdaság, az ipar vagy a szolgáltatások – megjelenése és visszaszorulása erőteljes polarizáló hatásúak, míg domináns időszakukban jelentősen hozzájárulnak a kiegyenlítődési folyamatokhoz, mind a jövedelemtermelés, mind a foglalkoztatás terén. (Lőcsei H., 2004) A gazdaság erőforrásai közül a termelékenység mind magasabb szintjét kereső tőke bizonyult a legjelentősebb tényezőnek, a humán erőforrások hatását messze megelőzve.⁴ Ugyanakkor a gazdaságilag fejlett térségben a megfelelő mennyiségű és összetételű potenciális munkaerőt vagy keresletet jelentő lakosság tovább növeli e térségek előnyét. A Williamson-i görbe elemzése összességében rámutat arra, hogy a területi gazdasági mozgásfolyamatokra leginkább:

- a naturális és az árutermelő gazdaság súlyának változása;
- a gazdaság szerkezetének történelmi átalakulása; valamint
- az állam területfejlesztési politikája hat.⁵

A regionális egyenlőtlenségeket és kiegyenlítődési folyamatokat leíró modellek közös hibája, hogy előrejelzéseket nem tartalmaznak; a fejlettség legmagasabb szintjén lévő nemzetgazdaságok esetében tartós kiegyenlítetttséget, hosszú távon csekély mértékű polarizáltságot feltételeznek. Lackó László a regionális egyenlőtlenségek történelmi távú alakulását vizsgálva, lecsengő polarizáltságot feltételezett. (Lackó L., 1988) Modelljében az ipari kapitalizmus kiugróan magas hullámát fokozatosan csökkenő amplitúdójú divergencia és konvergencia szakaszok követik. Ennek értelmében a lakosság egyre kisebb hányadát érintik a polarizáltság negatív következményei.

A polarizáltság jövőbeni állapotának előrejelzésére tett kísérletet Amos is, aki empirikus elemzésekre épülő modelljében Williamson „U” alakú görbéjéhez két, egymással ellentétes lehetséges kimenetet kapcsolt. (Amos, O. M., 1988) Egyrészt egy nyugodt, a kiegyensúlyozott térszerkezet irányába mutató folytatást, másrészt az egyenlőtlenségek

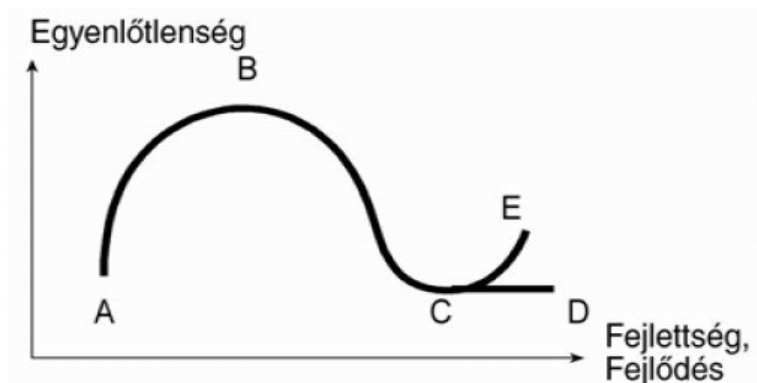
---

⁴ A tőke annak ellenére domináns tényezőnek tekinthető, hogy jelenléte meghatározott ágazatokban (pl. feldolgozóipar) kifejezetten negatívan hat a foglalkoztatottságra, ugyanis a tőkeorientált fejlesztésekkel munkaerő váltható ki.

⁵ E tényezők közül – Caselli és Coleman kutatásai alapján (Caselli, F. – Coleman, W. J., 2001) – a gazdasági szerkezet változása bír legjelentősebb befolyásoló erővel.

növekedését valószínűsítő görbét. A modell értelmében a gazdasági fejlettséget meghatározó kiinduló feltételek függvényében erőteljes területi polarizációt vagy regionális kiegyenlítődési folyamatokat is eredményezhet a gyors gazdasági növekedés.

2. ábra A fejlődés és az egyenlőtlenség viszonyának rövid távú hullám-modellje

Forrás: Amos, O. M., 1988

A témához kapcsolódóan az 1990-es évek makrogazdasági kutatásainak alapkérdésévé vált, hogy az egy főre jutó GDP regionális egyenlőtlenségeiben hosszú távon csökkenés vagy növekedés várható-e?⁶ A nemzetgazdaságok fejlettsége és az adott ország gazdasági polarizáltsága közötti kapcsolatok feltárását vizsgáló kutatások, szemléletük és az alkalmazott módszertan alapján két fő irányvonalba sorolhatók:

1) Az 1970-es évekig az egyenlőtlenség alapú ún. „szigma-konvergencia” jelentette a kutatások alapját. Ennek értelmében a vizsgált területi egység fejlettségi szintjének az országos átlaghoz viszonyított differenciáltságát szórással mérték. „Szigma-konvergencia” esetén a vizsgált országok egy főre jutó jövedelmeinek keresztmetszeti adataiból számított szórás csökkenő tendenciát mutat.⁷

2) A XX. század végének fő kutatási irányzata szemléletét tekintve a növekedésméleti háttérű ún. „béta-konvergenciá”-ra épült. Ennek értelmében a területi fejlettségi szintek és a fejlődési ütem regressziós kapcsolata alapján mérik a területi közeledést vagy differenciálódást. (Barro, R. – Sala-y-Martin, X., 1991) A „béta-konvergencia” gondolata valójában a Solow-modell empirikus tesztelése. A modell

⁶ Több országban végeztek hasonló kutatásokat, így Ausztriában Hofer – Wörgötter, Görögországban Siriopoulos – Asteriou, Finnországban Kangasharju, Svédországban Persson stb. (Nemes Nagy J., 2005), illetve az EU regionális politikájához kapcsolódóan a támogatások hatékonyságának mérésére is.

⁷ Statisztikai szempontból fontos figyelembe venni, hogy a szórás a jövedelmi egyenlőtlenségek abszolút mutatója, ezért értéke akkor is növekedhet, ha az egyes csoportok relatív jövedelmi pozíciója változatlan marad, csak egyszerűen növekszik a jövedelmek abszolút nagysága, vagy a jövedelmeket más valutára átszámítjuk (ezért ajánlatosabb a relatív szórás vizsgálata).

alapgondolata értelmében: ha a szegényebb országok egy főre jutó jövedelme gyorsabb növekszik, mint a gazdagabb országok egy főre jutó jövedelme, akkor hosszú távon ez azt eredményezi, hogy a szegényebb országok felzárkóznak a gazdagabb országokhoz.⁸

A „béta-konvergencia” elutasítása következtében módszertani újítások átvezetését követően az ún. „feltételes konvergenciá”-t elemezték, amely minden esetben igazolásra került. A módszertani újítások lényege egyrészt a regressziós technika kontroll és környezeti változókkal történő kiegészítése. Másrészt a hipotézis megfogalmazása során kitértek az országspecifikus tényezőkre is, amelyek hatására nem minden fejlett országra igaz, hogy az egy főre jutó jövedelme kisebb mértékben növekszik, mint a fejletlenebb országok egy főre jutó jövedelme. Ugyan minden esetben igazolták ezt a hipotézisét, az alapkérdésre azonban – várható-e a jövedelmi differenciálódás csökkenése? – a módosítások következtében nem ad választ a „feltételes konvergencia”.⁹

A vázolt elméletek, illetve megalkotott modellek empirikus kutatásokra épülnek. Az 1970-es évekig 30-40, többségében európai ország adatait elemezték és hasonlították össze. Napjainkban – részben a nemzetközi adatbázisoknak köszönhetően – közel száz ország adataival dolgozhatnak a kutatók.¹⁰ A kutatások eredménye szerint a fejlett országokban a regionális egyenlőtlenségek alakulása az 1970-es évekig követte a Williamson-hipotézist: a fejlett városias és az elmaradottabb vidéki térségek között folyamatosan csökkentek a fejlettségbeli különbségek. A terciarizálódó gazdaságok térszerkezetében azonban a globalizáció és a posztfordista mechanizmusok hatására átalakult az endogén erőforrások hasznosíthatósága, értéktermelő képessége. Részben belső okok, részben pedig a világméretű energiaválság következtében a hagyományos ipari térségekben depressziós övezetek alakultak ki, a mezőgazdasági térségek gazdaságát pedig a jelentős támogatások

---

⁸ Az USA, majd az OECD országok esetében keresztmetszeti adatokon végzett lineáris regressziós becsléssel tesztelték, illetve igazolták is a „béta-konvergenciá”-t. Ugyanakkor a hipotézis hiányosságaira is fény derült.

1) A nemzetközi fejlődési tendenciákkal lépést tartani nem képes országokat nem vonták be az elemzésbe, így a nivellálódás, mint eredmény szükségszerű volt.

2) A béta értéke erőteljesen függ a vizsgálat elemszámától. (Kibővített mintával végzett kutatások minden esetben elutasították a „béta-konvergencia” hipotézisét.)

⁹ A vizsgált térségek ugyanis az időszak során helyet is cserélhetnek egymással, akár a kiindulási helyzetnél nagyobb jövedelmi egyenlőtlenséget elérve (pl. Belgiumban Vallónia és Flandria a XX. sz. második felében). A probléma megoldását a Markov-láncok jelenthetik, amelyek a területi egységek pozícióváltása esetén is képesek a differenciálódás vagy nivellálódás kimutatására. A modell alapfogolata értelmében az egyenlőtlenségek mérséklődése hatására egyre több átlaghoz közeli fejlettségű térség alakul ki, míg az egyenlőtlenségek növekedése következtében a szélső értékek környezetében alakul ki sűrűsödés.

¹⁰ A minta kibővüléséhez nagyban hozzájárult az EUROSTAT adatbázisa, az UNDP Human Development Report sorozata, illetve az OECD és a Világbank segélyprogramjaihoz kapcsolódó kutatások.

sem tudták dinamizálni. A jóléti állam koncepciója továbbra nem volt fenntartható, így az említett problémák a foglalkoztatás válságához, valamint a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedéséhez vezettek. Az erőteljes térbeli koncentrációt mutató kvaterner szektor – tudásintenzív ágazatok, pénzügyi-gazdasági szolgáltató szféra – súlypontját jelentő nagyvárosok ugyanakkor jelentős fejlődést mutattak.

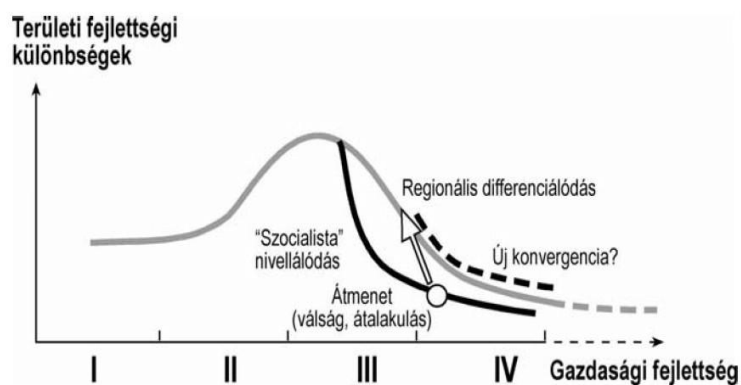
Jelenleg a fejlett országok a korábbihoz képest jóval kiegyenlítetlenebbek, – térbeli és enyhe időbeli ingadozás hatására – instabilabb a térszerkezetük, mégis jóval kiegyenlítettebbek, mint a fejlődő világ országai. Az újonnan kialakult és megnövekedett egyensúlytalanság azonban nem strukturálatlan polarizáció, hanem markáns térbeli konfigurációval járó folyamat (Major K., 2001) A fejlettség és az elmaradottság térben összpontosulva, hasonló adottságú szomszédos országok mozaikszerű leképeződése. Az ún. „konvergencia-klub” vagy ikercsúcs elmélet szerint, ha az egyenlőtlenség a teljes mintában nem is csökken, megfigyelhető, hogy az egyes területegységek homogenizálódó csoportokat alkotnak. Ennek következtében a jövedelem-eloszlást leíró sűrűségfüggvények „többcsúcsúvá” (multimodálissá) válnak. A Quah által leírt jelenséget az egyes országokon belül is kimutatták (pl. Canova, F., 2001). Mindez szoros kapcsolatban áll a társadalmi folyamatok autokorreláltságával, miszerint a – jelen esetben jövedelmi – hasonulás jellemzően nem térben véletlenszerűen elhelyezkedő, hanem egymáshoz közeli egységek között megy végbe.

Hobijn és Franses világméretű vizsgálatai további érdekességgel szolgáltak az egyenlőtlenségek térbeli és időbeli alakulására vonatkozóan. Egyes országok esetében a gazdasági fejlettség mutatószámai növekvő egyenlőtlenségeket, míg egyéb társadalmi jelzőszámok (pl. iskolázottság, várható élettartam) a területi kiegyenlítődés jeleit mutatták. A jelenséget a szerzőpáros az eltérő típusú mutatókkal magyarázta: míg a jövedelem felülről nem korlátos, addig az egyéb társadalmi mutatók esetében meghatározható egy elméleti maximum, amelynél magasabb értékeket nem vehet fel. A különböző mutatók vizsgálata során Hobijn-ék is felfigyeltek az országok „klaszteresedésére”. Az egykori szocialista országok például lényegesen jobb helyzetben vannak az iskolázottsági mutatóik alapján, mint amennyire a gazdasági fejlettség tekintetében. Ugyan a globalizációs folyamatok látszólag elhosszítják a „távolság halálát” (Porter, M., 1990), az empirikus kutatások mégis a földrajzi közelségből, valamint az intenzív kapcsolatokról adódó

kölcsönhatások meghatározó jelentőségét bizonyítják a társadalom és a gazdaság szerveződése terén.¹¹

Miközben a fejlett országokban az 1970-es évek végén növekedni kezdtek az egyenlőtlenségek, addig a szocialista országok térszerkezete lényegesen kiegyensúlyozottabb, a gazdasági fejlettség térbeli szóródása szignifikánsan kisebb volt. A Williamson-i modellbe nem illeszkedtek be, hiszen a gazdasági fejlettségükhöz képest erőteljesen lefelé nivelláltak. Ez a viszonylagos kiegyenlítetttség azonban nem egy stabil reálbázison alapult. Az ún. „szocialista konvergencia” a fejlett gazdaságokra jellemző terciarizálódás helyett a túldotált – számos esetben az állam eladósodása árán is finanszírozott – nehéziparra, a tömegtermelésre, valamint a mesterségesen nivellált bér- és jövedelmi viszonyokra épült.

3. ábra „Visszatérés a trendvonalra” és annak következményei

Forrás: Nemes Nagy J., 2005

A rendszerváltást követően, a piacgazdaságra való áttérés következményeként ezen országok a regionális egyenlőtlenség terén gyorsan igazodtak a Williamson-i görbéhez, ráadásul mindez esetükben jelentős gazdasági visszaeséssel is párosult. A túlzott kiegyenlítetttség miatt ez minden érintett esetében a regionális fejlettségi és jövedelmi különbségek – sokszor drasztikus – növekedésével járt.¹² (Illés I., 2000, Lackenbauer, J., 2004) Az egykori szocialista országokban azonban nem egységesen zajlottak le/zajlanak ezek a folyamatok. A kiinduló adottságok, az elmaradt gazdaságfejlesztések és a rendszerváltás óta regnált kormányok gazdaság- és térségfejlesztési politikájának függvényében erős térbeli és időbeli szórással, egyedi jellemzőkkel történt meg az

¹¹ A szakirodalom ezt a jelenséget nevezi szomszédsági hatásnak.

¹² Ugyanez a folyamat figyelhető meg az Európán kívüli egykori szocialista, de a piacgazdaság útjára lépő országok – pl. Mongólia, Kína, Vietnám – esetében is.

egyensúlytalanság hirtelen növekedése, majd a lassú nivelláció is. Ugyanakkor a fejlett országokban tapasztalható valamennyi pozitív (pl. terciarizálódás, kommunikációs és közlekedési infrastruktúra kiépítése, emberi erőforrás hasznosítása) és negatív (posztfordizmus, globalizáció, jóléti válság) tényező érezteti hatását ezen országokban is.

A XX. század végén Európában ismét az országon belüli regionális különbségek vizsgálatára helyeződött a hangsúly.¹³ A globalizálódó világban új elemek jelentek meg, amelyek következtében megtörték a kedvező nyugat-európai trendek. A – részben – rendezetlen területi, társadalmi és gazdasági viszonyok következtében egymásnak ellentmondó kutatási eredmények születnek, miközben az EU jelentős összegeket költ a fejletlenebb területek felzárkóztatására. A konvergencia-vita megjelent a gyakorlatban is: vajon hatékonyak-e a regionális politika céljaira költött források? A kérdésre nem adható egyértelmű válasz, ugyanis ezen támogatások többnyire az azonos kontinentális mezőben lévő országok közötti fejlettségi egyenlőtlenségeket némiképp csökkentették, de az adott országon belüli differenciáltságon alig változtattak. Martin megfogalmazásával élve hatásukkal a páneurópai konvergencia és lokális divergencia együttesen érvényesül. (Martin, P., 1999)

1.2. Egyenlőtlenségi folyamatok Magyarországon

A bemutatott területi folyamatok egyenlőtlenségekre gyakorolt hatása érződött hazánkban a rendszerváltást követő időszakban. A szocialista fejlődési pályáról áttértünk a piacgazdaságra, amelynek következtében – a korábban leírtaknak megfelelően – jelentős differenciálódás zajlott le, az ország minden területi szintjét érintve. Kormányzati megbízásból és tudományos érdeklődés hatására számos tanulmány vizsgálta a területi különbségek alakulását, illetve az azokat befolyásoló mechanizmusokat.

Hazánk térszerkezetét földrajzi – természet- és társadalomföldrajzi – adottságai következtében az egyenlőtlenség jellemezte a XX. század végén jelentkező folyamatokat megelőzően is. A rendkívül változatos természeti környezet és a településtörténeti események¹⁴ hatására egyenlőtlen településszerkezet alakult ki, amely az egyes térségeink

---

¹³ pl. az OECD kutatásai a fejlett országokban (OECD, 2003), Shankar, R. és Shah, A. vizsgálódásai a harmadik világ országaiban (Shankar, R. – Shah, A., 2001), illetőleg az orosz regionális folyamatok elemzése

¹⁴ A domboságokat és a hegyvidékeket magasabb népsűrűség jellemzi, az Alföld településállománya pedig még nem regenerálódott a török idők során elszenvedett pusztításokat követően.

között a településnagyság és az átlagos lakosságszám különbségeiben jelenik meg. A Dunántúl déli részén és Észak-Magyarországon aprófalvas térségek alakultak ki, amelyek népességmegtartó ereje alacsony. Az okok között említhető a fejletlen infrastruktúra, a rossz elérhetőség, az alacsony színvonalú közszolgáltatások, a munkahelyek hiány vagy kis száma, az ingázási kényszer. Mindez demográfiai erodálódáshoz vezet, e falvak elnéptelenedését, valamint „alacsonyabb státuszú” népesség beköltözését eredményezi. További problémaforrást jelenthet a határ mentiség, a külső vagy belső periféria és a városi funkciók térségi hiánya. A településszerkezet másik végletét a főváros képezi. A gazdaság, a társadalom és az igazgatás terén erőteljesen Budapest-központú¹⁵ hazánk térszerkezete, amelyet – a többszázézes valódi regionális központok hiányában – a regionális és megyei központok csak részben képesek ellensúlyozni. Az ország nagyjából vidék, sajátos problémákkal, mint az elöregedés, az elvándorlás, a fejletlenebb gazdaság, hiányos infrastruktúra és közszolgáltatások. A vidékre jellemző előnyök – környezet állapota, természeti erőforrások – turisztika, rekreációs célzatú, ökológiai vagy lakókörnyezeti hasznosítására pedig csak az utóbbi időben került sor.

A vázolt térszerkezeti alapokon a nyolcvanas évek második felében meginduló folyamatok a rendszerváltozást követően felerősödve és a térszerkezetet befolyásoló új erőkkel kiegészülve az addig mesterségesen fenntartott viszonylagos területi kiegyenlítettséget alapvetően megváltoztatták. A hatalmi-politikai rendszer átalakulása, a piacgazdaságra áttérés jegyeinek megjelenése, egy új gazdasági szervezetrendszer kialakulása, a külpiaci irányváltás, ehhez kapcsolódóan a határok megnyitása, valamint az európai gazdasági térbe való egyre mélyebb integrálódásunk hatására jelentős területi különbségek alakultak ki. (Nemes Nagy J. – Jakobi Á. – Németh N., 2001) A kialakuló és megnövekedő egyensúlytalanság oka, hogy az egyes térségek eltérő módon reagáltak az említett változásokra, azaz:

- a piacgazdaság kialakulására, ami a helyi gazdaságokat versenyképessé hozta;
- a gazdaság szerkezeti és technológiai átalakulására, amelynek során a korábban a fejlettséget jelző ágazatok (pl. nehézipar) hátrányba kerültek, mások (pl. tudásalapú ipar, üzleti szolgáltatások) felemelkedtek, ezzel a gazdasági fejlettség térképe is módosult;

---

¹⁵ Budapest XIX. század végi egyesítése és fejlesztése egy Kárpát-medence szintű gyűjtő és elosztó központ kialakítását célozta, amelyhez regionális központokként Pozsony, Kassa, Nagyvárad, Kolozsvár, Temesvár és Zágráb csatlakoztak. (Süli-Zakar I., 2003)

- a globalizációs hatásokra, illetve általában a külső gazdasági hatásokhoz való alkalmazkodás kényszerére. (Enyedi Gy., 1996)

Mind a gazdaság, mind a társadalmi helyzet, az infrastrukturális ellátottság, a foglalkoztatottság stb. esetében jelentős területi különbségek alakultak ki, amelyek aztán magas szinten rögzültek. Az egyenlőtlenségek hátterében azonban számos tényező áll, azok komplex módon határozzák meg a területi folyamatokat, az egyenlőtlenségek alakulását. Az egyes tényezők részben kölcsönösen hatottak is egymásra, így bizonyos tényezők esetében megfigyelhető az együttmozgás. Az egyenlőtlenség okainak és szerkezetének feltárására komplex vizsgálatokkal és nagyobb mutatócsoportok elemzésével került sor (pl. Nemes Nagy J., 1995, 1998a, 1999, Enyedi Gy., 1996, Csatári B., 1996, Faluvégi A., 2004b).¹⁶ Az elmúlt nem egészen két évtized azonban a regionális folyamatok szempontjából nem tekinthető homogénnek. A kutatások kimutatták, hogy 1992-ig, az előző struktúrák leépülésének hatására drasztikus gyorsasággal jelentősen kiéleződtek a területi különbségek, majd ezt követően mérsékelt növekedés volt tapasztalható nagyjából 1994-ig. Az évtized végéig csupán kisebb változások következtek, némi közeledést mutatva a Budapest–vidék, illetve a falu–város viszonylatban.¹⁷ Az új évezredben összességében lassú közeledés figyelhető meg, amely azonban nem a kedvezőtlen helyzetű térségek dinamizálódásának hatására következett be, inkább a korábban dinamikusán fejlődő térségekben tapasztalható stagnálásnak. Napjainkban a regionális tagolódás alapját már nem a hagyományos adottságok¹⁸, inkább a dinamizáló elemek jelenléte, illetve maga a dinamika jelentik.

A GDP területi egyenlőtlenségeinek alakulását az 1990-es években a piaci folyamatok irányították, amely a regionális különbségek növekedését eredményezte. Az évtized első felében az egyenlőtlenségekre leginkább a válságjelenségek (jövedelemcsökkenés,

---

¹⁶ Részben az említett kutatások eredményeinek hatására komplex mutatók kialakítására és alkalmazására került sor az Országos Területfejlesztési Konceptió megalkotása és a kedvezményezett területek lehatárolásának meghatározása során is.

¹⁷ Számos tanulmány jelent meg a térbeli tagoltság főbb elemeinek és hatótényezőinek elemzéséről (pl. Rechnitzer J., 1993, 1998, Schwertner J., 1994, Enyedi Gy., 1996, 2004, Nemes Nagy J., 1996, 1998a, 1998c, 2003b, Kiss J., 1998, Major K. – Nemes Nagy J., 1999, Bajmócy P., 2000, Jakobi Á., 1999, 2001, 2004, Faluvégi A., 2000, 2004b, 2005, Bartke I., 2001, Nemes Nagy J. – Jakobi Á. – Németh N., 2001, Süli-Zakar I., 2003, Tóth I. Gy., 2003, Németh N., 2002, 2003, Bíró P. – Molnár L., 2004, Nemes Nagy J. – Németh N., 2005, Kiss J. P. – Lócsei H., 2005, Kiss J. P. – Németh N., 2006, Lócsei H. – Szalkai G., 2008 stb.), amelyeket részletesebben a módszertani fejezetben mutatok be.

¹⁸ A rendszerváltozás előtt a területi különbségek főként a lakossági infrastruktúra, illetve a közszolgáltatások hozzáférhetősége, a kilencvenes évek folyamán pedig az új struktúrához és a megváltozott szemlélethez való alkalmazkodás terén jelentkeztek.

munkanélküliség fokozódása) voltak hatással. A szocialista országokba irányuló export elvesztése, a nyugati piacokon nem versenyképes termelés és a belső kereslet csökkenése következtében a gazdasági szerkezetváltás során a korábbi húzóágazatok drasztikus sebességgel és mértékben épültek le. Térségi szinten azonban a válság eltérő mértékben jelentkezett. Az egyoldalúan a korszerűtlen nehéziparra épülő térségekben, valamint az agrártérségekben jelentkezett legsúlyosabban a válság. A vidéki térségek nehéz helyzetét tovább fokozta, hogy a centrum a saját válságát is áthelyezte e térségekbe az ingázó dolgozók elbocsátásával és a vidéki telephelyek bezárásával. A rendszerváltozást követő visszaesés 1993-ban érte el mélypontját.

Az 1980-as évek végétől zömében kisméretű vállalkozások jöttek létre, a gazdasági fejlődés terén éppen ezért a döntő tényező nem a vállalkozások alakulása, hanem a jelentősebb tőke mozgásokkal járó privatizáció és a zöldmezős beruházások voltak. A térségbe érkező működő tőke korszerű technológiájú, versenyképes ágazatok és vállalatok megtelepedését segítette. Megindulhatott és új növekedési pályára állhatott a gazdaság fejlődése, az önkormányzatok többletforrásai pedig a társadalmi viszonyok fejlődéséhez járultak hozzá. Ahol késett a privatizáció, vagy elmaradt a tőkebeáramlás, ott az állami vállalatok jelenléte ugyan időlegesen mérsékelte a foglalkoztatási válságot, a privatizációt és a vállalatok bezárását követően azonban jelentős munkanélküliség alakult ki, magával hozva a gazdasági és társadalmi feszültségeket. A régiók szintjén kialakult, majd megszilárdult a kelet-nyugat, valamint a centrum-periféria struktúra; kirajzolódott a Balassagyarmat-Békéscsaba és a Letenye-Sárbogárd törésvonal, amelyek a fejlett és fejletlen területek között húzóó határként jelennek meg. Az 1990-es évek második felében a magyar gazdaság dinamikusan fejlődött, a magánszféra megerősödött és fokozódott a külföldi tőke beáramlása. A GDP növekedésének alapját az ipar, azon belül a gépipar és az elektronikai ágazat adta. A 250 fő feletti vállalatok és a multinacionális cégek dinamikusan fejlődtek, míg a KKV-k részesedése csökkent. Az ágazat – valamint a privatizáció és a külföldi tőke – térségi eloszlásának egyenlőtlensége következtében mindez növelte a területi egyenlőtlenségeket. A külföldi tőkebefektetéseken alapuló exportorientált ipari termelés következtében a Dunántúl északi és nyugati térsége, Győr-Moson-Sopron, Vas és Fejér megye, illetve Győr és Székesfehérvár fejlődése kiemelkedő.

Az ezredforduló táján a térszerkezet változásai a kiegyenlítődség irányába mutattak. A területi különbségeket mérséklő folyamatok hátterében azonban nem a fejletlenebb térségek növekedése okozta felzárkózás, hanem a dinamikus térségek fejlődésének

megtorpanása, a területileg szelektív visszaesés, azaz egyfajta „lefelé nivellálódás” állt. Az említett dinamikusan fejlődő megyékben a multinacionális vállalatok tőkekivonása eredményeként stagnálás következett be. Az északnyugat-dunántúli nagytérséghez tartozó Komárom-Esztergom és Zala megye az ipari fejlődés következtében, Pest megye pedig a főváros dinamizáló erejének következtében kiemelkedett. Szintén a középmezőnyhöz tartozó Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés megyék a stagnáló GDP adatai miatt leszakadtak, a leghátrányosabb helyzetű továbbra is Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye maradt. A kiegyenlítődéshöz az állami politika is hozzájárult. Az évtized első felében a privatizáció és a beruházások révén még inkább egyenlőtlenségeket mélyítő, az 1990-es évek végén azonban a jövedelempolitika¹⁹ és a területileg szelektív beruházások a fejletlenebb térségek relatív felzárkózását eredményezték. Az új évezred közepére csökkent az ország gazdasági fejlődésének üteme, a dinamikahordozó elemek azonban többségében maradtak, így a termelékenység javulása, a magas exporthányad és a beruházási tevékenység fellendülése. Térségenként továbbra is erőteljes differenciáló hatású az iparosodottság, azon belül az exportképes gépipar és a hozzá kapcsolódó fejlesztések. A nagy infrastrukturális rendszerek (pl. autópálya) kiépítése és a keleti országrész relatív gyorsabb fejlődése révén, országos szinten némi nivellálódás következett be.

A fejlettség és fejlődés terén azonban továbbra is erőteljes a főváros-vidék dualitás, amely a gazdaság mellett érinti az életminőséget is. A főváros és vidék kapcsolatai átalakultak. Lazult a vidék függősége, ugyanakkor a főváros a világpiacon alakította ki kapcsolatait, így a főváros és a vidék fejlődése nincs hatással egymásra. A nyugati határszél fejlődése és a keleti országrészek stagnálása sem a főváros fejlődésének következménye. Nagytérségi szinten a nyugat-keleti megosztottság figyelhető meg. Az északnyugati országrészek sikeres szerkezetváltásának ellentéte az északkeleti területek elhúzódó válsága; valamennyi településkategória esetében a fejlődést/fejlettséget meghatározó valamennyi tényező esetében kimutatható. A határ mentiség esetében kettősség figyelhető meg; a határok megnyitásával a külső periféria pozíció a nyugati határszálon dinamizáló tényezővé vált, míg a többi országrész esetében a periféria helyzet negatív hatása bizonyult tartósnak.

---

¹⁹ A minimálbér emelése a gazdaságilag fejletlenebb, ezzel összefüggésben alacsonyabb bérszínvonalú térségekben jelentősebb hatást fejtett ki. A jövedelempolitika másik fő eleme a közszféra béremelése pedig valamennyi térség állami intézményeit érintette.

A régiók között némi belső átrendeződés és az ezredfordulót követő közeledés ellenére fennmaradtak az egyenlőtlenségek. A Nyugat- és Közép-Dunántúlon az exportképes iparra, valamint Közép-Magyarországon a terciér és kvaterner szektorra épülő kiemelkedő fejlettség magas foglalkoztatottsággal, alacsony munkanélküliséggel párosul. A kezdeti válságot követően, a sikeres integrált szerkezetátalakítási program hatására Borsod dinamikus pályára állt, amely magával húzza az Észak-Magyarországi régiót. A Dél- és Észak-Alföld, valamint a Dél-Dunántúl lemaradása fokozódik. A gazdasági szerkezetükben továbbra is magas az alacsonyabb termelékenységű és jövedelmezőségű mezőgazdaság aránya, kevés a beruházás a termelő ágazatokban, magas és növekvő a munkanélküliség. (Kólyáné Sziráki Á. – Végh Lajosné, 2006)

A megyék szintjét tekintve a területi egyenlőtlenségek 1995-től a gazdasági növekedéssel párhuzamosan folyamatosan nőttek 1999-ig. Majd a nemzetgazdasági növekedés lassulása, a már említett területileg differenciált kormányzati beruházások és nivelláló hatású jövedelempolitika eredményeként némi közeledés következett be. Az ezredforduló kezdetétől azonban ismét növekedtek a különbségek, amelyben Budapest dinamikus fejlődése, a nyugat-dunántúli megyék stagnálása, ezzel együtt a vidék kiegyenlítettebbé válása játszott szerepet. Az exportképes gép- és feldolgozóipar, valamint a pénzügyi szolgáltatások nagyobb súlya következtében Fejér, Győr-Moson-Sopron, Vas, Komárom-Esztergom és Pest megyék rendelkeznek a legjobb mutatókkal. A kezdeti válság után Borsod-Abaúj-Zemplén megye dinamikus pályára állt. Az alacsony jövedelmezőségű agrárium és a költségvetési szolgáltatások a keleti országrész megyéinek gazdaságában töltenek be jelentősebb szerepet. A legfejletlenebb és továbbra is leszakadó megye Nógrád.

Kistérségi szinten a fejlettségi térszerkezet rendkívül mozaikszerű, fejlett tengelyekkel és leszakadó térségekkel. A nagyobb térségekhez hasonlóan, a területi különbségek az 1990-es évek közepéig-végéig kialakultak, majd kisebb mozgások mellett az egyenlőtlenség szintje közel változatlan maradt. A legfejlettebb és legkevésbé fejlett kistérségek közötti egyenlőtlenségek mélyebbek, mint megyei vagy regionális szinten. A nagyobb térségi szintek mutatóiban kevésbé jelennek meg a keleti országrész korszerű nagyüzemmel rendelkező, dinamikus kistérségei, és rejtve maradnak a fejlett nyugaton a gyenge pozíciójú belső perifériák is. A fejlett régiók gyenge kistérségei jelentős fejlődést mutattak fel, így regionális szinten homogenizálódás történt, a fejletlen régiókban viszont stagnáló, abszolút értelemben is visszaeső kistérségek is találhatóak. Általánosságban elmondható, hogy a kevésbé fejlett nagytérségeken belül jóval tagoltabb a térszerkezet, jelentősebbek a

területi egyenlőtlenségek. A legfejlettebb kistérségek a budapesti agglomerációban, illetve a Dunántúl északi részén elhelyezkedő alacsonyabb népességű, multinacionális cégekkel rendelkező kistérségek. A legelmaradottabbak főként a Dunántúl déli részén, valamint a keleti és északkeleti határ menti külső perifériák. A leszakadó térségek kedvezőtlen helyzete nagyrészt a rendszerváltozás nyomán a gazdasági szerkezet átalakulásának eredménye, amelyet fokozott a gyenge elérhetőség és az aprófalvas településszerkezet. Az agrártérségek válságát az ágazat leértékelődése, az exportpiacok összeomlása és a belső kereslet csökkenése eredményezte, amelyet fokoztak a kedvezőtlen társadalmi adottságok: a rossz korszerkezet és a humán erőforrás minőségi és mennyiségi problémái (pl. a munkavállaláshoz elégtelen tudásszint, a munkanélküliség, a hátrányos szociális és egészségügyi helyzet).

A bemutatott tényezők mentén a rendszerváltozást követően jelentősen megnövekedtek a területi egyenlőtlenségek hazánkban. Az 1990-es évtized elején az addigi struktúrák drasztikus leépülésével erőteljesen, majd azt követően alacsonyabb ütemben. Az évtized második felében és az új évezredben bekövetkezett – kisebb mozgások mellett – a kialakult különbségek összességében magas szinten rögzültek. Mindez leginkább az alábbiakban érhető tetten:

1. Erőteljes megosztottság jellemzi hazánk térszerkezetét, amely főváros–vidék, nyugat–kelet, centrumok–perifériák viszonylatokban jelenik meg. Dinamikus központok és fejlett tengelyek alakultak ki az évek során, amelyek közül kiemelkedik Budapest és az egyre dinamikusabban fejlődő agglomerációja. A Budapest-Bécs és a Budapest-Balaton fejlett tengelyek mellett összefüggő fejlett terület található a nyugati, Ausztriával határos térségekben. A további, hazai átlagot jelentősen meghaladó fejlettségű térségeket egy-egy kiemelkedő regionális központ és szűk, közvetlen környezete jelenti (Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs).

2. Az urbanizáció és az urbanizálódás eltérő ütemben zajlik Magyarországon. Jogi szempontból nem található hazánkban városhiányos térség, azonban az érintett területek jelentős része nem rendelkezik valódi városi funkciókat ellátni képes, valódi térszervező erőként működő központi településsel.²⁰ A „kvázi” városok – nagyságukból,

---

²⁰ Napjainkban Magyarországon a várossá nyilvánított települések száma messze meghaladja az infrastruktúra fejlettsége, a funkciók, intézmények és kompetenciák térbeli sűrűsödése alapján valódi városnak tekinthető települések számát. Hazánkban 123-124 valódi városi funkciójú és további 88-90 városi funkciót többé-kevésbé ellátni képes település található. A vizsgálatok szerint ugyanakkor 79-80 városi rangú település nem képes városi funkciók ellátására. (Beluszky P. – Győri R., 2006)

infrastrukturális és humán ellátottságukból, gazdasági pozícióikból fakadóan – nem képesek e funkciók térségi szintű ellátására. Környezetükben ennek következtében alacsony versenyképességű, hátrányos helyzetű térségek koncentrálnak. Jellemzően az aprófalvas északkeleti és délnyugati országrészekben, a külső és belső perifériákon, valamint a rurális térségekben alkotnak összefüggő leszakadó tömböt e térségek.

3. A gazdasági környezet erőteljesen megosztott; duális gazdaság alakult ki. Ez a kettősség megjelenik a külföldi és hazai tulajdonú vállalatok teljesítménye, a KKV-k és nagyvállalatok viszonylatában. A külföldi működő tőke részvételével létrejött vállalatok többnyire multinacionális nagyvállalatok, amelyek fejlett technológiával, magas termelékenység és jövedelmezőség mellett exportra irányuló termelést folytatnak. Esetükben általában a bérszínvonal is magasabb. A KKV-k túlnyomó többsége magyar tulajdonú, ezek alkotják a hazai vállalkozások kb. 97%-át. (Kólyáné Sziráki Á. – Végh Lajosné, 2006) Alacsony tőkeellátottság, alacsonyabb termelékenység és jövedelmezőség jellemzi e szektort. Többnyire hazai kereslet kielégítésére, gyakran lokális piacra termelnek. Foglalkoztatottság szempontjából azonban a nagyvállalatokkal azonos súlyt képviselnek a magyar gazdaságban.

1.3. A hazai egyenlőtlenségi kutatások módszerei

Az előzőekben bemutatott egyenlőtlenségeket alakító spontán folyamatok, a kiegyenlítést célzó beavatkozások, valamint azok hatásainak vizsgálata fontos és érdekes kutatási témaként jelent meg. Az állam intézményrendszerén belül kiemelkednek a VÁTI Kht. rendszeresen ismétlődő kutatási jelentései az Országgyűlés számára.²¹ Ezen felül a 2305/2002. (X. 10.) Korm. rendelet értelmében a területfejlesztést közvetve és közvetlenül szolgáló támogatási rendszereket működtető miniszterek a támogatásokról és az azok segítségével megvalósuló fejlesztésekről éves gyakorisággal területi értékeléseket készítenek.

A téma jelentősége felkeltette a kutatók és kutatóintézetek érdeklődését is, azonban összetettsége következtében a vizsgálati tárgy, a használt mutatószámok, a területi aggregáltság szintje, az egyenlőtlenségi mutatók és a vizsgálati időtáv tekintetében jelentős eltérések tapasztalhatók az egyes tanulmányok között. A teljesség igénye nélkül, de a főbb

---

²¹ Az 1996. évi XXI. tv. értelmében a VÁTI jelentést készít a területi folyamatok alakulásáról, a területfejlesztési politika érvényesüléséről és az OTK végrehajtásáról. Az 1991-1998 időszakra vonatkozó jelentést a 39/2001. (VI. 18.), az 1999-2002 időszakra vonatkozó jelentést pedig a 97/2005. (XII. 25.) határozatával fogadta el az Országgyűlés.

kutatási irányokat és területi szinteket kiemelve – a kronológiai sorrend helyett a vizsgált tényezők és az alkalmazott módszertan szerinti logikát követve – bemutatom a rendszerváltozást követően készült kutatások vizsgált tényezőit és összefüggéseiket, az alkalmazott módszereket és mutatókat, valamint az elemzések konklúzióit.

A fejlettség több dimenziós²², komplex fogalom, így nem lehet egy vagy néhány tényezővel magyarázni, ahhoz az elemek egész sorozatának és azok együttes hatásrendszerének vizsgálata szükséges. (Rechnitzer J., 1993) Az egyenlőtlenségekre ható tényezők tekintetében a kutatások többnyire az alábbi szemléleteket alapján készültek (Nemes Nagy J., 2003a):

- közlekedési, hálózati kapcsolatok hatása;
- társadalmi gazdasági tér adottságainak sűrűsödése;
- jelentős gazdasági hatású térelemek földrajzi elhelyezkedése.²³

Az utóbbi években többnyire leíró jellegű munkák születtek az egyenlőtlenségek bemutatására.²⁴ Kevés kivételtől eltekintve nem magyarázzák a belső tagoltság okait, ezért különösen fontos a vizsgálatba vont tényezők – kellő hatékonyságú – körének megválasztása mellett a megfelelő statisztikai módszerek kiválasztása is. Az egyes mutatók eltérőek lehetnek, mivel némiképp máshogy mutatják az egyenlőtlenségeket, így jelentősége van a mutató megválasztásának. Azonban nem létezik egy „legjobb” mutató, ezért a bizonytalanság csökkentése érdekében célszerű több mutató értékeit is kiszámítani. (Major K. – Nemes Nagy J., 1999) Az egyes tényezők fejlődési pályáit, jövőbeni nagyságát, illetve az egyenlőtlenségi viszonyokat leggyakrabban regresszió, illetve trendbecslés segítségével adják meg a szerzők. Azonban léteznek egyszerűbb (pl. bázis- és láncviszonyszámok) és bonyolultabb (pl. mozgó átlagolás, szezonindex-számítás, időbeli

---

²² Nemes Nagy J. szerint a dimenziók között megjelenhetnek a műszaki infrastruktúra, a gazdaság teljesítménye, a humán tőke, a társadalmi tőke, az életszínvonal vagy a környezet állapotának adatai is. (Nemes Nagy J., 1998a)

²³ Az említettek mellett az ún. „soft” tényezők feltárására, azok hatásainak kimutatására is történtek kutatások. Pl. Bartke a természeti, művi, társadalmi és gazdasági környezet elemei mellett az életmód, az értékrend és az eszmék különbségeinek is szerepet tulajdonít az egyenlőtlenségek alakulásában. (Bartke I., 2001)

²⁴ Példaként említhető az ország eltérő fejlettségű megyéjéből származó kedvezőtlen helyzetű kistérség összehasonlítása. (Bartke I. – Czira T. – Vidéki I. – Volter E., 2003) A szerzők a Balassagyarmati, az Óriszentpéteri és a Vasvári kistérséget mutatták be leíró jelleggel, több kistérségi és települési szintű mutatót kiemelve.

További érdekes példát jelent Lukovics M. írása, aki Lengyel I. versenyképességi piramis-modellje alapján, az alapkategóriák, alaptényezők és sikerességi faktorok mentén hasonlítja össze az egyes térségek fejlettségét. (Lukovics M., 2004; Lukovics M., 2007)

autokorreláció), illetőleg logikai vizsgálati módszerek (pl. struktúrakutatás, ágazati kapcsolatok elemzése) is. (Jakobi Á., 2004)

A *foglalkoztatás* területi egyenlőtlenségeiben szerepet játszó tényezőket Faluvégi A. kistérségi szinten vizsgálta. (Faluvégi A., 2005) A 60 változóból szűkített 21 változós faktoranalízisbe bevont tényezők körét a külföldi multinacionális és hazai nagyvállalatok, illetve KKV-k területi elhelyezkedése, a foglalkoztatási centrumok elérhetősége, a munkaerőpiac területi átalakulása, a gazdasági aktivitás, a bevonható munkaerő és a munkaerőpiacról tartósan kikerültek területi alakulása, az iskolázottsági szint, a vándorlási tendenciák, valamint további demográfiai, foglalkoztatásbeli, gazdasági és infrastrukturális jellemzők adták. A rangsor és csoportalakítást követően dinamikusan fejlődő, fejlődő, felzárkózó, stagnáló és lemaradó kategóriákba osztotta a kistérségeket. A foglalkoztatás területi egyenlőtlenségeinek alakulásában a legerősebb magyarázó erővel – vizsgálatai alapján – az iskolai végzettség és a SzJA-alapot képező jövedelem nagysága bírt.

Jakobi Á. már említett munkájában (Jakobi Á., 2004) a *munkanélküliség* jövőbeni alakulását megyei szinten vizsgálta. A tanulmány jelentőségét a nagy számú elemzési módszer – súlyozott átlag, súlyozott szórás, súlyozott relatív szórás, range, relatív range, szóródás terjedelme, maximum, minimum, Hoover-index, (lineáris, logaritmikus, hiperbolikus, exponenciális, másodfokú polinom, harmadfokú polinom) regresszió-elemzés – részletes elméleti bemutatása és gyakorlati alkalmazása adja.

Szintén rendkívül változatos statisztikai eszközökkel elemezte Tóth I. Gy. a *jövedelem* egyenlőtlenségeit. (Tóth I. Gy., 2003) A szélsőértékekre érzékeny és kevésbé érzékeny mutatókat is alkalmazva tényezőkre bontotta a jövedelmi viszonyok területi különbségeit. A Gini-együttható, az alsó és felső decilisek átlagjövedelmeinek hányadosa, további percentilis arányok, a Theil-mutató, az általánosított entrópia mutató, az Atkinson-féle mérőszám, az átlagos logaritmikus eltérés, a Robin Hood-index és az Éltető-Frigyes duálmutató alkalmazásával mutatta ki a háztartásfő neme, a háztartások munkapiaci helyzete, a településtípus, az etnikai jellemzők, az iskolázottság és az életkor hatásait.

A területi jövedelem egyenlőtlenségekre vonatkozó Williamson-hipotézis országokon belüli alkalmazhatóságát vizsgálta Kiss J. P. és Németh N. (Kiss J. P. – Németh N., 2006) Kistérségen belül az egyenlőtlenségeket a településszám, lakosság szám, települések

méretének arányai, a településhálózat regionális sajátosságai, valamint a vonzáskörzetek nagysága határozza meg a számított egydimenziós koncentrációs mutatók, a lineáris regresszió és a súlyozott relatív szórás eredményei alapján. Ugyanakkor bizonyították, hogy a kistérségek jövedelmi szintje és belső tagoltsága között szignifikáns összefüggés áll fenn. A jövedelemszint és a jövedelemegyenlőtlenségek Hoover-indexeinek korrelációs eredményei alapján igazolták megyei szinten a Williamson-hipotézist. További vizsgálataikkal – kvintilisek egyenlőtlenségei, Pearson-féle lineáris korreláció – kimutatták, hogy kisebb területi egységet vizsgálva erősödik a belső egyenlőtlenségek jövedelemszint-függése. A Williamson-i görbéhez való pontosabb illeszkedés mellett ugyanakkor egyre erősebben jelenik meg a területi autokorreláció²⁵ is, azaz kimutatható a regionális környezet egyre meghatározóbb szerepe.

A térbeli összehasonlítás helyett Dusek T. a jövedelmi helyzet alakulása tekintetében – 1988-2003 közötti – hosszú távú trendeket elemzett. (Dusek T., 2005) A lineáris trend béta paraméterei és a determinációs együtthatók alapján a kistérségek négy jellegzetes fejlődési pályáját határozta meg:

- 2000-ig növekedő, aztán mérsékelten visszaeső;
- az időszak folyamán összességében mérsékelten növekedő;
- 2000-ig jelentősen csökkenő, aztán mérsékelten emelkedő;
- drasztikus visszaesést követően tartós válságban lévő, illetve
- csoportokba nem sorolható, sajátos helyzetű kistérségek.

Dusek T. összegző megállapításában kiemeli, hogy egy-egy év adatából és változásából nem szerencsés messzemenő következtetéseket levonni, azok idősorait érdemes elemezni. Ezáltal elkerülhető egy-egy év kiugróan magas vagy alacsony értékeinek torzításaiból adódóan a helytelen következtetések levonása.

A jövedelemszint egyenlőtlenségeit Robin Hood-index segítségével településszerkezeti és a térbeli helyzethez köthető faktorokra bontotta Nemes Nagy J., Jakobi Á. és Németh N. (Nemes Nagy J. – Jakobi Á. – Németh N., 2001) Szintén e tanulmányban shift-share elemzés eredményeivel bemutatták, hogy a megyei szinten realizált növekedés ütemét

---

²⁵ Területi autokorreláció: a szomszédos területek egymásra hatása, illetve annak eredményeként az egyes mutatók „együttmozgása”.

lokális és strukturális tényezők, a helyi adottságok és az egyes megyék településszerkezete határozza meg.

Az elemző tanulmányok többsége az említett *jövedelmi viszonyok és a munkanélküliség* egyenlőtlenségeit párhuzamosan vizsgálja. Németh N. egy korábbi munkájában (Németh N., 2002) többváltozós regressziós modelleket alkalmaz az egy lakosra jutó adóköteles jövedelmek és a becsült települési és kistérségi munkanélküliségi ráták különbségeit meghatározó tényezők vizsgálatához. A magyarázó változók között települési szintű és kistérségi szinten aggregált iskolázottsági adatokat, valamint a földrajzi helyzet (legközelebbi osztrák határátkelőhely, legközelebbi határátkelőhely, Budapest, a legközelebbi megyeszékhely, a legközelebbi kistérségi központ és a legközelebbi ipari park) szerepét vizsgálja. 2003-as munkájában a statisztikai módszer megtartása mellett a multikollinearitás²⁶ kiszűrésére tényezőcsoportokat alkot a magyarázó változókból. (Németh N., 2003) Az iskolázottsági és földrajzi helyzet mellett demográfiai és településhálózati sajátosságokat hordozó mutatókat is vizsgálatba von, mint pl. az öregségi index, a vándorlási egyenleg, a népsűrűség, a városlakók aránya.

A Németh, a Nemes Nagy-gyal írt, 2005-ben megjelent tanulmányában további változóknak az adóköteles jövedelmek és a munkanélküliség területi egyenlőtlenségeinek alakulására gyakorolt hatását is vizsgálják. (Nemes Nagy J. – Németh N., 2005) Hoover-index és többváltozós regressziós modellek alkalmazásával elemzik – az iskolázottság és földrajzi helyzet mellett – a potenciális munkaerő minőségének, a távolsági és elérhetőségi viszonyoknak, a külföldi tőkének és a szomszédsági hatásoknak a szerepét. Kontrollváltozóként további mutatók, mint a városiasodás mértéke, a migrációs folyamatok, a vállalkozási hajlandóság, a településszerkezet és a lakosság etnikai megoszlása is megjelennek kutatásukban.

A jövedelmek és a munkanélküliség területi egyenlőtlenségeit Lócsei H. a kistérségeken belül vizsgálta, abból kiindulva, hogy a területpolitika által homogénként kezelt egységeken belül jelentős különbségek létezhetnek. (Lócsei H., 2002) Ugyan települési szinten nem vizsgálódik, de a centrum és periféria kapcsolatát részletesen elemzi, számos egyenlőtlenségi statisztikát – szórás, átlag, fejlettségi rangsor alapján pontozásos módszer,

---

²⁶ Multikollinearitás: az egyes magyarázó tényezők közötti átfedésből adódó torzítás

több mutatóból képzett index – alkalmazva. A centrum-periféria viszonyt az általa legjobb módszernek tartott korrelációval jellemezte. Ezek szerint a jövedelmek esetében 1992-ig, a munkanélküliség tekintetében pedig 1995-ig csökken, majd növekszik a korreláció mértéke. Magyarózatként adja, hogy a centrumok és perifériák eltérő gyorsasággal reagáltak a változásokra. A centrumok a válságukat áthárították a perifériákra, elbocsátották az ingázó, alacsonyabb szakképzettségű munkavállalókat, amelynek következtében a periférián növekvő munkanélküliség, csökkenő egy főre jutó jövedelem alakult ki. Később, a térszerkezet átformálódásával kirajzolódottak a hátrányos és előnyös helyzet kritériumai. Országos összehasonlításban a fejletlenebb kistérségekben nőttek inkább a különbségek a centrum és a periféria települések viszonylatában, míg a fejlett kistérségekben nagyjából együttmozgás tapasztalható.

Szalkai Gáborral 2008-ban a kistérségek *komplex gazdasági fejlettségének* meghatározását írja le, amikor 10 kiválasztott mutató²⁷ értékeit faktoranalízissel meghatározott súlyozás alapján vonják össze. (Lőcsei H. – Szalkai G., 2008) A kapott eredmények alapján hat egyenlő elemszámú osztályközre bontják a gazdasági fejlettséget, és így sorolják be az egyes kistérségeket.

Az előzőtől némiképp eltérő logikával, a főkomponens analízis módszerével is meghatározható a gazdasági fejlettség. (Tánczos T. – Egri Z. – Törőcsik V., 2007) A szerzők a komplex mutatórendszer mindegyik elemére rangsort állítottak fel, majd ezek súlyozásával alakítottak ki egy abszolút rangsort. Az említett főkomponens analízis alkalmazásával 33 kistérségi és 8 megyei szintű mutatót összesen 6 főkomponensbe sikerült sűríteniük. A módszer előnye abban rejlett, hogy az egymással szorosan korreláló mutatókat kiszűrték, így a mutatók belső információtartalma a lehető legkisebb mértékben sérült az összevonás során.

Az elvégzett elemzések eredményeként a szerzők a kistérségeket *fejlődési térségtípusok* szerint tipizálták. Csatári B. többféle tipizálást is leír összesen 32 – demográfiai, foglalkozási szerkezet, foglalkoztatás változása és munkanélküliség, gazdasági,

---

²⁷ A kiválasztott mutatók: regisztrált jogi személyiségű vállalkozások 1000 lakosra jutó száma, regisztrált egyéni vállalkozások 1000 lakosra jutó száma, önkormányzatok helyi adóbevételeinek 1000 lakosra jutó összege, egy állandó lakosra jutó jövedelem, személygépkocsik 1000 lakosra jutó száma, távbeszélő fővonalak 1000 lakosra jutó száma, nyilvántartott álláskeresők 100 aktív korúra jutó száma, aktív korúak 100 lakosra jutó száma, elvégzett osztályok átlagos száma

infrastrukturális, egyéb speciális csoportokba sorolt – mutató értékei alapján. (Csatári B., 1996) Az eredmények alapján a kívánatos beavatkozások szerint tipizálja a kistérségeket.

Nemes Nagy J. az életminőséget és a gazdasági fejlettséget jellemző hét mutatót emel ki: egy lakosra jutó adóköteles jövedelem, munkanélküliségi ráta, vállalkozási aktivitás, személygépkocsi ellátottság, lakossági telefonellátottság, külföldi tőke koncentrációja, vegyesvállalatok aránya. (Nemes Nagy J., 1996) A kistérségeket az így kapott komplex mutatójuk értéke alapján négy összevont fejlődési térségtípusba – nyertes, nekilendülő, stagnáló, vesztes – sorolja. További elemzési lehetőségeket is említ, mint a vonzáskörzetek és áramlások vizsgálata, a térbeli eloszlás meghatározása, különböző gravitációs és potenciálmódell alkalmazása.

A kistérségek komplex fejlettségének meghatározásához Bíró P. és Molnár L. 136 mutatót elemez, 6 csoportba – demográfiai, életminőség, gazdaság, infrastruktúra, jövedelem, közigazgatás – sorolva. (Bíró P. – Molnár L., 2004) Valamennyi csoportra faktoranalízist végez az egyes mutatók súlyának meghatározásához, majd a komplex fejlettség értékének számítása során szintén faktoranalízis alapján adja meg az egyes csoportok értékéhez rendelt súlyt. A kapott eredményeket a kistérségek fejlettségi rangsorának meghatározása mellett elsődlegesen az infrastruktúra és a fejlettség kapcsolatának vizsgálatához használták fel.

A kistérségek gazdasági helyzete mellett azok fejlődését is vizsgálja Faluvégi A., dinamikus mutatók elemzésbe vonásával. (Faluvégi A., 2000) A mutatókon²⁸ túlmenően további újdonság kutatásában, hogy az egyes mutatók értékeit a vidéki átlaghoz viszonyítja, majd a változás sávós értékei alapján pontozza is azokat. A csoportokba sorolás eredményeként öt összevont fejlettségi térségtípust – dinamikusan fejlődő, fejlődő, felzárkózó, stagnáló, lemaradó – határoz meg.

E megoldást – mutatók értékelése abszolút tekintetben és a vidéki átlaghoz viszonyítva, majd csoportba sorolás – alkalmazza Lócsei H. is, 2002-es említett tanulmányában,

---

²⁸ Faluvégi A. elemzett mutatói: külföldi érdekeltségű vállalkozások külföldi jegyzett tőkéje egy lakosra, SzJA alapot képező jövedelem egy lakosra, SzJA alapot képező jövedelem egy lakosra dinamikája, működő gazdasági szervezetek 1000 lakosra, működő gazdasági szervezetek száma, munkanélküliek aránya, vándorlási különbözet 1000 lakosra jutó száma, távbeszélő főállomások 1000 lakosra jutó száma, személygépkocsik száma 1000 lakosra. (Faluvégi A., 2000)

valamint Kiss-sel közös kutatása során. (Kiss J. P. – Lócsei H., 2005) A kistérségek fejlettségében történetileg kialakult strukturális tényezők, mint a gazdaság ágazati szerkezete, a településméret-összetétele, demográfiai tényezők, etnikai és vallási viszonyok, iskolázottsági struktúra szerepét hangsúlyozzák. Elemzéseikben kimutatták, hogy az országok tekintetében létező ún. konvergencia-klubok a kistérségek fejlődésében is megjelennek; az azonos csoportba tartozó kistérségek fejlettségi szintje idővel közeledik egymáshoz.

A bemutatott területi folyamatok és a tudományos vizsgálatok eredményeként megállapítható, hogy hazánkban nem léteznek homogén megyék vagy régiók. A kialakult területi egyenlőtlenségek nagyon finom szerkezetűek. A kisebb területi egységek közötti különbségeket vizsgálva egyre mozaikosabb képet, egyre jelentősebb egyenlőtlenségeket kapunk eredményül. A vizsgálatok alapján a kistérségek szintjén – ahol felbomlik az adatok megyei aggregálásából adódó viszonylagos kiegyenlítetttség – a legtagoltabb az egyenlőtlenség. A kisebb területi egységek sajátos pályát futnak be, ebből következően indokolt – lehet – a településszintű kutatások elvégzése. Az elemzés során azonban ajánlatos:

- a fejlettség többdimenziós, komplex volta következtében komplex mutatók meghatározása;
- idősorok elemzése, amelyek hatására egy-egy év kiugróan magas vagy alacsony értékei kompenzálhatók.
- az eltérő tartalmuk következtében több egyenlőtlenségi mutató számítása.

2. Területfejlesztés eszközei

2.1. A területfejlesztés lehetséges eszközei

Az elméleti ismeretek hasznosítása révén a területfejlesztés feladata a társadalmi alapfunkciók – lakás, munkavégzés, elosztás-ellátás, képzés-kultúra, regenerálódás, kommunikáció és közösségi élet – gyakorlásához szükséges kedvező feltételek megteremtése, azaz a lakossági életkörülmények javítása, ezáltal a társadalmi méltányosság és az igazságosság érvényesítése; az életkörülményekben megmutatkozó objektív különbségek mérséklése. Az egyenlőtlenségek kialakulását és azok változását eredményező spontán folyamatokba történő beavatkozásra, a társadalmi alapfunkciókat

hordozó térelemek és a társadalmi szükségletek összehangolására az államok megerősödését követően (XIX. sz.) kerülhetett sor. Az ipari kapitalizmus térnyerése következtében az európai országok gazdasági térfelosztásában komoly átrendeződések történtek. A nyersanyagigényes ágazatok megerősödésével a korábbi növekedési centrumoktól távolabbi vidékeken is látványos fejlődésnek indultak egyes települések. E gazdasági folyamatok a népesség vándorlására is erőteljesen hatottak, aminek következtében túlszűfolt nagyvárosi ipari agglomerációk, ennek ellentétéként pedig elnéptelenedő területek alakultak ki. Az új ipari központokban eluralkodó kaotikus állapotok kezelésére és megszüntetésére az állami szervek fejlesztési rendszabályokat vezettek be.

Az I. világháborút követően a kelet- és közép-európai térségben a határok átrajzolásával születő és módosuló országokban az eltérő érdekű területek kohéziójának megteremtése jelentette a fő célt. Nyugat-Európában és az USA-ban pedig az 1929-'33-as gazdasági depresszió következtében válságba jutott térségeket – részben – ad hoc megoldásokkal igyekeztek dinamizálni.

A II. világháborút követő újjáépítés jelentős fellendülést hozott a nyugati világ gazdaságaiban, az eufóriát követően azonban fény derült a kiéleződő területi egyenlőtlenségekre. A kiegyensúlyozott fejlődés érdekében a piacgazdaságokban átfogó regionális fejlesztési programok indultak az 1940-es évektől. Ez a gyakorlat, speciális módon és jelentős késéssel megindult Európa keleti felében is.

Az 1970-es években új erőforrások és az azokra épülő ágazatok kerültek a gazdaság fókuszába. A paradigmaváltás, illetve az ismét élesedő területi egyenlőtlenségek következtében sor került a regionális fejlesztési filozófia felülvizsgálatára; az ipari és posztindusztriális társadalmak területfejlesztési céljai és feladatai beépültek az ország társadalom- és gazdaságpolitikájába. Korábban a fejlesztési stratégiák a helyi sajátosságokat nem vették figyelembe. Túlzottan erőltetetten a – számos esetben – termelési tényezők külső erőforrások általi dinamizálására helyezték a hangsúlyt. Ezek hatására azonban nem indult meg az endogén gazdasági fejlődés a fejletlen térségekben, a jóléti állam tartalékai lassan kimerültek, a gazdaság szerkezetének átalakulása pedig a gazdaságpolitikában is a fordista nagyüzemek helyett egyre inkább a KKV-k fejlesztésére helyezte a hangsúlyt. A jelentős tőkeberuházásokkal motivált gazdasági szerkezetváltás igénye nem vezetett eredményre, helyette a termelés komplex környezeti feltételrendszerét (pl. infrastruktúra, társadalmi környezet, munkaerő) érintő, a támogatások és ösztönzők szélesebb körét felvonultató területfejlesztési politika került előtérbe. A változás átrendezte

a kapcsolódó hatalmi szerkezetet, az irányítási és elosztási rendszert is. A részben endogén erőforrásokra épülő modellben szükségszerű változás volt a decentralizáció; az állam közvetlen szerepvállalásának csökkenése, indirekt ösztönzők elterjedése és az érdekeltek szélesebb körének partnerként történő bevonása. (Pálné Kovács I., 2001) A modell értelmében a területfejlesztési feladatok végrehajtását, az általános célkitűzések regionális adottságoknak megfelelő részletes kifejtését, a fejlesztési eszközök kiválasztását és alkalmazását vertikálisan és horizontálisan tagolt intézményrendszer végzi. Az állami szerepvállalás fokozódásával, a területfejlesztési feladatok számának gyarapodásával, a fejlesztésbe bevont térségek méretének és körének változásával és az eszközök választékának bővülésével párhuzamosan differenciálódott a területfejlesztés szervezeti rendszere is.

Míg a hagyományos modell az állam jövedelem-újraelosztó rendszerben elfoglalt helyére épült²⁹, addig az új – jóval komplexebb és közvetettebb – rendszerben megváltozott az egyes szereplők egymáshoz való viszonya, háttérbe szorultak a közhatalmi és elosztási módszerek, új szervezeti és működési formák kerültek előtérbe. A területfejlesztés hosszú távú célrendszerét:

- a munkaalkalmak teremtése, a munkanélküliségi ráták mérséklése;
- a túlnépesedett városközpontokra nehezedő demográfiai nyomás csökkentése;
- a nemzeti erőforrások hatékony hasznosítása;
- a régiók közti indokolatlan fejlettségi különbségek mérséklése;
- a regionális kultúrák és identitás megőrzése, különös tekintettel a nemzeti kisebbség lakta területekre;
- a népesség és a környezet egyensúlyának megőrzése alkotja. (Faragó L., 1987)

A célrendszer térben és időben eltérően érvényesül. Az egyes területi egységek eltérő adottságai, lehetőségei és problémái függvényében változó a beavatkozások hatása, ezért a célrendszer – és az eléréséhez szükséges eszközrendszer – elemeinek területileg differenciált alkalmazása szükséges.

---

²⁹ A hagyományos modell azon mechanizmusra épült, hogy az állam központosítja a megtermelt jövedelmek egy részét, majd azokat meghatározott prioritás-rendszer alapján újraosztja.

A területfejlesztés eszközrendszerét többnyire leszűkítik a területfejlesztésre szánt, arra fordítható pénzeszközök körére, a rendszer azonban jóval összetettebb. Szemléletét tekintve megjelenhetnek:

- a keresleti oldal elemei, amelyeket a fejlesztésben érdekelték igényei határoznak meg; valamint
- a kínálati oldal elemei, amelyek az állam szándékai, lehetőségei – és gyakran beidegződései – alapján kerülnek kialakításra.

Az eszközök a kormányzati politikában gyakran ágazati bontásban (pl. ipar, turizmus, logisztika, önkormányzati együttműködések, infrastruktúra-fejlesztés, munkaerő-piac stb.) jelennek meg. Ugyanakkor a területfejlesztés céljainak megvalósulását további szakpolitikák is segíthetik, mint pl. az adópolitika, az országos infrastruktúra-rendszerek fejlesztései, a foglalkoztatáspolitikai, az ipari és mezőgazdasági válságkezelő és szakmai programok, az önkormányzati szabályozás kiegészítő mechanizmusai, az idegenforgalom fejlesztése, a szociálpolitikai és egészségügyi ellátás vagy a művelődési és közoktatás-politika. Ezért fontos és szükséges az egyes ágazatok összekapcsolódásának, egymásra gyakorolt hatásának vizsgálata, valamint a fejlesztések és célok összehangolása. A gazdaságpolitikai irányzatok és – mint már említettem – az egyes térségek sajátos fejlődési problémái függvényében változatosan kombinálhatók (Fleischer T., 2001):

- támogatásokkal és kedvezményekkel a piaci megfontolások eltérítése (pl. tőkejuttatások, költségvetési támogatás, kedvezményes hitelkonstrukciók, kamatkedvezmények, adókedvezmények, gyorsított értékcsökkenési leírás, munkaerő-mobilitási és –átképzési támogatások);

- szabályozással, adminisztratív korlátozással, hatósági előírásokkal a gazdasági szereplők játékterének és lehetőségeinek a behatárolása (pl. területileg körülhatárolt fejlesztési korlátozás, tevékenységek visszafejlesztése, áttelepítése, területi tervezés és programozás, állami tulajdonú vállalatok alapítása, állami megrendelések preferálása, az állami intézményrendszer decentralizálása, növekedési pólusok, fejlesztési területek kijelölése);

- maguknak a térbeli adottságoknak a megváltoztatása infrastruktúra kiépítésével (a gazdaságfejlesztés kedvező környezetének komplex átalakítása: pl. energetikai rendszer, vízellátás, közlekedési hálózat, ipari parkok, kutatási-fejlesztési kapacitás, szakemberképzés, pénzügyi-gazdasági-piaci szolgáltatások fejlesztése).

Forman Armstrong és Taylor csoportosítását idézi (Forman B., 2000):

- makroökonómiai eszközök – a kereskedelmi, költségvetési és monetáris politika egyes területeinek decentralizációja; regionálisan diszkriminatív kereskedelmi, monetáris és adópolitika; pozitív diszkrimináció a közbeszerzések terén;

- tőke- és munkaerő mobilitását segítő mikroökonómiai eszközök – tőkevonzás, szak- és átképzések, információadás;

- koordinációs eszközök – a központi, regionális és helyi támogatások összehangolása; foglalkoztatási és beruházás-ösztönzési programok összehangolása.

Armstrong és Taylor felosztását Horváth is átveszi, amikor megkülönböztet mikropolitikai, koordinációs és makropolitikai eszközöket (Horváth Gy., 1998):

- mikropolitikai eszközök – tőkeallokációs eszközök (a helyben maradó munkaerő átképzése, a munkaerő térbeli áttelepítése migrációs, munkaerőpiaci vagy mobilitási politika segítségével), munkaerő-allokációs eszközök (adminisztratív szabályozás, a vállalkozások működési feltételeit támogató politika, a tőkepiac hatékonyságát növelő politika, adók és támogatások terén az inputok és outputok szabályozása, valamint a technológiai támogatások);

- koordinációs eszközök – belső koordináció (mikropolitikai koordináció, makropolitikai koordináció), szervezetenkénti koordináció (nemzeti és nemzetközi politikai koordináció, a közigazgatás különböző szintjei közötti koordináció);

- makropolitikai eszközök – pénzügyi és költségvetési politika decentralizálása, központi makropolitikai szabályozás (automatikus kulcsok és preferenciák a regionálisan különböző adó- és költségvetés szabályozás terén, diszkrecionális megoldások a regionálisan különböző adó- és költségvetés szabályozás terén, regionálisan különböző monetáris politika, regionálisan különböző tarifa- és kereskedelmi szabályozás).

Pap ezektől eltérő módon csoportosítja a területfejlesztés eszköztudományát, amikor megkülönböztet jogi és pénzügyi eszközöket, illetve jelentős hatást tulajdonít a területfejlesztésben a vállalkozási övezetek, ipari parkok, egyedi nagyberuházások megvalósításának, a térség- és településmarketing, a közsféra segítő szerepének. Ugyanakkor az oktatást és (át)képzéseket, a fejlesztési ügynökség típusú szervezetek létrehozását, a térségi és települési tervek készítését, valamint az érdekegyeztetést és a koordinációt is az alkalmazható eszközök között említi. (Pap N., 2005)

A hazai területfejlesztési politika elsődlegesen a területi egyenlőtlenségek mérséklése céljából hozta létre az eszköz- és intézményrendszerét, amelynek alapelemei:

- szabályozó joganyagok;
- területi tervezés;
- területi információs rendszer;
- pénzügyi eszközök;³⁰
- térségi gazdaságfejlesztési eszközök.

A különböző *törvények és egyéb jogforrások* szabályozzák a területfejlesztési tevékenységet, ezáltal keretet adnak a területfejlesztés szereplői számára a területfejlesztési politika érvényesítése során. Az intézményrendszer egyes szintjei és szereplői számára meghatározzák azokat a feladatokat, amelyek végrehajtása elősegíti a területfejlesztési politika stratégiai céljainak megvalósulását, valamint biztosítják az eszköz- és intézményrendszer további elemeinek hatékony működtetését.

A területfejlesztés céljainak megvalósításához, az eszközök- és források hatékony elosztásához, valamint a rendszert működtető struktúra kialakításához nélkülözhetetlenek a területi kutatással megalapozott és megfelelően kidolgozott tervek (fejlesztési koncepciók, stratégiák, programok, a rendezés tervdokumentumai). A *területi tervezés* teszi lehetővé a helyi adottságokra és képességekre épülő, a térség sajátos problémáira választ adó, a lehetőségeket kihasználni képes elképzelések kidolgozását, további tervekkel való összhangját, és azok megvalósítását.

A *területi információs rendszer* a térségek helyzetére jellemző meglévő adatok átvételével, feldolgozásával, rendszerezésével, értékelésével, tárolásával és továbbításával segítséget nyújt a területfejlesztési és -rendezési tevékenységet végző szervezetek számára. Ezzel elősegíti a pontos helyzetértékelést, a releváns fejlesztési elképzelések kidolgozását és a monitoring rendszer megbízható működtetését a tervezés és végrehajtás folyamata során. A Területfejlesztési törvény értelmében a rendszer létrehozásának és működtetésének célja a társadalom, a gazdaság, és a környezet területi jellemzőinek és változásainak figyelemmel kísérése, illetve előrejelzése érdekében az országos, a regionális, a megyei és a települési szintek közötti információcsere biztosítása.

Helyi szinten sajátos, ún. *térségi gazdaságfejlesztési eszközök* alkalmazására is sor kerülhet, amely többnyire valamilyen kiemelt státuszt és a mögötte meghúzódó kedvező

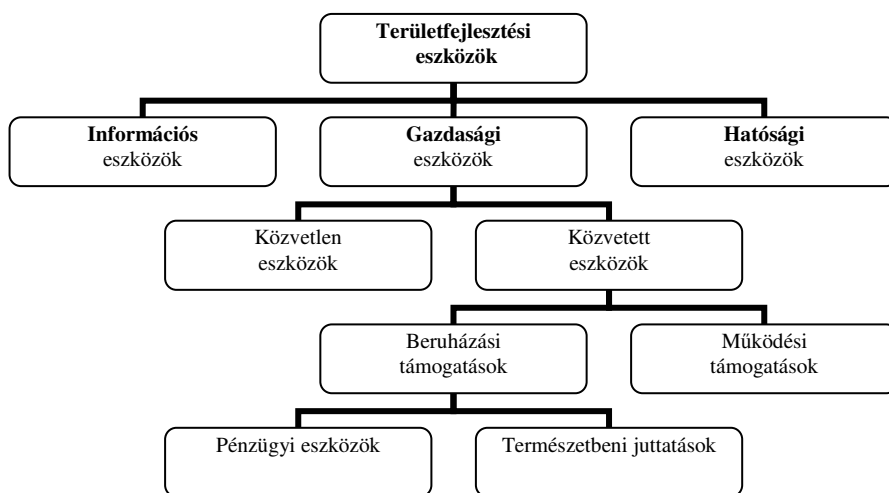
---

³⁰ A hazai területfejlesztési pénzügyi eszközeit részletesen a következő alfejezetben mutatom be.

befektetési környezet biztosítását, többletforrások juttatását jelenti. A vállalászosi övezetekben – a versenysemlegesség feladásával – a Kormány meghatározott időre gazdasági előnyöket biztosít (pl. adókedvezmény). Az ipari parkok esetében az alap- és a gazdaság fellendítéséhez szükséges infrastruktúra megteremtéséhez nyújt az állam jelentős támogatásokat, amelyek termelő beruházásokat generálnak magántőke bevonásával. Az inkubátorházak szolgáltatásai pedig a gazdasági reálfolyamatok kedvezőtlen hatásaitól védve elősegítik a helyi vállalkozások létrejöttét, megerősödését.

A vonatkozó jogi szabályozás alapján Tatai formális és informális eszközöket különböztet meg. (Tatai Z., 1995) A formális eszközök működését jogszabály vagy rendelet szabályozza, míg az informális eszközök esetében nem létezik vonatkozó szabályozás. A formális eszközök lehetnek információs, gazdasági vagy hatósági típusúak.

4. ábra A területfejlesztés eszközeinek osztályozása

Forrás: Gordos T., 2007

Az *információs eszközök* a fejlesztésben érdekelt szereplők tájékozottságát növelik. Jellemzően a fejlesztési dokumentumok (konceptiók, stratégiák, programok stb.), valamint a terület- és településmarketing elemei tartoznak e csoportba.

A *hatósági eszközök* kötelező jelleggel szabályozzák a gazdaság működését. Előírásokat tartalmazhatnak a műszaki tervezésre vagy a helyi építési jogosultságra vonatkozóan. A korlátozó hatósági eszközök között jelennek meg a gazdasági és környezeti célú fejlesztési tilalmak.

A *gazdasági eszközök* szoros összefüggésben állnak az előző két csoporttal; az információs eszközökhöz tartozó tervekben meghatározott gazdasági eszközök felhasználását

jogszabályok határozzák meg. A gazdasági eszközök egy része közvetlenül, míg mások közvetetten hatnak a térségek kiegyensúlyozott fejlődésére. A *közvetlen eszközök* esetében egyértelmű a fejlesztés szükségessége, társadalmi támogatottsága pedig biztosított. A beruházások tartalma – többnyire egyedi nagyberuházások, fizikai infrastruktúra kiépítése, egyéb közvetett (katonai vagy sportcélú) állami területfejlesztő beavatkozások – minden esetben jól definiálható.

A *közvetett gazdasági eszközök* esetében a konkrét fejlesztés tartalma és annak megvalósítója (kedvezményezett) nem ismert vagy nagy számú. A támogatás biztosítója a lehetséges kedvezményezetteket többnyire versenyeztetni kívánja. Ugyanakkor a támogatás módja, illetve a támogatandó térségek köre előre meghatározott. A közvetett gazdaság eszközök között működési és beruházási támogatások különböztethetők meg. A *működési támogatások* esetén a fejlesztések fenntartásához vagy a feladatok ellátásához szükséges költségek teljes vagy részleges finanszírozása valósul meg. Alkalmazására a kedvezőtlen adottságú vagy válsággal sújtott térségekben kerül sor, főként a meglévő vállalatok és a munkahelyek megtartása érdekében. E csoportba tartoznak a területi orientációjú nagy állami megrendelések is, azonban jelentős versenytorzító hatásuk miatt számos országban és nemzetközi közösségben tiltják ezen ösztönzési formát.

A *beruházási támogatásokat* szintén többnyire a kedvezőtlen adottságú és helyzetű térségekben alkalmazzák, a beruházások ösztönzése és az erőforrások helyben tartása érdekében. A támogatás alkalmazásának oka, hogy e térségekben a helyi lakosság, a gazdálkodó szervezetek, a civilek, az állami szervek, illetve a települési önkormányzatok fejlesztési célú anyagi forrásai korlátozottak, azok kiegészítésre szorulnak. Fontos, hogy a támogatás – pl. adókedvezmény, kedvezményes hitelek, foglalkoztatási támogatás – vonzó legyen, de ne ösztönözze a helyi szereplőket megalapozatlan, nem fenntartható vagy túlságosan kockázatos beruházásokra.³¹ A beruházási támogatások között léteznek pénzügyi eszközök és természetbeni támogatások. A *pénzügyi eszközök* körébe a visszatérítendő és vissza nem térítendő pénzügyi támogatások, közterhek mérséklése és elengedése, különböző kedvezményes hitelek, kockázati tőke kihelyezések, illetve a foglalkoztatáshoz fűződő kedvezmények tartoznak. A *természetbeni támogatások* során a támogatás biztosítója bizonyos javakat, szolgáltatásokat (pl. telek, ingatlan, inkubáció,

---

³¹ Egyes EU pályázatok esetében az önkormányzatok részéről az ún. kínálatorientált magatartás figyelhető meg. Az önkormányzatok nem rendelkeznek átgondolt, összehangolt fejlesztési stratégiával vagy a meglévő stratégiába nem illeszkedő – ad hoc – projekteket is megvalósítanak. Ezen esetekben a pályázati kiírásban megjelölt cél határozza meg a megvalósításra kerülő projekteket. Össztársadalmi szempontból nem hatékony a fejlesztés, helyi szinten pedig az önerő elpazarolását jelenti mindez.

vonalas infrastruktúra elemei és ahhoz kapcsolódó szolgáltatások, információátadás, koordinálás, érdekegyeztetés) térítésmentesen vagy kedvezményesen enged át.

A tudatos területfejlesztési politika célja a részletezett eszközök felhasználásával:

- a fejlett térségek gazdasági folyamatainak decentralizálása – a káros növekedés vagy az aránytalan túlfejlődés korlátozása (pl. London fejlődésére vonatkozó szabályozás az 1930-as években);

- a válságtérségek átalakítása – gazdaságilag elmaradott vagy a gazdasági paradigmaváltás hatására depressziós helyzetbe került térségekben központi fejlesztési lehetőségek biztosítása (pl. Olaszországban a déli területek megsegítése az 1950-es években);

- a kevésbé fejlett térségek felzárkóztatása – a gazdasági fejlesztés által kevésbé érintett, többnyire rurális térségek felzárkóztatása, esetleg ipartelepítéssel (pl. az USA-ban a „New Deal” program egyes vonatkozásai).

Ehhez kapcsolódóan fogalmazható meg a területfejlesztés alapidilemmája, miszerint a dinamikus térségeket fejlessze vagy a gazdasági problémákkal küzdő térségeket támogassa a központi politika.

1. A *dinamikus térségek fejlesztése* során a térség magas szintű fejlettsége és a további fejlődése következtében keletkező jövedelmek – a centralizálás és újraelosztás rendszerén keresztül – az egész társadalom és az ország valamennyi területe jólétének alapját jelentheti. Segítheti a stagnáló vagy elmaradott térségek fejlődését is. Közben azonban olyan társadalmi és gazdasági krízisek alakulhatnak ki a fejletlenebb vidékeken, amelyek a fejlett térségek gazdaságát és társadalmi viszonyait is destabilizálhatják.

2. A *gazdasági problémákkal küzdő térségek támogatásával* a problémák kezelhetővé válnak, a későbbiekben nem igényelnek többlet-támogatásokat. E térségek, fejlődésük hatására bekapcsolódhatnak az ország egészének jövedelemtermelésébe, addig azonban elvonják a fejlesztési forrásokat a dinamikus térségektől.

A változatok mindegyike hasznos lehet, de szükséges az adottságok, a célok, a meghozott döntések, az alkalmazott eszközök és intézmények, valamint a vonatkozó jogszabályok összhangjának megteremtése. A területfejlesztés csak a térség adottságait, lehetőségeit és problémáit „komplex módon kezelő, a helyi sajátosságokat messzemenően figyelembe vevő, a pozitív térségi kezdeményezéseket felkaroló helyi és regionális stratégia

kialakulásán és megvalósításán alapulhat” (Süli-Zakar I., 2003, 306. o.). Ehhez igazodóan szükséges meghatározni a változatosan rendelkezésre álló eszközök alkalmazandó elemeit.

A rendszerváltozást követően a hazai területpolitika és az alkalmazott eszközök jelentős változáson mentek keresztül. Részben az EU-hoz történt csatlakozásunk hatására a fejlesztési források értéke jelentősen megnőtt, ugyanakkor a fejlesztési területek száma is. A területfejlesztés és az ágazati fejlesztések kapcsán alkalmazott, hazai és EU forrásokból finanszírozott pénzügyi eszközök esetében azonban a területi kiegyenlítés nem jelent meg olyan horizontális célkitűzésként, amelyet valamennyi támogatási döntés és azok végrehajtása során figyelembe kellett volna venni. A területi politikában megjelent az integrált megközelítés, ugyanakkor a források célterületeinek kijelölése, valamint a támogatási döntések esetén nem valósul meg valós decentralizáció, a koordináció és a területi szempontok. A kedvezményezettség elve, azaz az elmaradott térségek többlettámogatása a gyakorlatban nem kellő mértékben érvényesül a források területi elosztása során. A túlzottan sok fejlesztési célterület, a források jelentős párhuzamosságai és átfedései, valamint a célok politikai okokból bekövetkező gyakori változása és a hosszú távú gondolkodás hiánya következtében nem valósult meg hazánk területileg kiegyensúlyozott fejlődése.

3. A kapcsolati (hálózati) tőke és a hálózatelemzés módszertana

Az eddig részletezett fejlődési modellek tényezői azonban egyedül nem képesek magyarázni a növekedést vagy annak hiányát. (pl. Easterly, W. – Levine, R., 2001) Általánosan elfogadott nézetté vált a társadalmi tőkének a gazdasági növekedésben betöltött fontossága. (pl. Whiteley, P. F., 2000; Carpenter et al., 2004) A társadalmi tőke a gazdaságot (is) mozgató nem anyagi jellegű erőforrás. A társadalmi hálózatokból, egyéni kontaktusokból, bizalmi viszonyokból, kapcsolatokból és csoporttagságból fakadó előnyök jelentősen befolyásolják az egyenlőtlenségek szerkezetét és az egyes szereplők által elfoglalt pozíciót.

A társadalmi tőke mai értelemben vett definiálása, és e tőkeforma viselkedésére vonatkozó legfontosabb elméletek kidolgozása Bourdieu, Coleman és Putnam, továbbfejlesztése pedig Fukuyama, Lin és Burt nevéhez fűződik. Az elméletekben közös, hogy a társadalmi tőkét hálózatokhoz kapcsoltnak értelmezik. Hálózatokat alkotnak azok az elkülöníthető

elemek, amelyek között valamilyen kapcsolat létezik. Ennek megfelelően a társadalmi tőke a hálózatokat alkotó elemek – a gazdaság és a társadalom szereplői – közötti kapcsolatok összességéként jelenik meg, és nem magukban a szereplőkben. Egy olyan erőforrást jelöl, ami egy közösség – legyen akár egy település, kistérség vagy a nemzet – társadalmi, gazdasági folyamatait befolyásolja. Ebből kifolyólag a társadalmi tőke jelentős befolyással van egy térség fejlődésére.

Bourdieu szerint az egyén által „birtokolt” kapcsolati tőke nagysága összefüggésben áll az egyén által kialakított kapcsolatháló kiterjedtségével, amelyeket mozgósítani tud, másrészt azon tőke (gazdasági, szimbolikus, kulturális, társadalmi) nagyságától, amelyet azok birtokolnak, akikkel kapcsolatban áll. (Pokol B., 1995) Coleman elméletében a kapcsolati tőke nagyságát a hálózati struktúra, és annak olyan vonásai határozzák meg, amelyeket saját érdekeinek érvényre juttatásában felhasználhat az egyén. Ennek megfelelően a társadalmi tőke is termelőerőként, sajátos erőforrásként jelenik meg. Putnam társadalmi tőkének nevezi az egyének közötti kapcsolatokat, szoros társadalmi kapcsolathálókat, erős civil szervezeteket, valamint az ezeket meghatározó kölcsönösség, bizalom és szolidaritás ismérvekből fakadó normákat. (Putnam, R. D., 2004) A társadalmi tőke kollektív ismérv; értelmezhető nagy közösségek, települések, régiók vagy nemzetek szintjén is. Az egyének közötti kapcsolatok, az azokból felépülő hálózatok alkotják. Az említett hálózatok nagyban növelhetik a társadalom hatékonyságát a cselekvések összehangolásának elősegítése révén. (G. Fekete É. – Solymári G., 2004) Lin értelmezésében a társadalmi tőke valójában az egyének befektetései a társadalmi kapcsolatokba annak reményében, hogy ezáltal elérhetik az előre elvárt hozamokat. (Lin, N., 2001) Hálózatkutatóként Burt a társadalmi tőke koncepcióját összeköti a hálózatok morfológiai jellemvonásaival. (Burt, R. S., 2001) Megállapítja, hogy a több hálózati kapcsolat birtoklása előnyt jelent a tulajdonosának, amivel a társadalmi helyzetből fakadó előnyök értékét tényként kezeli.

A társadalmi tőke tőkeként történő azonosításából következik, hogy a társadalmi hálózatok erőforrásokként viselkednek, azaz az egyedi szereplők és csoportjaik felhasználhatják azokat érdekeik érvényre juttatásához. A fogalom ezáltal szorosan kapcsolódik a kapcsolatrendszer, a hálózatosodás témaköréhez, ezért – Angelusz és Tardos alapján – szerencsésebb volna a társadalmi tőke helyett a kapcsolati tőke vagy a kapcsolathálózati erőforrás megnevezés használata. (Angelusz R. – Tardos R., 1998) A társadalmi tőke

valójában hálózatokba ágyazottan van jelen, tehát ez az erőforrás kizárólag hálózatokhoz köthetően, hálózatok mentén hozható létre és kizárólag így hasznosítható. A közösségek valójában a helyi kulturális, gazdasági, társadalmi, politikai stb. gyakorlatok intézményesült rendszereiből épülnek fel.

A hálózatosodással párhuzamosan felértékelődnek a társadalmat alkotó egyes szereplők, valamint a közöttük kialakult és kialakuló kapcsolatok. Összességében ezek határozzák meg az adott közösség szerkezetét. A kérdés csupán annyi, hogy a közeget alkotó szereplők között a társadalmi kötések keresztül miként áramlanak az erőforrások és javak. A valóságban az egyének vagy csoportok szintjén értelmezett kapcsolatok mennyiségi és minőségi jellemzői egyidejűleg strukturáló és differenciáló mechanizmusként is szolgálnak. A szerkezet és az egyenlőtlenségek alakulását így alapvetően meghatározzák a társadalmi viszonyok, mind a rendszerek és alrendszerek, az intézmények és szervezetek, mind pedig az egyén szintjén.

Az említett egyenlőtlenségek forrását részben a társadalmi struktúra, azaz a társadalmi rendszer különböző elemei közti rendezett viszonyok jelenthetik. Másrészt az egyes szereplők eltérő kapcsolatrendszerei is okozzák, miszerint a rétegződés a társadalmi folyamatok és viszonyok nem szándékolt következményeként a csoportok között jól kimutatható egyenlőtlenségek léphetnek fel. (Kolosi T., 2000) Ezen megállapításokat Burt beemelte a társadalmi tőke fogalmába amikor a kapcsolatoknak az egyenlőtlenségi mechanizmusokkal összefüggő hozadékait és következményeit említi. A kapcsolatrendszer a gazdasági és a kulturális javakhoz hasonlóan az egyének vagy csoportok célmegvalósító cselekvéseiben versenyelőnyt jelentő tőkeforrásnak tekinthetők. (Burt, R. S., 2001)

Adott csoporton belül az egyes szereplők versenyelőnyének mértéke az egyének közötti viszonyok struktúrájában rejlik, a többé-kevésbé intézményesült kapcsolatok tartós hálózatának birtoklása határozza meg. A társadalmi (hálózati) tőke mérhetősége kapcsán két szemlélet emelhető ki:

1. Az erőforrás alapú megközelítés szerint a kapcsolathálózatban közvetlenül és közvetetten elérhető kontaktok és pozíciók beágyazott erőforrásai jelentik a társadalmi tőkét (Lin, N., 2001);
2. Az ún. strukturális megközelítése értelmében az egyénnek vagy csoportoknak a kapcsolathálózatban elfoglalt szerkezeti pozíciója, és ezek együttes strukturális mintázata

határozzák meg a társadalmi tőke mértékét. (Burt, R. S., 2001) A strukturális felfogás értelmében a hálózati struktúra rései közötti összekötő, áthidaló szerepkör biztosítja az értéktöbbletet, a zártság pedig a társadalmi struktúra réseibe ágyazódó lehetőségek, erőforrások felismeréséhez nélkülözhetetlen. (Coleman, J. S., 1996) Az elmélet értelmében az ösztársadalmi szerkezet, és az egyének abban elfoglalt pozíciója önmagában tőkeként értelmezhető. Az adott szereplők és csoportok cserefolyamatokban elfoglalt pozíciója, azaz az elsődleges és áttételes kontaktusaik által elért további szereplők szerkezeti pozíciója eleve versenyelőnyt biztosít.

3.1. Társadalmi hálózatok vizsgálata, a hálózatelemzés alkalmazása

A hálózati tőke – a bemutatott elméleteknek megfelelően – gazdaságsszociológiai értelemben a gazdaság szereplői (egyének, háztartások, vállalatok, gazdaságirányító szervezetek stb.) közötti kapcsolatrendszerben létezik. Azonban mindaddig „holt tőkének” tekinthető, amíg meghatározott normák és szabályok alapján fel nem használják azokat a gazdasági tranzakciók során. A tudományos elemzések témakörében a hálózat fogalmának első alkalmazására 1940-ben került sor. Redcliffe-Brown, a Brit Királyi Antropológiai Társaság elnöke a társadalmi struktúrákat ténylegesen létező társadalmi viszonyok komplex hálózataként említette. Az ekkor még kiforratlan, módszertanilag megalapozatlan fogalom jelentős fejlődésen ment keresztül, módszertana és felhasználása mára a társadalom valamennyi területét érintik.

A társadalmi hálózatok elemzése azon sajátos kapcsoltok vizsgálatára irányul, amelyek a közösségeket alkotó elemek, a személyek, csoportok, szervezetek, országok, régiók, esetleg események viszonyában fellelhetők. A hagyományos szemlélettől eltérően – amely szerint a társadalmi rétegződésben elfoglalt hely ad magyarázatot a viselkedésre – a hálózatelemzés az egyes aktorok jellemzői helyett az elemek közötti kapcsolatokra koncentrál. A tartalommal szemben a struktúrák iránti fokozottabb érdeklődést már 1969-ben azzal indokolja Clyde Mitchell, hogy a kapcsolatok struktúrája alkalmas lehet a résztvevő szereplők magatartásának magyarázatára. (Mitchell, C., 1969) Barry Wellman pedig egyenesen azt állítja, hogy a kapcsolati struktúra magyarázó ereje sokkal fontosabb, mint magát a rendszert alkotó személyek jellemzői. (Wellman, B., 1998) A hálózatelemzés vizsgálja a társadalmi struktúrákat, a miliőt, az egyén másokhoz fűződő kapcsolatait, vagyis nem a környezetükből kiragadva, hanem annak részeként, kötődéseikben és

függőségeikben, a meglévő és a hiányzó kapcsolataikban, azok tartalmát és erősségét is figyelembe véve vizsgálja az egyes aktorokat. Ennek megfelelően felfogható úgy, mint a társadalmi struktúra formális leírására irányuló kísérlet, ugyanakkor az adott szereplők tulajdonságai szintén az elemzés részét képezik.

A társadalmi hálózatok elemzésének alapját a közösségek hagyományos kutatásának módszertani és szemléleti háttérével kapcsolatos elégedetlenség, valamint az előrejelzések pontatlansága adta. A tudományos érdeklődés középpontjában az 1950-es években a városi közösségek felbomlására vonatkozó előrejelzések igazolása és a (vidéki) agrártársadalmak empirikus vizsgálata állt. A kifinomult módszerekkel elvégzett elemzések eredménye elvetette az említett hipotézist: a városi népesség körében is léteznek személyes kapcsolatokon nyugvó hálózatok. Ugyanakkor a kutatás ráirányította a figyelmet a kötődések jellegének vizsgálatára. A korábbi, ún. strukturalista-funkcionalista szemlélet értelmében ugyanis úgy feltételezték, hogy a közösség tagjainak kultúrája meghatározza az egyes emberek viselkedését, ezen ismérvek alapján pedig egyértelműen megrajzolhatók egy közösség határai. A határokon belül valamennyi szereplőhöz pozíció rendelhető, viselkedésüket pedig a közösség normái határozzák meg. Az empirikus antropológiai vizsgálatok azonban elvetették ezeket a feltételezéseket. A ténylegesen létező emberi kapcsolatok nem igazodnak az önkényesen kijelölt határokhoz, és a kollektív tudat elméletével ellentétben a közösség kultúrája sem határozza meg egyértelműen az egyes szereplők viselkedését. Az egyéni cselekedetekben – a személyes attitűd mellett – a hálózati kapcsolatok és a hálózat egészében betöltött pozíció bír jelentőséggel. Ezáltal a kutatások módszertanában egyre jelentősebb szerepet kapott a hálózatelemzés. Az új fogalom és metódus által összekapcsolhatóvá váltak a mikro- és makroszintű elemzések, azaz az egyik szinten elért eredmények értelmezhetővé váltak a másik szint kutatásai során is. További többletét pedig a hagyományos empirikus adatgyűjtések egyéni központú survey-módszerét meghaladó, többszintű elemzések lehetősége adta. (Castells, M., 1997; Putnam, R. D., 2004; Barabási A. L., 2003; Anheier, H. – Katz, H., 2005)

A hálózatelemzés elméleti-módszertani előzményét a szociometria néven ismertté váló szociálpszichológiai elemzések jelentik. Kutatási területe a különböző kis társadalmi csoportokban létező kvantitatív kapcsolatok feltárása, majd az ilyen módon kirajzolódó társas kapcsolatok leírása. Moreno szociometriai elemzéseiben kezdetben kizárólag az egyéneket, azoknak a rokonszenv – ellenszenv-választásait vizsgálta. Az elemzés

alanyainak szűk definiálása és a korlátozott vizsgálati témakörök következtében számos kritikával illették Moreno-t. A Mérei névéhez köthető ún. többszemponútú szociometriai vizsgálatok (Mérei F., 1998) azonban már rákérdeznek közösségi funkciókra, ehhez köthető kapcsolatokra és az egyének tulajdonságaira is. A kapcsolatháló elemzés során az egyének, a társadalmi csoportok és szervezetek, ugyanakkor területi egységek, mint országok vagy régiók is képezhetik a kutatások alanyát. A kezdeti rokonszenv-ellenszenv választási lehetőségeket meghaladóan a vizsgált reláció tartalmát rokoni, baráti, hatalmi, kommunikációs, tranzakciós, gazdasági stb. kapcsolatok is jelenthetik. Ezzel párhuzamosan az adatgyűjtés módszertana is kiszélesedett. A szociometriai tesztek mellett megfigyelésekre, kérdőívek kitöltésére, interjúkra, dokumentumok és statisztikák elemzésére is sor kerül az újabb kutatásokban. A többváltozós szociometriai kutatásokban a személyes jellemzők mellett, több aspektusból vizsgálták a közösségen belüli kapcsolatokat, amelyek révén lehetőség nyílt a rejtett hálózatok feltérképezésére is.

A társadalmi hálózatok kutatása során alkalmazott módszertani megoldások fejlődése tekintetében négy jelentősebb korszak különíthető el. A kutatásokat az 1950-es években kis közösségek körében, társadalomantropológiai módszerekkel – társadalmi hálózatok feltérképezése, társadalmi csoportok strukturális jellemzőinek leírása – végezték. Ezek eredményeit esettanulmányos terepmunkák formájában jelentették meg, amelyekben a kapcsolathálókat illusztrációként alkalmazva, még csak egyszerű gráfok segítségével ábrázolták. Moreno szociogramja még csak kis léptékű társadalmi alakzatok feltérképezésére volt alkalmas. Az 1960-as években az empirikus kutatások száma rohamosan emelkedett, ami a módszertani eszközök pontosítását igényelte. A matematikai módszerek szintén jelentősen fejlődtek, sor került a relációanalízis és a gráfelmélet hálózatelemzésben történő alkalmazására. A vizsgált sokaság elemszámának kiterjesztését pedig a számítástechnika fejlődése tette lehetővé. (Ugyanis a hálózatot alkotó aktorok számának emelkedésével a lehetséges kapcsolatok száma exponenciálisan növekszik.) Az 1970-es években a hálózatelemzés módszerével vizsgált terület jelentősen szélesedett, a módszertan az extenzív fejlődés szakaszába érkezett. Az évtized végétől – részben ennek hatására – további tudományágak eredményeit is alkalmazni kezdték, kialakult a hálózatelemzés interdiszciplináris jellege. A módszerek letisztultak, kutatói közösségek és hálózatok, nemzetközi együttműködések szerveződtek. Rendszeressé váltak a témakörben tartott konferenciák, megjelentek a folyóiratok. Ennek megfelelően Magyarországon is három fő kutatási terület köré csoportosíthatók a hálózati elemzések:

- családi, rokonsági, baráti kapcsolatok és a támogatási hálózatok vizsgálata (pl. Albert F., Dávid B., Utasi Á.);
- a gazdasági szervezetek informális tranzakciói, munkaerőpiaci kapcsolatok, regionális településszintű kapcsolatok elemzése (pl. Czakó Á., Sík E., Letenyi L.);
- rétegződés- és struktúrakutatás (pl. Angelusz R., Tardos R.).

A hálózatelemzés egyik kulcskérdése a mintavétel meghatározása. A vizsgálat irányulhat az aktorok viszonylag kicsi, valamilyen külső tényező által lehatárolt, jól definiálható csoportjára. Másik esetben a kutató önkényesen, de a szereplők közötti interakciók gyakoriságának és intenzitásának figyelembevételével jelöli ki a hálózat határait. Sajátos vizsgálatnak tekinthető az ún. egocentrikus hálózatok feltérképezése, amikor egy adott szereplő és közvetlen kapcsolatrendszere alkotja a kutatási mintát. Az adatgyűjtéshez a hagyományos szociológiai és antropológiai módszerek (kérdőív, interjú, megfigyelés, kísérlet) mellett speciális módszerek is alkalmazhatók. Ezek közé tartozik az ún. kisvilág vizsgálat, amikor két szereplő távolságát a láncolat hossza és az abban résztvevő további szereplők tulajdonságai alapján elemzik. Vagy az ún. longitudinális adatok, amelyek segítségével a hálózati jellemzők és kapcsolatok időbeli változását vizsgálják.

A legrégebben használt és legismertebb hálózati megközelítés a gráfelmélet. A gráfok pontokból és azokat összekötő vonalakból álló alakzatok. A vonalak, amelyek a legegyszerűbb esetben nem irányítottak, az egyes szereplők közötti kapcsolatot vagy annak hiányát jelző dichotóm tényezők. Az irányított vonalak megkülönböztetik a kapcsolat „küldőjét” és „fogadóját”. A szereplőket ábrázoló pontok jellemezhetők az általuk kialakított kapcsolatok számával, amit a gráfelmélet fok-nak, illetve fokszám-nak nevez. A fokok száma és iránya függvényében a pontok lehetnek izolált, küldő, fogadó vagy hordozó státuszúak. Izolált az az eset, amikor az adott szereplőt nem fűzi kapcsolat a hálózat egy további eleméhez sem, míg hordozó a státusz, ha bejövő és kimenő kapcsolattal is rendelkezik. Léteznek ún. értékelt gráfok is, amikor a kapcsolatok megléte vagy hiánya mellett azok gyakorisága vagy intenzitása (adott kapcsolat sokrétúsége, a szereplők között áramló mennyiségek stb.) is az elemzés tárgyát képezi. A teljes hálózathoz kiemelhetők két, három, vagy több pontból (szereplőből) álló részek, amelyek önálló hálózatként elemezhetők. Ezeket a gráfelmélet diádoknak, triádoknak, illetve algráfoknak nevezi. A kapcsolatháló sajátos alcsoportját jelenti a klikk, amely olyan szereplők együttese, akiket szoros és kölcsönös kapcsolatok fűznek egymáshoz; a hálózat magas kohézióval rendelkező részhalmaza.

A kapcsolatrendszerek azonban nem csak gráf, hanem mátrix formában is ábrázolhatók (szociomátrix). Ez esetben a kapcsolatok irányai a mátrix soraitól az oszlopok irányába mutatnak. A mátrixokkal végezhető matematikai műveletek lehetővé teszik a hálózaton belüli kapcsolatok és az egyes szereplők kapcsolati jellemzőinek egzakt kiértékelését. A hálózat elemzése során megállapítható annak sűrűsége, ami a létező és a lehetséges kapcsolatok arányát jelenti. Az egyes szereplőkhöz érkező közvetlen kapcsolatok számát befoknak, a tőle kiinduló közvetlen kapcsolatok számát pedig kifoknak nevezzük. A hálózat legfontosabb szereplőjének meghatározásához el kell dönteni, hogy mely jellemzőket – legnagyobb kapcsolati aktivitás, legszorosabb kapcsolatok kialakítása, hálózatmegszakító pozíció – veszi számításba a kutató. Egy aktor presztízse annál magasabb, minél több kapcsolat irányul felé a hálózat többi szereplőjétől. Pontosabb elemzés esetén az említett további szereplők száma mellett azok hálózati aktivitása is befolyásolja az egyén presztízst. A központiság azt jelöli, hogy a valóban létező kapcsolatok mekkora hányadát birtokolja egy adott szereplő. Az elemzés megmutatja a központi helyzetű szereplőt, ugyanakkor a periférikus és elszigetelt egyéneket is. A szociomátrix matematikai elemzése révén lehetőség van további vizsgálatok elvégzésére is; strukturális ekvivalencia (a kötések, azaz a kapcsolatrendszer azonosságának vizsgálata), klaszterek (hasonló kapcsolati rendszerű elemekből) és blokkok (a hálózat diszkrét csoportokra bontása és ezek kapcsolatának elemzése) képezése, valamint az egyes szereplők és a blokkok közötti centrum-periféria viszonyok feltárása.

A hálózatelemzés, a segédtudományok fejlődése révén alkalmassá vált az adott szereplők hálózati tőkéjének pontos feltérképezésére. A gráfelmélet és a mátrixalgebrai műveletek elvégzése lehetővé teszi az aktorok hálózati pozíciójának és a kapcsolati rendszerük által elérhető erőforrásaik részletes meghatározását. A módszertan a bemutatottaknál részletesebb és finomabb elemzések elvégzésére is alkalmas, jelen fejezetben azonban csak a kutatásomat közvetlenül érintő fontosabb fogalmak és megoldások bemutatására törekedtem.

A társadalmi tőke jelentőségét értelmezésében az egyes szereplők által kialakított kapcsolatok értéke adja. Ezek meghatározzák pozícióját az adott struktúrán belül. A közvetett és közvetlen kapcsolatainak mozgósítása által gazdasági előnyökre tehet szert. Ez részben adódik az erőforrások megszerzéséhez kapcsolódó ún. tranzakciós költségek megtakarításából. Másrészt a közvetlen és közvetett kapcsolatait jelentő szereplőktől

versenyelőnyt jelentő hasznos és értékes javakhoz juthat. Az adott szereplő ezáltal olyan pótlólagos erőforrásokat szerezhet, amelyek azelőtt nem álltak rendelkezésére vagy nem akkora mennyiségben, vagy csak gyengébb minőségben. A kialakított kapcsolatokat tekintem a kulcstényezőnek, amiket erővonalakként azonosítok. A települések eltérő fejlettségűek; közöttük az egyenlőtlenség több aspektusból is tetten érhető. A településközi, ún. city-to-city kapcsolatokat vizsgálva azt az álláspontot követem, hogy az egyes településeknek a településhálózaton belül elfoglalt pozíciója részben okozója, de következménye is ezen egyenlőtlenségeknek. (Egyed K., 2008) A gazdasági, foglalkoztatási, fogyasztási, beruházási stb. kapcsolatokon keresztül többlet-források érkehetnek a településekre, a méretgazdaságosságot biztosító közös tevékenységekkel pedig kiadások spórolhatók meg. (Egyed K., 2006b) Mindez – a hálózati kapcsolatok egyenlőtlenségeinek függvényében – növelheti vagy éppenséggel mérsékelheti is a települések fejlettsége terén kimutatható különbségeket. Ugyan kizárólag a különböző témakörökben kialakított kapcsolatokat vizsgálom, de megemlítem, hogy az egyenlőtlenségek kialakulásában a települések belső – pl. természeti, földrajzi adottságok, közlekedés-földrajzi helyzet, gazdaságtörténet és gazdasági struktúra, infrastrukturális ellátottság, demográfiai folyamatok, a társadalom szerkezet, identitás és kohézió stb. – adottságai is szerepet játszanak. (Ezek egy része településen belül végzett hálózatelemzéssel pontosan feltérképezhető.)

II. A KUTATÁS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI

1. A kutatás alkalmazott módszerei

A kutatás során a kistérségen belüli fejlettségi egyenlőtlenségeket, valamint a pályázati forrásoknak és a kialakított településközi kapcsolatoknak e különbségek alakulására gyakorolt hatását vizsgálom. A Sopron-Fertődi kistérségre vonatkozóan több módszert és az azokhoz kapcsolódó adatbázisokat alkalmaztam, a kutatás céljaihoz és témaköreikhez igazodóan.

1. Az egyes települések fejlettségi adatainak vizsgálata.

A Sopron-Fertődi kistérséget alkotó 39 település³² fejlettségét jelző mutatók esetében vizsgáltam az egyenlőtlenségeket. A fogalom összetett, többdimenziós volta következtében komplex mutatórendszert alkalmaztam a fejlettség meghatározásához. A területfejlesztés hazai rendszerében alkalmazott mutatórendszerek közül megvizsgáltam a 30/1997., a 24/2001. és a 67/2007. OGY határozatokba foglalt, a területfejlesztés szempontjából kedvezményezett kistérségek meghatározása céljából kidolgozott mutatórendszereket. A szakirodalmi kutatás során pedig további lehetőségek alkalmazását elemeztem. Ezek közé tartozott a Gazdasági Minisztérium által 2000-től alkalmazott – demográfiai, a vállalkozások fejlődését, a jövedelmi viszonyokat és az infrastrukturális fejlettséget jelző – 17 mutatóból álló rendszer. (Király Zs., 2006) Megvizsgáltam Faluvégi 40 mutatót tartalmazó, a vizsgált térség társadalmi-gazdasági jellemzőinek leírását szolgáló mutatórendszerét (Faluvégi A., 2004c) és Lados 57 mutatóból álló komplex mutatóját. (Lados M., 2005) Ez utóbbi részleteiben elemzi a vállalkozói környezet alakulását, a kereskedelem és turizmus helyzetét, a foglalkoztatottsági és jövedelmi viszonyokat, a munkanélküliségi helyzetet, a helyi társadalom iskolázottságát, a közoktatás helyzetét, az egészségügyi állapotokat, valamint az életminőséget meghatározó tényezőket. Megvizsgáltam további, Nemes Nagy, Kiss és Németh által kidolgozott rendszereket is. (Nemes Nagy J. – Németh N., 2003; Kiss J. P. – Németh N., 2006) A lehetőség áttekintése után végül a 24/2001. OGY határozatban³³ megjelölt mutatórendszerre esett választásom.

---

³² A vizsgált időszakban (1992-2006) a Sopron-Fertődi kistérséget 39 település alkotta, számuk majd csak a 2007. évi CVII. tv. értelmében emelkedett 40-re.

³³ 24/2001. (IV. 20.) OGY határozat a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről

A választást az adatok begyűjthetősége és egyértelműsége mellett a mutatók egyszerűsége, ugyanakkor a mutatórendszer komplexitása indokolta.

A vizsgált 15 éves időszak során változott a KSH által gyűjtött adatok köre, és részben az egyes adatforrások tartalma is. Ezáltal a korábbi vagy későbbi mutatórendszerekben nehezen értelmezhető vagy jelentős pontatlanságot eredményező adatok is bekerülhettek volna. A 2001-ből származó komplex mutató adatainál csupán kisebb módosításokkal kellett élnem. A KSH szakmai felügyeletével kidolgozott mutatórendszert összesen 19 mutató alkotja, az adott térség fejlettségét négy fő aspektusból elemezve.

A *Gazdasági mutatók* között szerepel az 1) 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma, a 2) Működő gazdasági szervezetek számának változása, az 3) 1000 lakosra jutó felsőoktatásban dolgozó oktatók száma, valamint az 4) Egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem.

Az *Infrastrukturális mutatók* mutatókat a 5) Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma, az 6) Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza, a 7) Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartásoknak a lakásállomány százalékában meghatározott száma, az 8) 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma, az 9) 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma, a 10) Komplex életminőség elérési mutató, és az 11) 1000 lakosra jutó távbeszélők száma mutatók alkotják.

A *Társadalmi-szociális helyzet* állapotát az 12) Adott év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya, az 13) 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma, a 14) Vándorlási különbözet évi átlaga³⁴, a 15) 60 évnél idősebb népesség aránya, a 16) Települések átlagos lélekszáma és a 17) Halálozási ráta jelzik.

A *Foglalkoztatási helyzetet* pedig a 18) Munkanélküliek aránya, valamint a 19) Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) mutatókkal írja le az OGY határozatban foglalt mutatórendszer.

A jobb értelmezhetőség és az elérhető adatoknak megfelelően némi módosítással éltem egyes mutatók tekintetében. A tudományos kutatók és fejlesztők száma helyett közelítő mutatóként a felsőoktatásban dolgozó oktatók száma alapján végeztem el a számításaimat. Az adatok így is kizárólag 2005. évre álltak rendelkezésemre, a kistérség vidéki településein található kutatóhelyek munkaerejéről pedig nem készült adatbázis. A lakossági jövedelmek pontosan nem mutathatók ki. Az országosan is jellemző szürkegazdaság

---

³⁴ Az egyes településeken kimutatható értékeinek összehasonlíthatósága érdekében a vándorlási különbözetet a lakosság szám arányában határoztam meg.

jelenléte mellett az ausztriai munkavállalás jelentős, a hivatalos statisztikákban meg nem jelenő jövedelemtömeget jelent, amely a határátkelőktől távolabbi településeken is megtalálható. A komplex életminőség elérési mutató kapcsán – a nyújtott szolgáltatások minősége és köre folytán – a legközelebbi megyei jogú város közúti távolságát elemeztem. Az országos szintű kutatásokban is gyakran alkalmazott módszer, amellyel a nyugati határszél, a határátkelők, a főváros, a megyeszékhelyek, városok és a főbb közlekedési tengelyek elérhetőségének a helyi gazdaság fejlettségére gyakorolt hatását mérik. A távolság értelmezhető térben és időben is. Jelen kutatásom során a km-ekben mért közúti távolsággal azonosítottam a komplex életminőség elérést. Az hivatalos mutatók között szerepelt a 3-x szobás lakások aránya az 1990-1999. között épített lakásokon belül. E mutató tekintetében az idősor összeállításához valamennyi évre számítható mutatóra volt szükségem, így az épített 3-x szobás lakások arányát évente meghatároztam. A népmozgalmi események mértéke és hatása, a népességszám terén mutatkozó jelentős különbségek következtében nehezen összehasonlítható. Az egyes települések adatainak valós összevetése céljából így az állandó népesség arányában határoztam meg az évente mért vándorlási különbözetet. Az így kiválasztott és a helyi viszonyokhoz igazított mutatók adataihoz forrásul a KSH adatbázisa szolgált forrásul.

2. Az elnyert pályázati források adatbázisa az egyenlőtlenségi vizsgálatokhoz.

A pályázati források felkutatásánál alapvető célom az egyes településekre érkező többlet pénzügyi források feltárása volt. Az egyes források konkrét beavatkozási célterületétől függetlenül hozzájárulhatnak a helyi gazdaság fejlődéséhez, az életminőség feltételeinek javulásához, az infrastruktúra fejlődéséhez és a foglalkoztatás emelkedéséhez. Összességében a helyi fejlődés mellett hatásuk – elméletileg – kimutatható az imént bemutatott komplex mutatórendszer elemeinek javulásában. Ennek megfelelően összegyűjtöttem az 1992-2006. közötti időszakra vonatkozóan a Sopron-Fertődi kistérségben megítélt pályázati forrásokat, amely kiterjedt mind a hazai területfejlesztési és fejlesztéspolitikai forrásokra, mind az EU-hoz köthető forrásokra, beleértve az Előcsatlakozási Alapokból és a Strukturális Alapokból származó forrásokat, valamint az első Nemzeti Fejlesztési Terv forrásait is.

A hazai források közül:

- a Céljellelű decentralizált támogatás (CéDE);
- a Települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolat-felújításának támogatása (TEUT);

- a Kis- és középvállalkozói célélőirányzat (KKV);
- a Területi kiegyenlítést szolgáló célélőirányzat (TEKI);
- a Területfejlesztési céltámogatás (TFC);
- a Turisztikai célélőirányzat (TURC);
- az Agrár- és vidékfejlesztési szakmai előirányzatok (VFC);
- a Címzett és céltámogatások (CCT);
- az Útfenntartási és fejlesztési célélőirányzat (ÚTC);
- a Vízügyi célélőirányzat (VÍZC);
- a Nemzeti Energiatakarékossági Program (NEP);
- az Európa Pályázat Előkészítő Alap (PEA1 és PEA2);
- a Nemzeti Oktatási Program (NOP);
- a Települési hulladék közszolgáltatás-fejlesztés célélőirányzat (THUL);
- a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal Mecenatúra pályázata (MEC);
- a Széchenyi István Gazdaságfejlesztési Program (SZIG);
- az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium infrastruktúrafejlesztési pályázata (INF);
- a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal kutatás-fejlesztési pályázata (KUT);
- a Lakóépületek energiatakarékos korszerűsítésének és felújításának támogatása (LKFT); valamint
- a Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Tanács vis maior támogatása érintette a kistérséget a vizsgált időszakban.

Az Európai Unió forrásai közül a PHARE CBC, a Területfejlesztési PHARE Program, valamint az INTERREG és SAPARD Közösségi Kezdeményezések esetében érkezett forrása a kistérség településeire. Az első Nemzeti Fejlesztési Tervnek pedig valamennyi Operatív Programja – az AVOP, KIOP, HEFOP, GVOP és ROP is – érintette a kistérséget.

Az adatgyűjtés a Közreműködő Szervezetek és az Irányító Hatóságok adatbázisaira épült. Az adatok forrásaként az EMIR adatbázist, a Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Tanács adatbázisait, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Zala Megyei Kirendeltségének irattárát, valamint az INTERREG és PHARE programok hivatalos Internetes oldalait használtam. A vizsgálat céljához igazodva az említett források megoszlását – a nyertes pályázók szektorális besorolásától függetlenül – települési bontásban elemeztem.

3. A településközi kapcsolati hálók feltérképezése.

A (rész)kutatás célja a helyi szereplők, az önkormányzatok, a vállalkozások és a lakosság kapcsolatrendszerének a feltárása. Jelentőségét a hálózatelemzés alapgondolata adja, miszerint a kapcsolatok sajátos erőforrásként működnek, amelyek meghatározott feltételek mellett gazdasági tőkévé alakíthatók. Az együttműködések és a lakosság fogyasztásai révén többlet(erő)források érkehetnek az egyes településekre; ezek elősegíthetik a település – gazdasági, társadalmi, infrastrukturális stb. – fejlődését, valamint a működés hatékonyabbá tételén keresztül megtakarítást jelenthetnek a helyi szereplők számára.

Az együttműködések és a kapcsolódások feltárására az ún. kapcsolatháló elemzés módszerét alkalmaztam, amelyhez a kistérség 39 önkormányzatától, 949 lakostól és 180 helyi vállalkozástól kaptam információkat rugalmas kérdőív segítségével. A kutatás valamennyi önkormányzatot, a lakosság 1,16%-át, illetve a vállalkozások 2,54%-át érintette. A közlekedési kapcsolatokat a kistérség térképe, valamint a GySEV és a Kisalföld Volán ZRt. hivatalos menetrendjei alapján határoztam meg. Összesen 18 témakörben vizsgáltam a kapcsolatokat. (Valamint mentális térképezést is folytattam a kistérségben. Az eredmények többletinformációval szolgáltak a helyi viszonyok megismeréséhez, részletes kifejtésük azonban nem képezik szerves részét jelen értekezésemnek.)

A települések közlekedés-földrajzi helyzetét a közvetlen közúti és vasúti, valamint az autóbuzos és a vasúti tömegközlekedés által elérhető kapcsolatok feltérképezésével határoztam meg. A közlekedési-rendszerben elfoglalt hely befolyással bír az önkormányzatok együttműködéseinek alakulásában, a vállalkozási aktivitás mértékében, a helyi vállalkozásoknak az értéklánc-rendszerben elfoglalt helyzetére, ugyanakkor a lakosság ingázásaira (pl. oktatás, munkavállalás, szabadidő-eltöltés) foglalkoztatására és fogyasztási szokásaira.

Az önkormányzat által kialakított kapcsolatokat a működési hatékonyság és a fejlődési lehetőség tekintetében is megvizsgáltam. Egyrészt feltérképeztem az intézményrendszer működtetéséhez kapcsolódó együttműködések, mint a körjegyzőség, az intézményfenntartó társulások és a közszolgáltatások közös szervezésére irányuló együttműködések. Ez utóbbi részben a lakosság magasabb minőségű ellátását is szolgálja. A fejlesztések témakörében az önkormányzati érdekképviselőre kialakított

együtműködéseket, valamint a közös projektek és közösen megvalósított beruházások résztvevőit tekintetem kapcsolatoknak.

A lakosság esetében a munkavállalás kapcsán feltérképeztem a kistérségi foglalkoztatási/munkaerő-piaci központokat. Ezáltal meghatározható a munkaerő-kibocsátó és –fogadó települések, amely az értékteremtés mellett a jövedelem települések közötti áramlását is jelzi. A kiemelt funkció, mint státusz mellett a hivatalos ügyintézők, okmányirodai szolgáltatások bevételei ugyancsak növelik az adott település anyagi lehetőségeit. A szabadidő-eltöltést biztosító adottságok hasznosítása és a programkínálat szintén jövedelmet, valamint a szolgáltató ágazat erősödését jelenti a meglátogatott településen.

A vállalkozások kapcsolati rendszerét vizsgálva – a már említett foglalkoztatási szerepkör mellett – az adott településnek az értéklánc-rendszerbe való kapcsolódását elemeztem. A feltételezések szerint a jelentősebb települések nem saját térségükben, hanem távolabbi térségek hasonló méretű és funkciójú településeivel alakítják ki értéktermelő kapcsolataikat. A Sopron-Fertődi kistérségben ennek vizsgálatához elemeztem a gazdasági szereplők kistérségen belüli és kívüli kapcsolatait is. A beszállítói és a vevői kapcsolódások többlet (hozzáadott) értéket jelentenek az adott településeknek, akár a vállalkozói és lakossági jövedelmeket, akár az önkormányzati bevételeket tekintve.

A megkérdésekből származó adatokat Ucinet szoftver segítségével adatmátrix-okká szerkesztettem, amelyeket a hálózatelemzésben alkalmazott módszerekkel elemeztem. Kiszámítottam a kapott hálózatok sűrűségét, valamint az egyes szereplők kapcsolataira vonatkozó sűrűségadatokat, amelyekből egyrészt a kistérségen belüli együttműködések kiterjedtségére, másrészt az adott települések kapcsolati aktivitására kaptam eredményeket. A központiság és a presztízs mutatóinak számítása (pl. Freeman-központiság) a települések közötti funkció-megosztást, valamint a kistérség egészét tekintve a centrum-periféria viszonyokat jelezte. A vizsgált témakörönként különböző hálózatok megjelenítéséhez a NetDraw szoftvert alkalmaztam.

4. A mutatók, a pályázati források és a kapcsolatrendszerek egyenlőtlenségei.

Az összesen 19 mutató esetében az 1992-2006. közötti 15 év mindegyikére kiszámítottam a kistérségben tapasztalható egyenlőtlenségeket. Azonos módszereket alkalmazva a településekre érkezett pályázati források abszolút és fajlagos, azaz egy lakosra jutó

összegére is meghatároztam az eltéréseket. A kialakított kapcsolatok esetében pedig az egyes települések fokszámai képezték a statisztikai számítások alapját.

A statisztikai módszerek közül olyan megoldásokat választottam, amelyek egyszerűen és egyértelműen kiszámíthatóak, ugyanakkor egymást kiegészítve pontos képet alkotnak a kistérségen belüli, települések közötti egyenlőtlenségekről. Az egyes mutatók logikája részben eltérő, így a pontosítás mellett magyarázzák is az adatokat, utalva a valós térségi és települési folyamatokra. Az egyenlőtlenségek és koncentráció meghatározásához az átlag, a minimum és maximum értékek, az adatsor terjedelme, a szóródás terjedelme, a relatív terjedelem, az Éltető-Frigyes duálmutató, a szélső decilisek aránya, a középső decilisek aránya, a szórás és relatív szórás, valamint a Herfindahl-index számítását választottam.

Az elemzések és a kapott eredmények megjelenítéséhez – a kapcsolathálók említett gráfjai mellett – nagy adatszámú táblázatokat, térképeket, diagramokat, valamint Lorenz-görbéket szerkesztettem. A térképeken az egyes településeket valamennyi elemzett mutató esetében a kiinduló fejlettség és az időszak során elért fejlődés alapján ábrázoltam, 5 egyenlő osztályközű csoportba sorolva. Egyenlő osztályközökkel csoportokba sorolt településekhez az osztály értékek alapján szintet rendeltem. A legkedvezőtlenebb mutatójú településeket „sötétkék” színnel, majd a fejlettségi sorrendnek megfelelően rendre „világoskék”, „zöld”, „sárga” és „piros” színeket alkalmaztam. Valamennyi térkép és kapcsolati háló esetében azonos szín-értékelést alkalmaztam. A diagramok között – szintén valamennyi mutató tekintetében – a kiinduló és a 2006. évre vonatkozó Lorenz-görbéket, valamint a fejlettség és fejlődés kapcsolatát jelenítettem meg. A térképek, diagramok és kapcsolati háló vizualizációját minden esetben az említett mutatók és módszerek alapján egzakt számítások alapozzák, illetve magyarázzák meg.

5. Az adatok, adatsorok közötti összefüggések feltárása.

A kutatás fő célja a bemutatott fejlettségi és egyenlőtlenségi adatsorok közötti kapcsolatok feltárása volt. Az egyes települések fejlődése és az egyenlőtlenségek változásának meghatározásához a 15 éves adatsorra illesztett trendfüggvény meredekségét alkalmaztam. Ezáltal kiszűrhetővé vált az egyes évek kiugró értékeinek torzító hatása. Az így kapott eredmények közötti kapcsolatot korreláció- és rangsor korreláció-számítással határoztam meg. A vizsgálat adatsor-párosítások:

- az 1992-ben kimutatott fejlettség és az időszak során elért fejlődés korrelációs kapcsolata;

- a kistérségi átlagos fejlődés és Sopron fejlődésének, valamint a kistérségi átlagos fejlődés és a vidéki települések átlagos fejlődésének korrelációs kapcsolatai;

- az 1992-ben kimutatott fejlettség és a településekre érkező pályázati források rangsorainak korrelációs kapcsolatai;

- az 1992-2006. között elért fejlődés és a települések pályázati forrásai, valamint az időszak során elért fejlődés és a kapcsolatrendszer közötti korrelációs kapcsolatok.

III. A SOPRON-FERTŐDI KISTÉRSÉG JELLEMZŐI

1. A kistérség fogalma és lehatárolása

A kistérségek tartalmukat és jelentőségüket tekintve Magyarországon jelentős fejlődésen mentek keresztül az első kialakítási kísérletektől napjainkig: a KSH által lehatárolt megfigyelési egységekből közigazgatási feladatok ellátására is alkalmas törvényben rögzített területfejlesztési kategóriává váltak. A köznyelvben és a médiában azonban fogalmi zavar jellemzi e témakört. A kistérség és kistérségi szerveződés/kistérségi társulás nem különül el kellőképpen a napi tájékoztatásban. Míg az előbbi egy térben lehatárolt fizikai teret jelöl, addig a kistérségi szerveződés települési önkormányzatok egy csoportját takarja, amelyek meghatározott feladat vagy feladatok ellátására – többnyire társulási formában – együttműködnek.

E tércategória definiálása meglehetősen szubjektív: olyan területi egységet jelent, melynek meghatározása erősen függ a meghatározó személyétől, az adott tudomány szemléletétől, illetve a lehatárolás gyakorlati céljaitól. Általánosságban elmondható, hogy meghatározott ismérvek – szerkezeti hasonlóság, funkcionális összekapcsolódás stb. – alapján kiválasztott többé-kevésbé homogén településcsoportot takar. (Enyedi Gy., 1996) Az egyazon kistérségbe tartozó települések körének meghatározása feladatfüggősége mellett időben is változó, a térben zajló társadalmi-gazdasági folyamatok hatására. Szakmai szempontokat előtérbe helyezve követelmény, hogy az érintett térség elég kicsi legyen ahhoz, hogy homogén maradjon, ugyanakkor elég nagy is, hogy összességében kezelve alkalmas legyen a területi folyamatok elemzésére. Az említett kistérségi társulások területe azonban nem minden esetben feleltethető meg bármiféle valóban létező funkcionális kapcsolatrendszernek, természetföldrajzi egységnek, vonzáskörzeti viszonyoknak, történeti vagy gazdasági egybetartozásnak, továbbá gyakran csorbát szenved a lokális identitás is.

Csatári Bálint a kistérséget olyan területi egységként határozza meg, amelyet a falu-falu vagy a falu-(kis)város közötti, elsősorban a lakosság mindennapi szükségleteit kielégítő térkapcsolatok határoznak meg. Alapvető jellemzője a homogenitás, a funkcionalitás és a – lokális kulturális tényezők alapján meghatározott – identitás. Az adott társadalom-földrajzi

tér lehatárolásánál – bármely módszert, vagy szemléletet választunk is – e jellemzőket szükséges figyelembe venni. (Csatári B., 1997)

A leírt kritériumok – homogenitás, funkcionalitás, identitás – azonban a gyakorlatban ilyen komplex módon ritkán fordulnak elő. Az elméleti munkák szerzőinek többsége szintén egy-egy tényezőt kiemelve definiálja a kistérség fogalmát. Leggyakrabban a funkcionalitás, mint közös gondolat mentén határozzák meg e tércategóriát (pl. IDEA Munkacsoport³⁵; KSH; Területfejlesztési törvény; Vass György, 2004). Ebben az esetben a kistérség olyan település csoportot takar, amelynek tagjai földrajzilag egymással határosak, összetartozásuk a közöttük lévő intenzív munka-, lakóhelyi, közép fokú ellátási (oktatás, egészségügy, kereskedelem, közlekedés stb.) kapcsolatokon alapul. Ezen széleskörű funkcionális együttműködések következtében alkalmasak a feladatok térségi szintű hatékony ellátására. A feladatok ellátásában és összehangolásában kiemelt szerepe van a kistérség központi – a valódi városi funkciójú – településének, amely infrastrukturális, intézményi, humán ellátottsága alapján képes a közszolgáltatások széles körét nyújtani a vonzott települések lakossága számára is. A települések együttműködése a természetes vonzáskörzeti kapcsolatokra épül, amely a „centrum-periféria” elven szerveződik. A települési önkormányzatok társulási formában történő közös feladatellátását szorgalmazó Területfejlesztési törvény külön kiemeli ezen kapcsolatok önszerveződő, alulról építkező voltát.

A definíciók további jelentős csoportját azok alkotják, amelyek a kistérségi lehatárolásnál a települések között létező azonosságokra helyezik a hangsúlyt. Ezek alapján a kistérség egy komplex területi egység, amelynek kialakításánál a településkör történelmi, kulturális gyökereit, társadalmi-, természeti-, gazdasági adottságait, néprajzi értékeit együttesen kell vizsgálni. A lehatárolásnál törekedni kell arra, hogy a térségen belül a fenti tényezők homogenitása a legnagyobb legyen. (Szörényiné Kukorelli I., 2002) Az azonos eredet, a hasonló adottságok, a közös értékek vagy a hagyományos táj-történeti összetartozás alapján, a nagyobb területi egységen belül kialakuló közös identitás biztosítja az együttműködést. A helyi adottságokon – földrajzi, közlekedési viszonyok, társadalmi-gazdasági helyzet stb. – nyugvó azonos helyzetértékelés, a közösen felismert problémák, illetve a lokalitás nyújtotta sajátos kitörési pontok együttes cselekvésre ösztönzik a térség meghatározó szereplőit.

---

³⁵ Az IDEA Munkacsoport a Belügyminisztérium megbízásából a kistérségi szintű közigazgatási rendszer kiépítésének lehetőségeit, módszereit vizsgálta, illetve javaslatokat tett gyakorlati megvalósítására 2003-ban. IDEA – Integráció, DEcentralizáció, Autonómia

Az együttműködés alapján a kistérség egy önálló tervezési-fejlesztési egységnek tekinthető, ahol elsősorban a vidéki lakosság mindennapi szükségletei kielégítésével kapcsolatos gazdasági, piaci-kereskedelmi, infrastrukturális és ellátási, közigazgatási és társadalmi kapcsolatok, térfolyamatok zöme lejátszódik. Fő feladatuk, hogy a területfejlesztéssel kapcsolatosan a tájhoz, a lokalitáshoz, az egymással együtt élő, együttműködő önkormányzatokhoz szervesen kötődő közös szándékokat kifejezze, a szükséges terveket elkészíttesse, összehangolja és addicionálja a forrásokat, megvalósítsa a fejlesztéseket, segítse a falu-város kapcsolatok kiteljesedését, erősítését, biztosítsa a térségi identitás és a vidék fejlődését. (Csatári B., 1996)

A funkcionalitáson, homogenitáson és lokális identitáson nyugvó kistérség az eredeti kritériumokon túlmenően alkalmassá vált a statisztikai számbavételre, területi folyamatok elemzésére, a helyi szereplők együttműködésén keresztül a térség egészének összehangolt fejlesztésére. A jogalkotó ezen szerepköröket alapul véve olyan földrajzi egységnek tekinti, amelynek keretén belül „az alapvető önkormányzati közszolgáltatások hatékonyabban, magasabb színvonalon szervezhetőek meg, továbbá lehetőség nyílik a ritkábban előforduló, speciális szaktudást igénylő államigazgatási feladatok kistérségi szintű ellátására is. A kistérségek ezen funkcióinak alapját az adja, hogy a települések közötti természetes vonzáskörzeti kapcsolatokra épít, amely a „centrum-periféria” elvét veszi figyelembe. A kistérségben lévő települések így kölcsönös egymásra utaltságban léteznek, összetett ellátási, közlekedési kapcsolatok fűzik őket össze.”³⁶

Magyarországon a hasonló méretű területi egységek kialakítása azonban nem új keletű: több évszázados múltra tekint vissza. A kezdeti, közigazgatási célzatú lehatárolástól kiindulva a különböző korokban tartalma, funkciója, szerepe – számos esetben elnevezése is – változott. A '90-es évek elejétől új lendületet kapott a kistérségekben történő gondolkodás: megjelent a dekoncentrált szervek területi illetékességének kijelölésében, az elsődlegesen statisztikai célokat szolgáló területfelosztásban, ugyanakkor a közszolgáltatások hatékonyabb, magasabb minőségű szervezése, a közigazgatás és államigazgatás reformja kiemelt területeként is. Az eredetileg kizárólag statisztikai célokból lehatárolt területi egységek, a kistérségek részben alulról jövő kezdeményezés, másrészt a kormányzati törekvéseknek megfelelő jogszabályi és pénzügyi környezet alakításával – illetve ezek harmonizálásával – komplex funkciójú térségekké váltak/válnak.

---

³⁶ 2004. évi CVII. törvény módosításáról szóló T/2911. sz. törvényjavaslat

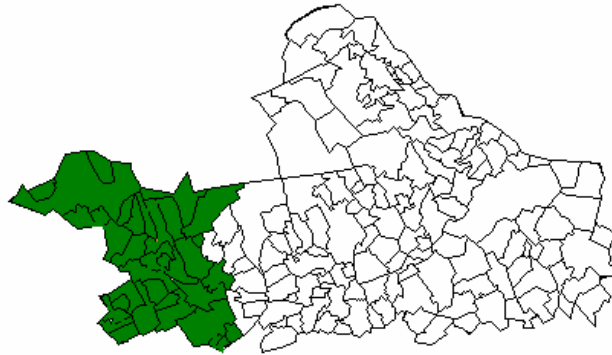
Kiderült, hogy az önkéntes társuláson alapuló térségek minderre nem alkalmasak a stabilitás hiánya miatt, így „kénysztársulásokra”, vagy „államilag irányított ösztönzött társulások” alakítására van szükség. Ezt a célt szolgálják a kialakított többcélú kistérségi társulások. A területfejlesztési, közigazgatási és közszolgáltatási feladatok hatékony megvalósítása azonban – a létező kapcsolatrendszerek, vonzástényezők alapján – egyazon kistérség esetében is eltérő méretű területeket határoz meg.

Az egyes funkcióknak megfelelően a kistérségek határai felülről irányítottan vagy az alulról jövő, önszerveződő folyamatok figyelembevételével is meghatározhatók. A funkciókhoz kapcsolódó telepített intézmények fontos térkapcsolat-szervezők, amelyhez idővel igazodnak a helyi társadalmi és gazdasági terek is. A lehatárolások valódi kistérséggé azonban csak a helyben élők által válhatnak. Kérdés, hogy a „kényszerítő erő” hatására a tartalom olyan fontos tényezői, mint a lokális identitás, értékrend, illetve a sajátos kistérségi szellemiség is kialakul-e?! Hazánk statisztikai, majd területfejlesztési-statisztikai kistérségi rendszerének kialakításakor sem lehetett teljesen homogén, minden szereplő, illetve minden térbeli folyamatnak megfelelő lehatárolást megvalósítani. A társadalmi-gazdasági térben egyidejűleg több térszervező tényező hat, amelyek erőterei nem feltétlenül fedik egymást. (Süli-Zakar, 2003; Agg Z. – Nemes Nagy J., 2001) A homogenitás igényét szem előtt tartva az egyes társadalmi jelenségek, a természeti tagoltság, történelmi hagyományok, a gazdasági térszerveződés, a településhálózati kapcsolatrendszer mind saját térfelosztást igényelne. E tényezők ráadásul időben is változnak, a határok módosítása azonban nem követheti állandóan ezen folyamatokat, mert az a rendszer instabilitásához vezetne.

2. A Sopron-Fertődi kistérség társadalmi-gazdasági sajátosságai

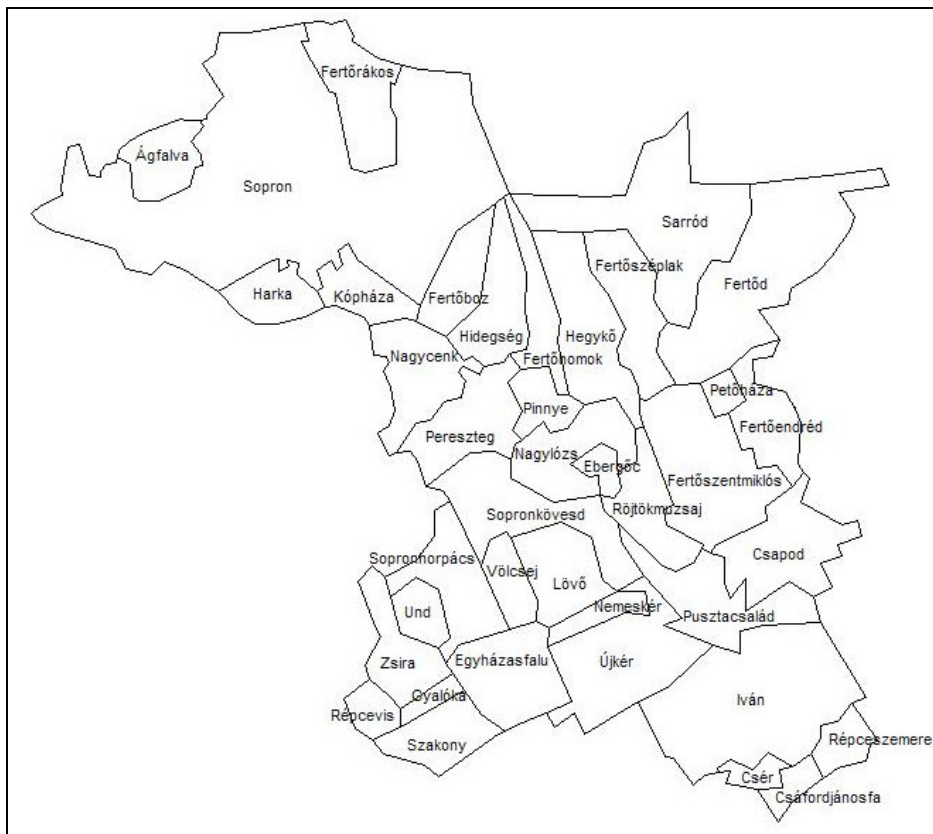
A Sopron-Fertődi kistérség a Nyugat-Dunántúli régióban, Győr-Moson-Sopron megye délnyugati részén helyezkedik el. A kistérség délről Vas megyével, azon belül délnyugatról a Kőszegi és Csepregi kistérséggel, délkeletről pedig a Sárvári kistérséggel határos. Keleti szomszédja a Győr-Moson-Sopron megyei Kapuvári kistérség, nyugaton és északon pedig Ausztriával határos.

1. térkép A Sopron-Fertődi kistérség földrajzi fekvése Győr-Moson-Sopron megyében

Forrás: saját szerkesztés

2. térkép A Sopron-Fertődi kistérség települései, a 2004. évi CVII. tv. alapján

Forrás: saját szerkesztés

A Sopron-Fertődi kistérség az osztrák határ mentén terül el 857 km²-en. A 39 településen összesen 94.296 fő lakott 2007-ben. A kistérség gazdasági súlyát jelzi, hogy számos, gyakran eltérő mutatókat felsoroló tanulmány alapján is hazánk egyik legfejlettebb kistérsége. Faluvégi Albert tanulmánya alapján a dinamikusan fejlődő kistérségek közé tartozik. (Faluvégi A., 2004b) A besorolás a kistérségek komplex fejlettségi mutatója

elemzésével készült, amelyet 60 különböző demográfiai, oktatási, foglalkoztatási, gazdasági és infrastrukturális mutató matematikai-statisztikai módszerrel történő összegzésével állított elő. A Lados Mihály vezette kutatás hasonló eredményre jutott, ám az előzőnél jóval árnyaltabban, amelyből a Sopron-Fertődi kistérség fejlettségére Nyugat-Dunántúli összehasonlításban találhatóak elemzések. (Lados M., 2005) A kutatócsoport 57 mutató alkalmazásával 1) a vállalkozói környezet, 2) a kereskedelem és turizmus, 3) a foglalkoztatottsági és jövedelmi helyzet, 4) a munkanélküliség, 5) az iskolázottság, valamint 6) az egészségügy adatai alapján rangsorolta a régió kistérségeit. Az aggregálásként kapott komplex jóléti, életminőségi mutató alapján a Sopron-Fertődi kistérség a régióban is a legfejlettebbek közé tartozik. Faluvégi, Lócsei, Csehné, Lócsei és Szalkai, valamint Nemes Nagy további kutatásai is hasonló eredményre jutottak. (Faluvégi A., 2005; Lócsei H., 2002; Csehné Papp I., 2008; Lócsei H. – Szalkai G., 2008; Nemes Nagy J., 1996) A kistérség azonban rendkívül heterogén összetételű, így a megyei szintű, regionális és országos összehasonlítások eredményei nem tükrözik az egyes települések között a valóságban tapasztalható különbségeket. A jelentős eltérések részben természetföldrajzi, történeti, közlekedés-földrajzi, infrastrukturális, valamint gazdasági és demográfiai folyamatokkal magyarázhatók.

2.1. Természetföldrajzi adottságok

Az ország nyugati peremvidékén található térség természetföldrajzi szempontból hazánk egyik legváltozatosabb vidéke. Nyugat-keleti lejtésű, amely az Alpok nyúlványait jelentő hegyektől a kisalföldi síkság nyugati részét is magába foglalja. Legmagasabb része a Soproni-hegység. A korábbi szárazulat a közép-miocén időkben lesüllyedt, a területet ellepő víz következtében széntelepes rétegek alakultak ki, amelyre aztán folyóvízi kavics ülepedett. (A Brennbergbánya környékén található széntelepek kialakulása erre az időre nyúlik vissza.) A Fertő-melléki dombságon pedig a beömlő tenger hatására lajtamészko rétegek rakódtak le. Az Alpok keleti peremének emelkedésével szárazra került e térség, amelyen a miocén időszak végén törések keletkeztek. A törésvonalak mentén völgyek alakultak ki. Ezek egyike a Soproni-medence, amely összeköttetésben áll a Bécsi-medencével, azon keresztül pedig közvetlenül kapcsolódik a Duna-völgyéhez. A táji adottságok és a kedvező közlekedés-földrajzi helyzet következtében ez a vidék már a korai vaskortól lakott. Az ókorban pedig itt haladt a Balti-tengert a Földközi-tengerrel összekötő borostyánkőutak egyike. A Soproni-medencét az Ikva, a kistérség legjelentősebb folyóvize

töltötte fel hordalékával. Az Ikva ma keskeny patak, amely a Soproni-hegység patakjainak vizét összegyűjtve végül a Hanság-csatornába torkollik. A térség legjelentősebb tava a Fertő tó, az eurázsiai sztyepptavak legnyugatibb képviselője. A sekély vizű tó korábban többször is kiszáradt. A Fertőt – a lecsapolások és a Hanság-csatorna kialakítása ellenére – nádasok, vizenyős rétek és sós puszták szegélyezik. A tó korábban a felszínen is kapcsolatban állt a Hanság mocsárvilágával. Utóbbit a délről érkező folyók táplálták, azonban kis szigetei korán alkalmassá váltak emberek letelepedésére. A Fertő tavat délről a Lajta-hegység laposabb vonulatai szegélyezik. Az alacsony dombvidék lejtői, a Kőhidai-medence és a Fertő-melléke a kedvező adottságok következtében már az őskortól lakott vidék. A Soproni-hegységtől délkeletre eső terület a Pannon-tenger visszavonultával lassan kiemelkedett és feltöltődött. Itt alakult ki a Sopron-Vasi síkság, amelyet aztán a patakok felszabdaltak. Letelepedés szempontjából egyik legjelentősebb része a Répce-síkság, amely alföldies jellegű, agyagmárgás, homokos, homokköves, kavicstakaróval fedett terület. A kistérség déli határát a Répce-folyó – és a Kőszegi-hegység –, valamint a Rába-völgye jelenti.

A térség talaja nagyrészt erdei eredetű, homokszínű vasas lösztalaj. A Hanság vidékén az öntéstalajok, míg a Répce-síkságra a kavicsos, agyagos vályogtalajok jellemzők. A térség a nedves erdőségi éghajlatú területek közé tartozik. Nyugat felé, a térszín emelkedésével egyre hűvösebb, csapadékban gazdagabb övezetek következnek. A határ mentén átmenetet jelent a hegyvidéki éghajlattal. Az Alpok felől fújó páradús szél meghatározó, ezáltal összességében hűvösebb, ugyanakkor kiegyenlítettebb az évi hőingadozás. A gyakori széljárás hatására a friss hegyi áramlatokkal tiszta levegő érkezik a térségbe. A hegyvidéki részek évi átlagos csapadékmennyiség 900 mm, míg az alföldi területeken 650 mm körüli. Az éghajlat és talajadottságok kifejezetten kedveztek a gazdag növényzet kialakulásának, valamint a magas szintű agrokultúra meghonosításának.

A növényföldrajz és az archeológiai kutatások szerint a vidékre nagyrészt az erdőterületek jellemzők, amelyet a kistérség keleti határainál vált fel a pannon erdőszyepp növényzet. A Soproni-hegységben nagyobb részben erdei fenyvesek találhatóak, de fellelhetők a tölgy és bükk erdők is. A táj jellegzetességei a szelídgesztenye fák. A Fertő-melléki dombságra főként mészkedvelő tölgyesek és a gazdag aljnövényzet jellemző. A Fertő partját nádasok és sztyepprétek övezik, amelyek a hagyományos állattartást szolgáló puffer-sávokkal együtt a Fertő-Hanság Nemzeti Park részei, a Fertő Kultúrtáj pedig UNESCO Világörökség terület. Természetvédelmi szempontból jelentősek még a természetközeli gyepterületek. A XVIII. század folyószabályozásait és a Hanság lecsapolását megelőzően a

térségre arculatát a vizenyős felszín, a kiterjedt mocsarak és lápok, valamint a nádasok határozták meg. A vidék termővé tételével a hagyományos táji jellemzők, a sajátos növénytársulások szinte teljesen eltűntek, csak a magasabb talajvízállású területeken maradt fenn az eredeti gyepi növényzet és a vízkedvelő erdőtársulások. A Hanságtól délre eső területeket korábban a Cseri Nagyerdő uralta. Növénytársulásai közül meghatározók voltak a cseres-kocsányos tölgyesek, valamint a kőris-szil ligeterdők. Az erdei fakitermelés és az irtásföldek kialakítása következtében az eredeti Cseri Nagyerdőnek ma csak maradványai láthatók. A kistérségre jellemző, a magyar flóratartományhoz tartozó ligeterdők, mocsárrétek, lápok, erdőségek helyét mára mezőgazdasági kultúrtáj váltotta fel. Túlnyomó többségében szántó, ahol főként gabona- és takarmánynövényeket termesztnek. A Sopron környéki domboldalak jellegzetes tájalkotó elemei szőlőterületek. A Fertő és a Lőverek környezetében pedig gyümölcsösök találhatók. A térség gazdag eredeti állatvilága nagyrészt kipusztult. A Fertő halállománya, amely a kiszáradások ellenére mindig gyorsan visszatelepült, fontos megélhetést biztosított az itt élők számára. Az őshonos harcsa, csuka, süllő és keszegfélék mellett a betelepítést követően elszaporodott az angolna. A mocsaras, lápos vidéken és a közeli kocsánytalan tölgyes erdőkben számos kétéltű és hüllő található. A Fertő és az azt övező nádasok, és mocsaras vidékek Európai egyik leggazdagabb és legváltozatosabb madárvilágának adnak otthont. Az erdőségekben a nagyvadak közül az őz és szarvas, az utóbbi időben pedig a vaddisznó is nagy számban fordul elő. A Fertő menti mezőgazdasági területeken pedig ma is megtalálhatók a mezei rágcsálók.

A kistérség természetföldrajzi adottságaira összességében az átmenet jellemző: átmenetet alkot a síkságból a hegyvidékbe, a szárazabb területekről a nedvesebbre, a melegebbtől a hűvösebb vidékekre, a szelesebből a csendesebbe, növényzetét tekintve pedig a gabonatermő szántóföldi területekről az erdős dombság, hegyvidék irányába.

2.2. Történelmi, gazdasági és közigazgatási előzmények

A természetföldrajzi adottságok következtében a kistérség már az őskor óta lakott terület. Gazdag leletanyag származik a csiszolt kőkorszaki, a réz- és bronzkorszak idején itt élőktől. A Sopron környékén talált legkorábbi telepek védelmi árokrendszere az i.e. II. évezredből származik. Majd a korai vaskorszakból több, földsáncsal megerősített várat tártak fel a régészek. A lakógödrökből előkerült emlékek tanúsága szerint itt élt őseink állattenyésztéssel foglalkoztak, fazekaskodtak, valamint élénk kereskedelmi tevékenységet

folytatottak. A Bécsi-medence irányából benyomuló kelták több települést is létrehoztak, amiket megerősített védelemmel láttak el. Vélhetően a Várhelyen megerősített települését nevezték először Scarbantia-nak. A római fokozatosan foglalták el az Ikva-völgyét, településeiket inkább a folyók közelében és a Fertő mentén hozták létre (pl. Kópháza, Sarród, Hegykő, Peresztég, Sopronhorpács leletei). Scarbantia tervszerű kiépítése és megerősítése Vespasianus idején kezdődött. A III-IV. században a kistérség területén számos kisebb település, majorság, vidéki villa létezett. Az ellenséges betörések, majd végül a 456-os földrengés következtében a rómaiak nagyrészt kivonultak a területéről. A betelepülő germánok, majd avarok a korábbi települések alapjain hozták létre falakkal védett településeket és vidéki majorságokat.

A 907 körül érkező magyarok gyéren lakott térséget találtak. Az ország nyugati, Fertőtől nyugatra eső részének megszállása a XI. századra, a határok kijelölése pedig a XIII. század elején valósult meg. A gyepűrendszer kiépítésével a térség fontos határörvidékké vált. A XIII. századtól a közvetlen királyi igazgatás helyét átvette a királyi felségjogokon alapuló közigazgatás. A királyi vármegye területén ekkor három jelentősebb királyi vár, Sopron, Locsmánd és Kapuvár alakult ki. A már létező vármegye, mint területi szint azonban túl nagy volt ahhoz, hogy a főispán és az alispán egymaga lássa el az összes megyei feladatot, ezért a vármegyét – a könnyebb igazgatás érdekében – felosztották járásokra (processus). Sopron vármegyében kijelölésre került a Nagymartoni, a Kismartoni, a Felsőpulyai, a Soproni, a Csepregi, a Kapuvári és a Csornai járás. A vármegye területfelosztási, közigazgatási rendszerének kisebb-nagyobb, jellemzően inkább funkcióbeli, intézményi változásokkal ez képezte alapját a XX. század elejéig.

A tatárok támadását a város ugyan kivédte, ám a vidék szinte teljesen elnéptelenedett. A térségben ekkortól egyre nagyobb számban érkeztek a német birodalom területéről német telepesek, akiket elsődlegesen az éhínség, a járványok és a háborúk űztek el otthonukból. Első nagy betelepülésükre – ekkor főként még csak a Fertőtől nyugatra – a XIV. és XV. században került sor. Sopron 1277-ben szabad királyi város rangra emelkedett. A városi jogok fellendítették a város gazdaságát, ami a térségben újabb bevándorlók érkezését eredményezte. Dél-Németországból zsidó kereskedők és pénzváltók, Bajorországból szőlő- és gyümölcsstermelők. A térség ekkortól vált kétnyelvűvé, különböző kultúrák és szellemiség találkozási pontjává. A középkorban uralkodóink többször is elzalogosították Sopront és környékét a Habsburgoknak, ami tovább fokozta a német kultúra térhódítását. A török támadások és a császári hadak pusztításai következtében a XVI. század közepére egész falvak néptelenedtek el, ahova megindult a horvát telepesek bevándorlása. A

reformáció tanai a német területeken járt diákok, kereskedők és katonák hozták a vidékre, ami aztán – főként a polgárság és a jobbágyság körében – gyorsan elterjedt. Nemeskér fontos protestáns központtá vált. A XIV-XVI. században a magyar arisztokrácia jeles képviselői szereztek birtokot a vármegyében. A Garay-féle horvátországi lázadás után a Kanizsay-ak, majd Kanizsay Orsolya és Nádasdy Tamás házassága révén a Nádasdy-ak jelentek meg a térségben. A „cuius regio eius religio” elve alapján ekkortól az uradalom lakossága felvette a protestáns vallást. A Wesselényi-féle összeesküvést követően az egykori Nádasdy-birtokokon az Eszterházy-ak, majd a Széchényi-ek is megjelentek. Az Eszterházy-család főként a termékeny Hanságban, a Kapuvári és Csornai járások területén szerzett birtokokat, a vármegyében lévő Széchényi-földek azonban teljes egészében a kistérség területére estek. Az uradalmakban modern, gyorsan fejlődő agrártevékenység és mezőgazdasági áruterelés alakult ki. A nagybirtokok mellett – főként a vármegye déli részein – nemesi községek, kis- és középnemesi földek találhatók ettől az időtől.

A török háborúk hatására agrárkonjunktúra következett be. Nagy mennyiségben és kedvező áron keresett lett a térségben termelt gabona, fellendült az állattenyésztés. A nagybirtokosok növelték a termelést uradalmaikon; majorságokat szerveztek, gazdasági épületeket és cselédházakat emeltek, számos esetben a parasztságtól elvett, kisajátított földeken. A Török Hódoltság terjeszkedése, a Bécs elleni hadjáratok nyomán a középkori falvak jelentős része elpusztult, és a lakosság száma is erősen lecsökkent. Az 1710-es években pusztító pestis tovább tizedelte a térség lakosságát. Az Eszterházy-ak a XVIII. században németeket telepítettek az elhagyott földekre, ezzel tovább növekedett a német ajkú lakosság aránya. Ekkor – részben a Fertő magas vízállása következtében – a vizenyős területek rendezésére került sor. A jobbágyság a mocsárlecsapolások és az erdőirtásokkal jelentősen megváltoztatta a vidék képét. Az újabb mezőgazdasági konjunktúra együtt járt a technikai háttér, a XIX. század elejétől pedig az ipar fejlődésével. A reformkorban új iparágak, mint a harangöntés vagy a nyomdászat telepedtek meg a térségben. Széchényi István – többek között – gőzmalmot létesített, elterjesztette a selyemhernyó tenyésztést, takarékpénztárat alapított. Fejlődésnek indult a közlekedés, Brennbergbányán pedig szénbányát nyitottak.

II. József idején Nemeskér elvesztette megyeszékhely rangját. Az új székhely, Sopron, a szabadságharc leverését követően létrehozott került székhelye lett. Ezzel a város lett az egész Dunántúl hivatali központja; a közigazgatási mellett gazdasági, oktatási, kulturális központ. A gazdasági fejlődés az egész vidéken éreztette hatását. Tovább fejlődött a közlekedés, kiépült a város déli és keleti irányú vasúti összeköttetése, amely újabb

településeket kapcsolt a forgalomba. A mezőgazdasági gépgyártás révén erősödött az agrártechnika, új majorságok alakultak, új növényfélék (pl. cukorrépa) terjedtek el. A vízimalmokat turbinákkal szerelték fel, gőzmalmokat létesítettek. Közben azonban a gabonakivitel lecsökkent, a középkori gazdagság alapját jelentő állatkereskedelem pedig Ausztriába tevődött át.

Az I. világháborút követően, a Trianoni békeszerződés értelmében Sopron vármegye (*M2.1. sz. Melléklet*) területének közel fele, Sopron városa is Ausztriához került. A megtartott népszavazás eredményeként ugyan Sopron és további 8 község magyar maradt, azonban jelentős hatással bírt a béke a mai kistérségre. A vármegye három járását (Nagymartoni, Kismartoni, Felsőpulyai járás) teljes egészében, a Soproni járást pedig részben elcsatolták. Az érintett 104 település, köztük két rendezett tanácsú város (Ruszt, Kismarton) közel 120 ezres lakosságával a vármegye Bécshöz közelebbi, iparosodottabb területét jelentette. A Magyarországon maradt 127 település (a Csornai, Kapuvári és Csepregi járás egésze, valamint a Soproni járás magyar része), közel 140 ezres lakosságával elvesztette ipara és felvevőpiaca jelentős részét, Sopron pedig kizárólag keleti irányból megközelíthető földrajzi perifériává alakult. A két világháború között a közlekedési hálózat és a feldolgozóipar fejlesztésével, az idegenforgalom feltételeinek megteremtésével igyekeztek ellensúlyozni az elszenvedett veszteségeket. A II. világháborút követően azonban a kialakított határsávban korlátozták a gazdaságfejlesztést. Emellett pedig korlátozták a lakosság mozgását is, elzárva ezzel részben az ország további településeitől, és teljesen elzárva az osztrák oldalon lévő településektől.

A közigazgatási átszervezés terén 1950-ben véglegesítették a megyerendszert (4343/1949. (XII. 14.) Minisztertanácsi rendelet); előbb elcsatolták a Csepregi járás 16 települését (5201/4/II-1/1950. (I. 29.) BM rendelet), majd kialakították Győr-Sopron megyét (5201/11/II-1/1950. (III. 12.) BM rendelet), ezzel Sopron elvesztette megyeszékhely szerepkörét is. A század elejétől a települések egyesítésére, összevonására került sor. Így alakult ki – többek között – Fertőszentmiklós, Nagycenk, Répcevis, Rőjtökmuzsaj, Szakony, Zsira, Sopronhorpács, Fertőd és Újkér. Az Első tanácstörvény (1950. évi I. törvény a helyi tanácsokról) értelmében a települések elveszítették önállóságukat; járási, városi és községi tanácsokat hoztak létre. Az 500 lakosnál kisebb települések közös községi tanácsba szerveződtek.

1. táblázat A Sopron-Fertődi kistérség településeit érintő községi közös tanácsok, 1971-ben

Tagközségek	A közös tanács székhelye
Csapod Fertőszentmiklós Petőháza	Fertődzsentsmiklós
Fertőhomok Hegykő Hidegség	Hegykő
Fertőd Fertőszéplak Sarród	Fertőd
Gyalóka Répcevis Szakony	Szakony
Lövő Nemeskér	Lövő
Iván Pusztacsalád	Iván
Ebergőc Röjtkökmuzsaj	Röjtkökmuzsaj
Sopronhorpács Und Völcej	Sopronhorpács

Forrás: saját szerkesztés

A tanácsi rendszer működéséből adódóan a kisebb települések vesztésként élték meg a körzetesítést. Az 1971-ben született OTK értelmében a településhierarchiának megfelelően a kisebb községek lassú elsorvasztásra ítéltettek. A gyakorlatban ez utóbbi nem valósult meg, de a fejlesztések és az intézmények működtetése az önálló tanácsú községekben és a közös tanácsok székhelyein összpontosultak.

E folyamatokkal párhuzamosan a járási rendszer is átalakult. Az Első tanácstörvény az addig a vármegye igazgatási egységeként funkcionáló járásban népképviselési alapon szervezett járási tanácsot hozott létre. Az 1971. évi I. törvény, a Harmadik tanácstörvény visszaállította a települések önkormányzati jellegét, ugyanakkor megszüntette a járási tanácsot, mely ezután, mint a megye igazgatási körzetét képező területi egység maradt meg. Funkciója a megye végrehajtó szerveként az eszközök továbbosztásában ki is merült. A járási rendszerben a város és vonzáskörzete számos esetben elkülönült egymástól. A Harmadik tanácstörvény – a járások megtartása mellett –, mint lehetőséget, új modellt hozott a helyi közigazgatásba: a városnak és vonzáskörzetének egységes igazgatást biztosító városkörnyéki modellt. 1984. január 1-jével megszűntek a járások, szerepüket a

Harmadik tanács törvényben lehetőségként említett városkörnyéki igazgatás vette át. (Egyed K., 2009)

Az 1990. évi LXV. törvény, az Önkormányzati törvény megszüntette a városkörnyéki igazgatási rendszert, a kétszintű közigazgatási rendszer pedig erős autonómiához juttatta az önkormányzatokat. Ennek hatására sorra önállósultak a korábbi tagtelepülések, így kialakult a kistérség településeinek mai száma. A Területfejlesztési törvény lehetőségeivel élve, fejlesztési források szerzése érdekében, valamint az anyagi források szűkében a közszolgáltatások biztosítására társulásba tömörültek az önkormányzatok. A közigazgatási feladatok ellátásához pedig körjegyzőségeket alakítottak. (A Sopron-Fertődi kistérségben alakult társulásokot és körjegyzőségeket részletesebben kifejtem a IV. 1.3.2. alfejezetben, valamint e témakörben megjelent Egyed K., 2006b; Egyed K., 2007c; Egyed K., 2008)

A járási rendszert felváltó városkörnyéki igazgatási rendszer megszűnt az Önkormányzati törvény hatályba lépésével, ezzel együtt a megyén belüli területi különbségek statisztikai mérésének területi alapja is. A KSH kezdeményezésére 1994. január 1-jétől lehatárolásra kerültek a statisztikai körzetek. A körzetek kialakításánál a korábbi járási, majd városkörnyéki igazgatási rendszer területi lehatárolását vették alapul, ám attól a valós vonzáskörzeti kapcsolatok figyelembe vételével számos esetben eltértek. Ez történt a Soproni (majd elnevezésében Sopron-Fertődi) kistérség esetében is. A Trianon előtti Soproni járáshoz csatolták az 1950. évi megyerendezés értelmében a Csepregi járás északi részét: a mai Répcevis, Gyalóka, Szakony, Zsira, Und, Egyházásfalú, Újkér, Iván, Csér, Csáfordjánosfa és Répceszemere községeket. Az így kialakult járási határoktól pedig annyiban különbözik a Sopron-Fertődi kistérség, hogy a korábban a Kapuvári járáshoz tartozó Fertőszéplak, Sarród, Fertőd, Fertőendréd, Petőháza, Fertőszentmiklós, Csapod és Pusztacsalád települések is e kistérség részei.³⁷

Önálló polgármesteri hivatal működik ma 15 településen, a többi 25 település pedig 11 körjegyzőségben szervezi a közigazgatási feladatokat. A domináns Sopron mellett a jelentősebb települések többnyire a 84. és 85. sz. főútvonal mentén helyezkednek el, míg a kistérség déli részére az aprófalvas településszerkezet jellemző. A kistérségben található két város földrajzi értelemben a periférián található. A valóban komplex városi funkciókat ellátni képes Sopron megyei jogú város az osztrák határ mellett, míg Fertőd a kistérség északkeleti határán terül el. Mindkettő jelentős távolságra helyezkedik el a további településektől, amelyek között akár 50 km-es távolság is lehet.

---

³⁷ 2008. január 1-jétől a korábbi Kapuvári járásból Agyagosszergény is a Sopron-Fertődi kistérség része.

2. táblázat A Sopron-Fertődi kistérség településeinek és lakosságának megoszlása a települések nagyságcsoportjai szerint, 2007-ben (fő, %)

Települések népességi nagyságcsoportjai	A települések nagyságcsoportjainak részesedése			
	Az összes településből		Az összes lakosságból	
	<i>számban</i>	<i>%-ban</i>	<i>számban</i>	<i>%-ban</i>
- 499	15	38,5	4.376	4,6
500 – 999	7	17,9	5.249	5,6
1.000 – 1.499	9	23,1	11.095	11,8
1.500 – 1.999	3	7,7	5.436	5,8
2.000 – 2.999	2	5,1	4.329	4,5
3.000 – 4.999	2	5,1	7.150	7,6
5.000 – 9.999	-	-	-	-
10.000 – 19.999	-	-	-	-
20.000 –	1	2,6	56.661	60,1
Összesen	39	100,0	94.296	100,0

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A maival közel megegyező településállomány már a XVIII. század végére kialakult. A településhálózat sűrűsödésben tapasztalható jelentős területi differenciáltság okai az említett természetföldrajzi adottságokra és történelmi folyamatokra vezethetők vissza. (Rétvári L., 1977) A legsűrűbb településállomány az Ikva-folyó partjain, valamint a fő közlekedési utak, a Sopron-Győr és a Sopron-Szombathely útvonal mentén alakult ki. A falvak a Hanságban a magasabban fekvő területekre települtek. A Soproni-hegység vidékén és a Cseren többségében ma is aprófalvak találhatók.

2.3. Közlekedés-földrajzi kapcsolatok

A térség domborzati adottságai folytán ősidők óta fontos közlekedési folyosó. A Soproni-medence jelentette az összeköttetést a Kisalföld és a Bécsei-medence között. A rómaiak ezen adottságot kihasználva itt alakították ki a Balit-tenger és a Földközi-tenger között vezető ún. „borostyánkő utak” egyikét. A borostyánkő út és a kelet-nyugat irányú útvonal

találkozásánál épült ki Scarbantia, a Sopron helyén álló római város. A környéken számos település, vidéki majorságok és villák alakultak, amelyeket számtalan kisebb-nagyobb út kötötte össze egymással és a municípium rangú központtal. A népvándorlást követően, a magyar állam megszilárdulásával a településrendszer részben a meglévő hálózatok mentén alakult ki. Jelentősebb változást a vasút megjelenése hozott. A térség első vasútvonalát Sopron és Bécsújhely között építették ki 1847-ben, amely hosszú időre meghatározta Sopron kiemelkedő fejlődését. A XIX. század közepén megnyitották a brennbergi szénmezőket. A fontos energiaforrás bécsi hasznosításához a bányák és Bécsújhely között hajózható csatorna kialakítását tervezték, ez azonban nem valósult meg. 1865-ben megépült a Sopron-Nagykanizsa vasútvonal, amely közvetlen összeköttetést biztosított Bécsnek a Földközi-tenger irányába. Az 1876-ban kialakított Sopron-Győr vonal pedig a vidék kisebb településeit kapcsolta be a kereskedelembe. Az organikusan fejlődő térséget, valamint az aktív kereskedelmi és közlekedési kapcsolatokat a trianoni határmegvonás megszakította. Számos településközi kapcsolatot vágott át, Sopron pedig földrajzi perifériára került. A népszavazás eredményeként kialakult az ún. „Soproni zsák”; a várost három oldalról osztrák területek veszik körül, északkeleten a Fertő tó zárja el, így kizárólag a keleti irányú közlekedési vonalak mentén kapcsolódik az ország további területeihez. (E tekintetben egyedülálló a helyzete, hiszen az új határ mentén fekvő Kőszeg, Szombathely, Szentgotthárd is több közlekedési kapcsolattal rendelkezett.) A II. világháborút követően a határok lezárultak, határsávot alakítottak ki, majd kiépült a „vasfüggöny”. Az 1980-as években enyhült a rendszer, lassan újraéledtek az egykori határ menti településközi kapcsolatok. A rendszerváltozást követően fokozatosan újranyitották a határátkelőket, a közlekedési kapcsolatok fokozatosan regenerálódnak (ez a folyamat még napjainkban is tart).

Az ország nyugati irányú kapcsolatainak erősítése növelte a térség közlekedési szerepét is. A kistérség közúti közlekedésében a 84. sz. és a 85. sz. országos főutak szerepe a legjelentősebb. Fontos összekötő kapocs az ún. Fertő-menti út, valamint a Kőszeg-Zsira-Lövő-Fertőszentmiklós útvonal is. Az ország közúti közlekedési főhálózatához a 84. sz. és a 85. sz. utak biztosítanak kapcsolatot. Az országhatártól Balatonra vezető 84. sz. főútnak különösen az idegenforgalmi szezonban nagy a forgalma. A 85. sz. főút Győr, valamint Budapest felé biztosít kapcsolatot. A főutaknak fontos szerepük van a kistérségen belüli települések egymás közötti, valamint Sopron és a kistérség további települései közötti közlekedésben. A kistérség közúti közlekedésének fontos jellemzője, hogy a kapcsolatok Ausztria felé kedvezőbbek, mint az ország belseje felé. Míg az utak minősége és

túlzsúfoltsága miatt viszonylag kedvezőtlen a közlekedési kapcsolat Győr, Budapest, illetve a Balaton irányába, addig a határtól alig 10 km-re az osztrák A3-as autópályán keresztül csatlakozni lehet a nyugat-európai autópálya-hálózathoz. Legjelentősebb osztrák közúti kapcsolódási pontok a soproni és a kópházi határátkelők. További időszakos közúti, valamint vasúti, kerékpáros és gyalogos határátkelőkkel is rendelkezik a kistérség (pl. Fertőd–Pamhagen, Zsira–Lutzmannsburg, Fertőrákos–Mörbisch, Ágfalva–Loipersbach). Közlekedés-földrajzi adottságait vizsgálva Sopron kiváló vasúti kapcsolatokkal is rendelkezik a GySEV (Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút Zrt.) említett vonalain keresztül. A Sopron-Fertődi kistérség vasúti összeköttetései egyaránt kedvezőek az ország belső részei, a nagyvárosok és Budapest irányába, mind Ausztria felé. A kistérségen belüli közlekedésben is fontos szerep jut a vasútnak. A GySEV Zrt. által működtetett Sopron-Győr közötti vonal a hazai törzshálózat része. Szintén e vasúttársaság üzemelteti a Sopron-Szombathely-Szentgotthárd közötti vonalszakaszt. A GySEV által az utóbbi évektől működtetett számos InterCity és Eurorégió vonalnak a végállomását osztrák nagyvárosok jelentik. Az országos és regionális, gyakran ingázási kapcsolatok mellett a Fertőszentmiklós-Pamhagen vonal a kishatárforgalom tekintetében is említést érdemel. A soproni vasúti csomópont jelentőségét tovább növeli, hogy ezen keresztül történik Burgenland vasúti közlekedésének egy része is. Gazdasági szempontból fontos, hogy a GySEV rendező pályaudvaron működik az ország legnyugatibb és egyben egyik legjelentősebb logisztikai központja. A Volán társaságokon keresztül a helyközi tömegközlekedés viszonylag jónak tekinthető. A kistérségen belüli kapcsolatok megteremtése mellett, a járatok egy része lehetőséget biztosít a távolsági tömegközlekedésre is. Helyi járatos tömegközlekedés kizárólag Sopronban található. A nemzetközi légi közlekedés tekintetében fontos tényező, hogy a schwechati repülőtér csupán 60 km-re található Soprontól. Főként sport és turisztikai célokat szolgál a térségi szerepkörrel rendelkező, de perspektivikus fertőszentmiklósi repülőtér. (A Pusztacsaládon kialakított repülőtér már nem üzemel.) A közlekedési infrastruktúra, valamint a szervezett járatok alapján a kistérség megközelíthetősége megfelelő, ugyanakkor a kistérségen belül mindez Sopron és a jelentősebb települések esetében igaz. A kistérség kisebb települései egymás közötti közlekedésének rosszak a feltételei. A településeket összekötő belső úthálózat állapota, néhány esetben hiánya hátráltatja a kisebb települések bekapcsolódását a kistérség, illetve a nagyobb térségek gazdasági vérkeringésébe. Az említett főbb közlekedési tengelyek – 84. és 85. sz. főútvonal és a vasútvonalak – mentén fejlett települések találhatóak. A közlekedési tengelyektől távolodva azonban – ahol a

kereskedelem és a gazdasági fejlődés kevésbé volt jellemző az elmúlt évszázadokban – külső és belső perifériák alakultak ki.

2.4. A gazdaság szerkezete

2.4.1. Mezőgazdaság

A térség kialakulását befolyásoló folyamatok változatos talajviszonyokat teremtettek. A kistérség legjobb minőségű földterületei a Hanság lecsapolásával keletkeztek. Zöldség- és gyümölcsstermesztésre alkalmasak a dombság erdei eredetű talajai. A Cser agyagos, kavicsstakaróval borított irtásföldjei viszont csak az átlagtól messze elmaradó terméshozamot képesek biztosítani. A kistérség éghajlata összességében az erdőségi nedves övezetbe tartozik, azonban kelet-nyugati irányban kettősség jellemzi. A síkságból a hegyvidék felé történő átmenettel párhuzamosan hűvösebb és csapadékosabb lesz övezetek következnek. A talaj és az éghajlat kifejezetten kedvez a szőlő- és gyümölcs-, a Fertő parton pedig a zöldségtermesztésnek. A tavat szegélyező nádas és sávós takarmányul szolgál az állatoknak. A térségre jellemző a szántóföldi gabonatermesztés, a kiterjedt réteken pedig a nagy hagyománya van az állattartásnak. A térség sajátos növénye a cukorrépa. Az évszázadok során visszaszorult erdőségekben pedig fontos tevékenység az erdőgazdálkodás.

Az XX. század közepéig a vidéki lakosság legfőbb jövedelemforrását a mezőgazdasági tevékenységek jelentették. A birtokmegosztás azonban kedvezőtlenebb volt az országos átlagnál. Erős szélsőségek alakultak ki: rendkívül magas volt az 1 kat. hold alatti parcellák, az 1-5 kat. hold közötti törpebirtokok, valamint az 1.000 kat. hold feletti nagybirtokok aránya. Ezek mellett a családok megélhetését biztosító kis- és középbirtokok – az 50-100, illetve a 100-500 katasztrális hold nagyságú birtokok – alulreprezentáltak jelentek meg. A törpebirtokok jellemzően a Csepregi és Soproni járások nemesi községeiben – Alszipor és Felszipor, Csér, Egyházasköves, Gyalóka, Nemeskér, Répcecsáford és Répcejánosfa, Répceszemere, Völcsej, Ebergőc – alakultak ki. E térségben a köznemesek többnyire gyenge termőképességű birtokai elaprózódtak, ezért jobbágyaikat elküldték, majd – kiváltságaik megtartása mellett – önmaguk művelték földjeiket. A térség nagybirtokai többségében az Eszterházy és Széchenyi hitbizományi uradalmakhoz tartoztak. Az Eszterházy birtokok főként a Hanságban, a Kapuvári és Csornai járások területére estek. A nagybirtokok döntően így Süttör, Sarród, Csapod és a Győri Püspökséghez tartozó

Fertőrákos községeken jellemzőek. Megtalálható volt nagybirtok még a Fertő menti településeken (Fertőboz, Fertőhomok, Hidegség, Hegykő, Fertőszéplak), az Eszterházy uradalomhoz tartozó Fertőszentmiklóson, Fertőendrédén, valamint – részben a Széchenyi-ekhez köthetően – Nagycenken, Peresztegen, Sopronkövesden stb. A Csapod, Újkér és Iván határában kialakult nagybirtokos rendszer azonban a Cser sajátosságaival, a kiterjedt erdőséggel és a rendkívül rossz talajminőséggel áll összefüggésben. A káros birtokszerkezetet a haszonbérbe adás rendszere, a kiegészítő tevékenységek, majd a Nagyatádi-féle földreform (1920. évi XXXVI. tc.) részben enyhítette. A II. világháborút követően sor került a nagybirtokrendszer megszüntetésére (600/1945. sz. rendelet), ami gyökeresen átalakította a térség birtokviszonyait. Az Eszterházy- és Széchenyi-birtokok mellett ez érintette további nemesi családok – pl. Bezerédj, Festetics, Zichy, Pejacevich – birtokait, valamint a Győri Püspökség fertőrákosi és zsirai földjeit is. A nincstelenek és ingatlan nélküli mezőgazdasági munkások földhöz juttatása azonban nem járt együtt az agrárismeretek fejlesztésével. A birtokok ilyen szintű elaprózása révén pedig alacsony hatékonysággal művelhető gazdaságok alakultak ki. A létrehozott szocialista mezőgazdasági szövetkezetek – az egykori Hangya Szövetkezetekkel ellentétben – nem voltak képesek kezelni e problémákat. E szervezetek esetében ugyanis hiányzott az önkéntesség, nem kaptak a tagok szavazati jogot, nem maradt e mellett saját művelésű területük, a szövetkezet bevételeiből pedig nem kaptak visszatérítést a közreműködésük arányában. A szakmai irányítás hiányosságai és a közvetlen érdekeltség hiányában a mezőgazdaság eredményessége csökkent. (Dedinszky K., 2006) A rendszerváltozást követően a kárpótlás keretében többen visszakapták magánföldjeiket. A birtokszerkezet azonban nem hasonlított a szövetkezetek kialakítása előtti állapotokra. Többen nem éltek a kárpótlás lehetőségével vagy eladták kárpótlási jegyeiket. A kárpótlási jegyeket nagy értékben felhalmozó személyek és csoportok nagyobb birtokokat hasíthattak, míg a magánlicitálók sokszor föld nélkül maradtak. A földekért folytatott licitálás során megjelentek gyakran spekulatív célok is megjelentek. A mezőgazdaságban is megjelent a nyugati tőke. A települések belterületeinek növekedése, valamint az ipar térhódítása miatt pedig csökkentek a mezőgazdasági földterületek.

Az agrártársadalom jelentős hányadát a nincstelenek, a földnélküli munkások, a törpebirtokosok, valamint a kisiparosok tették ki. A nincstelenek sem saját földdel, sem saját ingatlannal nem rendelkeztek. Gyakran személyes sorscsapás – pl. betegség, természeti csapások – következtében veszítették el ingatlanvagyonukat. A térség lakosságán belüli arányukat a nagybirtokok számának fogyatkozása, a cukorgyárak

működése és megszűnése, valamint a törpebirtokosok eladósodása növelte. A lakosságon belül legnagyobb arányban így Kópházán, Undon, Nemeskéren, Gyalókán (szűk községhatár), Nagycenken (cukorgyár bezárása), Pusztacsaládon, Ivánban és Répcecsáfordon (kedvezőtlen talajadottságok) fordult elő e réteg. Az uradalmak számának és méretének csökkenésével párhuzamosan csökkentek a helyi munkaalkalmak és kereseti lehetőségek is (pl. Iván). A cukorgyárak térségében jellemző gyakorlat volt a földek felvásárlása. A gyártulajdonosok egyoldalú, egyenlőtlen szerződéseket kötöttek a helyi gazdálkodókkal, akik az egyoldalú terménystruktúra és a feltételek elmaradásának következtében földjeik eladására kényszerültek. A gyár bezárásával pedig munkalehetőségeik is megszűntek. A rossz talajadottságú területeken a törpebirtokosok földjei nem voltak képesek eltartani a családokat. A kiegészítő kereseti lehetőségek és a téli munkalehetőségek hiányában kölcsönök felvételére kényszerültek. Fokozatos eladósodásuk következtében egy részük lesüllyedt a nincstelenség rétegébe. A nincstelenség esetében így nem is az ingatlanvagyon, hanem sokkal inkább a munka- és kereseti lehetőségek hiánya jelentette a fő problémát. A földnélküli munkások, lakással ugyan rendelkeztek, de megművelhető földterülettel nem. Mindez gyakran a nincstelenné-válás egy lépcsőfokát jelentette, ennek megfelelően e réteg kialakulásában az előzőhöz hasonló folyamatok játszottak szerepet. A térség lakosságának közel 20%-át tették ki 1930-ban (Soproni E., 1940), legnagyobb arányban Eszterháza, Kópháza, Fertőrákos, Lövő, Felszopor és Keresztény községekben voltak jelen. A földnélküliekkel egyetemben a törpebirtokosok többsége is további munkavállalással tartotta fenn magát. A vármegyében összességében megoldott volt a foglalkoztatás, ehhez azonban számos esetben más község határában vállaltak munkát. Az ingázás főként a rossz talajadottságú és a nagybirtok nélküli községekből, valamint a téli hónapokban volt jellemző. Példaként említhető Fertőendréről az Eszterházy-uradalomba, Felszoporról és Völcséjéről a környező településekre, Sopronkövesdről a Széchenyi-ek erdejébe, a nemzetiségi településekről pedig az osztrák településekre járó lakosok. A vidéki népesség jelentős része keresetét háziipari tevékenységgel és kereskedelemmel egészítette ki. (E tevékenységeket a következő alfejezetekben részletezem.) Ugyan az 1930-as évekre a lakosság közel fele törpebirtokos, az említett munkaalkalmak következtében mégsem alakult ki szélsőségesen nagy nyomor, így súlyosabb szociális feszültségek sem érintették a térséget.

A térség mezőgazdasága országos viszonylatban is fejlett. Jelentős szerepet játszott ebben a kiváló termőhelyi adottságok, a XVIII. század végétől a latifundiumokon kialakult nagybirtokos rendszer, a parasztok rákényszerítése a belterjes modern gazdálkodásra, a

cukorgyárak jelenléte, a répaszelet és a melasz takarmányozási célú felhasználása, valamint a nagy mennyiségű és jó minőségű trágyázás. Az egykori vármegye legfőbb kiviteli cikkei a marha, a zöldségfélék és a nád volt. Az évszázadok során kialakult művelését nagyrészt a szántóföldi gazdálkodás jellemezte. Kiegyenlített arányban búza, egyéb gabonafélék, kukorica, burgonya, takarmány- és cukorrépa, zöldségfélék, gyümölcsök, valamint ipari és olajos növények alkották a terményszerkezetet. A térség a II. világháborút megelőzően cukorrépa nagyhatalomnak számított. Nagyipari méretekben termesztettek cukorrépát, amelyet az egykori vármegyében öt cukorgyár (Petőháza, Nagycenk, Bük, Cinfalva, Félszerfalva) dolgozott fel. A répa azonban rendkívüli módon kimeríti a földet. Az egyoldalú gazdálkodás és a kedvezőtlen szerződések következtében a büki gyár leégését és a nagycenki gyár bezárását követően a környéken sokan elszegényedtek vagy Petőházára költöztek. A Fertő menti településeken (Fertőboz, Hidegség, Fertőhomok, Hegykő) a nagy kiterjedésű nádasok következtében a kis méretű birtokokon belterjes gazdálkodás alakult ki. A magas kultúrájú zöldségtermesztés (uborka, borsó, saláta, paradicsom, hagyma, sárgarépa, petrezselyem) a soproni mellett a bécsi és bécsújhelyi piacokat látta el. A II. világháborút megelőzően a Fertőmenti Gazdakörök Szövetsége a kínálat összehangolása révén a német piacokat is megcélózta. Az éghajlati és talajadottságok révén a Sopron körüli dombokon, Lövön, Nemeskéren és Cséren alakult ki magas színvonalú gyümölcsstermesztés. A facseteték és a növényvédő szerek magas ára mellett a gyümölcskonzerválás korlátozott lehetőségei, a fajtaazonosság és megbízhatóság hiányosságai következtében nem vált meghatározóvá a térség agrárstruktúrájában. A középkorban híres volt a poncichterek szőlőművelése; az egyik legfontosabb exportcikk a soproni bor volt. A XIX. században pusztított filoxéra után azonban a szőlőművelés már csak Sopron szűk vonzáskörzetében maradt meg (Sopron, Fertőrákos, Balf, Harka, Fertőszentiklós).

Az egykori vármegyében a viszonylag kevés legelőterület ellenére magasan fejlett állattenyésztés alakult ki. A szarvasmarha-tenyésztés fellendülésében a jó minőségű talaj, az egyenletes csapadékeloszlás, a bécsi felvevőpiac közelsége, valamint a cukorgyártás melléktermékeinek felhasználása döntő szerepet játszott. A vágócélú tartás mellett a tejtermelés is meghaladta az országos átlagot. Főként a rábaközi kisbirtokosok, a határ közeli települések és a cukorgyárak környékén foglalkoztak marhatartással. Süttörön jelentős tenyésztés folyt, míg Lövön, Nagycenken, Peresztegen, Szakonyban, Fertőszentmiklóson, Völcséjen, Sopronhorpácson, Sopronkövesden, Egyházásfaluban, Pinnyén, Hegykőn és Fertőendrédén „csak” hízlalással foglalkoztak. A

marhakereskedelemben pedig a horvát települések (Und, Kópháza) kapcsolódtak be. A térség lótenyésztése szintén fejlett volt a II. világháborút megelőzően. A kupeczek gyakran Zalából hozott csikókat neveltek, amiket aztán a bécsi és pesti piacon értékesítettek serfőzdek és fuvarosok részére. Az angol sonkasertés tenyésztés az Eszterházy-birtokokon volt jellemző, amihez kapcsolódóan Kapuváron húsgyárat is alapítottak. A baromfitenyésztés fejlődésének a vasút megépítése adott lendületet Sopronszécsényben és a Csornai járás településein.

A Fertő menti településeken (Fertőrákos, Sarród, Fertőszéplak) fontos téli foglalkozást jelentett a nádatás. A Fertő tónál termelt az ország legacélosabb nádja, ráadásul itt összefüggő területet alkotva. Az időjárás azonban erőteljesen befolyásolta a minőségét. Ennek függvényében készítettek belőle német piacra szánt stukatúr nádat vagy verónádat háztetőnek, de felhasználták állati takarmányozásra vagy alomként is.

A térséget nagy kiterjedésű erdőségek borították a XIX. század közepéig. Az kialakított irtásföldek azonban gyenge termőképességűek lettek a lomb formájában érkező humusz-utánpótlás hiányában. Az Eszterházy és Széchenyi uradalmak ezért újraerdősítették a vidéket (Fertőszentmiklós, Csapod, Iván). Az agrárnépeség fontos téli kereseti lehetősége volt a tüzelőgyűjtés, a favágás és a gyógynövények gyűjtése. A legnagyobb erdőterületek máig Iván, Pusztacsalád, Csapod, Röjtökmuzsaj, Lövő, Sopronkövesd, Sopronhorpács, Fertőrákos és Sopron környékén találhatók.

A másodrendű mezőgazdasági ágak szintén jó kereset kiegészítést jelentettek a térség lakosságának. A Széchenyi István által meghonosított selyemhernyó tenyésztés az 1920-as évek közepétől visszaszorult, a házinyúl tenyésztés inkább csak saját fogyasztásra szolgált (pl. Zsira). A méhészet az akácerdők és mélyfekvésű rétek közelében alakult ki (Kópháza, Csér, Zsira).

A századfordulón alakult Hangya Szövetkezet és a helyi gazdasági egyesülések tevékenysége szintén ösztönözte a minőségi termelést, ezen túlmenően pedig piacot is szervezett a helyi mezőgazdasági termékeknek. Szerepet játszottak – többek között – a filoxéra elleni védelemben, a bikanevelő telepek kialakításában, a tenyészállatok beszerzésében, a mezőgazdasági ismeretek oktatásában, az új technológiák terjesztésében, csemeték vásárlásában, a kártevők elleni védekezésben. A XX. század második felében alakult szocialista mezőgazdasági termelő szövetkezetek már csak nevükben voltak szövetkezetek. A kötelező csatlakozás mellett megszűntek a magángazdaságok, ugyanakkor a tagságnak nem volt döntési jogköre, és az eredményes működésből sem részesült. A szocialista irányítási mechanizmus, sok esetben a szakmaiság és a közvetlen

érdekeltség hiánya miatt a mezőgazdaság visszafejlődött. Az egykor magas szintű agrárkultúra színvonala csökkent; a minőségorientált termelést a mennyiségi szemlélet váltotta fel. Számos különleges ágazat teljesen eltűnt. A téesz-ek mellett működő magángazdaságok jelentették számos vidéki településen a lakosság gyarapodásának alapját. Az 1960-as, 1970-es évektől a háztáji gazdálkodás engedélyezése több település (pl. Und, Kópháza, Sopronkövesd) esetében is fejlődést hozott. A rendszerváltozást követően a kárpótlással többségében elaprózott birtokok jöttek létre. A nagyobb területű életképes, profitorientált gazdaságokat gyakran osztrák tőke működteti.

2.4.2. Ipar

Az iparfejlesztés az egykori Sopron vármegye nyugati részeit érintette, a Trianon után is Magyarországhoz tartozó részek mezőgazdasági területek voltak. Az elsődlegesen agrár népesség számára kiegészítő keresetet, valamint a téli hónapokban jövedelemszerzési lehetőséget jelentett csupán a háziipar. Ez utóbbi révén sajátos szociális szempontok is érvényesültek támogatása során. A háziipar valójában közszükségletek ellátására irányuló, nem iparszerűen folytatott házi tevékenység. A XX. század elején a Földművelésügyi, majd a Kereskedelmi és Közlekedésügyi, végül az Ipari Minisztérium felügyelete alá kerül. A térség községeiben a téli hónapokban nagy igény mutatkozott a képzések iránt, azonban a tavaszi munkák elkezdését követően, helyi szervezés és felügyelet hiányában elsorvadtak a kezdeményezések. A minisztérium kerületi felügyelőségeket hozott létre, amelyek felmérték a helyi adottságokat (nyersanyag, hajlandóság, szakértelem, termelési hagyományok, értékesítési piac, forgótőke, lehetséges helyi vezető), az értékesítési lehetőségeket, majd piacszervezésbe kezdtek. A térség legfontosabb nyersanyagai a háziipar számára a fa, a kosárfonásra alkalmas nemes fűz, a seprűkészítéshez használt cirok, a kender és len, a gyékény, a szalma és a kukorica voltak. A lakosság összességében nagy hajlandóságot mutatott a háziipari tevékenységek iránt. Kivételt ez alól a helyzetüket kilátástalannak ítéelő szegények, a biztosabb és magasabb keresettel rendelkező gyári munkások (Sopron, Petőháza és Nagycenk környéke) és a nyugati határszélen élők jelentettek. Utóbbiak a magasabb keresetek hatására, tilalom ellenére a határ túloldalára jártak dolgozni, akár heteket is távol töltve. A háziipar fejlesztése számos esetben meglévő termelési hagyományokra épült, a további képzések költségeit pedig az állam finanszírozta. Problémát a termelés és a kereslet összhangjának hiánya, a gyenge propaganda, valamint az időnként jelentkező mennyiségi és minőségi gondok okoztak. A mezőgazdaságból élő

szegényebb rétegek nem tudtak tartalékolni. Saját forgótőke híján a háziipari szövetkezettel rendelkező községekben és térségekben volt lehetőség a fejlődésre. A szövetkezet ugyanis a képzések és piacszervező tevékenysége mellett, a termelést összehangolta, átvette a kész árukat, ezzel mintegy hitelt nyújtva a helyi termelőknek. A századfordulón a bécsi piac felszívta a magyar községek mezőgazdasági terményeit, a háziipar pedig – a saját szükségletek kielégítésén túl – megtalálta a piacát. Az olcsó, ipari tömegtermékek megjelenésével azonban elvesztette versenyképességét ez az ágazat. Az állami és helyi ösztönzés szükségessé vált. Sarródon az ősi gyékényfonás és a kiterjedt nádasok jó alapot jelentettek. A Fertő vízszintjének csökkenése azonban veszélyeztette a nyersanyag-ellátást. Az Ivánban tartott szövőtanfolyam eredményeként az 1930-as években fejlődött az ágazat; különböző vásznak, törölközők, asztalterítők, törölkendők készültek. Fertőendrédén szintén a szövőtanfolyam hozott eredményeket. Növekedett a kereslet az itt szőtt és hímzett függönyök, ágyterítők, falvédők, díszpárnák és ruhák iránt. A Fertő menti településeken egykor nagy hagyománya volt a nyírfa seprűk és a nyírfa vesszőből font kosarak készítésének. Az 1920-as évek végére már csak Undon maradt meg. Bánfalván művirágokat és koszorúkat készítettek és működött némi háziipar Fertőszéplakon és Fertőszentmiklóson. Háziipari tevékenység kialakítására lehetőség mutatkozott Balfon (kukoricaháncs- és kosárfonás, kenderszövés), Kópházán (kosárfonás), Hegykőn (kézimunka és bőrkészítés), Ágfalván (seprű, kenderszövés), Egyházashaluban (lábtörölő- és szakajtókészítés, vesszőkosárfonás), Zsirán (varrás és kézimunka a zárdában) és Répcevisen (vessző- és kukoricaháncs fonás).

A községekben található „valódi” ipari létesítmények is a mezőgazdasághoz kötődnek. A vidéken az 1860-as években megkezdődött a korszerű mezőgazdasági gépek elterjedése. Ezzel párhuzamosan kialakultak a helyi gazdasági gépgyárak és szerelőműhelyek. A majorságok területén gépgyártó csarnokot emeltek (pl. az Eszterházy-ak). A térségben a mezőgazdasági feldolgozóipart döntően a cukorgyárak képviselték. A büki, nagycenki és petőházi egységek nem csak a cukorrépa termesztők megélhetőségét biztosították, hanem hatásukra kialakult a vidéki gyári munkás réteg. A büki gyár leégését és a nagycenki gyár bezárását követően a környékek elszegényedtek, a fiatalabbak pedig Petőháza felé költöztek. A kapitalista ipar a térségben valójában Sopronban volt jellemző. Az iparosodottabb községek (Kópháza, Ágfalva, Fertőrákos, Harka) is körülötte helyezkedtek el.

Sopron gyáripára a kiegyezést követő fellendülés időszakában alakult ki. Megalapításra került a vasöntöde, a zárgyár, a sörgyár, két textilüzem és több téglagyár. A fejlesztések magántőkéből valósultak meg, főként a textiliparban jelentős szerep jutott az osztrák

magántőkének is. A folyamatot a város hatósági döntésekkel, gazdasági kedvezmények nyújtásával, a piaci verseny tisztaságának védelmével segítette. Az ipartelepítés azonban kedvezőtlen helyet, a város északnyugati részét érintette. A fejlődés ellenére továbbra is a vármegye Bácshegy közeli települései és Bács látta el ipari termékekkel a környék lakosságát. (Sopron vármegye ipari létesítményei Sopron és az említett cukorgyárak mellett Lajtaújfalun, Lajtaszentmiklóson, Szárazvámon, Felsőszépléken, Cínafalván és Kismartonban működtek.) Trianon-t követően szükségessé vált az ipar további fejlesztése, azonban a II. világháborúig a lakosság nagyrészt kézművességgel vagy mezőgazdasággal foglalkozott. 1935-ben 29 gyár működött a városban: ebből 7 textilipari, 6 élelmiszeripari, 3 könnyűipari, 5 téglagyár, 3 vas- és fémipari. A II. világháború súlyos pusztításait – ami főként a gumigyártást, a selyem- és pamutipart, a zárgyártást és a tejipart érintette – követően 1945 és 1948 között helyreállítási munkák folytak, majd 1948-ban minden ipari létesítményt államosítottak. Ettől kezdve centralizált (politikai) irányítás döntött a fejlesztések kívánatos irányáról és mértékéről. Az 1950-es évektől sor került a meglévő kapacitások bővítésére és új ipari létesítmények letelepítésére. A város földrajzi fekvése, a határsáv helyzet okozta politikai és gazdasági elzártság következtében azonban jelentősebb, stratégiaiag fontos ágazatokat érintő fejlesztésekre nem került sor. 1951-ben bezárt a brennbergi szénbánya, ezt követően a munkaerőt újonnan telepített gyárakban (gépgyár, ruhagyár, farostlemezgyár, autóalkatrész gyártás, épületasztalos-ipari vállalat) foglalkoztatták. Az 1950-es évek közepétől állami intézkedés hatására az önálló vállalatokat felszámolták, központi irányítású nagyvállalatok gyáregységeivé váltak. Az ezt követő extenzív gazdaságfejlesztés hatására megnövekedett a városi népesség és az ingázók száma is. A város infrastruktúrája, közművei és szolgáltató szektora nem volt képes lépést tartani az igények emelkedésével. 1968-tól az iparfejlesztés intenzív módja került előtérbe; a gépesítettség növekedésével párhuzamosan csökkent a vállalatok munkaerőigénye. Az 1970-es évek közepétől a felszabaduló munkaerő mind nagyobb arányban vállalt munkát az infrastrukturális ágazatokban és a szolgáltatószektorban (egészségügy, oktatás, kereskedelem, idegenforgalom, vendéglátás). Az 1980-as évek elejétől szerkezeti átalakulásra került sor az iparban. A gazdasági munkaközösségek kialakulását követően erősödött a magántulajdonnal kapcsolatos szemlélet, majd fokozatosan megjelent a magántőke. Az évtized során az ágazat súlya – kiemelten a textilipart – jelentősen csökkent, a termékszerkezet-váltás és a magántőke bevonása következtében azonban növekedett a termelési érték.

A községek iparosodásában a XX. század második felében az államilag irányított ipartelepítés és a – nagyrészt a II. világháborút megelőző hagyományokra épült – kisipar játszott szerepet. Az államosított, majd centralizált irányítású vállalatok gyáregységeket, részlegeket nyitottak a térségben. A mezőgazdasági termeléshez kapcsolódóan az ÁFÉSZ keretében vágóhidak létesültek Ágfalván, Egyházásfaluban, Ivánban és Fertőszentmiklóson. A növénynevelő és kutató központok vidéki telepítése (Fertőd, Röjtökmuzsaj, Zsira) mellett Fertődön malomipari keverőüzemet, Nagycenken magtisztító és keverőüzemet hoztak létre. A petőházi cukorgyár 1959-ig részben osztrák tulajdonban működött, majd sor került az államosítására. Az élelmiszeripar ágazati közül sütőipari beruházás létesült Lövön, Nagycenken a soproni kenyérgyár nyitott üzem, Fertődön pedig konzervgyár létesült. Szintén Lövön a korábbi kasza-, kés-, valamint kanál-villa- és késgyár államosítását követően, az egység előbb a soproni Tűgyárhoz, majd az ELZETT Zár- és Vasalatárugyárhoz tartozott. A helyi adottságoknak megfelelően Ivánban az erdészet fűrésztelepet és fafeldolgozó üzemet létesített. A Fertő menti nádgyártásnak pedig Fertőszentmiklóson hozták létre a központját, Fertői Nádgazdasági Vállalat néven. A soproni magasépítő vállalat mellett az építőipart vidéken a Fertői Építőipari Szövetkezet és az abból kivált Ferbau képviselte. Nagycenken működött a Soproni Édesipari Vállalat asztalosrészlege, Peresztegen pedig a győri Rába gyár keretében mezőgazdasági gépalkatrészeket gyártottak. A térségre legjellemzőbb ágazat azonban vidéken is a textil- és ruházati ipar volt. A soproni székhelyű Ciklámen Ruhaiipari Szövetkezet varrodát létesített Lövön, Fertőendrédén és Fertődön; a Soproni Ruhagyárhoz pedig a fertőszentmiklósi varroda tartozott. A Sotex Pusztacsaládon volt jelen. Fertőszentmiklóstra gyáregységet telepített a Győri Pamutszövő és Műbörgyár. A Vas megyei textilipari vállalatok közül a Kőszegi Ruhaiipari Szövetkezet Völcséjen varrodát, Egyházásfaluban konfekcióüzemet létesített, a szombathelyi cipőgyár pedig Sopronkövesden hozott létre üzemet. A gyáregységek telepítése követte az állami fejlesztéspolitikát, ezzel kijelölve a települések fejlődési lehetőségeit és funkcióit. A soproni vállalatok részben munkaalkalmat biztosítottak a környező községek lakosságának is; Harka, Ágfalva, Kópháza, Fertőrákos mellett a köz- és vasútvonalak mentén akár 20-25km-ről is ingáztak a dolgozók. Kisebb, ma mikrotérséginek nevezett foglalkoztatási vonzáskör jellemezte Fertődöt, Fertőszentmiklós és Petőházát, valamint Egyházásfalut, Iván, Lövő és Sopronkövesd településeket. A helyi foglalkoztatásban jelentős szerepe volt az ingázás mellett a területi gazdasági szerveknek (pl. Fertőszentmiklóson a KPM Közúti Üzemnévelő, Petőházán a Hídépítő Vállalat Építésvezetősége) is. A rendszer enyhülését követően – részben a

háziipari hagyományokra építve – fejlődött a kisipar. Jellemzően cipészek (pl. Csáfordjánosfa, Lövő, Röjtökmuzsaj, Sopronkövesd), szabók és varrónók (pl. Csapod, Csáfordjánosfa, Sopronkövesd), autószerelők, lakatosok alkották a helyi kisiparosságot, gyakran főállásuk mellett. A legelterjedtebb az építőipar volt; kőművesek, villanszerelők, tetőfedők, vízvezeték-szerelők, burkolók, üvegesek és festők működtek, érintve a kistérség valamennyi települését. Az 1980-as évek elejétől pedig egyre többen vállaltak munkát – legálisan vagy illegálisan – Ausztriában az építőipar, a kereskedelem és vendéglátás terén, valamint a mezőgazdaságban.

A kistérség ipar szerkezetében napjainkban megtalálhatók a hagyományos és a modern ágazatok egyaránt. Az erdőkre települt fafeldolgozó, faipari és asztalosipari vállalkozások meghatározóak a térségben. A szintén hagyományosan fejlett textilipar és fémszerkezetgyártás piaci helyzete megingott, utóbbi azonban a modernizálását követően tartja pozícióit. E hagyományokra alapozva modern autóiipari beszállító, elektronikai, gépipari és csomagolóipari vállalkozások is alakultak a kistérségben. Az élelmiszeripar gazdasági és foglalkoztatottságban betöltött szerepe – a petőházi cukorgyár bezárását követően – visszaszorult. Sopronban, hazai viszonylatban is jelentős vállalatok működnek, mint a Heineken Hungária Sörgyár, a fémiparban az Euro-Elzett Zárgyártó és Kereskedelmi Kft., az Elzett Sopron Felületkezelő Kft., az UNIMAS gépgyár, a gumiiparban a Semperform Kft. és a Sempermed Kft.. Az építőanyag iparban a Wienerberger téglagyár, az elektronikai és az autóiiparban az IMS, illetve az AWF és a Hirschler üvegipari cég, a bútorigarban a SAMAS Hungária Irodabútor Kft. és az IKEA csoporthoz tartozó Swedwood Sopron bútorgyár a legjelentősebbek. A kistérség további településén is fejlett vállalkozások működnek, így a Roto-Elzett Certa Vasalatgyártó Kft. és a Roto-Elzett Vasalatkereskedelmi Kft. Lövön, a VELUX Kft. Fertődön és Fertőszentmiklóson, az AUTOLIV Sopronkövesden, az Advanta Hungary Növénynevelő és Vetőmagtermesztő Kft., valamint a PET Hungária Kft. Sopronhórpácson.

2.4.3. Kereskedelem és idegenforgalom

A többségében mezőgazdasággal foglalkozó térségben komoly szerepet játszottak a kereskedelmi tevékenységek. A békeidők mellett a háborús kereslet növekedése járultak hozzá az ágazat fejlődéséhez. A községek megtermelt áruikat a soproni, valamint a bécsújhelyi és bécsi piacokon értékesítették, és itt szerezték be a szükséges iparcikkeket. A térség legfontosabb exportáruja a gabona, a bor és a marha voltak a középkorban, majd a

háziipar termékei – a korábban említett seprűk, vessző kosarak, fonott és szőtt áruk, gyékény és nádtermékek – is megjelentek a piacokon. Főként a nemzetiségi települések (pl. Und, Kópháza) volt jellemző a kereskedelmi tevékenység. A kupeczek marháikat és lovaikat gyakran távolabbi megyékből hozták. Az országos jelentőségű soproni vásárok mellett Fertőszentmiklós és Csapod vásárain bonyolódott a legnagyobb forgalom egészen a XX. század második feléig/végéig. A korábban élénk kereskedelmi tevékenység a Trianon-i határ megállapítás, ezzel együtt a természetes gyűjtő-elosztó és a piaci kapcsolatok átvágása következtében jelentősen csökkent. A határ közeli néhány településen ezt követően a csempészet is fontos bevételi forrást jelentett (pl. Ágfalva, Und). A II. világháborút megelőzően számos településen a Hangya Szövetkezet által üzemeltetett kereskedelmi egységek látták el a lakosságot. Az államosítás és a magánvállalkozások megszüntetése a kereskedelmet is érintette. Az 1970-es évektől kiépítésre került az ÁFÉSz bolthálózata, amely szinte valamennyi településen rendelkezett kisebb élelmiszerüzlettel és italbolttal. A szektor fejlődése és fejlesztése igazodott a községeknek a településhierarchiában elfoglalt pozíciójához, és ezen keresztül a népesség koncentrációjához is. A jelentősebb, szélesebb áruválasztékkal rendelkező üzletek Fertődön, Fertőszentmiklóson, Ivánban, Sopronhorpácson és Újkéren kerültek kialakításra. Fertődön emeletes ABC áruház épült, ahol külön iparcikk osztály is működött. Fertőszentmiklóson a bolthálózat több egységből állt; vegyesbolt, ABC áruház, vas- és műszaki, papír-írószer, valamint textil és ruházati üzlet is volt a településen. Ivánban ÁFÉSz kisáruház létesült, Újkéren pedig iparcikk üzletet is nyitottak. Több településen az élelmiszerüzletek és kereskedelmi egységek mellett vendéglátó egységek is működtek. Ilyen volt Csapodon a Bika Csárda, de üzemelt Fertődön, Fertőszentmiklóson, Lövön, Nagycenken, Sopronhorpácson és Újkéren is presszó vagy étterem.

Az idegenforgalom gyökerei a térségben a XVI. század közepéig nyúlnak vissza, amikor Balfon a gyógyvíz hasznosítására fürdőt, majd kapcsolódó vendégfogadót építettek. Széchenyi István pedig Fertőbozon szorgalmazta a fürdőfejlesztést, ami egykoron erős konkurenciája volt Balfnak. A Fertő tavi idegenforgalomnak azonban a tő 1860-as években történt kiszáradása véget vetett. A világháborúk, a Trianon-i határ kijelölése és a határsáv állapot következtében a térségben közel egy évszázad múltán indult ismét fejlődésnek a turizmus. Az elzártság következtében jelentősebb ipartelepítés történt a környéken, és a természet is közel érintetlen maradt. A határsáv miatt Sopron a belföldi turisták körében a nyugat volt, egy különleges, megközelíthetetlen város, ami növelte a térség imázsát. A turizmus fejlesztéséhez Sopron és a Fertő parti települések kiváló adottságokkal

rendelkezik. Sopron az ország műemlékekben második leggazdagabb városa. A Tűztorony mellett a nagycenki Széchenyi-kastély és a fertődi Eszterházy-kastély a térség szimbólumai. Különlegesség a fertőrákosi kőfőjtő és vízitelep. A természet közelsége és a gyógyászati lehetőségek (termál- és gyógyvizek, tiszta levegő) szintén sok turistát vonzottak. Az 1970-es évektől SZOT-üdülők létesültek Sopronban. 1971-ben felújították Balfon a gyógyfürdőt és az egykori barokk fogadó épületét. Az évtizedben került sor fürdőfejlesztésre Petőházán és Hegykőn, utóbbihoz az 1980-as évek elején kempinget is kialakítottak. Nagycenken és Fertődön is szálláshely létesült a kastélyokban a településen pedig fejlődött a vendéglátás. A határsáv állapot megszűnésével és a külföldi turizmus erősödésével egyre többen keresték fel a térséget. Az vendégforgalmat növelte az egykori német településekre visszalátogató kitelepítettek és utódaik látogatása. Az ár- és árfolyamkülönbségek hatására pedig kialakult az ún. bevásárlóturizmus, majd a fogászati turizmus is. A Fertő parti kerékpárút megépítése Fertőrákostól Fertődig bekapcsolta a településeket a turizmusba. A Fertő-Hanság Nemzeti Park létrehozása és a Kultúrtáj UNESCO Világörökséggé nyilvánítása elősegítette a természetközeli turizmus fejlődését. A magántulajdonba került röjtökmuzsaji kastélyban pedig kialakításra került a Szidónia Kastélyszálló. A szálláshelyek száma a térségben országos viszonylatban is jelentős. A belföldi turizmus számára ma Sopron környéke az egyik legvonzóbb célpont. A turisztikai kínálat, a kapacitások és ennek megfelelően a forgalom is rendkívül egyenlőtlenül oszlik el a kistérségben. Az említett településeken túlmenően valóban megélhetést biztosító turizmus egy településen sem alakult ki. A vidéki kastélyokban és kúriákban többnyire állami intézmények működnek. A természetközeli és hagyományos agrokultúrával rendelkező településeken az adottságok ellenére nem alakult ki jelentősebb falusi turizmus. A csendes, elzárt településeken pedig a külföldiek inkább házakat és telkeket vásárolnak, semmint turistaként érkeznének a térségbe.

2.5. Az infrastruktúra fejlettsége

Az 1960-as évekig az infrastruktúra gazdasághoz viszonyított fejletlensége jellemezte a térséget. Az ipar és a mezőgazdaság kiemelt fejlesztése mellett a kommunális rendszerek és az – egészségügyi, oktatási, közösség stb. – intézményhálózat infrastrukturális hátterének kiépítése elmaradt. Az országos szinten tapasztalható jelenségre reagálva, a negyedik ötéves tervben már az infrastruktúra kiépítésére szánt összegek meghaladták az ipar támogatását. A harmadik szektor elmaradottságának felszámolása azonban hosszú

időt, kiépítése és fenntartása pedig jelentős forrásokat vett igénybe. A már bemutatott közlekedési hálózatok kiemelkedő fejlettségét a térség kedvező földrajzi helyzete és a korábbi nyugati orientációja okozta. A további rendszerek azonban jelentős fejlesztésre szorultak. Az 1960-as években sor került a települési úthálózat pormentesítésére, korszerűsítésére, a járdák kiépítésére. Az életkörülmények javulása kedvezett a lakásépítésnek. A házak átépítése és az új lakásépítések következtében a települések arculata ekkor jelentősen megváltozott; nagyrészt eltűntek a hagyományos építészeti elemek. A tájjellegű épületek helyét átvették az ún. „tízszer tíz méteres, sátozott házak”. A kommunális infrastrukturális rendszerek – pl. villany, víz- és szennyvízvezeték-hálózat, gázellátás – kiépítésében jelentős különbségek mutatkoztak. Egyes településeken (pl. Und, Zsira) már az 1930-as években bevezették a villanyvilágítás, szélesebb körű kiépítésére azonban csak az 1960-as évektől került sor. Ágfalva és Gyalóka pedig az 1980-as években csatlakozott az elektromos hálózathoz. A vízellátást számos településen törpevízművek létesítésével oldották meg. Ilyen községi szintű fejlesztésre került sor az 1960-as években Fertőrákoson és Nagylózson, az 1970-es években Csapodon, Egyházásfaluban, Ivánban, Lövön, Nemeskéren és Röjtökmuzsajon, az 1980-as években pedig Völcsejen. Ágfalván a soproni vízvezetékrendszerhez kapcsolódtak. Térségi vízellátást biztosít a fertőszéplaki és a fertőszentmiklósi víztorony. A szennyvíz-hálózat kiépítésére a rendszerváltozást követően került sor. Az 1990-es évtizedtől az infrastrukturális fejlettségben meglévő települések közötti különbségeket tovább fokozta olyan új elemek megjelenése, mint a vezetékes gázellátás és a telefon-hálózat kiépítése. Az évtized folyamán, illetve az ezredfordulót követően a jelentős állami támogatással megvalósult fejlesztések érintették szinte valamennyi kistérségbeli települést, így napjainkra a kistérségben közel teljes körű a kommunális infrastruktúra kiépítettsége. A különbségek csupán a szolgáltatókhoz köthető kábeltelevízió és Internet terén, valamint a közösségi és szociális infrastruktúra elemeiben mutathatók ki.

Az intézményi ellátottság terén a kistérségben általánosnak tekinthető a ravatalozók és tűzoltószertárak megléte, amelyek többségét szintén az 1960-as és az 1970-es években építették. A települések többség rendelkezett kultúrházzal, amely gyakran kapcsolódott a községházához. Helyet kapott benne könyvtár, ifjúsági klub, egészségház, Hidegségen pedig még kocsmá is. Az orvosi rendelők és egészségházak kialakítására szintén gyakran a közösségi ház épületében került sor. A körzeti orvosi rendszer bevezetésével azonban az aprófalvas térségekben kedvezőtlenül alakult az egészségügyi ellátás. A lakossági igények mellett valójában az 1971. évi OTK-ban meghatározott településkategóriák fejlesztése

valósult meg a 1970-es és az 1980-as években. A kistérség körzeti központjaiban ekkor került sor a közösségi és szociális infrastruktúra elemeinek kiépítésére, bővítésér. Fertődön szolgáltató ház létesült, a takarékpénztár fiókot nyitott. A kistérségben Sopronon kívül egyedül Fertődön működik középiskola. Az átadott új körzeti általános iskolában pedig tanultak fertőendrédi gyerekek is. Míg egyes településeken az orvosoknak és pedagógusoknak lakásokat alakítottak ki (pl. Fertőszentmiklós, Fertőszéplak, Iván, Nagycenk, Zsira), addig az óvodák és iskolák, valamint az egészségügyi szolgáltatások körzetesítése hátrányosan érintette Ebergőc, Hidegség, Pinnye, Pusztacsalád, Répceszemere és Völcséj községek fejlődését. Harkán és Kópházán bölcsőde, Nagycenken pedig csecsemővédő otthon létesült. Hegykőn, Ivánban és Lövön tornacsarnokkal is bővítették az iskolát, máshol viszont körzetesítették azt. Répceszemerén az orvosi és gyógyszerészeti szolgáltatás, valamint az iskola körzetesítése mellett megszűnt az önálló tanács és a plébánia is. A munkaalkalmak hiánya következtében a fiatalok elköltöztek a településről. Csapod körzetközponti feladatkört kapott az oktatás terén, majd tanácsát és felső tagozatos iskoláját – a körzetéhez tartozó pusztacsaládi gyerekekkel együtt – Fertőszentmiklóshoz csatolták. A „városiasodó” nagyközségben két ütemben került sor az iskola fejlesztésére, valamint egészségügyi központot és szolgáltató házat is kialakítottak. Az 1960-as években esti tagozatos gimnázium működött a településen. Fertőrákoshoz, Hegykőhöz, Ivánhoz, Petőházához és Zsirához hasonlóan itt is fiókot nyitott a takarékszövetkezet. A szociális ellátás terén Egyházásfalu, Fertőrákos, Fertőszentmiklós, Iván, Nagylózs, Peresztég, Sopronkövesd és Zsira rendelkeztek infrastruktúrával. A Hegykőn és Petőházán nyitott strand a környék lakosságának nyújtott többlétszolgáltatások mellett megalapozta ezen települések turizmusfejlesztését (ezzel azonban igazán csak Hegykő tudott élni).

A kommunális infrastruktúra fejlesztései és a települések önállósodása ellenére az intézményi ellátottság terén továbbra is jellemző a körzetközpont és perifériája megosztottság. A társulási szabadság, valamint a kisebb települések önkormányzatait érintő gazdasági és adminisztratív kényszer következtében a közszolgáltatások számos településen hiányosak. A szolgáltatások többnyire biztosítottak a társulási formában megvalósított intézményfenntartás és -működtetés által, azonban gyakran csak valamely környékbeli településen.

2.6. Demográfiai folyamatok

A térség népesedési folyamataiban főként az egyes települések – természet- és közlekedés-földrajzi – adottságai, a gazdaság fejlődése, a háborús pusztítások, az uradalmak betelepítései, az országhatár változása, a II. világháborút követő lakosságcsere, a ki- és betelepítések, valamint a településhierarchia irányított rögzítése játszott szerepet.

A térség, természetföldrajzi adottságai folytán döntően mezőgazdasági terület volt egészen a XX. század második feléig. A II. József idejétől végzett népszámlálások adatai szerint az átlagos népsűrűség az országos átlagértékekhez hasonló nagyságú. Az ipar hiányában azonban a mezőgazdaság produktivitása nem volt képes eltartani ekkora népességet. A térségre jellemző volt a kivándorlás és a belső vándorlás. A népesség száma és a népesedés tekintetében jelentős területi egyenlőtlenségek alakultak ki. A jó talajadottságokkal és nagy külterülettel rendelkező településeket (pl. Fertőszentmiklós, Pereszteg, Nagylózs), és a nagybirtokos családok uradalmait, majorságait (pl. Süttör, Fertőendréd, Sopronkövesd, Sopronhorpács) fejlett gazdaság és magas népesedési ütem jellemezte. A Cser községeiben (pl. Iván, Pusztacsalád) a jelentős külterületek ellenére szerényebb körülmények között éltek. A helyiek gyakran vállaltak napszámot a környező településeken, általánossá vált az ingázás. A nemesi községekben (pl. Alszipor, Csér, Egyházásfalva, Ebergöc, Gyalóka, Nemeskér) a birtokok elaprózódása miatt elszegényedő köznemesek elküldték jobbágyaikat. Az elvándorlás mellett a családok körében nagy arányban fordult elő az „egyke”, amely hatására jelentősen csökkent a népességszám. (Még az 1930-as években is Ebergöcön és Gyalókán a legalacsonyabb a születések száma.) A demográfiai erodálódást e települések összevonásával (pl. Újkér, Zsira, Csáfordjánosfa kialakulása) igyekeztek megállítani a XX. század első felében. A lakosság belső vándorlását erősítette a büki cukorgyár leégése, majd a nagycenti gyár bezárása. Ezek hatására a helyben maradó idősebb népesség elszegényedett, a fiatalabbak többsége pedig Petőháza környékére költözött. A századforduló amerikai aranyláza hatására a térség számos szegényebb településéről vándoroltak ki, azonban többségük – a nyelvtudás és a munkalehetőségek hiányában – idővel visszatért. A térség agrártermékeinek legfontosabb felvevőpiaca Bécs volt. Aktív kereskedelmi tevékenység jellemezte főként a horvát nemzetiségi települések lakosságát. A határok módosításai ellenére a II. világháborúig aktív kapcsolatban álltak a határtérség lakói. A rokonság mellett a munkakapcsolatok is meghatározóak voltak. A tilalom ellenére, a magasabb keresetek, a kedvező árfolyam és számos esetben a helyi munkalehetőségek hiányában sokan vállaltak munkát a határ mentén és a Német Birodalom távolabbi területein. A II. világháborúig a Sopronban létesült vállalatokat és az

említett cukorgyárakat leszámítva a kistérség területén nem működött számottevő ipari létesítmény. A lakosság túlnyomó többsége a mezőgazdasághoz kötődött. A vidéki társadalmat nagyrészt törpebirtokosok, földnélküli mezőgazdasági munkások és nincstelének alkották.

A II. világháborút követően, a politikai és gazdasági irányváltás jelentős hatást gyakorolt a térség népességére és népesedési folyamataira. A népesség számának jelentős ingadozásai mellett a foglalkoztatási szerkezet kiegyensúlyozottabbá vált. Az ipartelepítés és a körzetközpontok fejlesztése módosította a népesség területi eloszlását. A lakosság szám ugyan fokozatosan emelkedett, a háborús veszteségek és a nagy arányú kitelepítések miatt azonban csak 1980 körül érte el a háború előtti szintet. A népességszám változásában több tényező játszott szerepet. A világháborút követően a német nemzetiségű Balfról, Sopronbánfalváról, Harkáról, Fertőbozról, Fertőrákosról a lakosság 85-95%-át kitelepítették. Ennek megfelelően az 1949. évi népszámlálási adatok a jelentős visszaesést mutatnak az 1941-es népszámláláshoz képest. A kitelepítések nyomán üresen maradt házakba megindult a betelepítés. Az új lakók nagyrészt a Rábaközéből (pl. Bogyoszló, Beled, Vica) származtak, de érkeztek betelepülők az Alföldről és a Felvidékről is. Az 1956-os események során a határ menti településekről többen külföldre távoztak, 1 főt pedig Kistarcsára internáltak a menekülők segítése miatt. A disszidálások főként a fiatalabb korosztályt érintették, így a távozókat okozta veszteség a következő évtizedben is éreztette hatását. A mezőgazdaság átszervezésekor a jómódú gazdák kuláklisra kerültek, és végül többeket internáltak a Hortobágyra.

Az 1950-es évektől átalakításra került a gazdaság szerkezete. Az extenzív iparfejlesztés a községek viszonylatában belső átrendeződést okozott. Fokozatosan kialakultak az iparosodottabb vidéki települések, amelyek főként a fő közlekedési tengelyek mentén helyezkedtek el. A foglalkoztatási szerkezet megváltozott. A mezőgazdaságban nagyüzemek alakultak, a gépesítés és a növénytermesztés kemikalizálása révén intenzívebbé vált a gazdálkodás. A korábban agrártérség kiemelt településein iparosítás indult. A mezőgazdaság intenzifikálódása révén felszabaduló vidéki rétegek az iparban, majd az 1970-es évektől kezdődően a fejlődő terciér szektorban találtak munkát. A mezőgazdasági területek népességének fokozatos csökkenése a társadalom fejlődésének természetes velejárója volt. (Rétvári L., 1977) Ennek hatására a népesség száma és a népsűrűség Sopronban és a vidéki központokban emelkedett, a környező települések és a főútvonalaktól távolabb fekvő községek rovására. A legfőbb népesség-kibocsátók a Fertő

parton (pl. Fertőboz, Hidegség) és a Cserben (pl. Csér, Répcevis, Pusztacsalád), főként alacsony népességszámú települések. Az 1970-es évektől körzetesítésre és az intézményrendszer elemeinek ehhez kapcsolódó irányított telepítésére került sor. A közös tanácsok székhelyein vonták össze az oktatási intézményeket, e településeken alakították ki a szociális intézményeket, és itt fejlesztették a szolgáltató szektort. Mindez erősítette a foglalkoztatási szerkezet változása következtében kialakult folyamatokat. A munkalehetőségek és szolgáltatások tekintetében gyengébben ellátott, egyébként is alacsonyabb népességű településekről a munkaképes korú lakosság a körzetközpontokba vándorolt. A kistelepüléseket csökkenő népesség, idősödő korszerkezet, természetes fogyás és negatív vándorlási egyenleg jellemezte.

Napjainkban a kistérség településeinek természetes szaporodása tekintetében a megyei és országos tendencia figyelhető meg. A születések száma a települések túlnyomó többségében alacsonyabb a halálozások számánál. A rendszerváltozást követő időszakot vizsgálva egyedül Harka településen mutatható ki pozitív egyenlegű népszaporulat. A kistérség többségére jellemző természetes fogyást, a térség nyugati határ menti helyzetéből adódó vándorlási különbséget kompenzálja, így a kistérség népességszáma nő. A betelepülő lakosság jórészt hazánk középső és keleti részeiből származik. A megfigyelhető negatív természetes szaporulat mellett a korszerkezet változása is kedvezőtlen irányba mutat. E folyamat – jelentős szóródás mellett – leginkább a demográfiai erodálódásnak kitett, egyébként is alacsony népességszámú településeket érinti. Többségében az egykori köznemesi – pl. Csáfordjánosfa, Gyalóka, Nemeskér, Szakony –, a szűk külterületű – pl. Ebergőc –, valamint a Cser hagyományosan szegényebb településein – pl. Csapod, Pusztacsalád – mutatható ki e tendencia. A korcsoportok alapján Iván népessége a legkedvezőbb összetételű; a településen a gyermekkorúak száma meghaladja a nyugdíjas korú lakosok számát. A kistérségben a foglalkoztatottsági és munkanélküliségi adatok kedvezőek. Az ipari vállalkozások azonban többnyire kevésbé kvalifikált munkaerőt alkalmaznak. A munkanélküliség a diplomások körében is meglévő probléma. Az aktív keresők aránya viszonylag alacsony, ám ez nem a munkanélküliségre, inkább az említett kedvezőtlen korszerkezetre vezethető vissza. A kistérségben jelentős az ingázás mind a kistérségi központ, a mikrorégiós központok és a környező városok, mind Ausztria irányába. Az iskolázottság szintje a kistérségben az országos átlagot meghaladó, magas az érettségizettek és diplomások aránya.

Az említett folyamatok következményeként a kistérség lakossága ma rendkívül összetett, többségében a lakóhelyéhez évszázados gyökerekkel nem kötődik. Ugyanakkor a nemzetiségi tömbökben élő lakosság erős nemzetiségi és lokális identitással rendelkezik. A lakosságot a megélhetéshez, a munkaalkalmakhoz és a nemzetiségi kapcsolatokhoz kötődően magas mobilitási hajlandóság jellemzi. A településhierarchiának megfelelően a népességszám és a népesedési viszonyok nagy különbségeket mutatnak. Az intézményrendszer kiépítése és a gazdaságfejlesztés által érintett települések mellett, csökkenő népességű aprófalvak is találhatóak.

IV. EREDMÉNYEK

1. Egyenlőtlenségek a Sopron-Fertődi kistérségben

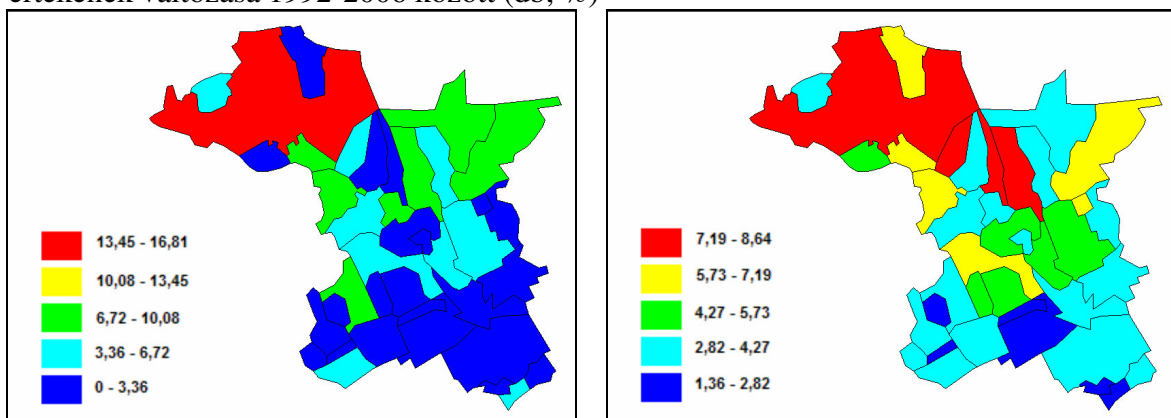
1.1. A komplex fejlettségi mutató egyenlőtlenségei

1.1.1. Gazdasági mutatók

1.1.1.1. 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma

A kistérségben a gazdasági aktivitás a földrajzi helyzetnek és a kedvező gazdasági lehetőségeknek köszönhetően az országos átlagot meghaladó mértékű. A térség fejlettsége azonban nem egységes. A vizsgált időszak kezdetén, 1992-ben Sopront a Sopron-Fertődi kistérség további településeihez viszonyítva a gazdasági aktivitás terén kiugróan magas adatok jellemezték. A mutató kistérségi átlagot meghaladó értéket mutatott Sarród, Fertőd, Hegykő, Pinnye, Kópháza, Nagycenk és Sopronhorpács esetében. A települések többségében azonban messze átlag alatt maradt a vállalkozások 1000 lakosra jutó száma. A gazdasági aktivitás jellemzően a kistérség déli részén, illetve a Sopron és az osztrák határ által elzárt, határátkelővel nem rendelkező településeken volt a legalacsonyabb mértékű. A vizsgált 15 év során rendkívül eltérő nagyságrendben növekedett az egyes településeken a vállalkozások száma. Mind az 1992-es fejlettség, mind a fejlődés tekintetében Sopront jellemzik a legmagasabb, a kistérség déli településeit pedig a legalacsonyabb értékek. A Sopron környéki, korábban elzárt települések, a Fertő part községei, valamint Fertőszentmiklós és Lövő közvetlen környezetének erőteljes fejlődése következtében kistérségi szinten összességében csökkentek a különbségek a gazdasági aktivitás terén.

3. térkép 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között (db, %)

Forrás: saját szerkesztés

A mellékletben található adatsor értelmében (*Melléklet M2.2.*) az 1990-es évtized közepén tapasztalható kis mértékű megingást leszámítva folyamatosan³⁸, a népesség számának emelkedését meghaladó mértékben bővült. A települések közül a gazdasági aktivitás a kistérség határait túllépő potenciállal rendelkező Sopronban a legmagasabb. A vidéki települések közül a Fertő parton; Fertőbozon, Fertőhomokon, Hidegségen, valamint a jelentős turisztikai kínálattal rendelkező Hegykőn és Nagycenken a legmagasabb a gazdasági szervezetek 1000 lakosra jutó száma. A vidék központjaiban – Fertőd, Fertőszentmiklós és Lövő – a relatív magas népességszám következtében nem kiemelkedő a fajlagos gazdasági aktivitás mértéke. Ugyanakkor a legalacsonyabb érték a kistérség kistelepüléseinél mutatható ki. A potenciális vállalkozók alacsony száma és a kis mértékű helyi kereset következtében Völcejen, Répceszemerén, Nemeskéren, Gyalókán, Ebergőcön, Csáfordjánosfán és Cséren működik a legkevesebb vállalkozás a lakosság számához viszonyítva. Utóbbi településen 2002-ig a hivatalos statisztikák szerint nem működött vállalkozás.

A települések viszonylatában mért átlagos gazdasági aktivitás – a már említett adatgyűjtési okon túlmenően is – emelkedő tendenciát mutat, az említett 1996-'97-es némi visszaeséssel. A növekedés mértéke összességében évenként 4,5 körüli értéknek felel meg. A minimális értéket 2002-ig Csér produkálta, ahol a jelzett időszakban nem működött vállalkozás, míg a legjelentősebb gazdasági aktivitás két évtől eltekintve – 1994-ben és

³⁸ Az adatsorban 1995. évre a gazdasági szervezetek 1000 lakosra jutó száma látványosan megugrott. Ez azonban nem a vállalkozói hajlandóság nagy mértékű emelkedésének tudható be, hanem adatgyűjtési okokkal magyarázható. A KSH ekkor tért át a működő vállalkozások száma helyett a regisztrált vállalkozások számának közzétételére.

1995-ben Hidegségen – Sopronban a legmagasabb. A szinte folyamatos növekedésnek megfelelően a vizsgált időszak végén, 2006-ban mutatható ki a legjelentősebb aktivitás, Sopronban 137,3 vállalkozás jutott 1000 lakosra. A minimális értéket mindvégig Csér adata határozta meg, amely 2003 után némi csökkenést követően stagnálást mutat. A legkisebb értékek növekedése évenként átlagosan 1,7, míg a maximális értékeké 7,8, így a szóródás terjedelme a kezdeti 16,8-ról – átlagosan 6,1-del emelkedve – 118,1-re nőtt. A minimum rendkívül alacsony értékében bekövetkezett változás hatására ugyanakkor az adatsor terjedelme a vizsgált időszak során csökkenést mutat; évente átlagosan -0,45-dal változott.

A gazdaságilag legaktívabb és a legkevésbé aktív települések mutatóinak átlagát összehasonlítva szintén csökkenés figyelhető meg. Kezdetben az 1000 lakosra jutó vállalkozások száma az e tekintetben fejlettebb településeken átlagosan 4,2-szer volt magasabb, mint a kevésbé fejlett településeken. Ez az érték az időszak során évente átlagosan 0,14-dal csökkent, 2006-ra 1,89-ra mérséklődött, szinte folyamatos ingadozás mellett. A települések aktivitás szerinti decilisek összehasonlítása alapján e csökkenést főként a legfejlettebbek és legkevésbé fejlettek közötti különbség csökkenése (évente átlagosan 0,34-dal) okozta. A két középső decilis aránya – az időszak eleji növekedést követően – közel változatlan maradt 1992 és 2006 között.

E tény, illetve az adatsor terjedelme estében mondottakat erősíti a szórás és relatív szórás értékeinek változása is. Kezdetben a gazdasági aktivitás fajlagos mértéke jelentős eltéréseket mutatott az egyes településeken; a szórás értéke közel megegyezett az átlag értékével. Az adatok jelentős kiegyenlítődést mutatnak, majd 1998-tól nagyjából stagnál a relatív szórás értéke. A kisebb mértékű csökkenést követően végül 2006-ra 37,68-re mérséklődött a szórás és az átlag aránya. Az időszak alatt a nivellálódás mértéke éves átlagban 2,98 volt. A Herfindahl-index-szel mért koncentráció alacsony szinten, 2-4% közötti mértékben, némi csökkenés mellett nagyjából azonos kiegyenlítettséget mutat a vizsgált évek során.

A gazdasági aktivitás kistérségi szintű összetételének meghatározásához lakosságszám-arányosan is megvizsgáltam a gazdasági szervezetek fajlagos számát. A kiugróan magas értéket mutató soproni adat következtében a lakosságszámhoz viszonyított kistérségi átlag többszöröse a települési viszonylatban számított értéknek. A kezdeti 11,8-et követően – az előzőhöz hasonló ingadozással – 2006-ra az 1000 lakosra jutó vállalkozások száma kistérségi átlagban 114,1-re emelkedett. A növekedés éves átlagban – az egyes adatokhoz

hasonlóan – a településviszonylatban mért átlagot meghaladó 6,87-es értéket vett fel. A trend meredeksége Sopronban meghaladja (8,03), a vidéki települések átlagában (5,11) pedig a kistérségi átlag alatt marad.

3. táblázat 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9998
Vidéki átlag – Átlag	0,9992
Sopron - Vidéki átlag	0,9980

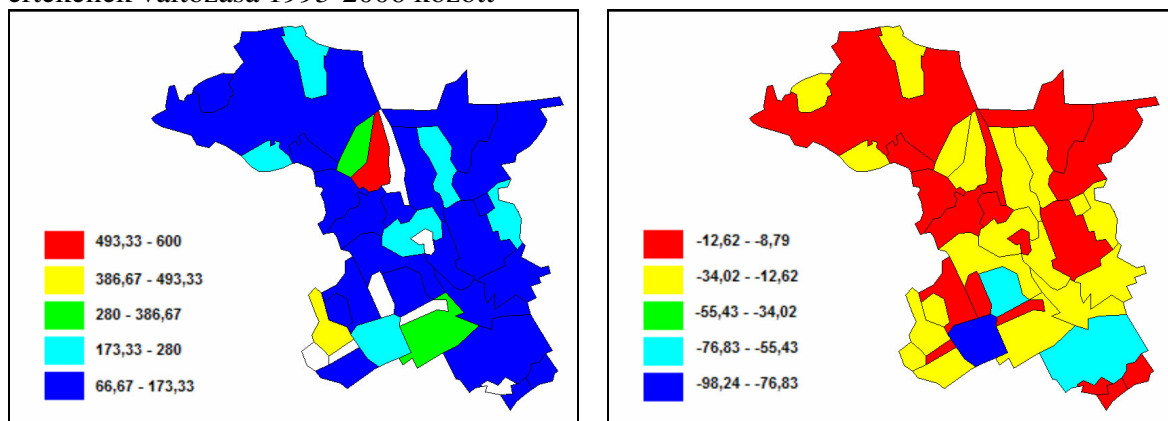
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

Mind a kistérségi központ, mind a vidéki települések átlagos adata erőteljesen korrelál a kistérségi átlagadattal. Az egyértelmű meghatározottság a két elkülönített településcsoport – a centrum és a perifériája – viszonylatában közel azonos. Sopron és a vidéki átlag kontrollként számított kapcsolata szintén kiegyenlítettséget jelez az évenként mutatott növekedés terén.

1.1.1.2. Működő gazdasági szervezetek számának változása

A gazdasági aktivitás mértéke kistérségi szinten a vizsgált időszak alatt szinten folyamatos fejlődést mutatott. Az egyes települések, és egyes évek tekintetében azonban jelentős eltérések mutathatók ki a gazdasági szervezetek számának változásában. A változásra vonatkozó első, 1993-as adatok alacsony gazdasági aktivitás mellett az egyes települések esetében rendkívül eltérő bővülést jeleznek. Hidegségen a vállalkozások száma a hatszorosára nőtt, míg hét – főként kisebb és gazdaságilag fejletlenebb – településről adatok sem állnak rendelkezésre. A kiugró értékek – Hidegség, Zsira, Fertőboz és Újkér – következtében a települések többségét az átlagtól messze elmaradó értékek jellemzik a gazdasági szféra bővülése tekintetében. A szervezetek számának változási üteme a 15 éves időszak egészét vizsgálva jóval kiegyenlítettebb. Dinamikusan bővült jellemzően Sopron, a határátkelők közelében lévő települések, a korábbi ipari központ, Fertőszentmiklós gazdasági aktivitása, illetve relatív dinamikus bővülés mutatkozik a kezdetben rendkívül kevés vállalkozással rendelkező településeken (pl. Csér, Csáfordjánosfa, Répceszemere, Nemeskér, Gyalóka). A legalacsonyabb ütemű fejlődést e tekintetben Egyházásfalu, Iván, továbbá a kistérség déli részének központja, Lövő érte el.

4. térkép A működő gazdasági szervezetek számának változása 1993-ra, valamint a mutató értékének változása 1993-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A gazdasági szervezetek száma változásának éves adatait elemezve (*Melléklet M2.3.*) a gazdaság bővülése rendkívül mozaikos képet mutat. Szinte valamennyi településen kimutatható dinamikus fejlődést jelző év, amelyből csak a kezdetben is magas gazdasági aktivitással jellemzett települések maradtak ki. A hullámokban megjelenő bővülés többnyire infrastrukturális fejlesztéshez, egy-egy letelepedő vállalkozás dinamizáló hatásához, a határnyitással megjelenő keresletnövekedéshez és a gazdasági kapcsolatok erősödéséhez köthető. Jelentősebb visszaesés az időszak alatt nem jellemző. Kizárólag olyan kistelepüléseken fordul elő – pl. Gyalóka, Ebergőc –, ahol alacsony a gazdasági szervezetek száma, így egy-egy vállalkozás megszűnése az adatokban komolyabb csökkenést jelez. A Sopron-Fertődi kistérségben a települések gazdasági aktivitásának változását 1993-2006 között összességében folyamatos bővülés jellemzi, majd az aktivitás magas szinten stabilizálódott 2004-től.

A kistérségi átlag szintén nagyjából kiegyenlített növekedést mutat. A tendenciát csak a már említett adatgyűjtés-technikai változtatás, valamint az 1997-1999-es és a 2002-es minimális visszaesés töri meg. Ez utóbbiakat azonban a következő év kiemelkedő adata kompenzálja. Az időszakra vonatkozó trend meredeksége $-10,5$, amely azonban nem áll összefüggésben a gazdasági aktivitás változásával, kizárólag az adatgyűjtés változására vezethető vissza. Az előző mutatóhoz hasonlóan, a minimális értéket 2002-ig Csér produkálta, ahol a jelzett évig nem működött gazdasági szervezet. A legmagasabb érték, a már jelzett mozaikos képnek megfelelően nem köthető egy kiemelt településhez. A két szélsőérték közötti arány az időszak alatt kis mértékben növekedett, 2006-ban 1,5-szeres volt a bővülés dinamikájának eltérése. A szóródás terjedelme, azaz a szélsőértékek

különbsége a 2004-től jelentkező stagnálásig rendkívül magas volt, tendenciájában azonban folyamatosan csökkenő (a meredeksége -86,6). Az adott évek településekre vonatkozó adatainak rendkívül szélsőséges eltérését jelzi a relatív terjedelem kezdeti magas értékei is; 1993-ban az átlag 4,2-szerese volt a szóródás terjedelme. A gazdasági aktivitás 2004-től bekövetkező rögzülése e mutató esetében is kimutatható. Ez évtől a relatív terjedelem értéke már csak 0,3-0,4 körül mozog, így az időszak egészét tekintve meredeksége csökkenő (évente átlagosan 0,19-del).

A kistérségi átlagnál magasabb bővülést mutató települések adatainak átlaga a kezdeti években jelentősen meghaladta a további települések hasonló értékeinek átlagát. Az Éltető-Frigyes duálmutató 3,2-szeres különbséget jelez. A vizsgált évek során némi ingadozással csökkenő tendenciát mutatva az időszak végére közel kiegyenlített kistérségi eloszlást mutat. 2006-ban közel azonos, a különbség csupán 1,15-szeres. A nivellálódási folyamatot elemeire bontva kimutatható, hogy a kedvező folyamatok háttérében a középső decilisek átlaga közötti különbségek rendkívül alacsony kezdeti szintje (1,17-szeres különbség), az abban bekövetkezett minimális növekedés (évente átlagosan 0,02), illetve a szélső decilisek átlagai közötti különbség némi csökkenése (évente átlagosan -0,01) áll.

A már jelzett kiegyenlítődést erősíti a szórás és a relatív szórás értékei, valamint azok tendenciái is. A szórás kezdetben kiemelkedően magas volt (az átlag 82,1%-a), amely az egyes települések gazdasági „ébredésének” a rendszerváltozást követő eltérő időpontjával függ össze. Az érték az évek során – az ezredfordulót követő némi emelkedés ellenére – jelentős csökkenést mutat, éves átlagban 16,3-del. Ugyanezen kedvező tendencia vonatkozik a relatív szórás adataira is, amely 2006-ban már szintén kiegyenlítettséget jelez (a szórás az átlag 9,45%-a). A gazdasági szervezetek számának változása a koncentráció tekintetében is közel arányos eloszlást mutat. Alacsony kezdeti értéket követően (4,29%-os koncentráció) az időszak végére – fokozatos csökkenéssel – a Herfindahl-index értéke 2,59%-ra mérséklődött.

Kistérségi szinten a gazdasági szervezetek száma – a '96-'97-es némi visszaesést leszámítva – folyamatos növekedést mutat. A változás dinamikája azonban ingadozik az egyes éveket tekintve. Összességében a vállalkozások számának emelkedése évente átlagosan 9,43-dal csökkent. Az erős gazdasági potenciál hatására Sopronban a csökkenés üteme ennél mérsékeltebb, 8,23. A vidék rendkívül heterogén képet mutat mind települési szinten, mind az egyes éveket tekintve. A jelentős ingadozások eredményeként a gazdasági aktivitás dinamikájának csökkenése éves átlagban 14,7. Ennek háttérében az a tény áll,

hogy a rendszerváltozást követően, a kialakuló gazdasági szféra hatására kiemelkedően magas volt az újonnan bejegyzésre kerülő vállalkozások száma.

4. táblázat Működő gazdasági szervezetek számának változása – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	1,0000
Vidéki átlag – Átlag	0,9996
Sopron - Vidéki átlag	0,9993

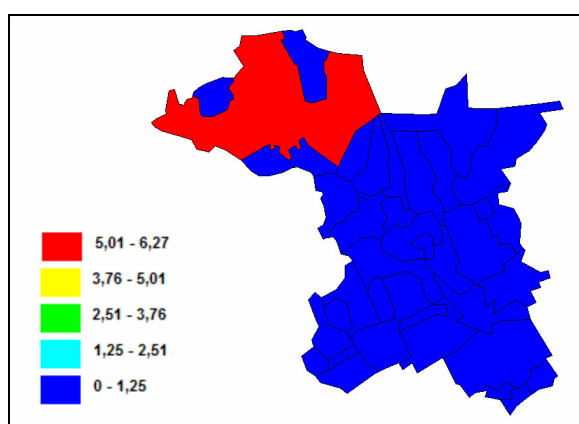
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A kistérség vállalkozásainak döntő többsége Sopronban működik. Ebből következően a vállalkozói aktivitás növekedését is egyértelműen a város gazdasági szférája határozza meg. A vidék értéke is erőteljesen korrelál a kistérségi átlaggal, amelyet a települések magas száma, illetve a vidék gazdaságának kiemelkedő dinamizmusa eredményezett.

1.1.1.3. 1000 lakosra jutó felsőoktatási intézményben dolgozó oktatók száma

A Sopron-Fertődi kistérségben egyetlen felsőoktatási intézmény működik. A soproni székhelyű Nyugat-magyarországi Egyetem 2005-ben további Karokkal rendelkezett, a kistérség határain túli Győrben, Mosonmagyaróváron és Székesfehérváron. Az adatok szerint 350 oktató dolgozott az intézményben, a lakhely szerinti megoszlásuk azonban nem ismert.

5. térkép A felsőoktatásban dolgozó oktatók száma 2005-ben

Forrás: saját szerkesztés

A településekre vonatkoztatott kistérségi átlag alapján 0,16 oktató jutott 1000 lakosra. (Melléklet M2.4.) A minimum érték a vidéki településekről származik, míg az egyetlen értékelhető adat – 6,27 oktató 1000 lakosra – Sopronhoz köthető. A szóródás terjedelme

megegyezik a Sopronra vonatkozó adat nagyságával, a relatív terjedelem pedig – az alkalmazott képletnek megfelelően – az elemzésbe vont települések számával. Az egyenlőtlenségi mutatók nem értelmezhetőek. A szórás rendkívül magas, 0,99, ami az átlag több, mint hatszorosa (616,44%-a). Az egyetlen értékelhető adatnak köszönhetően a koncentráció is rendkívül magas, Sopron kiugró értéke és a vidék „passzivitása” következtében 99,86% a Herfindahl-index.

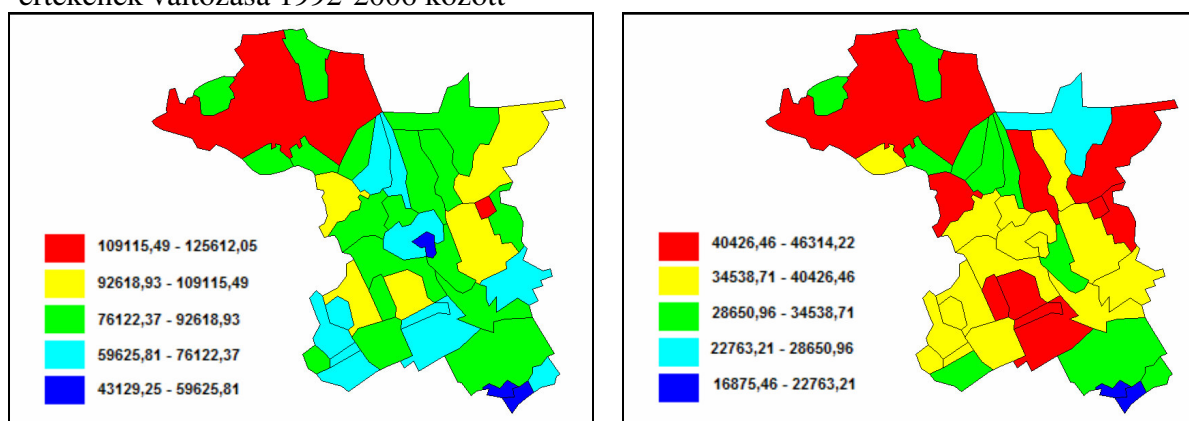
A lakosságszámra vonatkoztatott kistérségi átlag alapján 3,75 felsőoktatásban dolgozó oktató jut 1000 lakosra. A kedvező érték Sopron e téren mutatott fejlettségének köszönhető.

1.1.1.4. Egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem

A Sopron-Fertődi kistérség jövedelmi viszonyai – az említett kutatások és adatsorok alapján – országosan a legkedvezőbbek közé tartoznak. A kistérség azonban e tekintetben sem egységes. 1992-ben az egy főre jutó belföldi jövedelem Sopronban és az említett cukorgyárnak – és az alacsony lakosságszámnak – köszönhetően Petőházán volt a legmagasabb. Szintén kedvező adatok jellemezték a vidéki (al)központok, így a gazdasági szervezőerőként funkcionáló Fertőszentmiklós és Lövő, valamint a kulturális, turisztikai és részben gazdasági szerepkörrel rendelkező Nagycenk és Fertőd lakosságának átlagos jövedelmi helyzetét. Az elérhetőség hiánya következtében a kistérség déli és középső részein, valamint az elzártság miatt a Fertő part egyes településein relatív alacsony volt a gazdaság fejlettsége, így a lakosság jövedelemszerzési lehetőségei is. A vizsgált mutatót tekintve 2006-ig a kedvező kiinduló helyzetben lévő települések fejlődtek a legdinamikusabban, amelyekhez a Lövő környéki települések, illetve a helyi turizmus fejlődésének köszönhetően Hegykő és a „bevásárlóturizmus” által Fertőd tudott csatlakozni. Kedvező folyamat, hogy a korábban alacsony jövedelmi szinttel rendelkező települések jelentős része, a gazdasági aktivitás bővülése révén a kistérségi átlagot meghaladó ütemben fejlődött. A legfejletlenebbek közé tartozó Csér és Csáfordjánosfa lakosságának jövedelmei növekedtek a legalacsonyabb mértékben, így e két település relatív pozíciója is tovább romlott.

6. térkép Az egy fő állandó lakosra jutó belföldi jövedelem 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált 15 éves időszak adatsora alapján nagyjából stabilnak tekinthető a legmagasabb egy főre jutó belföldi jövedelemmel rendelkező települések sora. (Melléklet M2.5.) Azon települések, amelyek fajlagos mutatója 1992-ben az átlagot messze meghaladóan magas volt, pozícióját többnyire tartva, magas növekedést ért el. Az átlagos fejlettségű települések közül Hegykő és Fertőendréd fejlődése kiemelkedő e mutató tekintetében. Jelentősebb átrendeződés a korábban fejletlen helyi gazdasággal rendelkező települések jövedelmi mutatóinak erősödése hatására következett be (pl. Gyalóka, Und és Völcsej előretörése az időszak végén, illetve Nemeskér ingadozó adatsora). Ez utóbbi települések esetében egy-egy jelentősebb beruházás az alacsony lakosság szám következtében jelentős növekedést eredményezett a fajlagos jövedelmi mutatóban. A legalacsonyabb értékű mutatókkal stabilan Csáfordjánosfa és Csér rendelkezett. Kedvezőtlen helyzetéből relatív felzárkózásra volt képes Zsira, majd Répceszemere, illetve az ezredfordulótól Ebergóc, Újkér és Szakony is. A leglátványosabb fejlődést az egy lakosra jutó belföldi jövedelmek növekedése tekintetében Und és Völcsej értéke el, amelyek 2006-ra a legkedvezőbb mutatójú települések közé tartoztak.

A mutató értéke kistérségi szinten a települések adatainak átlagában folyamatosan és dinamikusabban bővült. Az időszak alatt évente átlagosan 36.453 Ft-tal nőttek a lakosság belföldi jövedelmei. Mind a minimum, mind a maximum értékre jellemző e dinamika, a trend meredeksége 17.348, illetve 42.819. A két szélsőérték hányadosa, így az egyenlőtlenség mértéke '96-ig növekedett, ezt követően magas szinten ingadozott, majd – az ingadozás mellett – fokozatosan csökkent. 1992-2006 között összességében nagyjából kiegyensúlyozott fejlődés volt tapasztalható (a trend meredeksége -0,02), azonban az

időszak végén kedvező csökkenő tendencia figyelhető meg. A minimum és maximum különbsége szinte folyamatosan emelkedett, 25.471 meredekségű trendet követve. Ez azonban nem az egyenlőtlenségek növekedésével, inkább az átlagos jövedelemszint dinamikus emelkedésével magyarázható. Ezt támasztja alá a relatív terjedelem kiegyensúlyozottsága is (a trend meredeksége -0,03).

Az átlag feletti fajlagos jövedelemmel rendelkező települések mutatójának átlaga 1,34-szerese az átlag alattiak átlagának. A duálmutató értéke a vizsgált időszak során csupán kis mértékű változásokat jelzett. A legmagasabb, '94-es értéket követően szinte végig csökkenés volt megfigyelhető. Összességében 2006-ra az egyenlőtlenség 1,29-szeresre mérséklődött. A szélső és középső decilisek arányai hasonlóan viselkedtek. A legfejlettebbek és legkevésbé fejlettek aránya 2,03-szeres különbségről 1996-ra 2,12-re emelkedett, majd az időszak végéig 1,76-szeresre csökkent. A középső decilisek átlagos értékei mindvégig közel azonosak maradtak, így az egyes települések relatív pozícióinak jelentős átrendeződése a decilisekbe történő aggregálás révén feloldódtak.

A szórás értéke folyamatosan emelkedett 1992-2006 között (a trend meredeksége 5.629,7). Az átlagjövedelem magas kezdeti szintje és az időszak alatt bekövetkezett jelentős emelkedése következtében azonban kiegyenlített jövedelmi viszonyokat jelez. A relatív szórás értéke – a korábbi elemzett mutatókhoz hasonlóan – az évtized második feléig emelkedett, majd 2006-ig fokozatosan csökkent. A trendvonal -0,35-es meredeksége jelentős nivellálódást mutat. 2006-ban a szórás mértéke már csak az átlag 15,53%-a volt. A Herfindahl-index-szel mért koncentráció alacsony szintű, csupán 3%-os, amely az időszak folyamán nem változott.

A fajlagos jövedelem lakossági súlyozással számított kistérségi átlaga – egyes vidéki települések esetében tapasztalható rendkívül kedvező folyamatok következtében – meghaladja a települések átlagában számított értéket (a trend meredeksége 41.576). A soproni trend meredeksége, a magasabb kiinduló érték következtében meghaladja a kistérségi, illetve a vidéki átlagot is. Az egy főre jutó jövedelem trendjének meredeksége Sopron esetében 44.216, míg a vidéki települések átlagában 37.607.

5. táblázat Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9998
Vidéki átlag – Átlag	0,9994
Sopron - Vidéki átlag	0,9985

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

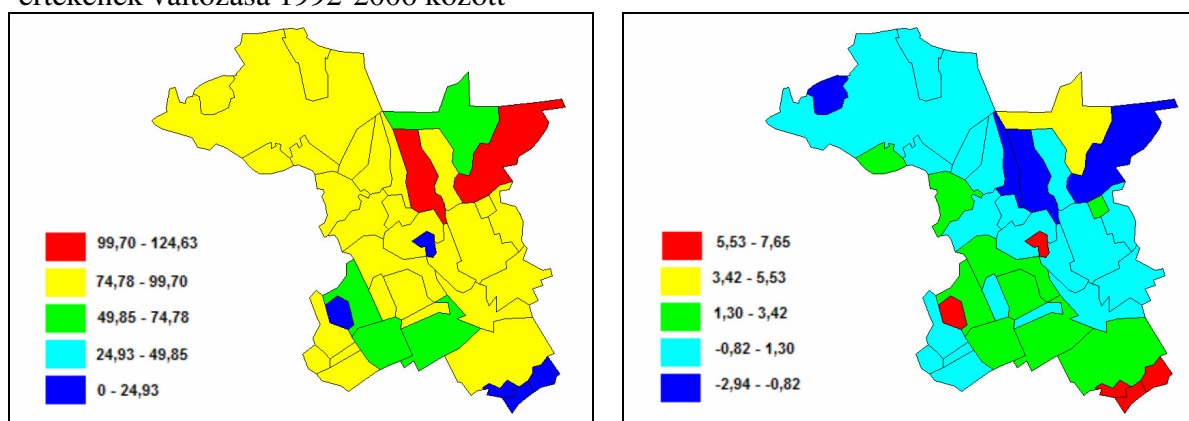
A bemutatott éves fajlagos adatok alapján mind Sopron, mind pedig a vidéki települések átlaga egyértelműen meghatározza a kistérség fajlagos jövedelemszintjét. A számított erőteljes korreláció Sopron esetében némiképp magasabb, a különbség azonban nem szignifikáns (amit a kontrollként elvégzett Sopron – vidéki átlag rendkívül erős korrelációs értéke is jelez).

1.1.2. Infrastrukturális mutatók

1.1.2.1. Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások aránya

A közművek kiépítettsége a kistérségben a '90-es évek elején magas szintű volt. Szinte valamennyi településen a lakások többsége már korábban bekötésre került a vezetékes ivóvíz-hálózatba. A legmagasabb értékek Hegykőn és Fertődön mutatkoztak. Szembetűnőbb az infrastruktúra-fejlesztésből kimaradt Ebergőc, Und, Répceszemere, Csáfordjánosfa és Csér helyzete. A '90-es évek során hazai területfejlesztési pályázatok által finanszírozott programok keretében az említett települések érték el a legmagasabb fejlődést az elemzett mutató tekintetében, így behozva lemaradásukat. A Sopron-Fertődi kistérség 2006-ra a vízhálózat kiépítettségét tekintve közel kiegyenlített.

7. térkép A közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A települések egyes évekre vonatkozó adatai megerősítik a térképen bemutatottakat. (Melléklet M2.6.) A kistérség többségében 80-90% feletti volt a vízvezeték-hálózat kiépítettsége 1992-ben. 5 település küzdött jelentős lemaradással a kommunális infrastruktúra ezen eleme terén; Csáfordjánosfán, Cséren és Ebergőcön egyáltalán nem, míg Répceszemerén és Undon a lakások kis hányada rendelkezett vezetékes vízzel. A '90-

es évek első felében megvalósított infrastrukturális beruházások hatására a hátrányos helyzetben lévő településeken 1996-ra közel valamennyi lakás bekötésre került a vízvezeték-hálózatba. A magas értékkel rendelkező települések, és a fejlesztések hatására javuló ellátottságú települések esetében is ez évtől nagyjából azonos a kiépítettség mértéke.

A leírtaknak megfelelően a vízvezeték-hálózat kiépítettsége átlagosan közel 75%-os volt 1992-ben, majd a lassú emelkedést követően 1996-ban 90% körüli értéket ért el. További kisebb ingadozások mellett az 1990-es évek közepétől közel teljes körűen kiépítettnek tekinthető a vízvezeték hálózat a kistérségben. Az elmaradt településeken megvalósított fejlesztések eredményeként a mutató értéke pozitív meredekségű, átlagosan évente 1,57-dal növekedett a vizsgált időszakban. Az említett beruházások hatására a minimum érték 0-ról indulva jelentős, évenként átlagosan 6,91-os emelkedést ért el. A maximum értékek tekintetében ennél kissé mérsékeltebb visszaesés tapasztalható (a meredekség -4,34). Ennek megfelelően – az értelmezhető években – az adatsor terjedelme jelentősen csökkent; az 1996-os 2,15-szoros különbségről 1,2-re, évente átlagosan 0,35-dal mérséklődött. A szóródás terjedelme, azaz az egyes értékek közötti abszolút különbség – szintén a beruházások hatására – csökkent, majd az új lakásépítések következtében némiképp emelkedett. A százalékos kiépítettség tekintetében kimutatható 17,27-os eltérés közel kiegyenlítetttséget mutat kistérségi szinten.

Az átlagnál fejlettebb településeken a vízvezeték-hálózatba bekötött lakások aránya nagyjából azonos értéket mutat a vizsgált időszak éveiben. A kevésbé fejlett településeken azonban – a kiemelt 5 települést érintő beruházás hatására – évente átlagosan 4,92-dal emelkedett a közmű kiépítettsége. Ennek megfelelően a duálmutató által jelzett egyenlőtlenség jelentősen mérséklődött a kistérség települései között. A leírtakat igazolja a középső decilisek értékének közel azonossága, és arányuk nagyjából változatlansága, illetve a szélső decilisek hányadosának jelentős csökkenése. A közmű tekintetében legfejlettebb településeken átlagosan némi visszaesés volt tapasztalható az újonnan épített lakások infrastrukturális hiányosságai következtében, míg az említett beruházások jelentősen (évi átlagban 6,63-dal) javították a legfejletlenebbek átlagos mutatójának értékét. Ennek következtében jelentős nivellálódás jellemezte a kistérséget a vizsgált időszakban.

A '92-ben magas szórás, amely az átlag 40%-át is meghaladta, kis mértékben, majd a beruházást követően jelentősen csökkent. Az időszak végére a szórás 3,28-ra, ezzel

párhuzamosan a relatív szórás 3,43-ra mérséklődött. Az alacsony fokú, 3% körüli koncentráció némileg szintén javult 1992-2006 között.

A kistérség átlagos fejlettsége már 1992-ben is kedvező volt, a lakások több, mint 90%-a rendelkezett vezetékes vízzel, a mutató azonban a vizsgált időszakban – évente átlagosan 0,55 százalékponttal emelkedve – tovább javult. A kedvező fejlettség csak részben köszönhető a 2003-ra 100%-os kiépítettséget elérő Sopronnak. Az említett fejletlen községek beruházásai, illetve a többi település stabilan magas fejlettsége hatására az átlagot meghaladó ütemben – évente átlagosan 0,93 százalékponttal – bővült a kommunális infrastruktúra.

6. táblázat Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9199
Vidéki átlag – Átlag	0,9671
Sopron - Vidéki átlag	0,7900

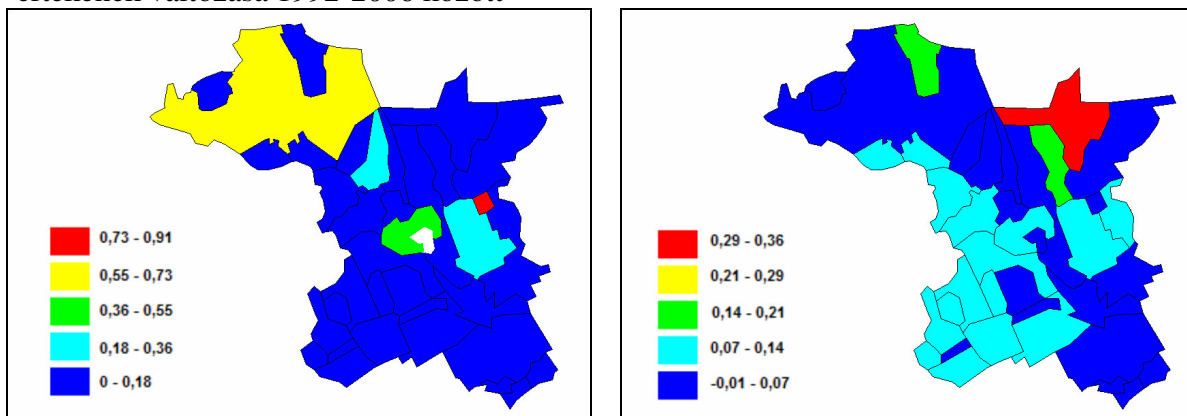
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A korábban elemzett mutatókhoz hasonlóan mind a vidéki települések, mind Sopron mutatója erős kapcsolatban áll a kistérség átlagos fejlettségével. Mindkét településkategória esetében magas átlagos kezdő érték mellett vidéken jelentős fejlődés volt tapasztalható, így a kistérség átlagos fejlődésében nagyobb szerepet játszott a vidék. A korreláció mértéke – a soproni 0,91-et meghaladó – 0,97. Sopron nagyjából állandó adata, illetve a kistérség magas fejlődése következtében a kontroll számításként elvégzett vidéki átlag és soproni adat közötti összefüggés mértéke „csak” közepesen erős.

1.1.2.2. Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza

A vízvezeték-hálózattól eltérően az 1990-es évek elején a csatornahálózat csak nyomokban volt fellelhető hazánkban és az elemzett Sopron-Fertődi kistérségben is. A kistérség 39 települése közül csupán 11 településen épült ki részlegesen a csatornahálózat. A vízhálózathoz viszonyítva legmagasabb arányban Petőházán, illetve Sopronban, Nagylózson, kis mértékben pedig Hidegségen és Fertőszentmiklóson volt jelen. A többi településen arányuk 0 vagy ahhoz közeli értéket mutatott. A vizsgált időszak során jelentős forrásokat használtak fel a települések a csatornázottság javítására. A mutató legjelentősebben Sarródon, Fertőszéplakon és Fertőrákoson javult, de a kistérség valamennyi településén sor került fejlesztésekre.

8. térkép Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A vízhálózat és a csatornahálózat hosszának arányát jelentősen befolyásolja az egyes települések szerkezete, így az adatok értéke csupán iránymutatóul szolgál a település infrastrukturális fejlettségének megítéléséhez. Éppen ezért a mutató abszolút értékénél fontosabb a kiépítés megkezdése. E tekintetben a települések többsége jelentős infrastrukturális lemaradással indult. (Melléklet M2.7.) 1992-ben 28 település nem rendelkezett csatornahálózattal, míg a vízhálózatához viszonyítva elfogadható mértékű kiépítettség csupán Petőháza, Sopron, Nagylózs és Fertőszentmiklós esetében mutatható ki. A vizsgált időszak során a települések lassan kapcsolódtak be a kommunális fejlesztésekbe. Többségük (pl. Egyházásfalu, Fertőboz, Fertőendréd, Harka, Nagycenk, Répcevis, Szakony) nagy beruházás által közel teljes körű ellátás valósult meg, míg mások (pl. Fertőrákos, Sarród) lassabb, több lépcsős fejlesztésekkel érték el a kommunális szolgáltatások körének bővítését. 2006-ra számos településen (pl. Sarród, Zsira, Ágfalva) a csatornahálózat hossza jelentősen meghaladta a vízhálózat hosszát. Továbbra is alacsony a mutató értéke Fertődön, Hegykőn, Lövön és Pinnyén.

A kistérség településeinek átlagát tekintve a csatornahálózat kiépítettsége a vizsgált időszak során folyamatosan bővült. A vízhálózat hosszához viszonyított kezdeti rendkívül alacsony, 0,08-es értéke 2006-ra 0,95-re javult. 8 településen a vizsgált időszak végéig nem kezdődött meg a csatornahálózat kialakítása, így a minimális érték – több település és a kistérségi átlag jelentős fejlődése ellenére – 0 maradt. Ezzel szemben a maximum 1 körüli értékről folyamatos bővüléssel 4-re emelkedett. A zéró értékek következtében az adatsor terjedelme nem értelmezhető, a szóródás terjedelme pedig azonos a maximális értékkel, amely évente átlagosan 0,21-del nőtt. Ugyanakkor a kistérség átlagos infrastrukturális

fejlődésének magas üteme következtében a relatív terjedelem jelentős csökkenést mutat; a trend meredekségének értéke -0,7.

Az átlag feletti értékkel rendelkező települések e mutató tekintetében – az ezredforduló környékén tapasztalható ingadozástól eltekintve – folyamatos átlagos fejlődést mutattak. Az átlag alatti településeknél ez az átlagos érték szintén emelkedett, de alacsonyabb értékről indulva a kommunális hálózat bővülésének üteme abszolút értékben elmaradt az előző településcsoportétól. Az átlag feletti esetében 0,07, míg az átlag alattiaknál 0,03 a trend meredeksége. A duálmutató a kezdeti években rendkívül magas a már jelzett különbségek következtében, majd a megkésett fejlesztések következtében tovább mélyült az egyenlőtlenség az 1990-es évek közepéig. 1996-tól, a csatornahálózattal addig nem rendelkező településeken történt beruházások hatására erőteljes folyamatos kiegyenlítődéss zajlott le. Az időszak alatt éves átlagban 23,36-dal csökkent a fejlettségbeli különbség. A két szélső decilis aránya a zéró értékek következtében nem értelmezhető. A középső deciliseknél azonban szintén jelentős nivellálódás figyelhető meg 1998-tól, az első értelmezhető évtől. Az újabb és újabb kommunális fejlesztések eredményeként a vizsgált időszak végére közel teljes kiegyenlítettség jött létre e két településcsoport viszonylatában. Az adatok szóródása mindvégig rendkívül magas. Ennek hátterében részben a fejlettebb infrastruktúrával rendelkező települések további csatornázásai, másrészt egyes településeken az időszak végéig a kommunális beruházások elmaradása áll. A relatív szórás azonban kedvező tendenciát mutat. A koncentráció mértékét jelző index jelentősen ingadozott a megugró fejlődések által generált egyenlőtlenség-növekedés, illetve az azt követő nivellálódás következtében. 2006-ra végül jelentős kiegyenlítés eredményeként 4,17%-ra mérséklődött.

Sopron adatsora az átlaghoz viszonyított magas értékről indulva egyenletes lassú növekedést mutat. A kistérségi átlag szintén egyenletesen, azonban – a vidéki beruházások hatására – az előzőnél jóval dinamikusabban emelkedett. Míg a soproni adat évente átlagosan 0,004-del emelkedett, addig a vidéki települések átlagos adata 0,07-dal, amelyek eredményeként a kistérségi kommunális infrastruktúra 0,05-del bővült.

7. táblázat Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron - Átlag	0,3645
Vidéki átlag - Átlag	0,9937
Sopron - Vidéki átlag	0,2589

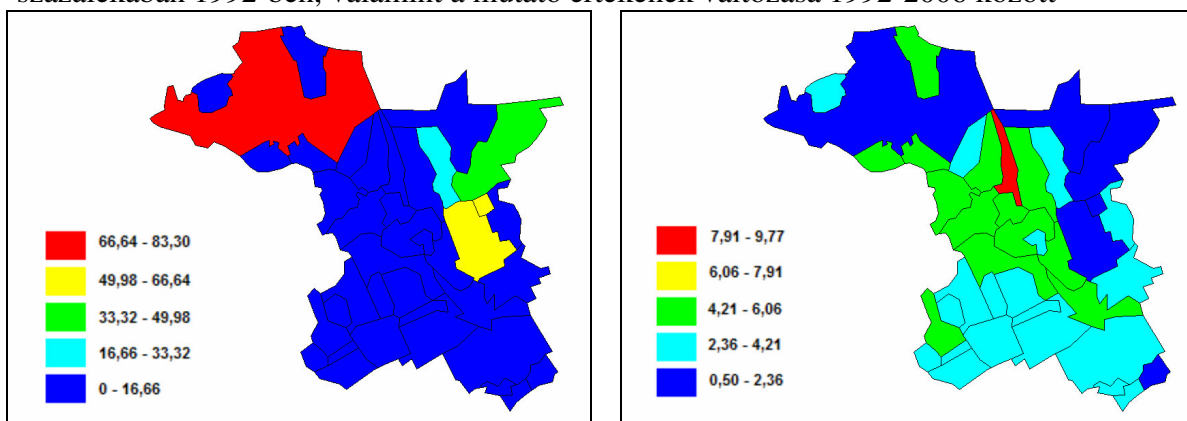
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A korrelációs számítások eredménye az előzőeket erősíti meg, miszerint a vidék fejlődése rendkívül erős hatást gyakorolt a kistérség átlagos infrastrukturális fejlettségére. A soproni adat esetében azonban csak gyenge közepes a kapcsolat erőssége.

1.1.2.3. Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában

A gázellátás feltételeinek kialakítását célzó beruházások szintén az 1990-es évek közepén kezdődtek. A kistérség települései közül csupán hat esetében (Fertőd, Fertőszentmiklós, Fertőszéplak, Petőháza, Sarród és Sopron) volt gázszolgáltatás 1992-ben. Az említettek közül Sopronban már ekkor 80%-ot meghaladó arányban kapcsolódtak a lakások a vezetékes gáz hálózatába. Ennek következtében a kistérségi központ jelentősebb fejlődést nem mutatott a vizsgált időszak során. A szolgáltatással kapcsolatos komolyabb beruházásokra főként a főútvonalak mentén és a Fertő parton elhelyezkedő településeken került sor. A kezdeti eredmények ellenére Sarródon nem folytatódott a szolgáltatás jelentős bővítése, illetve a déli területek települései közül is csak Zsirán és Pusztacsaládon mutatható ki nagyobb arányú fejlődés.

9. térkép A vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A gázszolgáltatás nyújtásában 1992-ben élen járó települések többsége az időszak során végig megőrizte kedvező pozícióját. (Melléklet M2.7.) Fertőd, Fertőszentmiklós, Fertőszéplak, Petőháza és Sopron is 75-90% körüli mutatóval rendelkezett 2006-ban a gázellátásba kapcsolt lakások arányát tekintve. Sarródon a kis mértékű fejlesztések következtében a vizsgált időszak végére is csak a lakosság nem egészen felé számára állt

rendelkezésre a gázszolgáltatás. A később bekapcsolódott települések közül Egyházasköves, Fertőendréd, Fertőhomok, Hegykő, Hidegség és Lövő esetében 75% körüli/feletti a mutató értéke. A gázellátottság tekintetében Répceszemere, Csér és Csáfordjánosfa tekinthető a legfejletlenebbeknek.

A kistérségi átlag az elemzett időszak során folyamatosan javult. Évente átlagosan a háztartások újabb 3,7%-a jutott hozzá a vezetékes gázellátáshoz. A minimum érték 2001-ig a gázszolgáltatás terén elmaradt beruházások következtében Csáfordjánosfáról, Csérről és Répceszemeréről származott. 2006-ig az utóbbi településen a háztartások közel negyede számára elérhetővé vált a szolgáltatás. A maximum érték az 1992. évi soproni 83,3%-ról éves átlagban 4,88-dal emelkedett az időszak végéig. Az adatsor terjedelme, valamennyi település gázszolgáltatásba történő bekapcsolódása hatására 2002-től jelentős mértékben, folyamatosan csökkent. A szóródás terjedelmét a zéró értékek következtében a maximum határozta meg, így jelentős növekedés volt tapasztalható 2002-ig, majd e téren is kiegyenlítődési folyamatok indultak meg. A relatív terjedelem kezdetben kiugróan magas értékét a minimum és maximum értékek jelentős különbsége, valamint az alacsony értékekkel rendelkező települések nagy száma határozta meg. A gázszolgáltatás bővülésével emelkedett az átlagos fejlettség, amely a relatív terjedelem mutatójában is jelezte a nivellálódást (a mutató értékének meredeksége -0,35).

Az átlag feletti fejlettségű településeken a beruházások hatására tovább bővült a szolgáltatásba bekapcsolódó háztartások aránya. A 46,5%-os átlagos értékről 2006-ra már a lakások 78,6%-ában volt elérhető a gázszolgáltatás. Az átlag alatti fejlettségű települések esetében a növekedés üteme az előző csoportét is meghaladta. Átlagukra illesztett trend meredeksége 3,71. Az elmaradottabb települések átlagának gyorsabb ütemű növekedése következtében az Éltető-Frigyes duálmutató kiegyenlítődési folyamatokat jelez, értéke éves átlagban 1,67-dal csökkent a vizsgált időszak során. Szintén a fejletlenebb települések felzárkózását jelzi a decilisek arányainak összehasonlítása. A középső decilisek esetében nagyjából kiegyenlített volt a települések fejlettsége, illetve a változás mértéke is összességében csupán némi csökkenést mutat. A szélső decilisek aránya azonban 2001-től jelentős mértékben, éves átlagban 28,87-dal csökkent, amely a kezdődő beruházások hatására erőteljes nivellálódást mutat.

A szórás abszolút értéke az időszak során nagyjából azonos értéket mutat, azonban a kistérség átlagos fejlettségének jelentős emelkedésével a relatív szórás szintén a kiegyenlítődésre utal. A települési adatok rendkívül magas kezdeti ingadozását követően

(1992-ben 262,79 volt a relatív szórás), szinte folyamatos csökkenés mellett 2006-ra a szórás már csupán az átlag 31,7-ét érte el. A relatív szórás nivellálódása 9,93 éves átlagban. A települések döntő többségében 1992-ben nem volt elérhető a gázszolgáltatás, így magas, 20%-os koncentrációt mutatott a Herfindahl-index. Gyors csökkenést követően azonban beállt egy stabil 3% körüli szintre.

A gázellátásba bekapcsolt lakások aránya a Sopron-Fertődi kistérségben 1992-2006 között folyamatosan emelkedett. A magasabb abszolút kezdő fejlettség következtében a soproni adat kisebb ütemben, míg a vidék átlagos fejlettsége dinamikusan emelkedett (az egyes évek adataira illesztett trend meredeksége 0,5, illetve 3,62).

8. táblázat Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9636
Vidéki átlag – Átlag	0,9980
Sopron - Vidéki átlag	0,9456

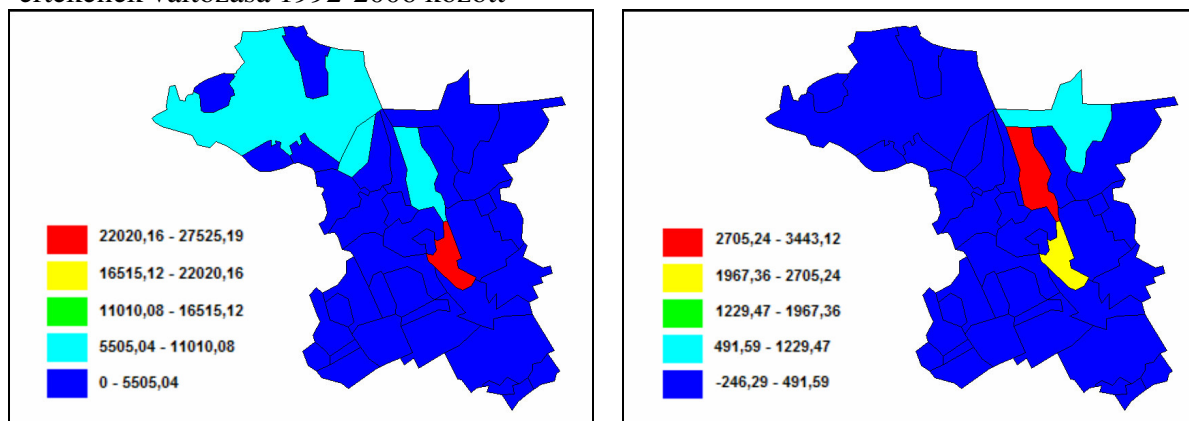
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A koncentrációs számítások elvégzése eredményeként Sopron, illetve a vidéki települések átlagos fejlődése is erős hatással bírt a kistérségi átlagos fejlettségi szintjének javulására.

1.1.2.4. 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma

Az idegenforgalom területi megoszlása a kistérségben rendkívül egyenlőtlen. A települések többségén nem üzemel szálláshely-szolgáltató vállalkozás. Az 1000 lakosra jutó vendégéjszakák tekintetében az egyenlőtlenséget tovább mélyíti a helyi attrakciók és a szálláskategória terén létező különbségek. 1992-ben Rőjtökmuzsajon volt a legmagasabb a mutató értéke, amelyet a jelentős vendégforgalom mellett az alacsony lakosság szám határozott meg. Hegykőn a már említett fürdő jelenti a turizmus alapját, Sopronban pedig a változatos turisztikai kínálat és a város kedvező imázsa. A vizsgált időszak során a mutató tekintetében a legjelentősebb növekedést Hegykő érte el. A gyógyidegenforgalommal kapcsolatos fejlesztések hatására újabb turisztikai szolgáltatók jelentek meg, illetve növekedett a kereslet is. Rőjtökmuzsajon a szálloda kihasználtságának fokozása, míg Sarródon a természetközeli turisztikai kínálat és fogadóképességének kialakítása hatott kedvezően a vendégforgalomra.

10. térkép Az 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes települések adatsorai alapján az idegenforgalom az időszak első felében főként a frekvenciáltabb Fertő parti településeken, illetve az országosan is kiemelkedő Sopronban jelent meg. (Melléklet M2.9.) 1992-ben csupán 10 településen (Fertőd, Fertőboz, Fertőrákos, Hegykő, Nagycenk, Pereszteg, Petőháza, Pustacsalád, Röjtökmuzsaj és Sopron) mutatható ki vendégforgalom.³⁹ Az ágazat hazai jelentőségének emelkedésével, illetve a helyi kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek bővülésével a kistérség újabb településein jelentek meg szálláshely szolgáltatók. A megalapozatlan fejlesztések, a kereslet elmaradása, illetve egyes esetekben az attrakció megszűnése következtében egyes településeken jelentősen csökkent, illetve megszűnt a vendégforgalom. 2006-ban – nagy területi ingadozásokat követően – 15 településről származnak hivatalosan vendégforgalmi adatok. Jelenleg a kistérségben a szálláskategóriák a diverzifikált turisztikai ágazatoknak, a helyi sajátosságoknak és a befektető tőkeerejének megfelelően rendkívül változatosak. A kistérségben a falusi szálláshelyektől és magán szállásadóktól kezdődően, a panziókon át egészen a 4*-os szállodákig többféle kategória áll a vendégek rendelkezésére.

A vendégforgalmi mutató tekintetében a kistérségi átlag 1992-2006 között összességében évente jelentősen, 176 fővel emelkedett. Az időszak során azonban jelentős ingadozások mutathatók ki. Az 1990-es évek végéig tartó visszaesés részben az országos gazdasági helyzet következtében elmaradó vendégszámából, másrészt egyes települések adatszolgáltatási hiányosságaiból, illetve a kínálat átrendeződéséből adódtak. Az ezredfordulótól tapasztalható erőteljes dinamika háttérben a turizmus területi kiterjedése (ekkortól már 15 településen működik szálláshely a hivatalos statisztikák alapján), az

³⁹ Az idegenforgalom terén – főként a kisebb vállalkozások és a magán szállásadás esetén – az adatszolgáltatás hiányosságai következtében a statisztikák jelentősen eltérhetnek a valós vendégforgalomtól.

emelkedő kereslet, valamint egyes településeken megvalósított jelentős turisztikai beruházások állnak. 2000-tól a röjtökmuzsaji Szidónia kastélyszálló, 2003-tól pedig a hegykői szállásforgalom adatai meghatározóak a kistérségi átlagos vendégforgalomban. A minimum értéket az időszak során mindvégig a szálláshelykínálattal nem rendelkező települések adják, míg a maximum értéket az idegenforgalmi központok: Sopron, Röjtökmuzsaj és Hegykő. Az emelkedő átlag mögött azonban jelentősen növekedő területi egyenlőtlenségek húzódnak. A szóródás terjedelme – az időszak közepén tapasztalt visszaesés ellenére – éves átlagban 3.383,57-dal nőtt. A relatív terjedelem esetén pedig a kistérségi átlagos vendégforgalom emelkedése nem volt képes lépést tartani a dinamikus fejlődő települések értékeivel.

A duálmutatóban is kimutathatók ezen folyamatok. Az átlag feletti adatokkal rendelkező települések átlagos vendégforgalma erőteljesen növekedett a vizsgált időszak során. A kezdeti 7.389 főről éves átlagban 913 fővel emelkedve 2006-ra 17.732 vendégszámot ért el 1000 lakosra. Az átlag alattiak esetén ez a bővülés lényegesen visszafogottabb, amelyet részben az újabb települések bekapcsolódása okozott. Másrészt a kistérségi átlag növekedéséből adódóan, a fejlettebb idegenforgalmú települések relatív „lecsúszása” áll a háttérben, így ezek adatai az átlag alattiak átlagos értékét javították. Főként ez utóbbi eredményeként a duálmutató kiegyenlítődés irányába mutató tendenciát jelez. A szélső és középső decilisek nem értelmezhetők a zéró értékek következtében.

A duálmutató megtévesztő értékét a szórás és relatív szórás trendjeinek értékei korrigálják. Az adatok szóródása a kiugró dinamikájú, jelentős vendégforgalommal rendelkező települések fejlődése következtében az időszak során éves átlagban 584,86-dal növekedett. Az egyenlőtlenségek fokozódását mutatja, hogy a kistérségi átlag nem követte ezt a dinamikát, a relatív szórás is emelkedett. A turizmus ágazat terén erőteljes duális térszerkezet alakult ki, a vendégforgalom területi koncentrációja 27%-os.

Sopron vendégforgalma – az időszak egészét tekintve – kis mértékben, de jelentős ingadozásokkal bővült. A vidéki települések esetében azonban – az ezredfordulóig tartó visszaesés ellenére – dinamikus fejlődést mutatnak az adatok. A nagyberuházásoknak köszönhetően ennek értéke éves átlagban közel 200 fő.

9. táblázat 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,8209
Vidéki átlag – Átlag	0,7480
Sopron - Vidéki átlag	0,2351

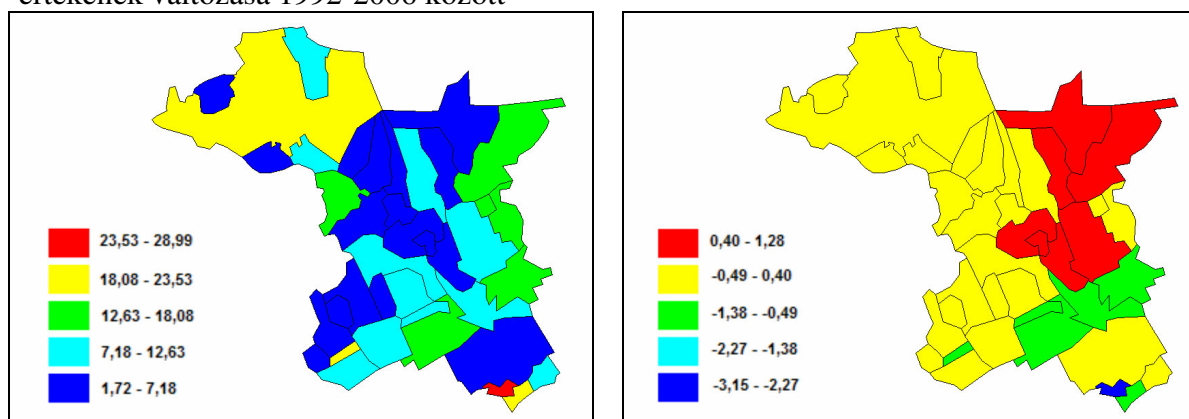
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A népességszám, a szálláskínálat és a turisztikai kereslet soproni koncentrációja következtében azonban – lakossági súlyozással – a kistérség fajlagos vendégforgalmi adatait a város erőteljesebben befolyásolja, mint a vidéki településeken elért bővülés.

1.1.2.5. 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma

A kiskereskedelmi ellátottság terén erősen mozaikos képet mutatott a kistérség 1992-ben. Az egységek fajlagos mutatója a rendkívül alacsony lakosságszám hatására Cséren és Gyalókan a legkedvezőbbek. A kereskedelmi központnak is számító Sopron adatai szintén kimagasló értéket mutatnak, a népesség jelentős súlya mellett. Az ellátottság a kis lakosságszámú, illetve a határ és a közlekedési lehetőségek következtében részben elzárt településeken a legalacsonyabb. A vizsgált időszak során a kereskedelmi egységek számának bővülése valójában a gazdasági fejlődés, a (bevásárló)turizmus és a vidéki népességkoncentráció térbeli leképeződésének tekinthető. Ennek megfelelően e téren legjelentősebb fejlődés Fertőd és Fertőszentmiklós, valamint a megnyitott fertői és kópházi határátkelő vonzaskörzetében tapasztalható. Az ellátottságban átlagot meghaladó mértékű bővülés jellemezte még a '92-ben kedvezőtlen helyzetben lévő településeket is. Cséren azonban az üzletek bezárását követően inkább csökkenés mutatható ki.

11. térkép Kiskereskedelmi boltok 1000 lakosra jutó száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes települések adatsorai alapján, az időszak kezdetén az ÁFÉSZ hálózat meglévő elemei következtében az alacsony népességszámú települések érthették el a legkedvezőbb értékeket. (Melléklet M2.10.) A piacgazdaság kiépülése hatására azonban a népességkoncentráció és a gazdasági fejlettség által javuló keresleti feltételek váltak

telepítési tényezőkké. Az imént taglalt turisztikai adottságok szintén a helyi keresletet erősítették. A kistérség földrajzi elhelyezkedéséből következően az osztrák határátkelők mentén a bevásárlóturizmus kialakulása és fejlődése is ösztönözte a kereskedelmi egységek megjelenését. Az ellátottság csökkenésében pedig főként – az időszak elején kedvező tényezőnek tekintett – alacsony népességszám játszott szerepet. Ezeknek megfelelően 1992-től jelentős átalakulás ment végbe a kistérség kereskedelmi szerkezetében. A kis települések (Csér, Gyalóka) kezdeti kedvező pozíciói romlottak, míg – Sopron fejlettsége mellett – Fertőd, Fertőszentmiklós, Sarród, Hegykő, Fertőendréd, Fertőboz stb. kereskedelmi ellátottsága jelentősen javult.

A kistérség településein a kereskedelmi egységek 1000 lakosra jutó száma 2006-ban nagyjából a kezdeti évek értékeit mutatja. Az időszak során azonban fejlődés, majd visszaesés, illetve jelentős területi átrendeződés zajlott le. A gazdasági aktivitás emelkedésével számos új kereskedelmi vállalkozás nyílt az 1990-es évek elején, az ezredfordulót követően azonban a keresleti viszonyok változása, illetve a kínálati oldalon megerősödő üzletláncok hatására az egységek száma csökkent. A kínálati oldal átstrukturálódása mellett a telepítési tényezők említett változása hatására jelentősen módosultak a területi egyenlőtlenségek is. Mind a minimum, mind a maximum érték követi a jelzett folyamatokat. Az időszak végére a gazdaságtalan üzletek bezárásával és a mozgóárusítás megjelenésével Csér már zero értéket mutat, a legmagasabb értékek jelentős csökkenése pedig az ágazat átstrukturálódásának eredménye. Az adatsor terjedelme az ezredfordulóig éves átlagban 0,56-dal csökkent, amelynek háttérében a gyengébb ellátottságú települések esetében az egységek fajlagos számának gyorsabb növekedése áll. A nivellálódást követően azonban – a zero érték miatt – a hányados nem értelmezhető. Teljes adatsor vizsgálható a szóródás terjedelme esetében. Az ellátottság szélső értéke közötti abszolút különbség fokozatosan nőtt, majd jelentős visszaesést követően – némi emelkedéssel – közel stagnált a vizsgált időszak végéig. Ez a tendencia figyelhető meg a relatív terjedelem értékeinél is.

A duálmutató trendje szintén közel kiegyenlítetttséget mutat a vizsgált időszak éveinek átlagában. Azonban a stagnálás látszata mögött kimutatható az egyenlőtlenség időbeli és térbeli ingadozása. Az átlag alatti és feletti települések kereskedelmi ellátottságának változása azonos szakaszokra bontható, de a fejlődés, illetve a visszaesés eltérő ütemben zajlott. Az 1990-es évek közepéig a fejlettebb településekre irányuló koncentráció mutatható ki, majd az életminőség emelkedése elérte a további településeket is. A

nivellálódási folyamat 2003-ban szakadt meg, amikor ismét egy koncentrációs időszak következett be a már említett településtípusok kiemelkedésével. A decilisek aránypárjainak számítása is hasonló eredményre vezet. A szélsőértékek közötti különbségek emelkedtek, jelentősen csökkentek, majd ismét a különbségek fokozódása mutatható ki. Az időszak folyamán éves átlagban az egyenlőtlenség 0,15-dal növekedett. A középső decilisek esetében lényegesen kisebb ingadozással, összességében a különbségek mérséklődését jelzik az adatok.

A szórás az átlaghoz viszonyítva magas, a legkiegyenlítettebb állapotot jelző ezredfordulót leszámítva 60% körüli. A bemutatott erőteljes ingadozás mellett, az időszak során átlagosan 0,14-dal emelkedett. A koncentráció mértéke azonban összességében közel változatlan, 3,5% körüli maradt. Ennek háttérében az átlagostól jelentősen eltérő fejlődést és visszaesést mutató települések kis száma áll.

A kistérség átlagos ellátottságában kimutatható ingadozások jellemzik Sopron, illetve a vidéki települések fejlettségét is. Azonban míg a kistérségi átlag és Sopron adatai az időszak során összességében csökkenő tendenciát mutatnak, addig a vidék átlagos fejlettsége javult. A fejlődés a vidék túlnyomó többségén tapasztalható kiegyensúlyozott életminőség és ellátottsági szint javulásának eredménye.

10. táblázat 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron - Átlag	0,9699
Vidéki átlag - Átlag	0,5629
Sopron - Vidéki átlag	0,3458

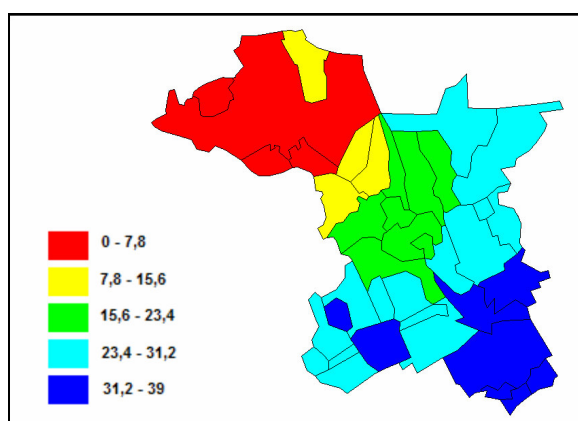
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A népesség- és gazdasági fejlettség kiemelkedő súlya hatására a kereskedelem terén mind a keresleti, mind a kínálati oldalon erőteljes soproni koncentráció figyelhető meg. A város ellátottságának változása erőteljes hatást gyakorolt a kistérségi fejlődésre. A vidéki átlag javulása azonban, az abszolút értékben kisebb bővülés eredményeként csak gyenge-közepes korrelációt mutat a kistérség összevont adatsorával. Az említett kapcsolatok erőssége 0,97, illetve 0,35.

1.1.2.6. Komplex életminőség elérési mutató – a legközelebbi megyei jogú város közúti távolsága

A térség településszerkezeti sajátosságai, a korábbi vonzáskapcsolatokat figyelmen kívül hagyó Trianon-i határkijelölés, valamint a kistérségek területét meghatározó jogszabályok eredményeként a Sopron-Fertődi kistérség centruma a kistérség „földrajzi perifériáján” helyezkedik el. Ennek következtében a vidéki települések egy része jelentős távolságra található a centrum megyei jogú várostól. A kistérség sajátossága, hogy a környező kistérségi centrumok – így Kapuvár, Csepreg és Répcelak – is vonzást gyakorolhatnak a Soprontól távolabbi községekre. Vas megye székhelye, Szombathely közúti megközelíthetősége kedvezőbb 8 település számára (a települések közel negyede!), mint saját kistérségi központjuk.

12. térkép A legközelebbi megyei jogú város távolsága

Forrás: saját szerkesztés

Az említett települések (Csáfordjánosfa, Csér, Gyalóka, Iván, Répceszemere, Répcevis, Szakony és Zsira) számos tekintetben – ahogy az adatok is mutatják – gazdasági belső perifériák a régióban. Oktatási, kulturális foglalkoztatási és gazdasági kapcsolataik egy része Vas megyei településekkel szorosabb, mint saját kistérségükkel. *(Melléklet M2.11.)*

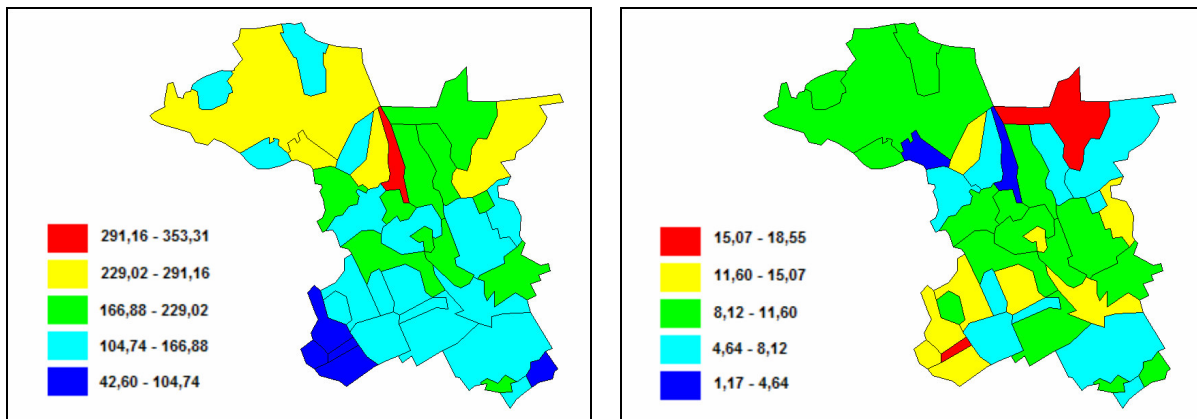
A Sopron-Fertődi kistérség településeinek a legközelebbi megyei jogú várostól mért közúti távolsága átlagosan 22,8 km. Az érték 0 és 39 km közötti változik. Utóbbi eset már a Szombathelyhez való közeledést jelzi. A szórás magas, az átlagos távolság 43,6%-a, amely a gyakorlatilag Sopronnak tekinthető (pl. Harka, Ágfalva) települések és a rendkívül kedvezőtlen közlekedési helyzettel rendelkező déli települések különbségeit mutatja.

1.1.2.7. 1000 lakosra jutó távbeszélő száma

A telefonhálózat országos bővítése az 1990-es évek elején a Sopron-Fertődi kistérséget is elérte. A vizsgált időszak kezdetén a legmagasabb fejlettség e téren a főútvonalak mentén elhelyezkedő, gazdaságilag is jobban prosperáló, valamint a Fertő parti településeken mutatható ki. A távbeszélők 1000 lakosra jutó száma tekintetében 1992-ben Fertőhomokról származik a legkedvezőbb mutató. A Sopron és a határ által elzárt települések, valamint a Sopronkövesd–Röjtökmuzsaj–Csapod vonaltól délre eső összefüggő terület a legfejletlenebb. A kistérség külső periferiáján található elzárt településeken – Zsira, Szakony, Gyalóka, Répcevis, illetve Répceszemere – tapasztalható a legalacsonyabb érték. Az időszak során végrehajtott fejlesztések területi vetülete rendkívül mozaikos. A kimagasló értékekkel rendelkező településeken többnyire kisebb ütemben folytatódott az infrastruktúra kiépítése. A déli térségben azonban az átlagot meghaladó ütemű fejlesztések mellett továbbra is maradtak alacsony ellátottságú települések.

13. térkép 1000 lakosra jutó távbeszélők száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az idősoros adatok egyértelműen jelzik ezen infrastruktúra sajátosságát, miszerint kiépítettsége felülről korlátos. Ennek megfelelően kimutatható, hogy az egyes települések eltérő időpontban kezdték a lakossági távbeszélő-hálózat kiépítését. (Melléklet M2.12.) A jelentős fejlesztéseket követően, amelyek hatására megközelítették a lakosság teljes körű ellátását, a mutatók értéke nagyjából stagnálást mutat. Néhány újabb bekapcsolódó, illetve a szolgáltatást felmondó háztartás mellett az adatok kis mértékű eltérését a lakosság szám változása okozza ezen települések esetében. A vizsgált időszak kezdetén Fertőhomokon, Fertődön, Hidegségen, Kópházán és Sopronban mutatható ki a kistérséget messze meghaladó ellátottság. Az évtized folyamán Csapod, Csér, Ebergöc, Fertőboz, Fertőendréd, Fertőszentmiklós, Fertőszéplak, Gyalóka, Kópháza, Lövő, Nagycenk,

Petőháza, Pinnye, Pustacsalád és Sopronkövesd felzárkózása figyelhető meg. A vizsgált 15 éves időszak alatt legjelentősebb ütemben Sarródon és Gyalókán történtek fejlesztések, amelyek részben a vetítési alapként szolgáló lakosság számmal, másrészt a kezdeti „fejlettséggel” állnak összefüggésben. 2006-ra jelentős lemaradást már csak Csáfordjánosfa, Egyházásfalú, Iván, Répceszemere és Zsira esetében jeleznek a fajlagos adatok.

A távbeszélő-hálózat kiépítettsége az ezredfordulóig folyamatos növekedést, majd fokozatos csökkenést mutat a kistérségi átlagadatokat tekintve. Az újabb és újabb települések beruházásai hatására éves átlagban 9,59-dal emelkedett a mutató értéke. A felülről korlátosság hatására a maximális érték kis mértékben bővült, majd a mobil szolgáltatás terjedésével csökkenésnek indult. A minimum azonban folyamatosan fejlődött szinte a vizsgált időszak végéig. A két fejlődési ütem jelentős eltérése – 1,17, illetve 13,03 – is jelzi a közel teljes körű ellátottsággal rendelkező települések, illetve a beruházásait később megvalósító települések fejlettségi szintjének közeledését. Ennek megfelelően az adatsor terjedelme – szinte folyamatos nivellálódás mellett – évente átlagosan 0,41-dal csökkent. A szóródás értékei jelzik a később csatlakozó települések jelentős lemaradását a vizsgált időszak kezdeti éveiben, azonban 1998-tól e mutató is a kiegyenlítődési folyamatok érvényesülését jelzi (a trend meredeksége -11,86). Az egyes települések viszonylatában kimutatható ellátottsági szint közeledése, valamint az átlagos ellátottság bővülése következtében a relatív terjedelem is jelentősen mérséklődött az elemzett évek során.

1992-ben a települések kis hányada rendelkezett magasabb arányú telefonos ellátottsággal, így a kistérségi átlagot meghaladó fejlettségű települések esetében is jelentős emelkedés következhetett be a mutató vonatkozásában. A rendkívül alacsony, 1000 lakosra jutó 100-150 alatti távbeszélő vonallal rendelkező települések nagy száma következtében az előző csoport adatait is meghaladó mértékben javult az ellátottság. Ennek eredményeként a duálmutató éves átlagban fokozatos, 0,03 mértékű csökkenést mutat. A kiegyenlítődést főként a legfejlettebb és legfejletlenebb települések között különbségek csökkenése határozta meg. A szélső decilisek aránya jelentősen, a kezdeti 4-szeresről 2006-ra 1,7-szeres különbségre mérséklődött. A középső decilisek esetében fokozatos nivellálódás figyelhető meg, majd 1998-tól kezdődően az egyenlőtlenség a kiinduló szintre emelkedett. A szórás abszolút értéke ugyan jelentős emelkedést követően csupán az 1990-es évek végétől indult csökkenésnek, az átlaghoz viszonyítva azonban a közepesen nagy szórás az

időszak végéig fokozatos csökkenéssel elfogadható szintre (16,15%) mérséklődött. A relatív szórás szintén a beruházások hatására megvalósuló kiegyenlítődést jelzi a távbeszélő-ellátottság terén, amelyet a koncentráció alacsony szintje és további mérsékelt ütemű csökkenése is megerősít.

A lakossági ellátottság kistérségi szinten a vizsgált évek során jelentős mértékben, évente 10,09-del bővült. Mind Sopron, mind a vidéki települések átlagos fejlettsége esetében nagyjából hasonló ütemben nőtt a fajlagos mutató értéke.

11. táblázat 1000 lakosra jutó távbeszélők száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron - Átlag	0,9971
Vidéki átlag - Átlag	0,9908
Sopron - Vidéki átlag	0,9776

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

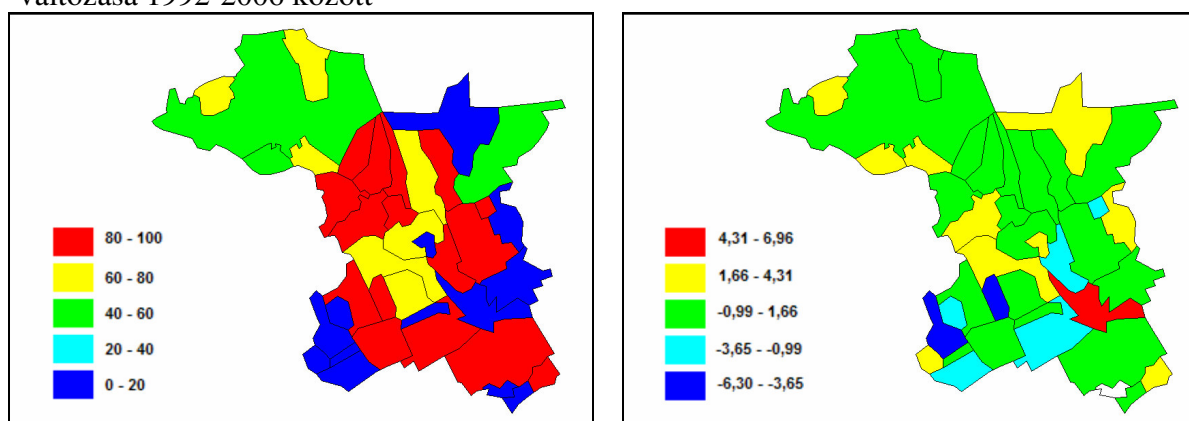
Erőteljes korreláció mellett a város fejlődési üteme – alig kimutatható mértékben – nagyobb hatást gyakorolt a kistérség távbeszélő-hálózatának átlagos fejlődési ütemére.

1.1.3. Társadalmi-szociális helyzet

1.1.3.1. Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya

A mutató értéke jelentősen ingadozik az egyes települések, illetve az egyes évek viszonylatában is. A társadalmi és szociális jellegű tényezők mellett számos egyéb – így a gazdasági helyzet, a családméret, az építkezési szokások, a település lakosság száma, népesedési és népmozgalmi folyamatok stb. – adottságok is befolyásolják, így települési szintű valós tendenciák kimutatása és meghatározása ezek ismerete nélkül nehézségekbe ütközik. Az egyes évek fejlettségi rangsora jelentősen eltér egymástól, annak térszerkezete rendkívül mozaikos. A 15 éves adatsort figyelembe véve azonban megállapítható, hogy a Sopron-Fertődi kistérségben – az országos mértéket meghaladó gazdasági fejlettség következtében – magas a 3-x szobás épített lakások aránya. A vizsgált időszak során a legjelentősebb fejlődés Pusstacsaládot, míg a legkedvezőtlenebb folyamatok Zsirát és Völcsajt érintik, ez azonban fenntartásokkal kezelendő, mivel jelentősen befolyásolja a kezdő év – jelen esetben 1992 – kiugróan magas vagy alacsony értékű mutatója.

14. térkép Az épített 3-x szobás lakások aránya 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes települések idősoros adatai is igazolják a valós trendek meghatározásának nehézségét. (Melléklet M2.13.) Főként a kisebb települések esetében hiányosak az információk. Csérről például egyetlen évre vonatkozóan sincs értelmezhető adat, míg Csáfordjánosfáról és Gyalókáról is csak 3-3 évre. A demográfiai tényezők (népességszám, vándorlás stb.) következtében ennek oka az új lakásépítések elmaradása. Teljes adatsor csupán 9 település – Egyházaskfalú, Fertőd, Fertőrákos, Fertőszentmiklós, Harka, Hegykő, Nagycenk, Petőháza és Sopron – esetében elemezhető. Összességében a kistérségre jellemző az építkezések területi koncentrációja, illetve az alapterület országos átlagot meghaladó nagysága.

Az új lakások jelentős hányada 3 vagy több szobával épül a kistérségben. A magas, 80% körüli átlag a vizsgált időszak során tendenciáját tekintve kis mértékű emelkedést mutat. A minimum értékek alapján három évtől eltekintve létezett olyan település, ahol nem épült 3 vagy több szobás lakás. A mutató korlátosságából adódóan a maximum érték 100%, amely valamennyi évben több településen is kimutatható. E települések azonban sem földrajzi, sem gazdasági vagy demográfiai szempontból nem tipizálhatók. Ennek megfelelően a szóródás terjedelme szinte folyamatosan a maximális 100 volt. A relatív terjedelem pedig – az átlag közel kiegyensúlyozott emelkedése ellenére – a minimum értékekben kimutatható jelentősen kiugró adatok következtében nagy ingadozást jelez.

A duálmutató szintén viszonylag széles határok között ingadozott. Az átlag feletti átlaga nagyjából kiegyensúlyozott. A jelentős eltérések forrása az átlag alattiakat jelző értékek változatossága. Ez utóbbiak esetében közel kétszeres eltérés is létezhet az egyes évek adatai között (pl. 1999-ben 39,1%, míg 1996-ban 67,6% a mutató értéke). Az

egyenlőtlenség decilisekre bontása a szélsőértékek között erőteljes differenciálódást mutat (a trend meredeksége 0,23). Mindez a felső decilis kiegyensúlyozott szintje, illetve az alsó decilis jelentősen csökkenő értékének (a csökkenés mértéke éves átlagban 0,68) hatására. A középső decilisek esetében az átlag szintjének emelkedésében kétszeres eltérés mutatható ki az 5. decilis javára, amely az időszak végén kiegyenlítetttséget jelez.

Az adatok szórása a vizsgált időszak során közepesnek tekinthető, amely részben a hiányos adatsorral, másrészt a 3 és több szobás lakások szinte folyamatosan magas arányával magyarázható. A koncentráció – szintén ezen okokból – mindvégig alacsony szintű.

A mutató leírt sajátossága alapján az átlagos értékben valódi tendencia nem mutatható ki. A 15 éves adatsorok esetében jelentős ingadozások jellemzik mind a kistérségi átlagot, mind Sopron, mind a vidéki települések átlagos értékeit. Összességében azonban elmondható, hogy a kistérség egészében, illetve Sopronban az épített lakásokon belül a 3 és több szobások aránya csökkenő irányt mutat, míg vidéken ennek ellenkezője tapasztalható.

12. táblázat Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron - Átlag	0,9371
Vidéki átlag - Átlag	0,0112
Sopron - Vidéki átlag	-0,2057

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

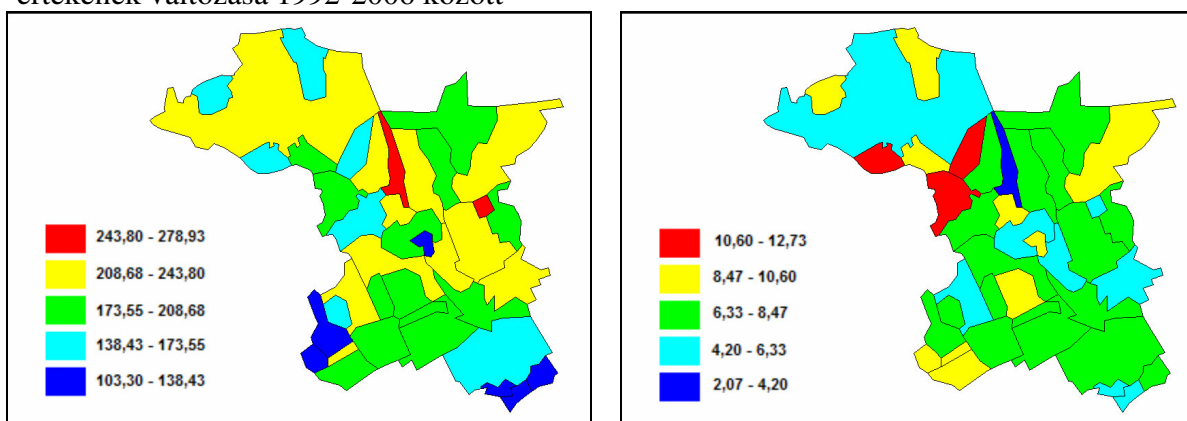
A Sopron-Fertődi kistérség lakásállományát, valamint az új építésű lakások eloszlását is erőteljes területi koncentráció jellemezte. Ennek megfelelően a Sopronban bekövetkezett változások erőteljes hatást gyakoroltak a kistérség átlagos értékeire is. Ezt jelzi a nagyon erős, 0,94-os koncentráció is. A kistérség összességében tapasztalható irányokkal ellentétben a vidéki ingatlanok mérete bővülést mutat, ennek megfelelő kapcsolatukat gyenge negatív korreláció jellemzi.

1.1.3.2. 1000 lakosra jutó személygépkocsi száma

A kistérség lakosságának életszínvonalát – és gazdasági helyzetét – jelző 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma tekintetében teljes adatsor állt rendelkezésemre. Az állomány abszolút nagysága, valamint annak változása az előzőnél megbízhatóbb trendeket ír le. A személygépkocsik fajlagos értéke 1992-ben Petőházán és Fertőhomokon volt a legmagasabb. A fejlett gazdaság mellett a viszonylag alacsony népességszám határozta

meg e mutatók kedvező szintjét. Kiemelkedő értéket jeleznek az adatok a gazdasági centrumként, illetve alcentrumként funkcionáló Sopron, illetve Fertőd és Fertőszentmiklós esetében, valamint a fejlett tengelyek mentén. A Sopronhorpács–Csapod vonaltól délre eső térségben, illetve a határzóna és a kedvezőtlen közlekedés-földrajzi helyzettel rendelkező településeken legalacsonyabb a személygépkocsi-ellátottság. Kistérségi szinten jellemző a kiegyenlítődés; leginkább a kedvezőtlenebb mutatóval rendelkező településeken nőtt a gépkocsik fajlagos száma, míg a többi településcsoport esetében kisebb mértékű bővülés vagy stagnálás figyelhető meg. Az előbbi csoport tagjai főként a határ menti térségekből (pl. Fertőrákos, Ágfalva, Kópháza, Fertőboz, Répcevis), illetve a kistérség belső periferiájáról (pl. Ebergőc) kerülnek ki. Csér és Csáfordjánosfa fejlettsége e mutató tekintetében továbbra is a legkedvezőtlenebb.

15. térkép Az 1000 lakosra jutó személygépkocsi száma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az 1992-2006 közötti teljes adatsor a térképen ábrázoltakat erősíti meg. (Melléklet M2.14.) Egyes települések – pl. Fertőd, Pinnye, Gyalóka – amelyek az 1990-es évek elején kiugróan magas értékekkel rendelkeztek e mutató tekintetében, fejlettsége az időszak során további átlagot meghaladó növekedéssel párosult. A szintén fejlett Fertőhomok, Sopron, Petőháza, Csapod, Röjtökmuzsaj, Sopronhorpács mutatója – részben a felülről korlátosság következtében – az átlagtól messze elmaradó mértékben növelte 1000 lakosra jutó gépkocsi állományát, így relatív pozíciójuk jelentősen romlott. A kistérségi kiegyenlítődést tovább erősítette a messze átlag alatti értékkel rendelkező települések – pl. Ebergőc, Répcevis, illetve részben Zsira és Répceszemere – esetében bekövetkező jelentős fejlődés. A kezdeti relatív alacsony szintű ellátottsági helyzetén nem tudott érdemben javítani Csér és Csáfordjánosfa.

A kistérség településein mért átlagos személygépkocsi-ellátottság a vizsgált időszak folyamán szinte töretlen, évente átlagosan 7,78-os emelkedést mutat. 2006-ra 291,7 személygépkocsi jutott a kistérség 1000 lakosára. A legkedvezőtlenebb fejlettségi adatok tekintetében jelentős visszaesés mutatható ki az 1990-es évtized közepéig, majd ingadozó növekedés mellett 192,9-es értéket ér el Csáfordjánosfa esetében. A maximum érték fejlődésében az évtized végén tapasztalható ugyan némi visszaesés, de összességében az időszak alatt 5,3-del nőtt a fajlagos adat. A már említett kiegyenlítődési folyamatot jelzi az adatsor és a szóródás terjedelme is. A kedvezőtlen helyzetű települések fejlődése, illetve a kimagasló értékű települések közel stagnálása hatására az előbbi terjedelem-mutató 0,07-dal, míg utóbbi 0,83-dal csökkent éves átlagban. A relatív terjedelem a szóródás terjedelme csökkenése, illetve az átlagos ellátottsági színvonal jelentős dinamikájú javulása eredményeként – az 1990-es évtized közepéig tartó kis ütemű emelkedést követően – erőteljes kiegyenlítődést jelez. A kiugró 1997-es érték közel felére (0,5456) esett vissza a vizsgált időszak végéig.

A duálmutató csekély, nagyjából 1,5-szeres egyenlőtlenséget mutat az átlag feletti és átlag alatti fejlettségű települések átlagos adatainak hányadosában. Mindkét településcsoport esetében közel azonos, évente 7,4 körüli mértékben bővült a lakosság személygépkocsival történt ellátottsága. Az előző mutatókban mérhető kiegyenlítődési folyamatot a decilisek aránypárjainak trendje is jelzi. A szélső decilisek esetében a legkedvezőbb értékkel rendelkezők körében ugyan abszolút értékben némiképp magasabb a növekedés éves átlagos mértéke, azonban ütemét tekintve az alsó decilis települései jelentősebb fejlődést értek el. Ennek hatására a legfejlettebb és a legalacsonyabb fajlagos ellátottsággal rendelkező települések esetében jelentős nivellálódás tapasztalható; a 2,2-szeres különbség 1,6-szeresre mérséklődött. A közel kiegyenlített fejlettségű és kiegyenlített mértékben fejlődő középső decilisek esetében szintén kimutatható némi közeledés. 2006-ra különbségük 1,02-szeres értékre mérséklődött.

A szórás és relatív szórás értékei is homogenizálódó kistérséget jeleznek az 1000 lakosra jutó személygépkocsik számát illetően. Az elfogadható mértékű, 20% körüli relatív szórás '94-től erőteljes csökkenést mutat, a vizsgált időszak végére az adatok szórásának mértéke az átlagnak már csupán 13,3%-a volt. A fejlettségi rangsorban elért pozíciók közötti jelentős átrendeződés eredményeként a jelzett kiegyenlítődési folyamat a koncentráció mutatójának alakulásában nem mutatható ki.

Az átlagos ellátottság a kistérségi aggregálást tekintve – az ezredfordulót megelőző kis mértékű visszaesés ellenére – dinamikus bővülést mutat. Évente átlagosan 7,17-dal több személygépkocsi jutott 1000 lakosra. A mutató javulása a vidéki települések esetében jelentősebb mértékű, éves átlagban 8,53.

13. táblázat 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9988
Vidéki átlag – Átlag	0,9986
Sopron - Vidéki átlag	0,9947

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A mutató kedvező változását a Sopron-Fertődi kistérségben a vidéki települések átlagának, illetve a Sopron adatsorának fejlődése közel azonos erősséggel határozza meg. A korreláció mindkét esetben rendkívül magas, 0,99 körüli értéket mutat.

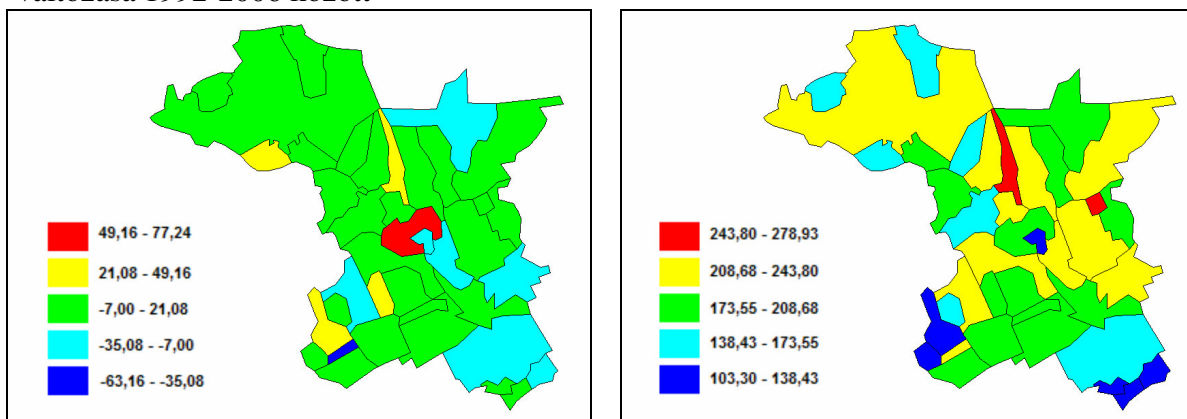
1.1.3.3. Vándorlási különbszet évi átlaga

A kistérséget alkotó települések lakosság száma rendkívüli szélsőségek között mozog, ezért a vándorlási különbszetet valamennyi település esetében az adott év átlagos lakosság számához viszonyítottam. A mutató értékei ezáltal összehasonlíthatókká, értelmezhetővé váltak. Az így számított vándorlási egyenleg az abszolút értékeknél jóval homogénebb képet mutat. A kimutatható értékek ingadozása kiegyensúlyozottabb. 1992-ben a kistérségben összességében pozitív volt a vándorlási egyenleg, azonban 14 település esetében a vándorlások a népességszám csökkenése irányába mutattak. A vizsgált időszak első évében a népmozgalmi események hatására arányaiban Nagylózson emelkedett legjelentősebben a népesség száma. További kiemelkedő értékekkel rendelkezett Fertőhomok, Harka, Völcséj és Zsira. A jelzett települések sem földrajzi, sem gazdasági, társadalmi vagy egyéb demográfiai tényezők alapján nem tipizálhatók. Szintén heterogén a legkedvezőtlenebb mutatókkal rendelkezők csoportja. A periférikus helyzet mellett egyéb kapcsolat nem mutatható ki Sarród, Csapod, Röjtökmuzsaj, Ebergőc, Sopronhorpács, Iván, Répceszemere, valamint a legjelentősebb elvándorlással sújtott Gyalóka esetében. Az időszak során a vizsgált mutató tekintetében kiugróan magas fejlődést ért el Gyalóka, amely segítségével pozícióját nagyban javította. A fejlődés azonban összefüggésben áll a település szélsőségesen alacsony népességszámával. A mutató átlag körüli mértékben javult jellemzően az 1992-ben legkedvezőtlenebb vándorlási helyzetű települések esetében. A kezdeti években legjelentősebb vándorlási aktívummal rendelkező településeken

azonban az időszak során a népmozgalmi mutatók jelentős romlása következett be. E tendencia főként a határ menti átlagos lakosság számú településeket érintette.

16. térkép Vándorlási különbözet évi átlaga 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A kistérség egészét vizsgálva az abszolút számok tekintetében lehetőség van trendek meghatározására, amelyekben főként az adott település határ, illetve Sopron közeli fekvése, a helyi gazdasági aktivitás és ennek feltételrendszere, továbbá az elérési és ellátási viszonyok játszottak szerepet. Ugyanakkor az egyes évek és egyes települések adatsora alapján – a lakásépítéssel kapcsolatos mutatóhoz hasonlóan – megállapítható, hogy rendkívüli ingadozások léteznek. (*Melléklet M2.15.*) Ezek háttérében részben a belső népességmozgások rapszodikussága, másrészt a kiváló földrajzi, gazdaságföldrajzi helyzet, illetve a kistérség hazai viszonylatban kiemelkedő gazdasági fejlettsége áll. Tartósan jelentős vándorlási aktívum csak pár település – pl. Csáfordjánosfa, Harka, Nagylózs és Petőháza – esetében mutatható ki. Az elvándorlás tendenciája főként a fejletlenebb déli térségek átlagos lakosság számú településeit, így Egyházásfalut, Répceszemerét, Sopronhorpácsot, Szakonyt és Undot érintette. Többnyire azonban a vándorlási egyenleg – gyakran szélsőséges – ingadozása volt tapasztalható. Ez leginkább a nagyon alacsony lélekszámú településekre – pl. Csér, Gyalóka, Nemeskér, Pusztacsalád – jellemző, ahol pár lakos oda-, illetve elköltözése arányaiban jelentős változást mutat.

A vándorlási egyenleg kistérségi szinten is jelentős ingadozásokat mutat. Tendencia jellemzően az egyenleg irányát tekintve mutatható ki. A települési szint aggregálásából adódó átlagos népmozgalmi mutató a kezdeti bevándorlási túlsúlyt követően az 1990-es évek második felében negatív irányúvá vált. A nyugati irányú kapcsolatok erősödése, illetve az országosan magas gazdasági fejlettség a kistérség külső viszonyait tekintve

pozitív vándorlási egyenleget mutat. Emellett a kistérségen belüli népességkoncentrációs folyamatok iránya megváltozott. Az ezredfordulót követően a kisebb települések nyújtotta nyugalom felértékelődése az „elzárt” és a Sopron körüli településekre irányuló belső vándorlást erősítette. Az ezredfordulót követően az átlagban bekövetkezett jelentős irányváltás tekintetében meghatározó e folyamat, miszerint a kistérség településeinek egyre nagyobb hányadában jelentkezett pozitív egyenleg. A minimum és maximum értékek túlnyomó többsége a rendkívül alacsony népességszámú településekről, illetve a belső periférikus helyzetből kitörő Nagylózsról származnak. A szélső értékek nagyságát, és azok jelentős eltérését (adatsor és szóródás terjedelme) – a már leírtakból adódóan – az e településeken tapasztalható, abszolút értékben kis népességmozgásnak a lakosságához viszonyított magas aránya okozza. A negatív és zéró környéki adatok jelenléte következtében a relatív terjedelem nagyságában bekövetkezett változások nem tekinthetőek relevánsnak.

Az egyenlőtlenség mértékét jelző duálmutató és decilis-arányok nagysága és azok tendenciái – szintén a zéró értékek jelenléte következtében - nehezen értelmezhetők. Egyedül a középső decilisek aránypárjai mutatnak – egyes évekre vonatkozóan – valós képet. A pozitív vándorlási egyenlegek átlagos nagysága tekintetében megállapítható, hogy a kistérség átlagos települései között nagyjából stabilan növekedő különbségek alakultak ki. Mindez a szélső decilisekre vetítve azt jelzi, hogy az időszak végére – speciális adottságaik következtében – kialakult a települések azon csoportja a kistérségben, amelyek népességfelvevő, míg egy meghatározott csoport inkább kibocsátó szerepkörrel rendelkezik.

Az adatok relatív szórásának magas értéke szintén a kistérségen belüli jelentős különbségek meglétét jelzi. Mindez kezdetben magas, majd csökkenő koncentráció mellett valósult meg, amelyet a már bemutatott népmozgási irányok (központokba tömörülés, majd az ezredfordulót követően inkább az agglomeráció és a vidék előnyben részesítése), illetve a kistérség speciális földrajzi helyzete, a határ menti fekvés indukált.

A lakosságszámmal súlyozott, valós kistérségi átlagos vándorlási egyenleg adatai az 1990-es évek során ingadozó, összességében növekvő, majd 2001-től a magas szint fokozatos csökkenését mutatják. A vándorlási aktívum átlagos értékei Sopronban a kiemelkedő gazdasági potenciál, illetve az elvándorlással küzdő települések nagy száma következtében meghaladják a kistérségi átlagos adatokat. Az ezredfordulóig azonban a soproni és a vidéki mutató együttmozgása, ezt követően pedig ellentétes iránya figyelhető meg. Az értékekből

a külső és belső vándorlás különbségei olvashatók ki. Míg a vizsgált időszak első felében a külső bevándorlás volt nagyobb arányú, addig a 2000-es években inkább a lakosság kistérségen belüli átrendeződése figyelhető meg.

14. táblázat Vándorlási különbözet évi átlaga – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9400
Vidéki átlag – Átlag	0,3956
Sopron - Vidéki átlag	0,0586

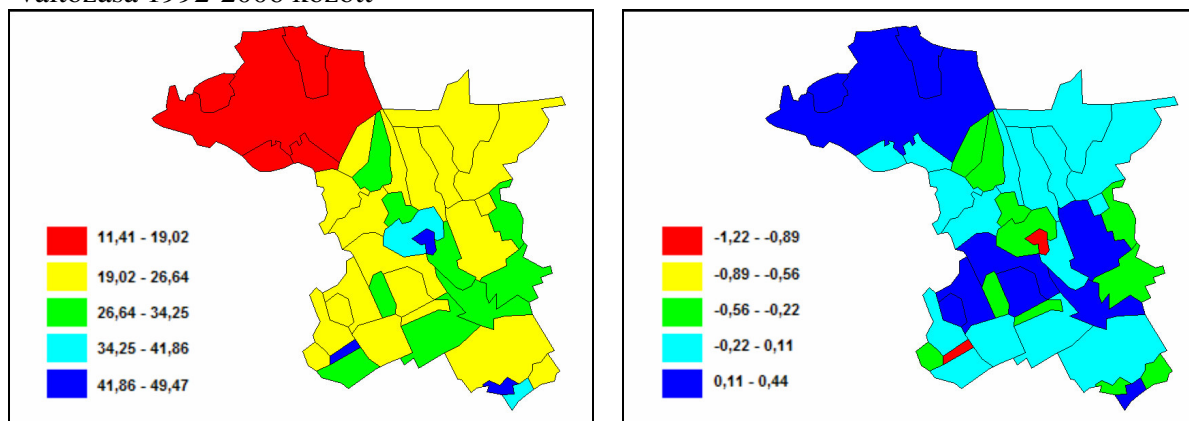
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

Az idősoros adatokat összehasonlítva Sopron meghatározó ereje egyértelmű a kistérség átlagos népmozgalmi mutatójában. Erős, 0,94-os korreláció mutatható ki a Sopront jellemző értékek, illetve a kistérségi átlag között. A vidék azonban – a mozgások relatív alacsony abszolút száma következtében – csekély befolyást gyakorolt a kistérség egészére.

1.1.3.4. 60 évnél idősebb népesség aránya

A népesség korcsoportok szerinti összetétele tekintetében a kistérség többnyire homogén egységekre bontható. A mutató legkedvezőbb értékei Sopront és közvetlen vonzáskörzetét jellemezték. A Kópházától nyugatra és délre eső területeken a 60 éven felüli lakosság aránya közel azonos. A kistérségben átlagosnak tekinthető, 35% körüli értékkel a kistérség délkeleti részén található összefüggő településcsoport rendelkezett. A mutató az elzárt, szélsőségesen periférikus helyzetű Ebergőcön, Gyalókán, Cséren, illetve a szomszédságukban található Nagylózson és Csáfordjánosfán a legkedvezőtlenebb. Az egyes települések számára kedvező, illetve a kistérségi pozitív nivellálódást is jelző folyamat zajlottak az időszak során. A legkárosabb korszerkezettel rendelkező települések esetében javult leginkább a mutató értéke. Mindez főként Ebergőcön és Gyalókán, illetve kisebb mértékben Nagylózson mérhető. A következő mutatók elemzése adja majd meg a választ arra a felvetésre, hogy az értékek kedvező alakulása mögött a fiatalabb lakosság számbeli növekedése vagy az idősebb népesség halálozása áll. Az utóbbi esetben a demográfiai összetétel javulása valójában népességfogyást, a település elnéptelenedését takarja. Még látszólagos fejlődés sem mutatható ki két kistérségi településen, Cséren és Csáfordjánosfán, ahol a '92-ben mért kedvezőtlen értékekben a vizsgált időszak folyamán további romlás következett be. Demográfiai erodálódásuk, illetve a kistérség településeihez mért leszakadásuk tovább folytatódott.

17. térkép A 60 évnél idősebb népesség aránya 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes települések idősoros adatai alapján jelentős demográfiai átrendeződés egyik településen sem történt. (Melléklet M2.16.) Az arányokban nagyobb változások csupán az alacsony népességszámú településeken mutathatók ki. Az időszak során mindvégig Sopron környékéről származnak a legkedvezőbb adatok. Emellett a fejlett vidéki „központokban”, Fertődön, Fertőszentmiklóson, Lövön és Nagycenken a legfiatalosabb a népesség. Szintén kedvező az idősök aránya Iván településen, itt azonban inkább a magas születésszám, illetve a 14 éven aluliak kistérségi átlagot meghaladóan magas aránya határozza meg a demográfiai megoszlás értékét. A legerősebben megérett települések a külső és belső periféria törpefalvai. Az érintettek közül azonban míg Ebergőcön és Gyalókan a mutató értéke jelentősen javult, addig Csér adatai kis javulása ellenére továbbra is a legkedvezőtlenebbek. A vizsgált időszak végére, a 15 éves kedvezőtlen folyamatok hatására, Csáfordjánosfán található legmagasabb arányban a 60 éven felüli népesség.

A kistérség demográfiai összetétele – a települések többségét érintő kedvező folyamatok hatására – javult a vizsgált időszak során (a trend meredeksége -0,14). Az összességében 25% körüli érték azonban jelentős területi egyenlőtlenségeket mutat. Míg a minimális érték nagyjából stabil, 12-13% körül mozog, addig a maximális értékek éves átlagban 0,39%-pontos csökkenést mutatnak. A kedvezőnek tűnő, kiegyenlítő irányába mutató tendencia mögött azonban a kistelepülések demográfiai erodálódása húzódik. A különbségek csökkenését jelzi az adatsor és szóródás terjedelme, valamint a relatív terjedelem is. Ebben meghatározó szerepet játszott a legkedvezőtlenebb mutatókban bekövetkezett pozitív változás, azonban az idősök aránya egyes településeken továbbra is egészségtelenül magas, 40% feletti.

Az átlagosnál kedvezőtlenebb demográfiai helyzettel rendelkező települések többségében javult a lakosság összetétele, így átlagos adatuk – elméletileg – erőteljes fiatalosodást jelez; évente átlagosan 0,2%-ponttal csökkent az idős népesség aránya. A fejlettek körében azonban közel stagnált a mutató értéke, így a térképen bemutatott folyamatok – a legkedvezőtlenebb helyzetű településeken jelentősen javul a korösszetétel, az átlagos adattal rendelkező térségekben nagyjából követi a kistérségi átlagot, míg a legfiatalosabb települések mutatója esetében stagnálás vagy enyhe romlás mutatható ki – hatására kistérségi nivellálódást jeleznek az adatok. A decilisek vizsgálata megerősíti, pontosítja ezen állítást. A szélső decilisek esetében erőteljes, évi átlagos 0,59% pontos javulás figyelhető meg a legkedvezőbb korösszetételű települések átlagos enyhe „öregedése” mellett. Így jelentős kiegyenlítődési folyamat figyelhető meg a vizsgált időszak során. A középső decilisek esetében kiegyenlített enyhe javulást jelez a korösszetételben a vizsgált mutató. Azonban a szélsőértékek közeledése hatására megvalósuló pozitív nivellálódás háttérben zajló folyamatok, illetve a 2006-ra is magas, 2,2-szeres különbség továbbra is kedvezőtlen.

A szórás értékei fokozatosan csökkentek, a relatív szórás pedig jelentősen (éves átlagban 0,51%ponttal) mérséklődött a vizsgált időszak során. Mindez – szintén az adatok tekintetében – kedvező kiegyenlítődési folyamatokat jelez.

A kistérség egészében a lakosság korösszetételében a 60 éven felüliek aránya az időszak során mindvégig 20% körül mozgott. A kedvező érték az 1990-es évek végéig nagyjából stagnált, majd 1998-tól enyhe növekedést mutatott; 2006-ra a lakosság 21,53%-a időskorú a Sopron-Fertődi kistérségben. Az adatsornak megfelelően Sopron lakossága az egyik „legfiatalosabb” a kistérségben. A kezdeti kedvező mutató azonban – főként a fiatalabb lakosság agglomerációba történő kiköltözése hatására – a kistérségi átlagot meghaladó mértékben, éves átlagban 0,25%ponttal romlott. A vidéki átlag ezzel szemben, részben az imént említettek, részben a rendkívül kedvezőtlen demográfiai összetételű települések korszerkezetében bekövetkezett változások eredményeként némiképp javult a vizsgált időszak során.

15. táblázat 60 évnél idősebb népesség aránya – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9917
Vidéki átlag – Átlag	-0,6125
Sopron - Vidéki átlag	-0,7087

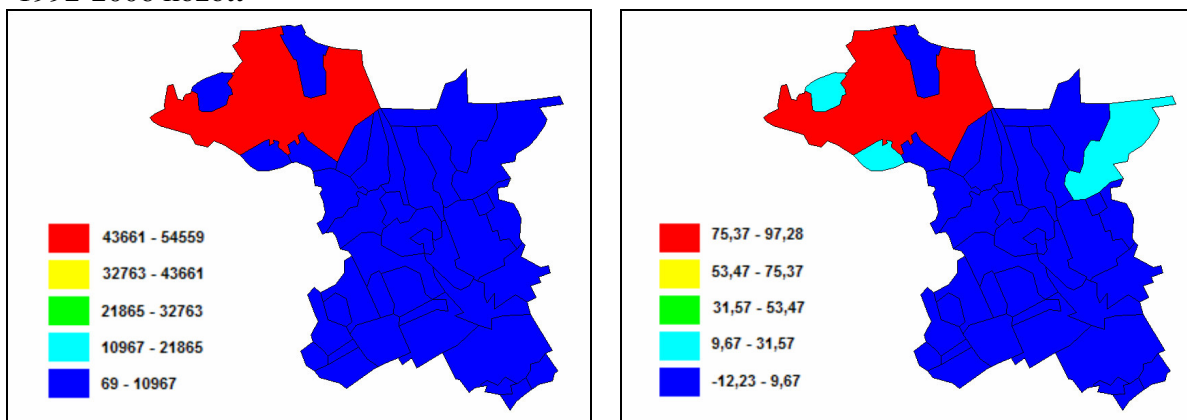
Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A lakosság és a 60 éven felüli lakosság erőteljes soproni koncentrációja következtében a kistérségi adatokat nagyban meghatározták a város demográfiai folyamatai. A kistérség kis ütemű, fokozatos öregedésével szemben a vidéki települések korösszetétele pozitív irányban változott, így a köztük lévő korrelációs kapcsolat közepesen erős negatív értékű. A kontrollként elvégzett „Sopron–Vidéki átlag” összefüggés szintén igazolja a leírtakat.

1.1.3.5. A települések lélekszáma

A történelmileg kialakult hazai településhálózat, illetve a kistérségi lehatárolások jogi, szakmai és (helyi) politikai konszenzusának eredményeként eltérő összetételű kistérségek alakultak ki. A város és vonzáskörzete kapcsolatokra épülő rendszerben léteznek többpólusú (pl. Keszthely-Hévízi kistérség), közel kiegyenlített (pl. Pannonhalmi kistérség), illetve erőteljes egyenlőtlenségekkel bíró egységek is. Utóbbi jellemzően a vidéki központok, régiós központok, megyeszékhelyek, valamint a megyei jogú városok kistérségeiben tapasztalható. A települések lélekszámát tekintve a Sopron-Fertődi kistérségben egyértelmű Sopron dominanciája. A közel 95 ezres kistérségben a város adja a lakosság majd' 60%-át. Az osztályközök meghatározását is olyan erőteljesen befolyásolja, hogy a további települések mindegyik a legalacsonyabb értékű csoportba került. Az időszak során a népességszámban bekövetkezett abszolút változások szintén Sopronban a legjelentősebbek. A város egyértelmű dominanciája mellett, átlag körüli fővel gyarapodott az agglomerációhoz tartozó Harka és Ágfalva, valamint az egykori orosz laktanya „lakóteleppé alakítása” által Fertőd.

18. térkép A települések lélekszáma 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját forrás

Az adatok idősorai alapján jelentős átrendeződés a települések népességszáma tekintetében nem történt a vizsgált időszak során. (Melléklet M2.17.) A meghatározó soproni népességkoncentráció mellett „vidéki központnak” a háromezres Fertőd és Fertőszentmiklós tekinthető. Az időszak végére ezer főt meghaladó népességgel további 14 település rendelkezett, amelyek többnyire a kistérség fejlettebb, északi részén található. Sopron közelsége, valamint a fő közlekedési tengelyekkel (84. és 85. sz. főútvonal) való kapcsolat meghatározónak bizonyult e téren. A legalacsonyabb népességszámmal rendelkező településeken – a 100 fő alatti Cséren és Gyalóán, illetve a 236 lakosú Nemeskéren – a vizsgált időszak során jelentősen csökkent a lakosság száma. A törpe- és aprófalvak közé tartozik a kistérségben további 10 település. E települések földrajzi koncentrációja elsősorban a déli perifériákra, a belső perifériákra, illetve részben – a népesebb települések közvetlen közelében – a Fertő partra esik.

A lakosság átlagos száma a vizsgált időszakban csupán kis mértékben változott. Az 1990-es évek folyamán enyhe növekedés, majd csökkenés mellett közel stagnált az értéke. Az ezredfordulótól azonban folyamatosan emelkedett a települések átlagos lakosságszáma. Az időszak végén, 2006-ban átlagosan 2.393 fő lakott a kistérség egyes településein. A törpefalvak népességének csökkenése, valamint a soproni lakosságszám emelkedése következtében mind az adatsor terjedelme, mind a szóródás terjedelme jelentősen – az előbbi 22,3-del, az utóbbi pedig 98,53-dal – nőtt. A relatív terjedelem értékeinek változása követte a szórás terjedelme, illetve az átlag alakulását. Mindkettő említett mutató értéke nagyjából hasonló módon változott az időszak során (1998-ig csökkent, majd lassan emelkedett), így a relatív terjedelem értéke mindvégig közel állandó maradt.

A duálmutató értéke évente lassú ütemben, de stabilan emelkedett. A népesség tekintetében 2006-ban a két vizsgált településcsoport átlagos adatai között közel 25-szeres eltérés mutatható ki. A kistérségi egyenlőtlenség növekedésében részben az átlag feletti lakosságszámmal rendelkező települések fejlődése, másrészt az átlag alattiak, főként az apró- és törpefalvak népességcsökkenése játszott szerepet. A szélsőértékek ilyenén változását jelzi a decilisek hányadosa is. Míg a 4. és 5. decilis esetében közel állandó kiegyenlítetttség mutatkozott (az átlagos lakosságszám tekintetében mindössze 25%-nyi eltérés volt tapasztalható), addig a szélső decilisek ellentétes irányú mozgása következtében nőtt az egyenlőtlenség. Az időszak elején számított 108-szoros eltérés – évi átlagban 1,7-del növekedve – 2006-ra 127-szeresre emelkedett. Mindennek háttérében a

felső decilis településeinek szinte folyamatos népességszám-növekedése, illetve az alsó decilis településeinek demográfiai erodálódása állt.

A szórás időszak kezdetén mért magas értéke (1992-ben 8.503 fő volt az átlagtól való átlagos eltérés) az 1990-es évek folyamán csökkent, majd jelentősen, a kezdeti szintet meghaladóan emelkedett. A relatív szórás rendkívül magas; a szórás értéke – kisebb ingadozásokkal – mindvégig az átlag 3,6-szorosa körül mozgott. A koncentráció mértéke ugyan lényegében nem változott a vizsgált időszak során, azonban a Herfindahl-index magas, 36-37%-os értéke Sopron erőteljes dominanciáját mutatja.

A települések átlagos lélekszáma – az 1990-es évek második felének mérsékelt visszaesése ellenére – összességben kis mértékben emelkedett 1992-2006 között. Abszolút értékben a növekedés a soproni gyarapodás eredménye; a város lakossága évente átlagosan 97 fővel emelkedett. Az 1990-es évek folyamán főként kis mértékű csökkenés, míg az ezredfordulót követően a lakosságszám növekedése jellemezte Sopront. A vidék átlagos népességében azonban – főként a kisebb települések kedvezőtlen demográfiai folyamatai hatására – tendenciáját tekintve némi csökkenés következett be.

16. táblázat A települések átlagos lélekszáma – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9675
Vidéki átlag - Átlag	0,0748
Sopron - Vidéki átlag	-0,1798

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

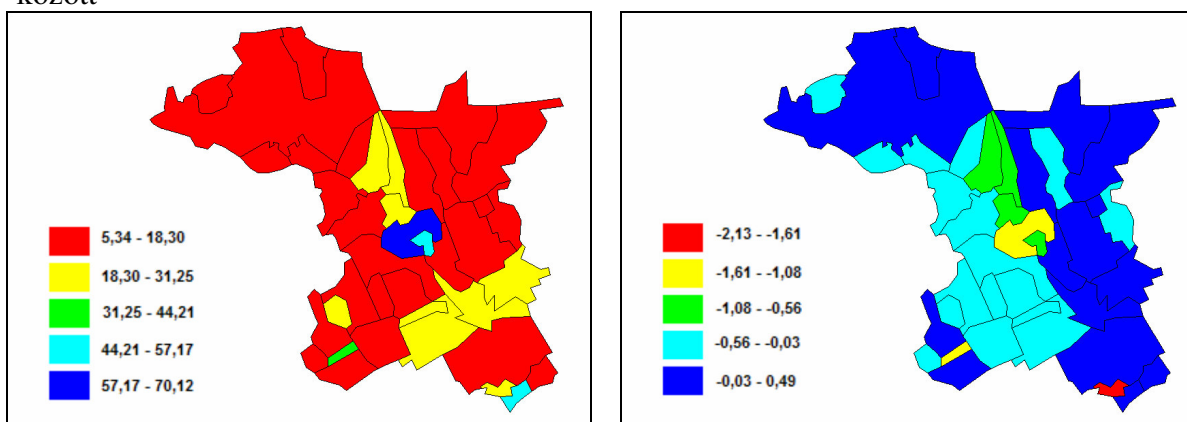
Az adatsorok kapcsolatának vizsgálata szintén kimutatta, hogy Sopron népességének változása alapvetően meghatározta a kistérség átlagos lakosságszámának változását. A város évi adatainak ingadozása 0,97-os korrelációt mutat a kistérségi átlaggal. A vidéki népességkoncentrációk – pl. az említett Fertőd, Fertőszentmiklós, Fertőrákos, Kópháza, Nagycenk stb. – lakosságszámában bekövetkezett relatív jelentősebb változások kistérségi szinten arányaiban jelentéktelenek Sopron szélsőséges túlsúlya következtében. A vidéki települések így összességében rendkívül gyenge hatást képesek gyakorolni a kistérségi átlagos adatokra (a korreláció mértéke csupán 0,07).

1.1.3.6. Halálozási ráta

A kistérség a halálozási ráta tekintetében az osztályközök alapján nagyjából homogén képet mutatott. A települések többsége az átlagosnál kedvezőbb, illetve jóval kedvezőbb értékekkel rendelkezett. A kiegyenlítettség látszata mögött azonban Nagylózs 1992-es szélsőségesen magas halálozási mutatója állt. A jelentős morbiditás Nagylózson kívül kizárólag alacsony lakosságú településekre – Gyalóka, Ebergöc és Csáfordjánosfa – jellemző. Ez részben magyarázható az alacsony vetítési alap következtében előálló magas relatív értékekkel, ugyanakkor tartóssá válása a már említett drámai népességfogyást, egyfajta demográfiai erodálódást is jelez. A vizsgált időszak során települési szinten kimutatható trendek szintén a kiegyenlítettség irányába mutattak. A legkedvezőbb halálozási mutatókkal rendelkező települések esetében többnyire stagnálás vagy enyhe javulás következett be. Kiemelten érvényes mindez Cséren és Gyalókan. Csáfordjánosfán és Ebergöcön – és a kedvező folyamatok ellenére Nagylózson – azonban továbbra is jelentős maradt a halandóság mértéke.

19. térkép A halálozási ráta 1992-ben, valamint a mutató értékének változása 1992-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A pontos, idősoros adatok megerősítették, hogy a csoportokba történő sorolás nagyjából kiegyensúlyozott eredménye ellenére jelentős területi különbségek léteztek a kistérségben. Az időszak folyamán stabilan a legkedvezőbb adatokkal az előző elemzésben említett „fiatalos” települések rendelkeztek. (Melléklet M2.18.) Kiemelten Harkán, továbbá Nagycenken, Kópházán, Hidegségen, Hegykön, Fertőrákoson, Fertődön, illetve Ivánban a halálozás mértéke 10 ezrelék körül mozgott. Többé-kevésbé e csoportba sorolható Újkér is, ahol magasabb szintről indulva a vizsgált időszak során jelentős javulás következett be a mutató értékében. A halálozás mértéke leginkább Zsirán és Sarródon emelkedett. A mutató

az alacsony népességszámú településeken – a már említett okokból – jelentősen ingadozott. Mindez kiemelten érvényes Csér és Gyalóka esetében. Ugyanakkor Csáfordjánosfa és Nagylózs halálozási adatai mindvégig a legkedvezőtlenebbek közé tartoztak.

Az időszak során a kistérség átlagos morbiditási adatai kedvező tendenciát mutattak (éves átlagban 0,26 ezrelékkal csökkent a halálozások aránya). Főként az 1990-es években csökkent jelentősen a mutató értéke, majd az ezredfordulót követően relatív magas ingadozás mellett kisebb mértékben folytatódott a jelzett tendencia. A minimum adatok 5 ezrelék körül alakultak. A zéró értékek mindegyike rendkívül alacsony népességszámú településekről származott. A maximális halálozási adatok szélsőségesen kiugróak voltak, azonban tendenciáját tekintve e téren is kedvező folyamatok mutathatók ki; a vizsgált 15 év során a kezdeti 70 ezrelék feletti szintről nagyságrendjét tekintve 60 ezrelék köré mérséklődött a halálozások átlagos aránya. Mind az adatsor és a szóródás terjedelme, mind a relatív terjedelem jelentős ingadozásokat mutatott, így valós trend meghatározása e téren nem lehetséges.

Mind az átlagosnál kedvezőbb, mind az átlagosnál kedvezőtlenebb halálozási mutatóval rendelkező települések esetében a morbiditás alakulása javuló tendenciát jelzett. Éves átlagban 0,49, illetve 0,19 ezrelékponttal csökkent a halálozási ráta. Az előregedett, alacsony lélekszámú települések esetében az időszak során jelentős ingadozások következtek be. Az egyenlőtlenség duálmutatója mindvégig 2-2,5-szeres különbséget mutatott, azonban követte az említett kilengéseket. Ennek következtében valós trend e mutató esetében sem állapítható meg, amely háttérben főként a kistelepülések, arányaiban jelentősen ingadozó halálozási adatai húzódnak. A szélső decilisek szintén mutatják ezen ingadozásokat, azonban összességében az értékek javulása figyelhető meg az elemzett években. A magas morbiditású településeken 50 ezrelék körüli halálozási rátája 40 ezrelék körüli értékre, míg a másik szélső decilis mutatója 7 ezrelékről 5 körüli értékre mérséklődött. Az arányaiban hasonló ütemű tendenciák eredményeként – egy-egy kiugró év jelentős ingadozása mellett – a kistérségben mért, 7-szeres egyenlőtlenség összességében stagnált. Homogenizálódás vagy differenciálódás a közepeső decilisek arányaiban sem mutatható ki. Mindkét településcsoport esetében a halálozási ráta némi javulása figyelhető meg a vizsgált időszak során, különbségük mindvégig minimális 1,1-szeres. A kistérség differenciáltsága így a vizsgált szinteken állandónak tekinthető.

Egyes települések és egyes évek kiugróan magas halálozási adatai következtében – a kedvező tendencia ellenére – az értékek szórása mindvégig magas volt. Az átlagtól való

átlagos eltérés – jelentősebb ingadozásokkal – 8-13 ezrelék körül mozgott, amely az átlag 55-75%-át tette ki. Tendenciáit tekintve ezen értékek is a területi egyenlőtlenség stagnálását mutatják. A fajlagos halálozási adatok koncentrációja összességében szintén változatlan, 4% körüli.

A kistérség egészét tekintve a halálozási ráta 12-13 ezrelék, amely javuló tendenciát mutat (a trend meredeksége -0,07). A kedvező és kedvezőtlen morbiditású települések együttmozgása mellett az időszak során a soproni adatok, illetve a vidéki települések átlaga is ehhez hasonlóan változott. Összességében az utóbbi településcsoport esetében a kedvezőbb trend (a meredekség -0,15) némileg magasabb halálozási aránnyal párosult.

17. táblázat Halálozási ráta – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,7391
Vidéki átlag - Átlag	0,7508
Sopron - Vidéki átlag	0,1102

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A kistérség morbiditási adatának idősoros értékeit közel azonos erősséggel befolyásolták Sopron, illetve a vidéki települések átlagos adatai. A korrelációs kapcsolat mindkét esetben erős közepes, 0,74, illetve 0,75. A kontrollként elvégzett számítás azonban kimutatta, hogy a 1992-2006 közötti időszakban az egyes kisebb szakaszok tekintetében az adatsorok értékei eltérő irányban változtak.

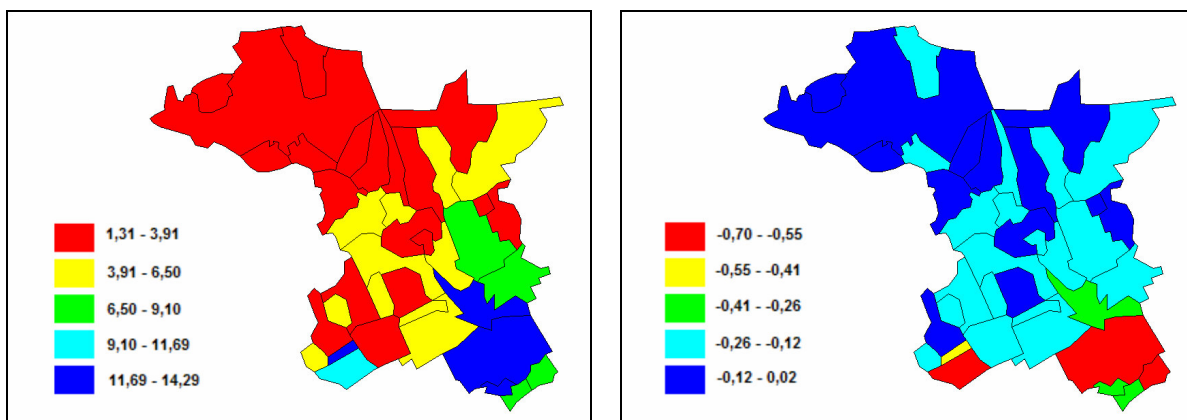
1.1.4. Foglalkoztatási helyzet

1.1.4.1. Munkanélküliek aránya

A foglalkoztatási helyzet bemutatására a munkanélküliek, illetve tartós munkanélküliek aktív korú lakossághoz viszonyított arányát elemeztem. A Sopron-Fertődi kistérség foglalkoztatás terén – az előző fejezetben leírtak alapján – országos viszonylatban kiemelkedően kedvező helyzetű. A kistérség azonban e mutató esetében sem tekinthető homogénnek. A munkanélküliség adatainak kistérségi egyenlőtlenségei nagyjából követték a gazdasági fejlettség és aktivitás terén megmutatkozó különbségeket. Az eltérések főként demográfiai okokra vezethetők vissza. 1993-ban ennek megfelelően a legkedvezőbb munkanélküliségi adatokkal Sopron és szűkebb vonzáskörzete, valamint a vidéki gazdasági központok közül Petőháza és Lövé térsége rendelkezett. A kistérségi átlagnál magasabb munkanélküliség a rossz közlekedési és gazdasági feltételrendszer következtében a külső

perifériákat, így Gyalókat, Szakonyt, Csért, Csáfordjánosfát és Répceszemerét érintette. A Fertőszentmiklóson tapasztalható gazdasági átrendeződés következtében a település munkaerő piaci vonzáskörzetében – pl. Csapodon, Pusztacsaládon, Ivánban – szintén kedvezőtlen folyamatok játszódtak le. A vizsgált időszak során jelentős nivellálódás figyelhető meg a kistérségben. Szinte valamennyi település esetében csökkent a munkanélküliek aránya. A jelentősebb munkanélküliséggel sújtott településeken javult legjelentősebb mértékben a mutató értéke. E kedvező változás főként a kistérség déli perifériáját, Szakonyt, Gyalókat, Ivánt és Répceszemerét érintette.

20. térkép A munkanélküliek aránya 1993-ban, valamint a mutató értékének változása 1993-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

A települések idősoros adatai megerősítik a térképén ábrázoltakat. (Melléklet M2.19.) A vizsgált időszak során a jelentős gazdasági potenciállal, illetve a kedvezőtlen korszerkezettel rendelkező kistelepülések esetében volt a legalacsonyabb a munkanélküliség. Az előbbi főként Sopron szűkebb munkaerő piaci vonzáskörzetéhez tartozó településekre – pl. Harka, Ágfalva, Fertőrákos –, illetve a vidéki foglalkoztatási központokra, így Petőháza, Lövő, később pedig Sopronkövesd környékére volt jellemző. Demográfiai okokból kedvező munkanélküliségi adatokkal pl. Ebergőc, illetve a vizsgált időszak további éveiben Csáfordjánosfa, Nemeskér, Und rendelkezett. Egyes kistelepülések – így Csér – esetében azonban az aktív népesség rendkívül alacsony aránya következtében jelentős ingadozások következtek be. Legkedvezőtlenebb helyzetben a saját gazdasággal nem rendelkező települések voltak, az időszak során azonban kiemelkedő mértékben csökkent a helyi munkanélküliség pl. Gyalóka, Szakony, Répceszemere, Pusztacsalád, illetve Iván esetében.

A kistérség településeinek átlagos munkanélküliségi adatai országosan rendkívül kedvezőek. Tendenciáját tekintve a vizsgált időszak során – az 1999-es, valamint a 2003-2004-es emelkedést leszámítva – folyamatosan csökkenő értékeket mutattak. Egyes településeken – részben demográfiai okokból – nem létezett kimutatható munkanélküliség. A maximális értékek 16% körüli szintről tartósan 5% alá estek vissza. Az adatsor jelentős ingadozása a kis lélekszámú települések esetében tapasztalható abszolút értékben alacsony számú, ám arányaiban magas mértékű foglalkoztatási és munkanélküliségi változásokra vezethető vissza. Ezen jelentős ingadozás az adatsor terjedelme, a szóródás terjedelme és a relatív terjedelem mutatókban is éreztette hatását, így ezek esetében tendencia meghatározása nem lehetséges. Összességében a jelentősebb munkanélküliséggel küzdő települések foglalkoztatási helyzetének jelentős javulása következtében kistérségi szinten kis mértékű nivellálódás figyelhető meg a vizsgált időszak során.

Az egyenlőtlenség duálmutatója megerősíti az imént leírtakat. Mind az átlag feletti, mind az átlag alatti munkanélküliségi aránnyal jellemezhető települések átlagos munkanélküliségi adatai összességében csökkenő tendenciát mutattak. Előbbiek esetében éves átlagban 0,17%ponttal, míg utóbbiaknál 0,05%ponttal csökkent a munkanélküliek aránya átlagosan. A decilisek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a legkedvezőtlenebb helyzetű településeken következett be a legjelentősebb javulás a mutató értékében. Arányaiban ennél visszafogottabb volt a kedvező munkaerő piaci helyzetű települések adatainak csökkenése. Az utolsó év kiemelkedően alacsony munkanélküliségi adatai – átlagosan 0,22%-os munkanélküliség – következtében azonban a szélső decilisek arányának trendje enyhe emelkedést mutatott (a trendvonal meredeksége 0,4). A középső decilisek aránypárjai szintén pozitív meredekségűek, amely az adatok gyakori ingadozásaira vezethető vissza. Összességében a kedvező kiindulási értékhez képest mérséklődött az egyenlőtlenség (az időszak végén 1,13-szoros különbség) az átlagos mértékű munkanélküliséggel érintett települések viszonylatában is.

A szórás értékei rendkívül magasak az átlaghoz viszonyítva, az időszakon belüli gyakori és jelentős ingadozással. A relatív szórás – a kiemelkedően kedvező 2005-ös év adatától eltekintve – mindvégig rendkívül magas, 45-80% közötti értékeket vett fel. Ebben jelentős szerepet játszott a viszonylag kiegyenlített, kedvezőbb helyzetű települések nagy csoportja mellett a szélsőségesen magas munkanélküliséggel küzdő egy-egy település jelenléte. A koncentráció ebből adódóan rendkívül alacsony volt, az időszak során stabilan 3,1% körüli értékkel.

A kistérség átlagos munkanélkülisége a települések átlagához képest jóval alacsonyabb. Ennek hátterében a lakónépesség számával történt súlyozás áll. Megállapítható, hogy az alacsonyabb lakosság számú településeken – erőteljes ingadozás mellett – magasabb volt a munkanélküliek aránya. Ezt jelzi a vidéken tapasztalható munkanélküliség kistérségi átlagot meghaladó mértéke is. Az adatsorok megerősítik a korábban már említetteket, miszerint a kistérségi átlagos adatokban bekövetkező gyakori és jelentős ingadozások is többnyire a kis lakosság számú települések munkanélküliségi adataiban bekövetkező változások eredménye.

18. táblázat Munkanélküliek aránya – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron - Átlag	0,9245
Vidéki átlag - Átlag	0,9574
Sopron - Vidéki átlag	0,7752

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

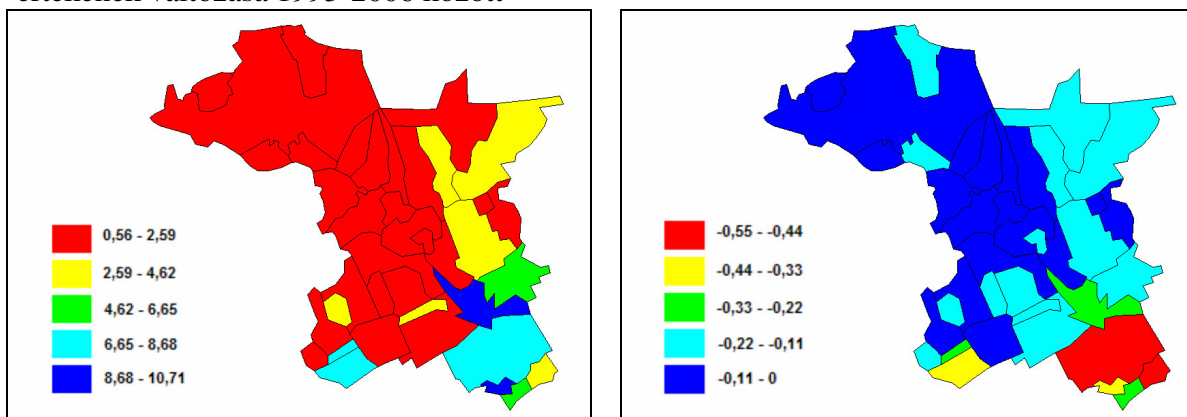
Ennek megfelelően mind a soproni, mind pedig a vidéki települések átlagos adatai erős hatást gyakoroltak a kistérségi átlagos munkanélküliség szintjére. Az alacsonyabb népességet azonban kompenzálják a jelentős kilengések, így a vidék szorosabb korrelációt mutatott az átlagos adatsor változásaival. A korreláció a vidék esetében 0,96, míg a soproni adatokkal 0,92. A kontrollként elvégzett korreláció-számítás eredménye mutatja, hogy a soproni munkanélküliség mértéke a vidéki munkanélküliséggel azonos irányban változott, azonban annál lényegesen kiegyensúlyozottabban a vizsgált időszak során.

1.1.4.2. Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli)

A tartós munkanélküliek esetében a kistérség még kiegyensúlyozottabb volt 1993-ban. A kedvező mutatókkal rendelkező települések nagyobb száma mellett a szélsőséges értékek még kiugróbbak. A kistérség túlnyomó többségén rendkívül alacsony volt a tartós munkanélküliek aránya. Magas, 10% körüli arányban csupán a kistérség déli, külső periferiáján mutatható ki jelenlétük. Pusztacsalád és Csér rendelkezett a legkedvezőtlenebb mutatókkal, de Iván, Szakony és Gyalóka településeken is rendkívül rossz volt a foglalkoztatási helyzet. A vizsgált időszak során a kistérség valamennyi településén csökkent a tartós munkanélküliek aránya. A legkedvezőbb változások éppen az említett térségben következtek be. Átlagot meghaladó mértékben javult a mutató értéke a nevezett települések mellett Répceszemerén és Csáfordjánosfán is. Az időszak során bekövetkezett fejlődést bemutató térkép közel az 1993-as fejlettséget mutató térkép inverze,

összességében a kistérségben a tartós munkanélküliek arányát tekintve nivellálódás következett be.

21. térkép A tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) 1993-ban, valamint a mutató értékének változása 1993-2006 között

Forrás: saját szerkesztés

Az adatsorok is közel kiegyenlítettséget mutatnak a kistérség települései között. (Melléklet M2.20.) Az átlagnál jóval kedvezőbb értékkel rendelkezett a települések túlnyomó többsége, számos esetben nem található nyilvántartott tartós munkanélküli a lakosság körében. A legkedvezőtlenebb mutatóval rendelkező települések azonban – arányait tekintve – szélsőségesen kedvezőtlen értékekkel rendelkeztek. A 1993-as évben 10%-ot meghaladta a tartós munkanélküliek aránya Cséren és Pusztacsaládon, de Ivánban is elérte a 8%-ot. Az előbbiekkal ellentétben, Ivánban a mutató értéke fokozatosan javult. Répceszemerén pedig a kezdeti közel kiegyensúlyozott arány 1995-'96-ra 10% körüli értékre emelkedett, majd dinamikus csökkenést mutatott. A vizsgált időszak végére, jelentős nivellálódást követően a tartós munkanélküliek aránya a kistérség valamennyi településén 2% alatti szintre csökkent.

A tartós munkanélküliek átlagosan a kistérség településein a vizsgált időszak során egyre csökkenő arányban voltak jelen. Két kisebb töréstől eltekintve az értékek folyamatosan kedvezőbbé váltak, míg 2006-ra a kiinduló adat 1/5-ére mérséklődött. A minimális értékek tekintetében tendencia nem tárható fel, hiszen a második vizsgált évtől kezdődően léteztek olyan települések, ahol nem tartottak nyilván tartós munkanélküli lakost. Az átlag jelentős javulását a maximális értékek erőteljes csökkenése okozta. A szélsőségesen kedvezőtlen adatok – a 10% feletti arány – az időszak elején dinamikus mérséklődött, majd 1997-től kezdődően 2-6% között ingadozott. A szóródás terjedelme – az említett törések jelenléte mellett – jelentősen csökkent a vizsgált 14 év folyamán. A 10%pontnál magasabb

különbség, erőteljes kiegyenlítődést követően, 2%pont körüli értékre zsugorodott 2006-ra. A relatív terjedelem adatsora elméletileg differenciálódást jelez, azonban az értékek emelkedése mögött a kistérségi átlag jelentős mérséklődése, a tartós munkanélküliségi helyzet enyhülése húzódik. E folyamatban meghatározó a szélsőséges adatok eltűnése, így az erőteljes kistérségi kiegyenlítődés.

A duálmutató számított adatsora látszólag ellentmond mindennek, ez azonban az egynél alacsonyabb munkanélküliségi értékek jelenlétének köszönhető. Valójában az átlagosnál kedvezőtlenebb adatokkal rendelkező települések esetében arányaiban kedvezőbb változások következtek be, mint a másik településcsoport átlagos értékeiben. Előzőeknél éves átlagban 0,16%ponttal, utóbbiaknál pedig 0,05%ponttal mérséklődött a tartós munkanélküliek aránya 1993-2006 között. A szélsőértékekben bekövetkezett kedvező változásokra utal a decilisek vizsgálata. Az 1. decilis településein az időszak során jelentősen, éves átlagban 0,25%ponttal mérséklődött a tartós munkanélküliek aránya. A széleső decilisek hányadosában azonban – az egy alatti értékek következtében – csak részben mutatható ki e kedvező folyamat. A középső decilisek átlagai az időszak során hasonló ingadozásokkal hasonló tendenciát követtek. Arányuk mindvégig kiegyensúlyozott maradt, 1,1-szeres különbséggel.

Az egyes települések tartós munkanélküliek arányára vonatkozó értékei jelentős szórást mutattak az vizsgált időszakban. Átlaghoz viszonyított nagyságuk – egy-egy kedvezőbb évtől eltekintve – 80% feletti. A korábban említett kedvező nivellálódási folyamatok azonban a relatív szórás esetében 2000-től nem mutathatók ki az átlag egynél kisebb értékei következtében. A koncentráció azonban, ha ingadozásokkal is, mindvégig rendkívül alacsony volt, 4-6% körüli, amely az adatok többségének közel kiegyenlített szintjét jelzi.

A kistérség egészében átlagosan rendkívül alacsony a tartós munkanélküliek aránya. A kedvező foglalkoztatási folyamatok hatására értéke a kezdeti 1,81%-ról 0,56%-ra mérséklődött, az időszak során éves átlagban 0,09%pontos csökkenéssel. A Sopronra vonatkozó adatsor alacsonyabb arányú tartós munkanélküliség mellett hasonló ingadozásokat követve csökkent a vizsgált években. A vidéken nyilvántartott tartós munkanélküliek aránya jelentős szórást mutatott az időszak elején, így a kedvező folyamatok hatására a mérséklődés is nagyobb arányú volt a vidéki települések átlagában (a trend meredeksége -0,14).

19. táblázat Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Korreláció
Sopron – Átlag	0,9641
Vidéki átlag – Átlag	0,9800
Sopron - Vidéki átlag	0,8921

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A tartós munkanélküliek többsége – az ezredfordulóig – a vidéki települések lakosságából került ki, majd megfordult a Sopron–Vidék reláció. Ebből következően az átlag tekintetében a kezdeti évek ingadozásait jobbra a vidék, majd a soproni adatsor határozta meg. A korreláció mindkét kategória vonatkozásában erős 0,98, illetve 0,96. A jelentősebb eltérések és magasabb arányok következtében a vidéki adatsor némiképp erősebb kapcsolatot mutatott a kistérség egésze munkanélküliségi mutatójával. A kontrollként elvégzett számítás azonban jelzi a soproni és a vidéki munkanélküliség alakulásának közel azonos ingadozásait.

1.2. A pályázati források egyenlőtlenségei

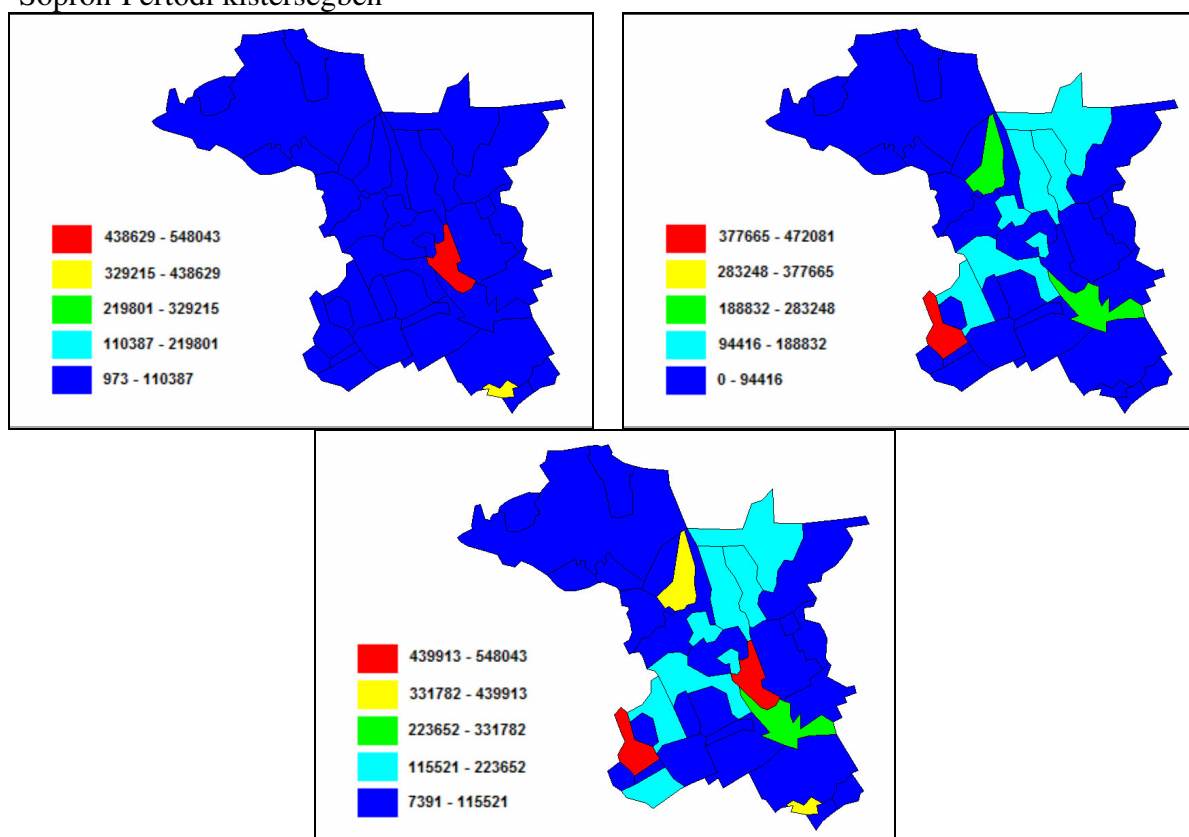
A Sopron-Fertődi kistérség a rendszerváltozást követően – a komplex mutató fejlettsége következtében – egy időszakban sem került a területfejlesztés által kedvezményezett kistérségek közé. (A települések közül is csupán egy volt hivatalosan hátrányos helyzetű.) Ezek hatására az előzőekben említett hazai területfejlesztési forrásokból az országos átlag alatti mértékben részesült. Az Európai Unióhoz köthető források tekintetében azonban a magas gazdasági és társadalmi aktivitás következtében számos sikeres projekt zajlott a kistérségben. A régió kiemelkedő fejlettsége következtében azonban a gazdasági célú projektek támogatási intenzitása alacsonyabb volt a Nyugat-Dunántúlon, mint a fejletlenebb régiókban.

A vizsgált időszakban összesen 942 nyertes pályázatot adtak be és valósítottak meg a kistérség szereplői. A kedvezményezettek között valamennyi szektor, így az önkormányzatok, a civilek, a non-profit és a gazdasági szervezetek, a vállalkozások és vállalkozók, illetve a lakosság is képviseltette magát. A sikeres projektek többnyire kommunális és hálózati infrastruktúra fejlesztésére, intézményfejlesztésre és – működtetésre, termelő beruházások megvalósítására, kisvállalkozók támogatására, a humán erőforrás fejlesztésére, marketing tevékenységek támogatására, közösségi és kulturális rendezvények szervezésére és megvalósítására, együttműködések kialakítására stb. irányultak. A pályázatok túlnyomó többsége, 81,3%-a – szám szerint 766 – hazai, míg

18,7%-a – szám szerint 176 – részben uniós forrásokból került finanszírozásra. (Melléklet M2.21.) A települések közötti eloszlásuk erős soproni koncentrációt mutatott. A 942 támogatott pályázatból 558 – az összes 59,2%-a – Sopronhoz kötődött. Magas arányban szerepelt a Széchenyi Kártya igénylése, amely a KKV-k kistérségi területi egyenlőtlenségeihez hasonlóan a város dominanciáját mutatta. További jelentős számú – bár a soproni adatoktól messze elmaradó – nyertes pályázat mutatható ki az erősebb gazdaságú, aktívabb önkormányzattal, gazdasági és civil szférával rendelkező fejlettebb vidéki központokban, sorrendben Fertőszentmiklóson, Fertődön, Kópházán, Hegykőn, Sarródon és Zsírán. Az említett települések közül sajátos Hegykőn a fürdő- és gyógyturizmushoz kötődő, Sarródon a Fertő-Hanság Nemzeti Parkkal kapcsolatos, Zsírán pedig egy agrárvállalkozás fejlesztései. A legkevesebb nyertes pályázatot Csér, Ebergőc és Gyalóka jegyezte. Hazai (rész)finanszírozás a kistérség valamennyi településére érkezett, 10 település azonban nem jutott EU-forrásokhoz projektjei megvalósítására. A legkevésbé aktív Csér, Ebergőc és Gyalóka mellett ez utóbbiak közé tartozott Egyházásfalu, Fertőboz, Fertőendréd, Fertőrákos, Nemeskér, Petőháza és Röjtökmuzsaj.

Összegét tekintve 9.322.392.000 Ft-nyi pályázati forrás érkezett a vizsgált időszakban a kistérség településeire. A nyertes projektek számának megoszlásával ellentétben az összegek tekintetében az EU források tették ki a nagyobb hányadot. A támogatások 69,48%-a, összesen 6.477.217.000 Ft EU (rész)finanszírozás keretében, míg csupán a fennmaradó 30,52%, összeg szerint 2.845.175.000 Ft hazai forrásokból került a kistérségbe. Az összegek közel 2/3-a (62,63%-a, összesen 5.838.769.000 Ft) a soproni fejlesztéseket és egyéb projekteket támogatta. Jelentős nagyságrendű forrás érkezett – sorrendben – Zsírára, Röjtökmuzsajra, Fertőszentmiklóstra és Sopronkövesdre. Ezek összetétele, illetve a felhasználás célja különbözött az egyes településeken. (Míg pl. Zsírán döntően EU-forrásokból vállalkozásfejlesztésre került sor, addig Röjtökmuzsajon csupán hazai forrásokat használtak fel, főként kommunális infrastruktúra fejlesztésére.) A külső finanszírozási összegek Gyalókán, Nemeskéren, Csáfordjánosfán, Egyházásfaluban és Völcséjen voltak összegüket tekintve a legalacsonyabbak. A vidéki települések közül az EU-források megszerzésében főként Zsira, Sopronkövesd, Fertőszentmiklós és Fertőszéplak, hazai források esetében pedig Röjtökmuzsaj és Fertőd jeleskedett.

22. térkép A hazai, az EU, valamint az összes pályázati forrás fajlagos megoszlása a Sopron-Fertődi kistérségben

Forrás: saját szerkesztés

Az elnyert támogatások fajlagos adatai eltérő területi különbségeket mutatnak. A hazai források tekintetében Rőjtökmuzsaj a megvalósított nagy összegű kommunális beruházás, illetve a kistérségi szinten alacsony lakosságszám következtében kiugróan magas értéket ért el. Cséren pedig az alacsony bekerült többletforrás ellenére a rendkívül alacsony lakosságszám hatására kedvező e fajlagos mutató. A kiugró értékek következtében a kistérség további települései a csoportba sorolás eredményeként közel homogénnek tűnnek. Az EU-hoz köthető források esetében szintén erős területi egyenlőtlenségek alakultak ki. Zsírán egy agrárvállalkozás sikeres pályázati aktivitása eredményeként fajlagosan kiemelkedően magas összegek jutottak a településre. Az átlag körüli szintet ért el Hidegség, illetve Pusztacsalád is, azonban a források összetételében jelentős különbségek tapasztalhatók. Hidegségen az elnyert PHARE CBC támogatások mellett hasonlóan fajsúlyosak a hazai források is, Pusztacsaládon azonban nagyságrendekkel magasabb a KKV-k támogatásainál a sikeres SAPARD és AVOP projekt társfinanszírozása. A kistérség további települései lakosságszámukhoz viszonyítva nagyságrendileg közel azonos mértékben részesültek pályázati támogatásokban. A hazai és EU forrásokat együttes értékét tekintve kiemelkedik a két már bemutatott település. Amíg

azonban Röjtökmuzsajon a hazai támogatás a meghatározó, addig Zsirán egyértelműen az EU projektek hatására kedvezőek az adatok. A felhasználás célját tekintve is jelentős, már említett különbségek mutathatók ki. Fajlagosan átlagot meghaladó mértékű forrás érkezett Csérre, Hidegségre és Pusztacsaládra is.

Az egyes településekre vonatkozó pontos adatok jelentősebb területi egyenlőtlenségeket mutatnak. A települések túlnyomó többségének forrásszerzése nem kiegyensúlyozott. Ebben nagyrészt az EU pályázatok alacsonyabb száma, ugyanakkor lényegesen magasabb projektköltsége játszotta a döntő szerepet. Az említett 10 település kizárólag hazai forrásokból szerzett többlettámogatásokat. A továbbiak közül – az EU források magasabb fajlagos értékei ellenére – Szakony, Répcevis, Répceszemere, Pereszteg, Kópháza, Iván, Fertőhomok és Fertőd esetében magasabb egy főre jutó összegek érkeztek a tisztán hazai pályázatok által.

20. táblázat A Sopron-Fertődi kistérségbe érkezett pályázati források eloszlásának egyenlőtlenségei

	Hazai	EU	Összes
Átlag	52661,6948	65014,9576	117676,6499
Minimum	973,2151	0,0000	7390,7982
Maximum	548042,9667	472080,7016	548042,9667
Adatsor terjedelme	563,1262		74,1521
Szóródás terjedelme	547069,7516	472080,7016	540652,1685
Relatív terjedelem	10,3884	7,2611	4,5944
Átlag feletti átlaga	218187,1983	172927,5342	273351,4000
Átlag alatti átlaga	22566,1487	17053,8127	48487,8661
Éltető-Frigyes duálmutató	9,6688	10,1401	5,6375
1. átlaga	294805,1625	284006,5000	456510,2500
10. átlaga	4095,2378	0,0000	10843,6810
Decilisek (1/10) aránya	71,9873		42,0992
4. átlaga	25258,1400	27427,5450	72978,9225
5. átlaga	22570,5200	22034,5850	52843,9900
Decilisek (4/5) aránya	1,1191	1,2447	1,3810
Szórás	105241,1065	93671,1972	132076,6008
Relatív szórás	199,8438	144,0764	112,2369
Herfindahl index	0,1280	0,0789	0,0579

Forrás: Pályázati alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A Sopron-Fertődi kistérség egyes településein átlagosan 117.676 Ft-nyi pályázati támogatás jutott egy lakosra vonatkoztatva. Az egyes adatok között jelentős egyenlőtlenség mutatható ki. Ezt jelzik az adatsor és a szóródás terjedelmének magas értékei. A legsikeresebb és legkevésbé sikeres forrásfelvevő település között 74-szeres, abszolút értékben 548.042 Ft-nyi különbség mutatkozott. A duálmutatóval mért egyenlőtlenség szintén magas. A sikeresebb települések átlagos fajlagos adata 5,6-szorosa a kevesebb

többlettörzshoz jutott települések átlagos értékeinek. A szélső decilisek hányadosa szintén rendkívül magas. A 42-szeres különbség azonban – az adatsor terjedelmével összevetve – azt jelzi, hogy a deciliseken belül is jelentős egyenlőtlenségek léteztek az egyes települések eredményessége tekintetében. A középső decilisek nagyjából kiegyensúlyozottak, különbségük csupán 1,3-szeres. A kistérség egészére jelzett – főként a szélső értékek következtében kialakult – jelentős egyenlőtlenségeket támasztja alá a relatív szórás magas értéke (112,2%) is, miszerint az egyes települések fajlagos külső forrásbevonása az átlagot meghaladó mértékben ingadozott. A koncentráció ugyanakkor a települések nagy száma, valamint a kis települések viszonylag kedvező fajlagos adatai következtében nem volt jelentős, mindössze 5,8%-os.

A hazai támogatások értéke többnyire messze elmarad egy-egy EU-s pályázattal bevonható források nagyságrendjétől. Így a magasabb számú elnyert projekt ellenére fajlagos összegük nem érte el az EU-s támogatások mértékét. Előző esetében átlagosan 52.662 Ft, míg a másik esetben átlagosan 65.015 Ft támogatás jutott egy lakosra településenként. A kistérségen belüli egyenlőtlenség mindkét kategória tekintetében rendkívül magas, az összes forrásnál kimutatottakat meghaladó mértékű. (Ebből következően – mint már jeleztem – az egyes forrástípusok esetében jelentősen eltér a települések rangsora.) Valamennyi mutató jelentős egyenlőtlenségre utal. A minimális és maximális értékek különbsége 10,4-szerese, illetve 7,3-szerese az átlagos értéknek. Az Éltes-Frigyes duálmutató számításával pedig közel 10-szeres különbség mutatható ki mind a hazai, mind az EU-források eloszlása tekintetében. A szélső decilisek arányának meghatározására – a zéró értékek következtében – csak a hazai támogatások esetében van lehetőség. Itt a felső decilis települései egy lakosra vetítve átlagosan 72-szer nagyobb összegű forrást vontak be, mint a legalsó decilis települései. A középső, 4. és 5. decilisek aránya azonban mindkét forráscsoport esetében közel kiegyenlítetttséget mutat, a különbség csupán 1,1-1,2-szeres. Mindez arra is utal, hogy az EU források eloszlása esetén szintén a szélső értékek közötti jelentős különbségek okozták a nagy arányú területi egyenlőtlenséget. A kiugró szélső értékek okozták a relatív szórás rendkívül magas értékeit is, amely a hazai források esetében közel 200%, az EU támogatásoknál pedig 144%. Bár a települések nagy része nem részesült EU-forrásokban, a koncentrációt jelző Herfindahl-index csupán 7,9%. A hazai pályázatok esetében pedig az átlagosan alacsony támogatási összegek mellett a kommunális infrastruktúra fejlesztésére adott rendkívül magas támogatás jelentős, 12,8%-os koncentrációt mutat.

21. táblázat A pályázati források fajlagos adatai – kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Hazai	EU	Összes
Átlag	30901,28	70348,66	101249,94
Sopron	29496,66	77256,14	106752,80
Vidéki átlag	32956,58	60241,33	93197,91

Forrás: Pályázati alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

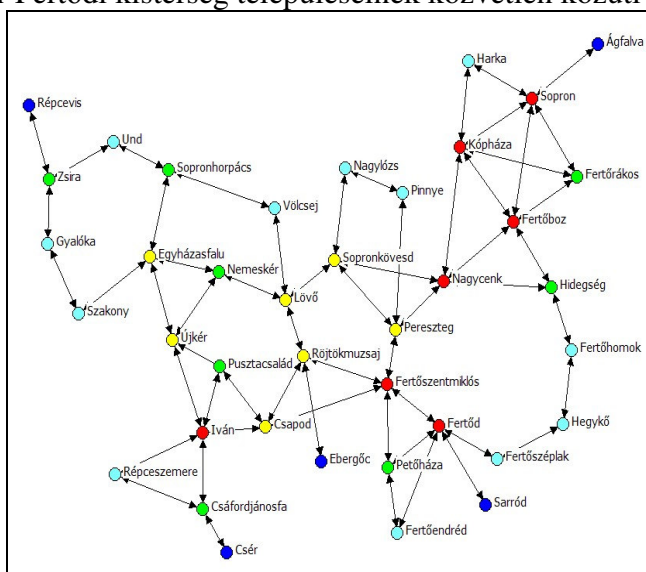
A kistérségben átlagosan 101.250 Ft-nyi pályázati forrás jutott egy lakosra. Ebből a hazai támogatások aránya közel 30%. Sopron kissé hatékonyabban pályázott, mint a vidéki települések összessége, amely főként az EU társfinanszírozott forrásai esetében jellemző. A vidéki településeken átlagosan a bevont többletforrások 1/3-a hazai kormányzati alapokhoz köthető.

1.3. A kapcsolati hálóok egyenlőtlenségei

1.3.1. Közlekedés-földrajzi kapcsolatok

A Sopron-Fertődi kistérség elhelyezkedése sajátos a hazai térszerkezetben, északi és nyugati irányból is Ausztria határolja. Az említett történelmi okok következtében a kistérség domináns központja, Sopron a térség földrajzi periferiáján helyezkedik el. E tény mellett a kétirányú fő közlekedési tengelyek – a 84. és 85. sz. főútvonal, illetve a Sopron–Győr és a Sopron–Szombathely vasútvonalak – határozzák meg alapvetően a kistérséget alkotó 39 település közlekedés-földrajzi kapcsolódásait.

23. térkép A Sopron-Fertődi kistérség településeinek közvetlen közúti kapcsolatai

Forrás: saját szerkesztés

A többnyire fejlett közúthálózat ellenére a közúti kapcsolatok sűrűsége rendkívül alacsony, a lehetséges kapcsolatoknak mindössze 7,7%-a létezik; a lehetséges 1.482 összeköttetésből mindössze 114 valósul meg. Ebben azonban jelentős szerepet játszik, hogy kizárólag a közvetlen kapcsolatokat elemeztem. Az egyes településekről közvetlenül átlagosan három további települést érhető el.

A közúti kapcsolatok alkotta háló-térképen több központ és alközpont is megfigyelhető, így Kópháza, Nagycenk, Fertőszentmiklós, Sopron, Iván, Fertőd és Fertőboz a kiemelt települések, 5-5 közvetlen közúti kapcsolattal. Körzetükben közlekedési csomópont szerepet tölt be Egyházásfalu, Lövvő és Zsira is, azonban nem emelhető ki egy település, mint a térség központja (a centralizáltság is alacsony, mindössze 5,6%). Gazdaságát, lakónépességét, a funkciók és jogkörök összpontosítását tekintve Sopron a kistérség központja – az egy „valódi” város – azonban földrajzi elhelyezkedése és a közúthálózat vonalvezetése következtében a közlekedésben nem jelenik meg dominanciája (lehetséges kapcsolatainak csupán 13,2%-át alakítja ki).

Az említett kvázi csomópontok közül több település, közlekedési szerepkörét kihasználva jelentős gazdasági-társadalmi státuszra tett szert, mikrorégiós központokká váltak. A gyakorlatban azonban mindez csupán kevés településnek sikerült (pl. Fertőd, Fertőszentmiklós), amelyben egyéb tényezők – a mikrotérség társadalmi, gazdasági adottságai, a fő közlekedési vonalakkal való összeköttetése, múltbeli ipar- és gazdaságfejlesztés, a település „menedzsmentje”, kulturális és mentális viszonyok stb. – is jelentős szerepet játszottak.

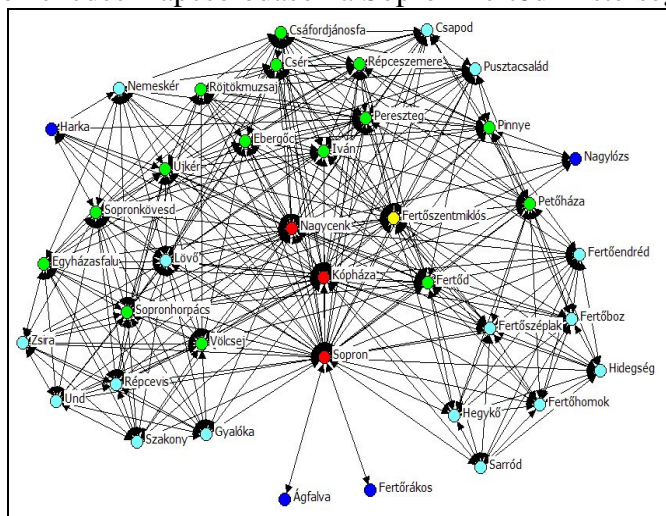
A térség települései számos ponton kapcsolódnak Ausztriához, a korábbi települési kapcsolatok az utóbbi évtizedben újra éledtek. Az elvi együttműködések mellett ennek kézzelfogható eredménye, hogy a meglévőkön túl további határátkelők, korlátozott forgalmú és időszakos határátkelők nyitása is megtörtént, illetve előkészítés alatt áll (pl. Zsira–Lutzmannsburg, Ágfalva–Loipersbach).

A kistérségben több zsáktelepülés is található – Csér, Ebergöc, Ágfalva – amelyek fejlődése, fejlettsége a speciális helyzetüktől függ. Ez azonban nem egyértelműen pozitív vagy negatív. A kvázi elzártság Csér esetében fokozott lemaradást jelentett, Ágfalva pedig éppen a nyugalom és zavartalanság – és természetesen az ausztriai összeköttetés reményében – felértékelődött.

A települések egy része – komplex mutató kapcsán említetteknek megfelelően – a kistérségen kívüli alközpontokhoz kapcsolódik. Megfigyelhető Csepreg, Bük elszívó

hatása, amely a felülről kialakított kistérségi lehatárolás hiányosságaira is felhívja a figyelmet.

24. térkép Tömegközlekedési kapcsolódások a Sopron-Fertődi kistérség települései között

Forrás: saját szerkesztés

A tömegközlekedés fejlett a kistérségben. A Kisalföld Volán, illetve a GySEV járatai segítségével a lehetséges települési kapcsolatok 42,7%-a, 633 összeköttetés valósult meg. Azonban erőteljes, az átlaggal közel azonos mértékű szórással, illetve jelentős koncentrációval (a centralizáltság mértéke 58,8%). Sopron földrajzilag periférikus helyezkedése ellenére a tömegközlekedés szempontjából egyértelmű központ, valamennyi településhez rendelkezik összeköttetéssel. Elhelyezkedéséből adódóan Kópháza és Nagycenk szintén magas fokszámmal rendelkezik (36 és 32 kapcsolat, ami a lehetséges 94,7, illetve 84,2%-a). A csomópontokhoz – a tömegközlekedés szempontjából zsáktelepülésnek tekinthető Fertőrákos és Ágfalva mellett – alapvetően két irányú kapcsolat csatlakozik. A kistérség északi részén húzódik a 84. sz. főútvonal (és a Fertő parti településeket összekötő út), illetve ezzel közel párhuzamosan a Sopron–Győr vasútvonal. A másik kapcsolat pedig a déli települések felé irányuló 85. sz. főútvonal és a Sopron–Szombathely vasútvonal. Részben az említett tengelyeken elhelyezkedő települések száma, illetve az összeköttetés lehetősége határozza meg az egyes települések foksámát. A kapcsolatok átlagosan magas értéke (átlagosan 16,2 elérhető település) utal a fejlett tömegközlekedésre, azonban az eléréshez szükséges idő, illetve a megállók és állomások elhelyezkedése (a településtől távol helyezkedik el pl. Pinnye esetében a vasútállomás) következtében a vonzáskapcsolatok a valóságban fejletlenebbek. Az úthálózat csomópontjai többnyire nem jelennek meg kiemelkedő tömegközlekedési centrumként (az adatok szórása közel kiegyensúlyozott).

1.3.2. Az önkormányzatok együttműködései

Az önkormányzatok kialakított együttműködéseit több aspektusból is vizsgáltam. Kapcsolati háló elemzés módszerével feltérképeztem a vidékfejlesztési kistérségeket, az egészségügyi, gyermekjóléti, intézményfenntartó, építésügyi célzatú kapcsolatokat, illetve a körjegyzőségek szereplőit. Az említett kapcsolatrendszerekről összességében elmondható, hogy kevés számú önkormányzat vesz bennük részt, illetve az egyes önkormányzatok által kialakított együttműködések száma alacsony.⁴⁰

A statisztikai kistérség területén három vidékfejlesztési kistérség is található. A különbség abból adódik, hogy korábban a Miniszterelnöki Hivatal és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium eltérő kistérségi lehatárolást alkalmazott. Az önkormányzatok ez utóbbi lehatárolás alapján is létrehozták társulásaikat: Fertőmenti Települési Önkormányzatok Térségfejlesztési Társulása, Alpokalja Kistérség, Sopron és Környéke Kistérségi Társulás.

Az orvosi, fogorvosi közszolgáltatások terén többretnű együttműködések figyelhetők meg. Hét település nem lépett együttműködésre senkivel, így önállóan oldják meg e téren kötelezően előírt feladataikat. Megfigyelhető három kisebb csoportosulás is. Ezek közül a Csér, Csáfordjánosfa, Répceszemere, Iván négyes a többiektől elkülönülten végzi a közszolgáltatást, míg a Sopron város, valamint a Pusztacsalád és Csapod tagokat magába foglaló együttműködésekhez csatlakozott Röjtökmuzsaj és Ebergőc is. További kapcsolatokban is jellemző e két település „együtt mozgása”. Röjtökmuzsaj és Ebergőc csatlakozott a térség legnépesebb orvosi célzatú együttműködéséhez, a Sopron Környéki Községek Központi Ügyeletéhez is, amelyben 23 település vállalta, hogy közösen szervezi meg és látja el az orvosi szolgáltatást.

Három jelentősebb együttműködés figyelhető meg a gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatások terén. Ezen együttműködések külön érdekessége, hogy földrajzi és közlekedés-földrajzi szempontból távoli települések is egymásra találtak (pl. Und és Iván csatlakozása a Fertő-parti településekhez). Másik jellegzetesség, hogy minél speciálisabb az adott megoldandó feladatkör, annál kevesebb azon települések száma, amelyek közösen gondolkodnak a szolgáltatás ellátásáról. A Sopron-Fertődi kistérség szerkezete, az egyes „vidékek” és települések adottságai, az ott található problémák tekintetében jelentős

---

⁴⁰ Az egyes vizsgált témakörök szerint kevés számú önkormányzat, kevés számú kapcsolatot alakított ki (alacsony a hálók sűrűsége), ezért nem elemeztem az egyes hálókat, inkább összességében vizsgáltam a kistérségben az önkormányzati együttműködések.

eltérések tapasztalhatók. Sopron környékén a város gazdasági és turisztikai potenciáljának kiaknázatlansága, az osztrák kapcsolatok további erősítése, a Fertő-parti településeken a természet- és környezetvédelem, a környezeti szempontú fenntartható fejlődés és munkahelyteremtés, míg az Alpokalja Kistérség területén inkább az elöregedő társadalom, az elzártság, a hiányos és gyenge minőségű infrastruktúra, valamint a szociális gondok jelentik a fő problémákat. Ennek tudatában meglepő, hogy a szociális szolgáltatások szervezését és biztosítását segítő társulásokból jellemzően a kistérség déli részének települései maradtak ki.

A kialakított együttműködések számát tekintve az intézmény-fenntartási társulások a legjelentősebbek. Számos esetben figyelhető meg, hogy két-három vagy négy település közösen szervezi meg, és közösen finanszírozza egyes intézményeik működtetését. Legjellemzőbb az „alapfokú oktatási és nevelési intézmények”, azaz az óvodák és általános iskolák fenntartására alakult együttműködések. E közszolgáltatások a települések kötelezően vállalt feladatai, amelyek ellátása a magas állandó költségek – épületfenntartás és –felújítás, rezsi költségek, személyi jellegű költségek stb. –, a meglévő párhuzamosságokból adódó többletkiadások csökkentése, valamint a tanulókorú fiatal népesség számának csökkenése következtében a leggyakoribb társulási formák egyike. A Sopron-Fertődi kistérségben több ilyen társulás is működik, amelyek leggyakrabban kettő, illetve három település együttműködését jelentik. Kiemelendő az Iván, Pusztacsalád, Csér, Csáfordjánosfa együttműködés, amely már korábban, az orvosi szolgáltatások terén is jelentkezett, illetve közös körjegyzőségbe is tömörültek. Úgy tűnik, ezen települések felismerték közös megoldandó feladataikat, közös céljaikat, amelyet a települések vezetőinek személyes együttműködése is segített. Említést érdemel még Völcsej, amely két ilyen társulásnak is tagja, valamint Pinnye és Nagylózs, amelyek eltérő településekkel társulnak az iskola, illetve az óvodai ellátás biztosítására.

Legjelentősebb múltja, s ezáltal a másik leggyakoribb a sajátos igazgatási társulásként is felfogható körjegyzőségek alakítása. E „társulási” forma az aprófalvas térségekben szomszédos települések között köthető.⁴¹ A települések korábbi kölcsönösen előnyös együttműködése hatására már a rendszerváltozást követően alakultak körjegyzőségek. A működési és fenntartási költségek állami hozzájárulásán túl a gazdaságosabb és szakmai szempontokból megfelelőbb működés kialakítása is ösztönözte létrejöttüket. Gazdasági

---

⁴¹ Az Önkormányzati törvény (1990. évi LXV. tv. a helyi önkormányzatokról) alapján az 1000 főnél kevesebb lakosú települések hozhattak létre körjegyzőségeket, azonban a módosítások hatására csatlakozhatnak 1000-2000 fős települések is, illetve 2000 főnél népesebb városok lehetnek körjegyzőség székhelye.

szempontból a párhuzamosságok csökkentése, az infrastruktúra fenntartási költségeinek és a rezsiköltségeknek csökkentése indokolta megalakításukat. A szakmai érveket tekintve pedig a jegyző személyéhez, szakmai tudásához és végzettségéhez kötött jogszabályi előírásoknak történő megfelelés ösztönözte a települések körjegyzésekbe tömörülését. A kistérségben nyolc körjegyzőség alakult. Leggyakoribb két település együttműködése, de három, sőt négy település is alkot körjegyzőséget. Említést érdemel a Répceszemere, Csapod és Himod települések alkotta körjegyzőséget, amelynek központja, Himod nem a Sopron-Fertődi kistérség területén található.

Az önkormányzati kapcsolatok összességét vizsgálva az egyes települések átlagosan 23 együttműködést alakítottak ki. Az adatok alapján azonban két település egyikben sem vett részt. A legaktívabbak közé tartozott Sopronkövesd, Röjtökmuzsaj, Pereszteg, Nagylózs, Kópháza, Hegykő és Fertőhomok. A szórás megegyezik a maximum értékkel, az aktív települések magas száma következtében azonban alacsony a relatív terjedelem.

Az egyenlőtlenség duálmutatója közvetetten jelzi mindezt; az átlagnál több kapcsolattal rendelkező települések átlagos adata jelentősen meghaladta a kevesebb kapcsolatokkal rendelkezők átlagos aktivitását. A két csoport értékei között 4,5-szeres különbség mutatható ki. A decilisek alapján elvégzett számítás igazolta a relatív terjedelemnél írottakat. A szélső értékek jelentős, a szóródás terjedelmét meghaladó egyenlőtlenséget mutatnak. Mindennek hététerében a legaktívabb települések kapcsolatainak kiugróan magas, míg az „inaktív” települések kapcsolatainak rendkívül alacsony száma áll. A középső decilisek kiegyensúlyozottak, az 1,03-szeres különbség közel azonos kapcsolati számot takar a nyolc település esetében.

Az egyes települések adatainak átlag körüli szórása magas, 13,2. Ugyanakkor a relatív szórás nem érte el szélsőséges értéket, mivel a kapcsolatrendszer tekintetében rendkívüli szélsőségeket mutató kistérségen belül léteznek e szempontból közel homogén településcsoportok.

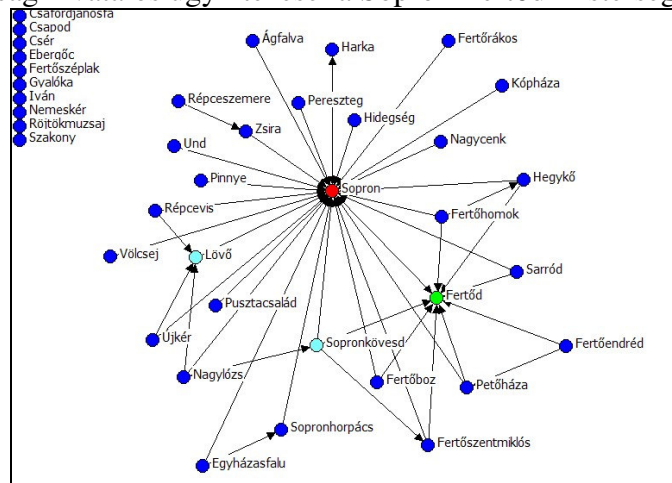
1.3.3. A lakosság ingázásai

A lakossági szféra kapcsolataink feltérképezése során a kistérség 949 lakosától gyűjtöttünk be információkat hivatalos, munka és magánjellegű, valamint személyes kapcsolatairól. A települések lakosságszáma arányában végrehajtott mintavétel az alapsokaság 1,01%-át érintette.

A lakosság kistérségen belüli áramlásai közül a hivatalos ügyek intézését, a munkakapcsolatokat, illetve a szabadidő-eltöltést emeltem ki. E kategóriák részletesebb elemzését az indokolja, hogy mindhárom kapcsolattípus mögött megtalálható az érték-közvetítés, illetve a népmozgalmi folyamatokra is jelentős hatást gyakorolhatnak.⁴²

Az intézménytelepítés egyenlőtlenségeit visszatükröző hivatalos kapcsolatok alakulása hatással lehet a települések fejlődésére. A települések megnövekedett presztízse, illetve a lakossági szolgáltatások teljesebb körű biztosítása hozzájárulhat a népességszám fokozatos emelkedéséhez. E funkciók így – részben – a gazdasági szféra erősödését is befolyásolhatják. Az önkormányzatok gazdálkodására is kedvező hatást gyakorol egy-egy ilyen funkció az ügyintézéshez kapcsolódó és az okmányirodai bevételek kapcsán.

25. térkép A lakosság hivatalos ügyintézési a Sopron-Fertődi kistérségben

Forrás: saját szerkesztés

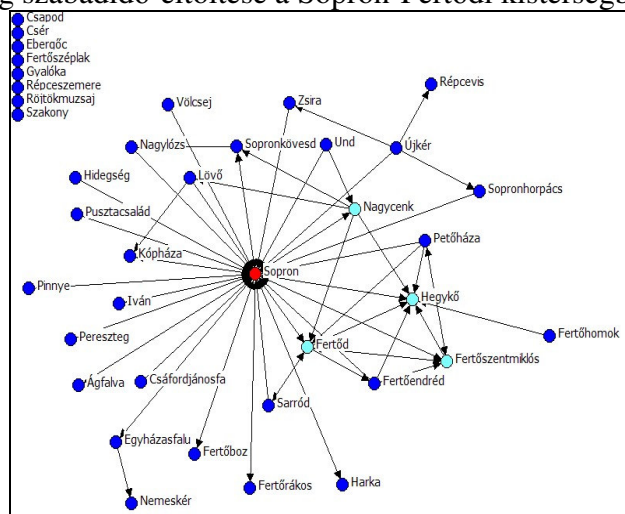
A hatékonysági és méretgazdaságossági szempontoknak megfelelően alacsony, mindössze 3,1% a háló sűrűsége (a lehetséges 1.482 kapcsolatból csupán 46 valósult meg). Természetes módon a lakosság többnyire saját településén vagy az intézménytelepítés súlypontjait követő központokban intézi hivatalos ügyeit. Ennek megfelelően a kifokok közel kiegyenlített eloszlása mellett a befokok jelentős koncentrációt mutatnak (a kifokok szerinti centralitás 7,6%, míg a befokok esetében 67%). A kistérségi központ, megyei jogú város e funkció terén is megnyilvánuló dominanciája (lehetséges kapcsolatainak 68,4%-át realizálja) mellett vidéki központnak – a földrajzi és közlekedés-földrajzi elhelyezkedése ellenére – Fertőd számít. Ebben jelentős szerepet játszott a vizsgált időszak során szerzett városi rang, illetve az okmányirodai szolgáltatás Fertődre telepítése. A kifokok egyenletes

⁴² A kimutatott egyenlőtlenségekben ugyanakkor szerepet játszhat a lakosságszám-arányos mintavétel, amely hatását a dichotóm változók alkalmazása mérsékli.

eloszlása mellett így a befokok tekintetében jelentős az egyes települések adatainak szórása (4,29, ami az átlag közel négyszerese). Az említettek mellett a hivatalos ügyek intézése terén – kis mértékben – Lövő „emelkedik ki”, mint a kistérség déli részén elhelyezkedő települések központja. A további adatok alapján részben kimutathatók még a körjegyzőségi kapcsolatok, azonban a települések döntő többsége – a kistérség 39 településéből 28 – nem rendelkezik befelé irányuló kapcsolattal e szempont alapján.

A szabadidő kulturált eltöltéséhez szükséges települési infrastruktúra fejlettsége, az ahhoz szükséges anyagi és humán potenciál, illetve a szervezőmunkával megvalósuló változatos programok tekintetében szintén erőteljes az egyenlőtlenség a kistérségben. A lakosság szabadidő-eltöltéssel kapcsolatos áramlásai az életminőség mellett részben gazdasági irányú kapcsolatokat is jeleznek. Az állandó népesség számának változása mellett a fogadóképesség kedvezően hat a gazdasági aktivitásra, illetve többletbevételt jelent a helyi vállalkozások, rajtuk keresztül pedig a lakosság és az érintett önkormányzat számára.

26. térkép A lakosság szabadidő-eltöltése a Sopron-Fertődi kistérségben

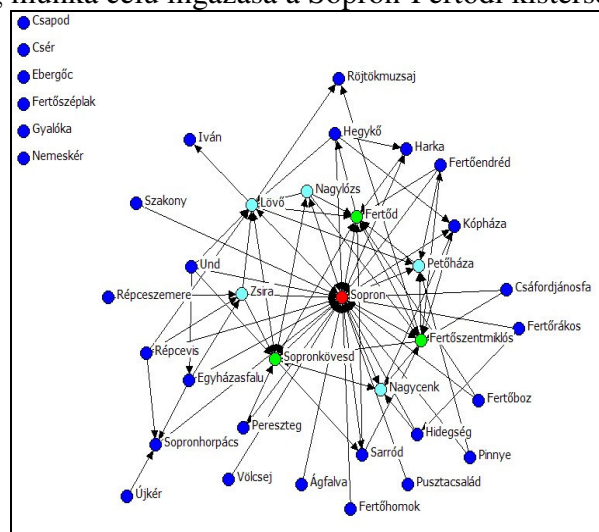
Forrás: saját szerkesztés

A szabadidő-eltöltés tekintetében szintén jelentős területi egyenlőtlenségek mutatkoztak, alacsony sűrűség mellett (a lehetséges kapcsolatok 4,3%-a, szám szerint 63 létezik). A befokok alapján Sopron változatos kulturális- és programkínálata mellett a kistérségben jelentősebb turisztikai potenciállal rendelkező települések, így Fertőd és Hegykő számítottak szabadidős központoknak. A helyi rendezvények kapcsán a jelentősebb vidéki települések közül Fertőszentmiklós vonzotta még a környékbeli lakosságot a megkérdezettek válasza alapján. A fürdőkínálata ellenére Petőháza és Fertőrákos, illetve a kirándulóhelyek ellenére számos településen nem mutatható ki jelentősebb szabadidő-

eltöltés. Ennek megfelelően kiugróan magas szórás (4,21, ami az átlag közel négyszerese) és erős koncentráció (65,86%-os centralitás) jellemzi a szabadidős központok kistérségi egyenlőtlenségét. A kifelé irányuló kapcsolatok fokszámban jelentős szerepet játszott a megkérdezettek abszolút száma településenként, az érdeklődésük, szabadidő-eltöltési szokásaik, illetve az egyes települések kínálati potenciálja. E tekintetben mérsékeltbb egyenlőtlenségeket mutatott a kistérség. 28,05%-os centralitás mellett a szórás 2,18, ami az átlagnak „már csak” közel 1,5-szerese. A koncentrációban és a kapcsolatok egyenlőtlen eloszlásban a gazdaságilag fejlettebb és népesebb települések átlagot meghaladó aktivitása figyelhető meg. Ennek megfelelően a legjelentősebb „küldő települések” sorrendben Sopron (12), Nagycenk és Fertőd (5-5), illetve Újkér, Petőháza és Fertőszentmiklós (4-4) volt. 11 településen nem említettek szabadidős célpontot. E települések többsége alacsony lakosságszámú, kedvezőtlen közlekedés-földrajzi helyzettel. A válaszokban inkább ez, mintsem a változatos, minden igényt kielégítő helyi kínálat jelent meg. A szabadidő eltöltése tekintetében több kistérségen kívüli település is említést kapott, magas fokszámmal. A már említett környező városok elszívó hatása – a szabadidős potenciál és a közlekedési kapcsolatok hatására – részben e téren is érződik; Kapuvárt 7, Kőszeg 6, Sárvárt 5 településen nevezték meg, mint szabadidős célpont, Szombathely pedig 14 esetben került megemlítésre. Budapest és Győr szintén magas fokszámmal rendelkezik.

A munkahelyek száma és struktúrája egyrészt képet ad az egyes települések gazdasági fejlettségéről, az önkormányzatok lehetőségeiről, másrészt bizonyos népesedési hatásokról is tájékoztat.

27. térkép A lakosság munka célú ingázása a Sopron-Fertői kistérségben

Forrás: saját szerkesztés

Foglalkoztatási szempontból – a válaszok alapján – a kissé intenzívebbé váló kapcsolatokkal (a háló sűrűsége 6,3% 94 kialakított kapcsolattal) egyidejűleg mérsékeltebb területi egyenlőtlenségek figyelhetők meg. Sopron dominanciája mellett kimutathatók vidéki foglalkoztatási központok, illetve a települések határain túlnyúló munkaerő piacok. A legjelentősebb foglalkoztató Sopron volt (28 településről érkeztek munkavállalók), de jelentős vonzással rendelkezett, sorrendben Fertőd (10), Sopronkövesd (9), Fertőszentmiklós (8), Lövő (7) és Petőháza (5). Ebben a helyi gazdasági aktivitás mellett szerepet játszott a gazdaság struktúrája, illetve egy-egy jelentősebb vállalkozás jelenléte és a közlekedés-földrajzi kapcsolatok intenzitása is. A Sopron mellett kialakuló többpólusú vidék ellenére az adatok jelentős szórást mutatnak, amely érték az átlag közel 2-szerese. 19 település kizárólag munkaerő-kibocsátóként jelent meg az elemzésben, így a foglalkoztatási koncentráció rendkívül magas, 69,11%.

A kifokok alapján jóval kiegyensúlyozottabb képet mutatott a kistérség. Szinte valamennyi településről – 8 kivétellel – más településre is eljártak dolgozni a lakosok. Ez részben a helyi foglalkoztatási lehetőségekkel, másrészt a környék gazdasági fejlettségével és a közlekedési kapcsolatokkal függ össze. A jelentősebb foglalkoztatási központok munkaerő-kibocsátóként is megjelentek, így a koncentráció csupán 23,2%-os. A legtöbb település említésére Sopronban (11), Fertőszentmiklóson (7), Lövőn és Sopronkövesden (6-6), Nagylózson (5), illetve Fertőendrédén, Hegykőn, Répcevisen, Undon és Fertődön (4-4) került sor. A szélsőértékek relatív hiánya, illetve a jóval egyenletesebb státusz következtében a munkaerő-kibocsátás alapján kedvezőbb, az átlaggal közel azonos a szórás mértéke. Számos – összesen 8, adottságait tekintve rendkívül heterogén – településen nem említettek foglalkoztatási célpontot. E településeken többnyire alacsony a foglalkoztatottak aránya, esetleg magas a helyben foglalkoztatottak aránya.

1.3.4. A vállalkozások kapcsolati hálói

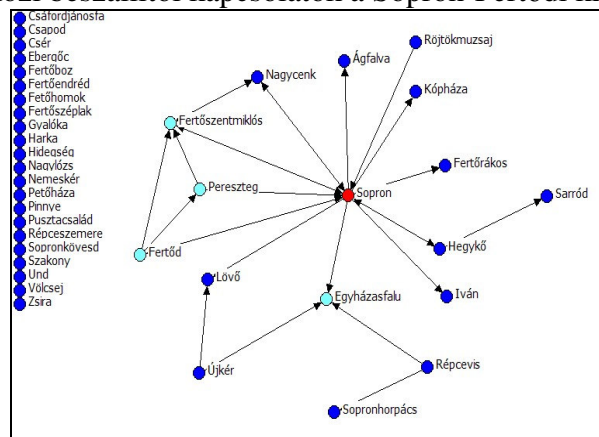
A térség 3.545 működő gazdasági társasága közül 590 vállalkozást vontam a kutatásba. A területi eloszlásnak megfelelően felkeresett 590 vállalkozás közül összesen 50 vállalkozás – 25 soproni, 6 fertőszentmiklói, 4 fertődi, 2-2 újkéri, hegykői, egyházásfalui és röjtökmuzsaji, valamint 1-1 peresztegi, sopronkövesdi, ágfalvai, harkai, szakonyi, répcevisi és nagycenki – válaszolt érdemlegesen. Mindez az egész sokaságot tekintve 1,41%-os mintavételnek felel meg. A véletlen mintavétel során a vállalkozások foglalkoztatottjainak

létszámát és árbevételét figyelembe vettem, azonban ágazati besorolását nem. A legjelentősebb szempontnak a települési megoszlást tekintetem, mivel nem a nevesített vállalkozások kapcsolatait, inkább a vállalkozások településközi kapcsolódását vizsgáltam.

Az értéklánc-rendszer elemei azon értékalkotó folyamatok (illetve a mögöttük álló vállalkozások), amelyek összekapcsolódása során fogyasztói igények kielégítésére alkalmas terméket/szolgáltatást hoznak létre a gazdasági szereplők. E rendszer tagjainak kapcsolódásait vizsgálva intenzívebb együttműködések feltételeztem.

A kistérségben azonban e tényező tekintetében is alacsony fokú az együttműködés; a lehetségeshez viszonyítva 1,8% a kapcsolatok aránya. A kialakított 26 beszállítói kapcsolat rendkívül egyenlőtlenül oszlott meg a vizsgált települések között. 25,2%-os centralizáltság mellett soproni vállalkozások 10, fertői vállalkozások 3, fertőszentmiklósi, répczevisi, peresztegi, nagycenki, hegykői, újkéri vállalkozások 2-2, röjtökmuzsaji vállalkozás pedig 1 beszállítóval rendelkezett a kistérségből. Sopron a lehetséges kapcsolatainak így is csupán 26,3%-át alakította ki. Az említések számát tekintve Sopron és Fertőszentmiklós a kistérségen belüli legjelentősebb vevőnek is minősül 6, illetve 4 értéklánc alapú együttműködéssel.

28. térkép Településközi beszállítói kapcsolatok a Sopron-Fertői kistérségben

Forrás: saját szerkesztés

A kistérség határain túllépve 56 újabb települést említettek a megkérdezettek. Három további kistérségbeli településen – Ágfalva, Sopronkövesd, Egyházásfalva – neveztek meg beszállítói kapcsolatot. Ennek ellenére a centralizáltság tovább fokozódott, a teljes hálót tekintve 51,4%. A soproni vállalkozások összesen 49 beszállítói kapcsolatot alakítottak ki, amely a lehetséges kapcsolataik 52,1%-a. Figyelemreméltó és egyben elgondolkodtató Fertőszentmiklós és Röjtökmuzsaj „előretörése” (9, illetve 8 újabb kapcsolat), valamint a

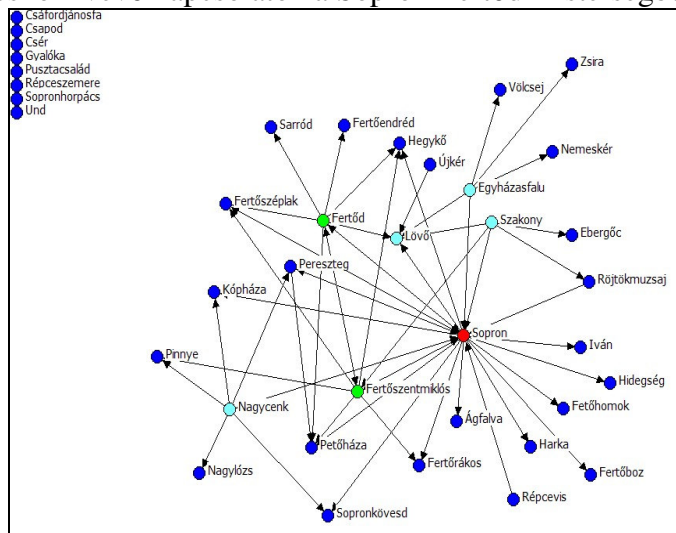

korábban elszigetelt településnek számító Egyházásfalu, amely a térségen kívül 8 együttműködést is kialakított. (Sopron közel megötszörözte kapcsolatai számát!) A kistérség legfőbb vevőinek Győr, Budapest és Sopron tekinthető. Előbbi 8, utóbbiak pedig 6-6 település vállalatának termékét/szolgáltatását hasznosították.

Az értéklánc-rendszer másik oldalát a vevői kapcsolatok jelentik. Az elemzési módszer segítségével a beszállítói hálózat feltérképezésekor már kaptam jelzéseket a vevőkre vonatkozóan, azonban tovább pontosítottam a kapott eredményeket.

A kistérségen belül a lehetséges vevői kapcsolatoknak csupán 3,6%-a – 53 együttműködés – valósult meg, erőteljes szórás mellett. Ugyan csak 10 település vállalkozásai jeleztek vevői kapcsolatokat, az irányok figyelembevételével a települések nagy többsége – szám szerint 31 – csatlakozott a hálózathoz. Sopron, mint térségi centrum vállalkozásai 17 településre értékesítették áruikat a kistérségen belül. (A centralizáltság foka 42,2%.) Ezen túl Fertőd (8), Fertőszentmiklós (7), Nagycenk (6), Szakony és Egyházásfalu (5-5), Pereszteg (2), Répcevis, Újkér és Röjtökmuzsaj (1-1) vállalkozásai is megjelentek eladóként. A legjelentősebb felvevő települések Sopron (8), Lovó (5) és Petőháza (4) volt.

29. térkép Településközi vevő kapcsolatok a Sopron-Fertői kistérségben

Forrás: saját szerkesztés

A kistérség vállalkozásainak teljes vevői hálózatát vizsgálva 52 további település kapott említést. Ezek között a külföldi településeket csupán országuk megjelölésével említem. A beszállítókhöz hasonlóan itt is megjelent a német gazdasági érdekszféra mentén Ausztria (6) és Németország (4), ugyanakkor említést kapott Hollandia és Olaszország is.

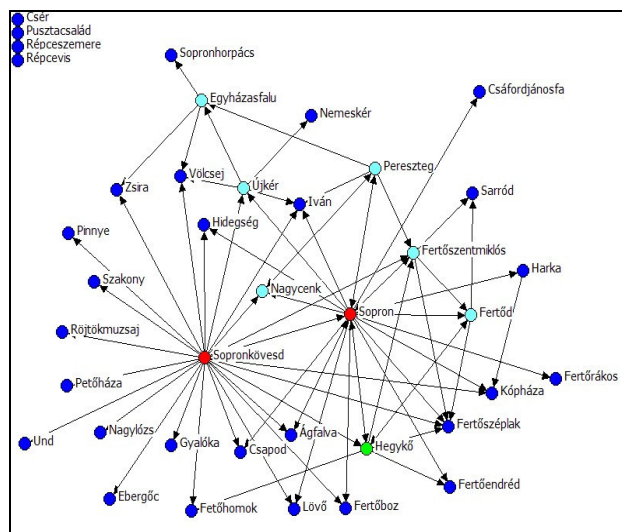
A kistérségben 3 olyan település található, amelynek vállalkozásai kizárólag kistérségen kívüli települések vállalkozásaival alakítottak ki eladó-vevő kapcsolatot; Hegykő és

Sopronkövesd 2-2, míg Harka 1 térségen kívüli vállalkozással. Míg egyes települések jelentős „külső kapcsolatokkal” rendelkeztek – Sopron 38, Fertőszentmiklós 11, Pereszteg 6, Fertőd 5 ilyen vevővel –, addig Nagycenk megkérdezett vállalkozásai kizárólag térségen belüli 6 településre szállítottak. A megvalósult 91 települési kapcsolatból soproni vállalkozások 55-öt említettek, amely erőteljes, 60,2%-os centralizáltságot jelent.

A megkérdezett vállalkozások válaszai alapján – a munkavállalásra vonatkozó lakossági információkat kiegészítve – kirajzolódik a kistérség településeinek munkaerő piaci hatása. Megvizsgáltam, mely települések tekinthetők foglalkoztatási központoknak, illetve alközpontoknak a kistérségben, illetve melyek a perifériára szorult szereplők.

Összesen 73, településeken átnyúló munkakapcsolatot jeleztek a megkérdezettek, amely a lehetséges kapcsolatok 4,9%-a. A centralizáltság 59,8%-os, e téren azonban nem Sopron, inkább – 24 kapcsolatával, amely a létesíthetők 63,2%-a – Sopronkövesd emelkedett ki a kistérség települései közül. A soproni vállalkozások 19 kistérségbeli településről fogadtak munkavállalókat. Hegykő 6, Pereszteg 5, Újkér, Fertőd és Fertőszentmiklós 4-4, Egyházaskupu 3, Harka 2, míg Nagycenk és Ágfalva 1-1 kapcsolattal rendelkezett. Sopron 7 településről említették. Mindez azt jelenti, hogy foglalkoztatási központ szerepköre mellett Sopron jelentős munkaerő-kibocsátó is. Fertőszéplak lakosai 5, Iván és Fertőszentmiklós lakosai 4-4 további településen dolgoztak.

30. térkép A megkérdezett vállalkozások alkalmazottai a Sopron-Fertődi kistérség településein

Forrás: saját szerkesztés

A kistérség határait feloldva csupán egy további kistérségbeli település, Répcevis kapcsolódott a hálóba. E településen Csepregről foglalkoztattak munkaerőt. A háló jelentős

bővülését a 30 térségen kívüli település jelentette, amelyek egy részét a külső telephelyek alkalmazottai kapcsoltak be. A centralizáltság továbbra is jelentős maradt, 52,7% Sopronkövesd (37), illetve Sopron (35) dominanciája mellett. A kistérségbeli lokális centrumok, másodlagos központok kistérségen túlnyúló vonzóereje nem volt jelentős, csupán 1-2 további településsel mutattam ki kapcsolatot. A térségen kívüli jelentősebb küldő-települések közül Kapuvár és Csepreg érdemel említést 4, illetve 3 kapcsolattal.

A kutatás során kapott válaszok elemzéséből – grafikusán és számszerűsítve – kiderül, hogy a kistérségen belüli kapcsolatok, gazdasági jellegű együttműködések fejlesztésre szorulnak. Számos esetben a helyi vállalkozások intenzívebb és szerteágazóbb kapcsolatrendszer alakítottak ki a kistérségen kívüli településeken.

Megfigyelhetők centrum, illetve perifériális települések. Egyértelműen centrumnak minősült Sopron, illetve a foglalkoztatási kapcsolatrendszer esetében Sopronkövesd, míg alcentrumként, másodlagos központként említhető – a kutatás eredményei alapján – Pereszteg, Fertőd és Fertőszentmiklós.⁴³

A gazdaságilag fejlett települések vállalkozásai által előállított érték térségi jövedelmet csak a kapcsolatrendszerében jelen lévő településeken indukál. A valódi központ, Sopron vállalkozásai azonban minőségi kapcsolatokat főként a kistérségen kívüli településeken alakítottak ki, a térségben inkább gazdasági elszívó hatását éreztette Sopron. Az alkalmazottak tekintetében figyeltem meg szorosabb és szerteágazó kapcsolódásokat. Ennek hatására – a béreken és juttatásokon keresztül – a kistérség további települései is részesedhetnek a Sopronban előállított hozzáadott értékből. Azonban fontos megvizsgálni a foglalkoztatott munkaerő szerkezetét; mennyire kvalifikáltak ezen dolgozók, illetve az általuk betöltött pozíciók.

1.3.5. A kapcsolatok terén megmutatkozó kistérségi egyenlőtlenségek

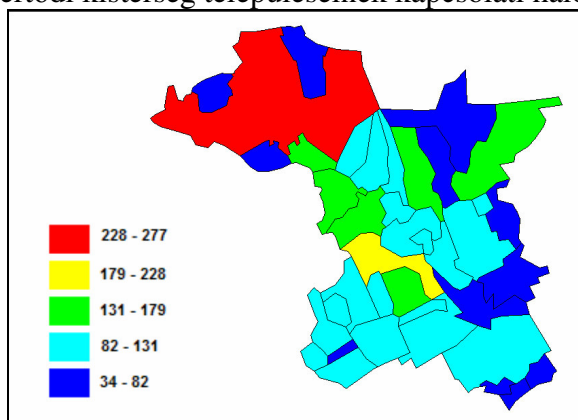
A kistérség településeinek összes fokszámban jelentős eltérések tapasztalhatók. Sopron egyértelmű dominanciája, illetve Sopronkövesd szintén kiugróan magas presztízse elsősorban gazdasági kapcsolataik eredménye. A város közvetlen agglomerációjában pedig – részben a város komplex kínálatának hatására – rendkívül alacsony a települések

---

⁴³ Természetesen a kutatásban résztvevő vállalkozások és települések körének bővítésével pontosabb képet kaphatunk a kistérség gazdasági erőviszonyairól. Bár a kérdéssor elvetése, a kutatásból való szándékos kimaradás is jelzés az együttműködési készség szintjéről.

kapcsolati fokszáma. A további perifériákat – Csáfordjánosfa, Csér, Répceszemere, Gyalóka stb. – leszámítva közel hasonló aktivitást mutatnak az egyes települések.

31. térkép A Sopron-Fertődi kistérség településeinek kapcsolati háló fokszámai

Forrás: saját szerkesztés

A különböző aspektusok eredményeit összesítve az egyes települések átlagosan 107 kapcsolatot alakítottak ki. Jellemzően a befokok száma azonos a kifokok számával, amely részben a szimmetrikus kapcsolatok magas arányából következik. Az egyes települések kapcsolati aktivitásában jelentős eltérések tapasztalhatók, amelyet részben a komplex mutató egyes értékei magyaráznak, másrészt szomszédsági tényezők, közlekedési kapcsolatok és személyes kompetenciák is szerepet játszanak benne. A legaktívabb és legkevésbé aktív település közötti különbség 8-szoros, illetve a relatív terjedelem is 2,3 körüli.

22. táblázat Az egyes települések fokszámainak egyenlőtlenségei

	Befok	Kifok	Összes
Átlag	53,4359	53,2821	106,7179
Minimum	17	16	34
Maximum	155	122	277
Adatsor terjedelme	9,1176	7,625	8,1471
Szóródás terjedelme	138	106	243
Relatív terjedelem	2,5825	1,9894	2,2770
Átlag feletti átlaga	69,8	69	138
Átlag alatti átlaga	36,2105	34,9444	70,2222
Éltető-Frigyes duálmutató	1,9276	1,9746	1,9652
1. átlaga	101,75	98,25	200
10. átlaga	22,75	20	42,75
Decilisek (1/10) aránya	4,4725	4,9125	4,6784
4. átlaga	55	55,75	111,75
5. átlaga	52,25	52,5	103,5
Decilisek (4/5) aránya	1,0526	1,0619	1,0797
Szórás	24,1404	21,9906	45,5079
Relatív szórás	45,1764	41,2721	42,6432
Herfindahl index	0,0309	0,0300	0,0303

Forrás: Kutatásom alapján saját számítás és szerkesztés

Az Éltető-Frigyes duálmutató értékei közelítőleg kiegyenlítetttséget jeleznek; a 39 település tekintetében az átlagosnál több együttműködéssel rendelkező települések által kialakított kapcsolatok átlagos száma csupán 2-szerese az átlagosnál kevesebb együttműködésben résztvevő települések átlagos adatánál. Mindez a terjedelem magas értékeivel egy, a foksámok tekintetében közel kiegyensúlyozott kistérséget jelez, ahol azonban a szélső értékek között jelentős eltérések léteznek. A decilisek vizsgálata ezt a feltételezést erősíti. A szélső decilisek valóban magas, közel 4,5-szeres egyenlőtlenséget mutatnak, ugyanakkor a 4. és 5. decilis településeinek átlagos adatai közel azonosak, a különbség mindössze 1,08-szoros.

A szórás közepesen magas értékei szintén azt jelzik, hogy a szélsőségesen alacsony vagy magas kapcsolati számmal rendelkező településekből adódó ingadozást a kiegyensúlyozott, átlag körüli értékkel rendelkező települések adatai részben kompenzálják. Az egyes települések kapcsolati számainak átlagos ingadozása az átlag értékének közel fele, alacsony, 3%-os koncentráció mellett.

23. táblázat A kapcsolatok megoszlása a Sopron-Fertődi kistérségben – a kistérségi korrelációs kapcsolatok

	Befok	Kifok	Összes
Sopron-Fertődi kistérség	100,00	100,00	100,00
Sopron	7,44	5,87	6,66
Vidék	92,56	94,13	93,34

Forrás: Kutatásom alapján saját számítás és szerkesztés

A Sopron-Fertődi kistérségben – gazdasági, társadalmi, kulturális stb. – súlyának megfelelően az átlagosnál jóval magasabb kapcsolati számmal rendelkező Sopron. Az együttműködések és kialakított kapcsolatok 6,66%-a a városhoz kötődött. A kistérségben betöltött domináns státuszát jelzi, hogy befelé irányuló kapcsolatainak száma jelentősen meghaladta a kifelé irányulókét. Ebben meghatározó szerepe volt a gazdasági és lakossági áramlási vonalnak. Továbbá mindez azt is jelzi, hogy értékes kapcsolatainak egy jelentős részét a kistérségen kívüli településekkel alakította ki, amint azt az értéklánc során ki is mutattam. A vidék az összes foksám 93,34%-át tudhatta magáénak. A pénzügyi és adminisztratív folyamatok hatására jellemzőek – bár még jelentős fejlesztésre szorulnak – az önkormányzati együttműködések, ugyanakkor a gazdasági szféra erősítése a foksámokban is megmutatkozó fejlődést hozhat a települések számára. A vidéki centrumok a vizsgált időszakban még nem voltak képesek oldani Sopronnak a társadalmi és gazdasági téren megmutatkozó egyértelmű dominanciáját.

1.4. Összegző statisztikák

Az egyes témákban elvégzett elemzések eredményeként kirajzolódó területi egyenlőtlenségek összekapcsolásával – az adatok és a rangsorok korrelációs értékei alapján – meghatároztam a fejlettségben és fejlődésben megnyilvánuló különbségek lehetséges magyarázatát. (Melléklet M2.23.)

Az 1992. évi adatokból meghatározott fejlettség és a bekövetkezett fejlődés települési rangsorainak számított korrelációs értékei alapján a Sopron-Fertődi kistérségben összességében közel változatlan maradt az egyenlőtlenség 1992-2006. között. Az egyes települések rangsorában azonban átrendeződések következtek be, továbbá az egyes mutatók tekintetében szintén eltérő módon alakult az egyenlőtlenség.

24. táblázat Az 1992-ben kimutatott fejlettség és az időszak során elért fejlődés korrelációs kapcsolata

	Korreláció
1. 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma	0,4439
2. Működő gazdasági szervezetek számának változása	-0,1834
3. 1000 lakosra jutó felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma	1,0000
4. Egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem	0,3684
5. Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma	-0,8708
6. Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza	-0,1259
7. Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában	-0,5658
8. 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma	-0,0790
9. 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma	-0,6306
10. Komplex életminőség elérési mutató	1,0000
11. 1000 lakosra jutó távbeszélők száma	-0,4012
12. Az adott év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya	-0,3522
13. 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma	-0,2789
14. Vándorlási különbözet évi átlaga	-0,5636
15. 60 évnél idősebb népesség aránya	-0,6154
16. A települések átlagos lélekszáma	0,2709
17. Halálozási ráta	-0,4775
18. Munkanélküliek aránya	-0,8802
19. Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli)	-0,8698
Komplex fejlettség és fejlődés	-0,0027

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A kiértékelhető mutatók (a komplex életminőségi elérési mutató és a felsőoktatási intézményekben dolgozók lakossághoz viszonyított aránya esetében nem értelmezhető a fejlődése) többsége tekintetében kedvező folyamatok zajlottak a kistérségben; a negatív, számos esetben erősen negatív korreláció a fejletlenebb települések átlaghoz viszonyított jelentős fejlődését takarják. Különösen erős a nivellálódás az infrastruktúra fejlettségi

szintje, a demográfiai folyamatok és a munkanélküliség adatai tekintetében. A kommunális hálózatok fejlesztése, a lakossági szolgáltatások szélesebb körben történő biztosítása vagy az életminőséget jelző mutatók terén valóban kedvező folyamatok zajlottak. A halálozási ráta, a 60 évnél idősebb lakosság aránya és a munkanélküliségi ráták közeledését azonban többnyire a kistelepülések demográfiai erodálódása okozta. E folyamatra utal a lakosság szám eloszlásának növekvő területi egyenlőtlensége is, amely részben követi, részben okozza a gazdasági aktivitás és a lakossági jövedelmek adataiban megnyilvánuló erős differenciálódást.

25. táblázat A kistérségi átlagos fejlődés és Sopron fejlődésének, valamint a kistérségi átlagos fejlődés és a vidéki települések átlagos fejlődésének korrelációs kapcsolatai

	Sopron - Kistérség	Vidéki átlag - Kistérség	Sopron – Vidéki átlag
1. 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma	0,9998	0,9992	0,9980
2. Működő gazdasági szervezetek számának változása	1,0000	0,9996	0,9993
3. 1000 lakosra jutó felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma			
4. Egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem	0,9998	0,9994	0,9985
5. Közüzem vízhálózatba kapcsolt lakások száma	0,9199	0,9671	0,7900
6. Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza	0,3645	0,9937	0,2589
7. Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában	0,9636	0,9980	0,9456
8. 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma	0,8209	0,7480	0,2351
9. 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma	0,9699	0,5629	0,3458
10. Komplex életminőség elérési mutató			
11. 1000 lakosra jutó távbeszélők száma	0,9971	0,9908	0,9776
12. Az adott év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya	0,9371	0,0112	-0,2057
13. 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma	0,9988	0,9986	0,9947
14. Vándorlási különbözet évi átlaga	0,9400	0,3956	0,0586
15. 60 évnél idősebb népesség aránya	0,9917	-0,6125	-0,7087
16. A települések átlagos lélekszáma	0,9675	0,0748	-0,1798
17. Halálozási ráta	0,7391	0,7508	0,1102
18. Munkanélküliek aránya	0,9245	0,9574	0,7752
19. Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli)	0,9641	0,9800	0,8921

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A funkciók, a potenciál és a népességkoncentráció által keltett látszat ellenére azonban Sopron adatai nem határozzák meg egyértelműen a kistérség fejlődésére vonatkozó értékeket. A vizsgált mutatók többségénél a számított értékek alapján nagyjából kiegyensúlyozott a térség fejlődése a Sopron-vidék relációban. A korrelációs kapcsolatok közül 11 esetben a soproni fejlődés erősebb hatást gyakorol a kistérség egészére, mint a vidéki települések átlagos adatai. Döntően azonban csak 5 kiemelt mutató tekintetében

befolyásolja a kistérség fejlődését. A kiskereskedelmi boltok lakosságarányos számának változása erőteljesen ingadozott a vizsgált évek során, összességben azonban – főként az ezredfordulót követő folyamatok hatására – erőteljes koncentráció figyelhető meg az ágazatban; a minőségében és mennyiségében kiemelkedő keresleti potenciállal rendelkező településre irányuló koncentrálódás. A demográfiai mutatók esetében is hasonló folyamatok jellemezték a vizsgált időszakot. Mind az átlagos lélekszám, mind a vándorlási különbség alakulása tekintetében kimutatható a gazdasági centrum település(ek) súlyának növekedése a kistérségben. E folyamatokkal párhuzamosan korszerkezetük is javuló tendenciát mutat. A lakások minőségét jelző mutató (a 3-x szobás lakások aránya az épített lakások számához viszonyítva) esetében azonban a leírt erőteljes ingadozás következtében a valós fejlődési ütem az adatokból egyértelműen nem határozható meg. A kommunális infrastruktúra fejlesztése terén azonban a vidéki települések kezdeti lemaradását követő beruházások befolyásolták a kistérségi átlagos adatsor értékeinek kedvező változását. Szintén a vidéki települések – kezdetben kedvezőtlen, majd jelentősen javuló – mutatói befolyásolták a kistérség munkanélküliségi adatainak alakulását.

26. táblázat Az 1992-ben kimutatott fejlettség és a településekre érkező pályázati források rangsorainak korrelációs kapcsolatai

	Hazai	EU	Összes
1. 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma	0,1051	0,3494	0,2949
2. Működő gazdasági szervezetek számának változása	-0,3224	-0,2084	-0,3619
3. 1000 lakosra jutó felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma	0,0577	0,1306	0,0721
4. Egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem	0,0265	0,1321	0,0636
5. Közüzemű vízhálózatba kapcsolt lakások száma	0,0690	0,1987	0,2198
6. Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza	0,1297	0,0619	0,0860
7. Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában	0,0956	0,1045	0,1068
8. 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma	0,1891	-0,0267	0,2110
9. 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma	0,1587	-0,2104	-0,0528
10. Komplex életminőség elérési mutató	-0,1913	0,3305	0,1340
11. 1000 lakosra jutó távbeszélők száma	0,2016	0,2188	0,3255
12. Az adott év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya	0,1172	-0,0673	0,0028
13. 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma	0,1368	0,1489	0,1451
14. Vándorlási különbség évi átlaga	-0,1431	0,1260	-0,0769
15. 60 évnél idősebb népesség aránya	-0,0520	0,1190	-0,0405
16. A települések átlagos lélekszáma	-0,1927	0,1279	-0,1233
17. Halálozási ráta	-0,0077	0,0563	-0,0130
18. Munkanélküliek aránya	0,0150	0,3025	0,0804
19. Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli)	-0,0551	0,2729	0,0972
Összes	0,0171	0,2430	0,1129

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

A települések vizsgálati időszak kezdetén mért fejlettsége a kimutatott esetekben kapcsolatban áll az időszak során elért fejlődésükkel. Ez a fejlődés azonban nem tulajdonítható a pályázati forrásoknak. Az elvégzett korrelációs számítások alapján a pályázatok nem célozták a fejletlenebb települések felzárkóztatását. Egy mutató esetében sincs kimutatható kapcsolat a tekintetben, hogy a fejletlenebb településekre magasabb összegű támogatások érkeznének, igaz a kiírások többségénél sem kritériumként, sem célként nem jelent meg a kedvezőtlen helyzetű települések felzárkóztatása, illetve a kiegyensúlyozott területi fejlődés biztosítása.

27. táblázat Az 1992-2006. között elért fejlődés és a települések pályázati forrásai, valamint az időszak során elért fejlődés és a kapcsolatrendszer közötti korrelációs kapcsolatok

	Pályázati források						Kapcsolati tőke		
	Rangsor korreláció			Érték-korreláció			Rangsor-korreláció		
	Hazai	EU	Összes	Hazai	EU	Összes	Befok	Kifok	Fokszám
1.	0,0245	0,1817	0,1055	-0,1205	0,0023	-0,0944	0,4701	0,4039	0,4430
2.	0,2370	-0,0103	0,1433	0,1214	0,0082	0,1025	-0,0113	-0,0925	-0,0740
3.									
4.	-0,3237	0,0012	-0,2648	-0,4764	0,0350	-0,3548	0,3226	0,3433	0,3363
5.	0,0269	-0,1716	-0,1543	0,1567	-0,1051	0,0504	-0,1257	-0,0720	-0,0997
6.	-0,2712	0,2466	-0,1154	-0,2318	0,2209	-0,0280	-0,0723	0,0156	-0,0100
7.	-0,1638	0,1962	0,0603	-0,0363	0,1343	0,0663	0,1873	0,2236	0,2132
8.	0,2450	0,0834	0,1359	0,3794	0,0284	0,3225	-0,0723	-0,0753	-0,0597
9.	0,1028	0,3855	0,2761	-0,3138	0,1924	-0,1135	0,3109	0,2434	0,2824
10.									
11.	0,0968	0,1889	0,2854	0,1156	0,2423	0,2639	-0,2115	-0,2047	-0,1979
12.	-0,2377	0,1848	0,0082	-0,2126	0,0204	-0,1333	-0,2351	-0,2466	-0,2566
13.	-0,2103	-0,0225	-0,1749	-0,3139	-0,0863	-0,3113	0,1343	0,1380	0,1321
14.	0,2377	-0,0426	0,1642	0,1106	-0,1320	-0,0055	-0,3222	-0,3427	-0,3532
15.	0,1796	-0,2836	-0,0518	-0,1633	0,1620	-0,0152	-0,1305	-0,1699	-0,1898
16.	0,1069	-0,0166	0,0188	-0,0562	-0,0921	-0,1101	0,2681	0,1791	0,2261
17.	-0,0593	-0,1466	-0,1373	-0,3062	0,2526	-0,0649	0,1529	0,1839	0,1473
18.	0,0519	-0,1880	-0,0111	-0,0914	0,1902	0,0620	-0,2174	-0,1793	-0,1880
19.	0,1111	-0,2146	-0,0569	-0,1183	0,2060	0,0518	-0,3089	-0,2779	-0,2905

Forrás: TeIR és pályázati alapadatok, valamint kutatásaim alapján saját számítás és szerkesztés

Hasonló kapcsolat, illetőleg a kapcsolat hiánya figyelhető meg a települések vizsgált időszak során elért fejlődése és a pályázati források között. Sem a hazai, sem az EU-ból érkező támogatások nem gyakoroltak jelentősebb hatást a települések fejlettségi viszonyaira, a kistérségi kiegyenlítődesre. Az általam vizsgált kapcsolati rendszerek szintén alacsony, bár a pályázati forrásoknál magasabb hatást gyakoroltak a települések fejlettségi rangsorában bekövetkezett változásokra. Az „együttmozgás” jellemzően a gazdasági mutatók fejlődése terén mutatható ki; közepes erősségű kapcsolatban áll a kapcsolati hálók fokszáma az egyes településeken tapasztalható gazdasági aktivitással (1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek számának változása) és a lakosság jövedelmi viszonyaival (egy fő állandó lakosra jutó összes belföldi jövedelem).

2. Új tudományos eredmények

2.1. Az alkalmazott módszertan újdonság-értéke

Saját kutatásom újszerűségét az alkalmazott módszertan – 1) a kistérségnél alacsonyabb szinten, az egyes települések közötti fejlettségi különbségek vizsgálata; 2) ehhez hosszú távú idősorok (1992-2006) és 3) komplex mutató alkalmazása; valamint 4) a vizsgált települések közötti kapcsolati hálók feltárása – adta.

1. A nemzetközi, országos, regionális és megyei szintű folyamatok vizsgálata, valamint a kistérségek között létező egyenlőtlenségek feltárása számos tanulmányban megjelenik, a *kistérségen belüli* fejlettségi különbségek elemzése azonban ritkán, többnyire kizárólag leíró jelleggel. A kistérségek azonban nem tekinthetők homogén egységeknek, azokon belül jelentős fejlettségbeli egyenlőtlenségek mutathatók ki. A módszertan pontos meghatározásával, több mutató és statisztikai eljárás egyidejű alkalmazásával a kistérségi szinten, az egyes települések között létező fejlettségbeli különbségeket és azok változását is kimutattam.

2. A területi egyenlőtlenségek vizsgálata során a kutatók többnyire egy vagy néhány aspektust emelnek ki. A fejlettséget jellemzően a gazdasági fejlettséggel azonosítják, azon belül is kiemelkedik az egy főre jutó jövedelem, esetleg a foglalkoztatottság vagy a munkanélküliség mértékének vizsgálata. További tényezők – így a térség elérhetősége, a gazdaság összetétele, az infrastruktúra fejlettsége, az intézményi ellátottság és a humán erőforrás minősége – elemzésére magyarázó változóként kerül sor. A különféle társadalmi-gazdasági mutatók azonban eltérő mértékű egyenlőtlenséget, annak eltérő irányú és mértékű változását jelzik, ezért az egyes települések fejlettsége – valamint a települések közötti egyenlőtlenségek – és annak változása csakis *komplex mutató-rendszer* alkalmazásával írható le. A kutatásom során a 24/2001. (IV. 20.) OGY határozatban közölt, a gazdasági és az infrastrukturális fejlettséget, a társadalmi-szociális és a foglalkoztatási helyzetet komplexen elemző – összesen 19 – mutatóból álló rendszert alkalmaztam.

3. A rendelkezésre álló statisztikai módszerek közül idősoros vizsgálatok során a kutatók többnyire a regresszió-elemzést alkalmazzák. Ennek során az egyenlőtlenség mértékének alakulását a béta-paraméter értéke jelzi. A statikus, egy adott évre elvégzett vizsgálatok során jellemző *több egyenlőtlenségi index* számítása. Ezek közül – jellemzően a jövedelem különbségeinek kimutatása során – az Élhető-Frigyes duálmutató, az Attkins-

mutató, különböző szegénységi mutatók, valamint a Robin Hood-index értékei alapján határozzák meg a térségen belüli egyenlőtlenséget. Az egyes mutatókhoz hasonlóan a különböző statisztikai módszerek is részben eltérő eredményekre vezethetnek. A képlet kiválasztásából adódó pontatlanságok, és az egyenlőtlenség összetevőinek részletesebb magyarázata céljából az adatelemzés során több statisztikai módszert is alkalmaztam.

4. A területi egyenlőtlenségek adott évre vonatkozó állapotát vizsgáló tanulmányok több egyenlőtlenségi indexet is alkalmaz(hat)nak, míg a területi egyenlőtlenségek alakulását taglaló munkákban többnyire a regresszió-elemzés jelenik meg. Az egyes térségek fejlődésének összehasonlítása céljából alkalmazzák a dinamikus viszonzszám módszerét is. Saját kutatásom során az említett különböző módszerek előnyeit igyekeztem ötvözni, miközben az egyes hiányosságok elkerülésére törekedtem. A statikus elemzésekre jellemzően több egyenlőtlenségi index értékét is kiszámítottam, így azok részben pontosították, részben magyarázták egymás eredményeit. Az adott évre vonatkozó belső egyenlőtlenségek kimutatása mellett azonban céлом volt a kistérségen belüli fejlettségi különbségek alakulásának vizsgálata is. E célból a statikus elemzéseket *idősorosan*, az 1992-2006. közötti időszak 15 évére elvégeztem. A kistérség és településeinek fejlődését, valamint a belső egyenlőtlenségek változását a 15 év adatsorára illesztett trendvonal meredekségével határoztam meg. Ezáltal korrigálva a viszonzszám azon hiányosságát, miszerint egy-egy év kiemelkedően magas vagy alacsony adatai torzítják a valós átlagos változás értékét.

5. Az egyenlőtlenségek vizsgálata során magyarázó változóként többnyire a gazdasági aktivitást, a külföldi tőke jelenlétét, a foglalkoztatottság mértékét, a központoktól és a nyugati határszéltől mért távolságot, az iskolázottságot, a családszerkezetet és a lakosság életminőségét jelző mutatók kerültek alkalmazásra. Saját kutatásom során a kistérségen belül a gazdasági, infrastrukturális, társadalmi-szociális és foglalkoztatottsági mutatók terén létező egyenlőtlenségeket és annak változását vizsgáltam. A folyamatok magyarázatára pedig a kistérség településeire érkező *hazai és EU-hoz köthető források* mértékét és a *kapcsolatrendszer* kiterjedtségét alkalmaztam. A gazdasági környezet és az önkormányzatok finanszírozási helyzete következtében a fejlesztésekhez szükséges többlet-források biztosítása nagyrészt ezen pályázatok függvénye. Megvizsgáltam, hogy a sikeres pályázatok számának és a többlet-források értékének településenként mért megoszlása, továbbá településenként az egy főre jutó mértéke mennyiben határozza meg a kistérségen belüli egyenlőtlenségek alakulását. A magyarázó változók terén új elemként a kapcsolati rendszer kiterjedtségét is vizsgáltam. Az egyes

településeknek a társadalmi és gazdasági értékek közvetítésében jelentős szerepet játszó együttműködései, kapcsolódásai és az említett mutatókban mért egyenlőtlenség alakulása között kerestem a kapcsolatot.

2.2. Új elemek a megállapításokban

A kutatás területi szintje, az alkalmazott módszerek, a vizsgált mutatók, változók és összefüggések újszerűsége következtében megállapításaimban nem tudok utalni más kutatásokra, így az eredmények összehasonlítása sem áll módomban. A kistérségen belüli, az egyes települések közötti egyenlőtlenségek vizsgálatának eredményei alapján hipotéziseimmel összhangban az alábbi megállapításokat teszem. Ezek azonban a kistérségek – természeti, földrajzi, történeti, gazdasági, társadalmi, demográfiai stb. – sajátosságai következtében elsődlegesen a Sopron-Fertődi kistérségre vonatkoznak:

1. A kistérségbe érkező fejlesztési célzatú források nem szolgálják a területi kiegyenlítődést; nem valósul meg általuk a perifériák felzárkózása.

A pályázati források csupán kis hányada esetében jelent meg konkrét célként a területi kiegyenlítés, azonban hazánk területi politikájának alapját a kiegyensúlyozott területi fejlődésre való törekvés jellemzi, így átfogó célként valamennyi eszköz alkalmazását ez határozza meg. A régiók és megyék szintjén több tanulmány is bemutatta, hogy legfeljebb a különbségek stagnálása, esetleg némi közeledés figyelhető meg. Jelen értekezéssel mindezt kistérségi szinten is igazoltam.

A kistérség komplex fejlettségi mutatóját alkotó mutatók többségének esetében az egyenlőtlenségi statisztikák 1992-2006. közötti értékeinek meredeksége „0” körüli értéket mutat. A vizsgált időszak elején mért egyenlőtlenségek jelentős csökkenése csupán néhány – főként az infrastruktúra fejlettségét, valamint a demográfiai helyzetet jelző, „felülről korlátos” – mutatók esetében mutatható ki. A folyamatok háttérében a kedvezőtlen helyzetű települések fejlesztései és – gyakran káros – demográfiai trendek hatása áll.

2. A fejlesztési források nem jutnak el, vagy nem kellő mértékben jutnak el a leginkább rászoruló településekre, a kistérségi perifériákra.

A centrum-periféria viszony vizsgálatára szintén csupán nagyobb térségek esetében, országos szintű összehasonlításban került sor. A vizsgálatok alapján két fő tendencia állapítható meg: a kedvezőtlenebb helyzetű nagytérségek rangsorának némi módosulása,

másrészt a fejlettekhez viszonyított relatív pozíciójuk kis mértékű erősödése. Ennek háttérében főként a fejlett térségekben tapasztalható fejlődési ütem stagnálása figyelhető meg, és csak kisebb szerep jut az erőforrások áramlásának. A pályázatok esetében – a címkézett források – kivételével a fejlettebb térségek erőteljesebb aktivitása figyelhető meg. A pályázati források területi eloszlását vizsgálva mindezt a kistérségen belül is kimutattam.

A pályázati források esetében számított egyenlőtlenségi és koncentrációs mutatók magasak. Azonban a kezdeti év fejlettségi szintje és a vizsgált időszak során nyert pályázati források összege alapján képzett rangsorok nem mutatnak kapcsolatot egymással. A források bevonása esetében nem meghatározó a település kiinduló fejlettségi szintje, nem a hátrányos helyzetűek kerülnek támogatásra. A forrásbevonás eredményességét elsődlegesen más tényezők – pl. a helyi gazdasági aktivitás mértéke, a szervezetek fejlettsége, a rendelkezésre álló önrész nagysága, a helyi menedzserek képessége és aktivitása stb. – határozzák meg. A pályázati források fajlagos megoszlását tekintve így a források allokációja döntően nem a perifériák fejlődését szolgálja.

3. A kistérségi centrum fejlődése nem gyakorol szignifikáns hatást a kistérség egészének fejlődésére.

A statikus elemzések – és a szubjektív érzet – alapján a jelentős egyenlőtlenségeket mutató térségekben a domináns település erőteljesen torzítja a vizsgált térség fejlettségi mutatóit. Ugyanakkor a Williamson-hipotézis alapján, egyrészt a fejlettebb térségek fejlettebb perifériával rendelkeznek, így az egyenlőtlenség mértéke is csekélyebb. Másrészt a fejlődés hatására csökkennek a belső egyenlőtlenségek, ami a periféria erőteljesebb fejlődését feltételezi. Az idősoros vizsgálat alapján ez utóbbit igazoltam kistérségi szinten is.

Az egyes mutatók, valamint a komplex fejlettségi mutató tekintetében a vidéki településeken tapasztalható fejlődés közel azonos súllyal jelenik meg. Ugyan a mutatók többségénél a centrum értékei erőteljesebb korrelációt mutatnak a kistérségi átlaggal, mint a vidéki települések átlaga, de egyértelmű dominancia nem mutatható ki. Ugyanakkor – az egyenlőtlenségi mutatók értékei mellett – a szóródás magas értékei jelentős területi különbségekre utalnak, nagyjából kiegyenlített „középréteg” jelenléte mellett.

4. Az egyes települések fejlődése, így a kistérség egészének kiegyenlített fejlődése is összefüggésben áll az egyes települések kapcsolati rendszereinek fejlettségével.

A közösségeken belüli bizalom és társadalmi tőke az együttműködések alapja. A szociológia és a menedzsment tudományok vizsgálatai eredményeként a kapcsolatok aktív szerepet játszanak az értékek közvetítésében és a hatékonyság javulásában. Mindez az együttműködésekől származó szinergiák, valamint az értéklánc-rendszer kapcsolódásainak eredménye. Kutatásommal ennek jelentőségét – az emberi közösségek és vállalati szövetségek mellett – az egyes települések fejlődésében és a kistérségen belüli egyenlőtlenségek alakulásában is kimutattam.

Az együttműködések kiterjedtsége ugyan nem határozza meg egyértelműen az egyes települések fejlettségét/fejlődését, de pótlólagos források biztosításával képes arra kedvező hatást gyakorolni. A kialakított együttműködések jellemzően a gazdasági típusú mutatók alakulására gyakoroltak kedvező hatást.

5. A kistérségen belül hiányosak azok az erővonalak, amelyek mentén a fejlettebb települések, illetve a kistérségbe érkező pályázati források fejlesztési hatásai érvényesülhetnének a perifériákon is.

A polarizációs és növekedési pólus elméletek alapvetően e kapcsolatok meglétére épülnek. A centrum térségek és települések fejlettsége ezek mentén serkenti a periféria gazdaságát. A hazai területfejlesztés gyakorlatában a hálózatosodás elősegítése és a Pólus program szintén ezt veszi alapul. A kapcsolatok azonban rendkívül hiányosak. Azonos súlyú szereplők között alakul ki együttműködés, emellett tapasztalhatók a többletforrások bevonása céljából létrehozott „látszat-együttműködések” is. Az együttműködési készség országos szinten alacsony fokú, amely a kutatásom eredményei alapján a kistérségre is jellemző.

A kapcsolati hálók sűrűsége – különösen az értékközvetítő kapcsolatok esetében – rendkívül alacsony. Ugyanakkor a fejlettebb települések kistérségen túlmutató együttműködéseinek intenzitása figyelhető meg, főként a vállalkozások értékláncai terén. A fejlesztési források így a kistérségi centrumok, illetve más kistérségek centrumainak fejlődésére gyakorolnak kedvező hatást. Hiányosak az egyes települések kapcsolati rendszerei, a fejlettebb települések pedig értékalkotó és –közvetítő kapcsolataikat döntően más kistérségek hasonló súlyú településeivel alakítják ki.

V. ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Kutatásommal és értekezésem megírásával az esettanulmányként elemzett Sopron-Fertődi kistérség példáján keresztül három alapvető témakörben kerestem a választ: 1) a kistérségbe érkező pályázati források nem gyakorolnak szignifikáns hatást a területi kiegyenlítődségre; 2) hiányos a települések kapcsolati tőkéje, az e téren kimutatható fejletlenség pedig hátráltatja a területileg kiegyenlített kistérségi fejlődést; 3) a pályázati források elosztását vezérlő mechanizmusok nem szolgálják a területi egyenlőtlenségek mérséklését.

A téma elméleti megalapozásaként kitértem a térszerkezetben fellelhető egyenlőtlenségek alakulására, az azokat mérsékelni képes területpolitika lehetőségeire, valamint a társadalmi (hálózati) tőke forrásközvetítő szerepére. A területi folyamatok természetes velejárója a különbségek kialakulás, amelyek a tényezők változása következtében a meghatározott mechanizmusok mentén újraformálják a térszerkezetet. A kormányzati területpolitika rendelkezésére álló eszközrendszer alkalmazása – az adott ország lehetőségei mellett – a fejlesztési célok függvényében alakul. Alapvetően szemléletbeli kérdés, hogy a fejlett térségek támogatásával kívánja szolgálni az osztársadalmi érdekeket vagy a hátrányos helyzetű térségekbe juttatott kedvezményekkel és többletforrásokkal a kiegyensúlyozott területi fejlődést ösztönzi. A kapcsolati rendszerek fejlettsége visszavezethető a helyi társadalmat érintő, a történelemben gyökerező folyamatokra, valamint a népesség attitűdjére. A kiterjedt és intenzív kapcsolatok azonban olyan többlet (erő)forrásokat juttathatnak az egyes szereplőknek, amely meghatározza a térség fejlődését.

E folyamatokat különböző aspektusok mentén számos szerző kutatta és elemezte. A tanulmányok túlnyomó többsége azonban a kistérségnél magasabb területi szintek egyenlőtlenségeit taglalta. A kistérségeken belül azonban jelentős fejlettségbeli különbségek mutathatók ki. A különféle társadalmi-gazdasági mutatók azonban eltérő mértékű egyenlőtlenséget, annak eltérő irányú és mértékű változását jelzik, ezért az egyes települések valós fejlettsége – illetve a települések közötti egyenlőtlenségek – és annak változása csakis komplex mutató-rendszer alkalmazásával írható le.

Saját kutatásom újdonságát éppen e szint vizsgálata, illetve az alkalmazott módszertan – 1) a kistérségnél alacsonyabb szinten, az egyes települések közötti fejlettségi különbségek vizsgálata; 2) ehhez hosszú távú idősorok (1992-2006) és 3) komplex mutató alkalmazása; valamint 4) a vizsgált települések közötti kapcsolati hálók feltárása – adja.

Az elvégzett kutatásaim eredményeként a Sopron-Fertődi kistérségre megállapítottam, hogy:

1. A kistérségbe érkező fejlesztési célzatú források nem szolgálják a területi kiegyenlítődést; nem valósul meg általuk a perifériák felzárkózása.

2. A fejlesztési források nem jutnak el, vagy nem kellő mértékben jutnak el a leginkább rászoruló településekre, a kistérségi perifériákra.

3. A kistérségi centrum fejlődése nem gyakorol szignifikáns hatást a kistérség egészének fejlődésére; az egyes mutatók, valamint a komplex fejlettségi mutató tekintetében a vidéki településeken tapasztalható fejlődés közel azonos súllyal jelenik meg.

4. Az egyes települések fejlődése, így a kistérség egészének kiegyenlített fejlődése is összefüggésben áll az egyes települések kapcsolati rendszereinek fejlettségével.

5. A kistérségen belül hiányosak azok az erővonalak, amelyek mentén a fejlettebb települések, illetve a kistérségbe érkező pályázati források fejlesztési hatásai érvényesülhetnének a perifériákon is.

A térség kiegyensúlyozott fejlődése és fejlesztése érdekében ezért a következő javaslatokat tettem:

1. A területfejlesztés által homogén egységként kezelt kistérségek nem egységesek; az egyes települések között jelentős fejlettségi különbségek mutathatók ki. A különböző társadalmi-gazdasági mutatók azonban eltérő mértékű egyenlőtlenséget, annak eltérő mértékű és irányú változását jelzik, ezért az egyes települések fejlettsége, a települések közötti egyenlőtlenségek és ezek változása komplex mutató-rendszer alkalmazásával írható le.

2. A kistérség településeinek bemutatott fejlődésében jelentős szerepet játszottak a pályázati források, azonban – a kutatásom témáját képező – belső fejlettségi egyenlőtlenségek változására csekély hatást gyakoroltak. A fejlett települések további fejlődését elősegítő források mellett a kevésbé fejlett települések felzárkóztatását is támogatni szükséges. Ennek lehetséges módjai:

- a pályázatok egy részénél célként jelenjen meg a területi kiegyenlítődés;

- egyes pályázatok esetében az értékelésénél előnyben részesüljenek a kedvezőtlen helyzetű településeken megvalósuló projektek, továbbá a fejlett települések azon projektjei, amelyek valós együttműködés keretében érintik a kedvezőtlen helyzetű településeket is.

3. A kistérség kiegyensúlyozott fejlődése, valamint az értékek és jövedelmek helyben tartása érdekében – a bevonható többletforrások hiányában is – szükséges a belső hálózatosodás elősegítése. A párhuzamosságok kiiktatásával szabad kapacitások, az erőforrások szinergikus összekapcsolódásából pedig többletérték keletkezik.

4. A kohéziós és növekedési cél párhuzamosan is megvalósítható, ha a központok az érték közvetítő kapcsolatrendszerrel együtt kerülnek fejlesztésre, így annak kedvező hatásaiból a periféria is részesül. A strukturális eltérések azonban gyakran történelmileg beágyazottak, így a gazdasági és infrastrukturális támogatás mellett mentális téren is szükséges a helyi társadalom „modernizálása”.

A szükséges beavatkozások körének meghatározásához, illetve a várható hatások előrejelzéséhez az elvégzett kutatásomnak új elemekkel történő bővítése hasznos eredményekkel szolgálhat.

1. A módszertan alapján több kistérség idősoros összehasonlítása által az egyenlőtlenségek alakulása szempontjából tipizálhatóak a kistérségek, így elkülöníthetőek a kistérségi szintű konvergenciát meghatározó tényezők.

2. A területi autokorreláció vizsgálata kistérségi keretek között. Az e szinten megjelenő területi különbségek szerkezete határozható meg ezáltal, így fejlesztési településcsoportok alakíthatók ki.

3. A hazai kistérségek agglomerálódottságának vizsgálata alapján kimutatható az agglomerálódottság és a konvergencia kapcsolata. A sikeres agglomerációkban kialakított együttműködések, illetve a fejlettséget meghatározó tényezők adaptálása az erősen differenciált kistérségek fejlesztésére.

4. A kognitív terek vizsgálata alapján ún. „mentális kistérségek” kialakítása, majd összefüggések keresése a kistérségi lehatárolás, a mentális terek, valamint a kapcsolatrendszer alapján kirajzolódó vonzáskörzetek között. A lokális identitás szintjének feltérképezése, illetve ezáltal a fejlesztési lehetőségeinek meghatározása.

SUMMARY

Through my research, I have been looking for the answer to the following questions by studying the Sopron-Fertőd area: 1) the tendered funds arriving to the area do not have significant effect on territorial equalization; 2) there is a lack of relationship capital, which results in an uneven development throughout the area; 3) the distribution of tendered funds does not support the mitigation of territorial inequality.

By laying the theoretical fundamentals, I described how inequality was built up in location structure and I also studied the opportunities for evening the differences. Furthermore, I also examined the role of relationship (network) capital in distributing funds. It is natural, that there are differences between the development of locations, and these differences reform the structure of territories through certain procedures. The governmental location policy is formed according to the available opportunities of the country in question, and the aims of strategic development. It is a question of approach, whether the nation tries to achieve a greater goal by serving the whole society through funds given to the more developed areas, or by evening the differences through supporting the less developed territories. The development of the system of relationships roots in the following elements: historical procedures and events, and the attitude of the residents. The extensive and intense relationships mean excess resource for the partaking individuals, and this has an effect on the development of the region.

These procedures were widely studied and analyzed by various researchers. Most of the essays from this area concern the inequalities beneath the larger territorial divisions and do not go down to the smaller levels. The problem of the smaller levels – which are considered as homogeneous by the current area development jargon – is that they are not standardized indeed, and there are actually huge differences between the development levels of the individual settlements.

The novelty of my research comes from the following: 1) studying the development inequalities between the lower territorial levels instead of the huge ones; 2) the usage of long term timelines (1992-2006); 3) using indicators in a complex system instead of individually; 4) and describing the relationship networks of the settlements.

Based on my research, I came to the following conclusions according to the Sopron-Fertőd area:

1. The development funds do not serve the elimination of territorial inequalities, and the peripheries are unable to fall into line with the developed regions through them.

2. The development funds do not reach (or not in the needed amount) the most indigent settlements; the peripheries.

3. The development of the center of smaller territorial levels does not have a significant effect on the development of the whole territory.

4. The development of individual settlements and – through this – the equal development of the whole territory is in connection with the state of advancement on the field of relationship systems between the settlements.

5. The main supply chains – through which the effects of development funds could reach the less developed settlements and the peripheries – are incomplete.

In order to develop the territories in a more equal way, I make the following proposals:

1. The smaller territorial levels are not homogeneous; there are serious inequalities between the development levels of the individual settlements. The various social and economical indicators show different scale of inequality, and also different directions in their changes. This is why we can only describe the state of inequalities (and the changes) between the settlements by using a complex system of indicators.

2. The development funds played a huge role in the expansion of the settlements in the area, but there were only minor changes in internal inequalities between them. There is a need to support the development of the underdeveloped settlements in order to decrease the differences. The methods that may serve this goal are the following:

- a part of the tenders should serve the territorial equalization;
- some tenders should prioritize the projects of less developed areas or the projects of developed areas, that have an effect on the disadvantaged settlements through real partnership.

3. There is a need to build up internal networks – even without additional funding – beneath the areas in order to maintain a balanced development, and keep the values and

earnings on the spot. There should be more added value and synergy by eliminating the redundant parallel capacities.

4. The cohesive and growth aims can be reached together if the area centers are being developed together with their relationship networks. This means, that the effects on the centers reach the peripheries also. Unfortunately the structural differences are sometimes historically embedded, so above the economical and infrastructural support, there is a need for mental support also, in order to “modernize” the local society.

MELLÉKLETEK

M1. Irodalom

Agg Z. – Nemes Nagy J. (2001): Politikai és közigazgatási térfelosztások, választási rendszerek. Comitatus, 11-12. sz., 7-15. o.

Albrechts, L. – Lievois, G. (2004): The Flemish diamond: urban network in the making? 3. sz., 351-170. o.

Amos, O. M. (1988): Unbalanced regional growth and regional income inequality in the latter stage of development. „Regional Science and Urban Economics”, vol. 18., 4. sz., 549-566. o.

Angelusz R. – Tardos R. (1998): A kapcsolathálózati erőforrások átrendeződésének tendenciái a kilencvenes években. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. – Vukovich Gy. (szerk.): Társadalmi riport, Tárki, Budapest, 237-256. o.

Anheier, H. – Katz, H. (2004): Network Approaches to Global Civil Society. In: Global Civil Society, 5. sz., 206-221. o.

A területfejlesztési eszközök és az egyes térségek makrogazdasági helyzete, illetve annak változásai (2003) Kutatási zárótanulmány. Témavezető: Illés Iván. MTA RKK DTI. Pécs.

Bajmócy P. (2000): A kistérségek népességváltozási tendenciái Magyarországon az 1990-es években. In: Határok és régiók. Konferenciakötet, SZTE, Szeged, 367-371. o.

Barabási A. L. (2003): Behálózva. A hálózatok új tudománya. Magyar Könyvklub, Budapest

Baranyi B. (2004): A határmentiség dimenziói. Magyarország és keleti államhatárai. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs

Barro, R. – Sala-y-Martin, X. (1991): Convergence across States and Regions. „Brookings Papers in Economic Activities”. 1. sz., 107-182. o.

Barta Gy. (2000): A külföldi működő tőke szerepe a magyar ipar duális struktúrájának és regionális differenciálódásának kialakulásában. In: Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs

Barta Gy. (2005): A szolidaritás vagy hatékonyság dilemmája a területfejlesztési politikában a rendszerváltástól az európai uniós csatlakozásig. Polgári Szemle, 2. sz., 35-50. o.

Bartke I. (1993): A regionális szerkezeti válság főbb tényezői a nyolcvanas évek végén. In: Kovács K. (szerk.): Település, gazdaság, igazgatás a térben. MTA RKK, Pécs

Bartke I. (1995): A társadalom és a gazdaság területi szerkezete rendszerszemléletű közelítésben. In: Bartke I. (szerk.): Területfejlesztés. Egyetemi jegyzet. ELTE TTK, Budapest, 9-27. o.

Bartke I. (1997) Regionális elmélet – területfejlesztési politika és regionális folyamatok Magyarországon. Területi Statisztika. Bemutatószám. 1997. 5-18. o.

Bartke I. (2001): A területi egyensúlyok. Tér és Társadalom, XV. sz. 1. sz. 25-38. o.

Bartke I. (2003) A második világháború utáni gazdasági folyamatok. In: Perczel Gy. (szerk.) Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza. Egyetemi tankönyv. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest. 103-147. o.

Bartke I. (2006): A területi egyensúlyok változása 1997 és 2002 között. Tér és Társadalom, XX. évf. 2. sz. 23-45. o.

Bartke I. – Czira T. – Vidéki I. – Volter E. (2003): Területi egyensúlyi viszonyok vizsgálata három kistérség példáján. Tér és Társadalom, XVII. évf. 1. sz. 59-129. o.

Bazsó B. M. (2007): A nyugati határsáv kiépítése és fenntartása az 1950-es években. Vasi Szemle, 4 sz., 452-463. o.

Bálint L. (2004): Kistérségek egyenlőtlensége a Dél-Dunántúlon. Területi Statisztika, 5. sz. 477-494. o.

Belitzky J. (1938): Sopron vármegye története. Stephaneum Nyomda, Budapest

Beluszky P. (szerk.) (2005): Magyarország történeti földrajza I. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Beluszky P. – Győri R. (2006): Ez a falu város! (Avagy a városi rang adományozásának gyakorlata s következményei 1990 után). Tér és Társadalom, 2. sz., 65-81. o.

Benedek J. (2000): A társadalom térbelisége és térszervezése. Risoprint, Kolozsvár

Benedek J. (2006): Területfejlesztés és regionális fejlődés. Presa Universitara Clujeana, Kolozsvár

Benko, G. (1999): Regionális tudomány. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs, 2002

Beugelsdijk, S. – van Schaik, T. (2005): Social capital and growth in European regions: an empirical test. European Journal of Political Economy, 2. sz., 301-324. o.

Bíró P. – Molnár L. (2004): A kistérségek fejlettségi szintjének és infrastruktúrájának összefüggései. Közgazdasági Szemle, LI. évf. 1048-1064. o.

Boros F. (1995) A település(hálózat)-fejlesztés, mint a területfejlesztés speciális esete. In: Bartke I. (szerk.) Területfejlesztés. Egyetemi jegyzet. ELTE TTK. Budapest. 187-199. o.

- Bódi F. (2001): A települési önkormányzatok érdekérvényesítése a területpolitikában. Doktori értekezés, BKÁE Szociológia és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest
- Bódi F. – Fekete A. (2007) A területfejlesztési források térbeli eloszlása az európai csatlakozás előtti időszakban. *Területi Statisztika*. 2007. /3. szám. 123-134. o.
- Boudeville, J.-R. (1966): *Problems of Regional Economic Planning*. Edinburg U. P., Edinburgh
- Brown, D. L. – Greskovits B. – Kulcsár L. J. (2007): Leading Sectors and Leading Regions: Economic Restructuring and Regional Inequality in Hungary since 1990. *International Journal of Urban & Regional Research*, 3. sz., 522-542. o.
- Bugovics Z. (2007): Társadalom, identitás és területfejlesztés. A területi identitás és a regionalitás kapcsolata. L'Harmattan Kiadó, Budapest
- Burt, R. S. (2001): Structural Holes versus Network Closure as Social Capital. In: N. Lin – K. Cook K. – R. S. Burt (szerk.): *Social Capital: Theory and Research*. New York, 31-56. o.
- Canova, F. (2001): Validating two DSGE monetary models with VARs. CEPR working paper
- Cappellin, R. (2007): The Territorial Dimension of the Knowledge Economy: Collective Learning, Spatial Changes, and Regional and Urban Policies. *American Behavioral Scientist*, 7. sz., 897-921. o.
- Carpenter, J. P. – Daniere, A. G. – Takahashi, L. M. (2004): Social Capital and Trust in Southeast-Asian Cities. *Urban Studies*. 4. sz., 853-874. o.
- Caselli, F. – Coleman, W. J. (2001): The US structural transformation and regional convergence: A reinterpretation. *Journal of Political Economy*, vol. 109., 3. sz., 584-616. o.
- Castells, M. (1997): *The Rise of the Network Society*, Maldon Mass. Blackwell Publishers, Oxford
- Castells, M. (2005): *A hálózati társadalom kialakulása*. Gondolat Kiadó, Budapest
- Coleman, J. S. (1996): Társadalmi tőke. In: Lengyel Gy. – Szántó Z. (szerk.): *A gazdasági élet szociológiája*. BKE Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest, 99-129. o.
- Csatári B. (1996): A magyarországi kistérségek néhány jellegzetessége. MTA RKK ATI, Kecskemét
- Csatári B. (1997): A tér szerepe a kultúra közvetítésében. *Comitatus*, 2. sz., 17-29. o.
- Csehné Dr. Papp I. (2008): Regionális különbségek a magyar munkaerőpiacon. *Bulletin of Szent István University, Special Issue, Part II.*, Gödöllő, 45-52. o.

Cserhádi I. – Dobosi E. – Molnár Zs. (2005): Regionális fejlettség és tökevonzási képesség. Területi Statisztika, 1. sz. 15-32. o.

Cséfalvay Z. (1994): A modern társadalomföldrajz kézikönyve. Ikva Kiadó, Budapest

Deák Sz. – Lengyel I. (2003): Some Aspects of Regional Development in Hungary. In: Lengyel I. (szerk.): Knowledge Transfer, Small and Medium-Size Enterprise, and Regional Development in Hungary. JATEPress, Szeged, 145-160. o.

Dedinszky K. (2006): A magyar szövetkezés-történet újabb fordulópontján; megdőlni látszanak a klasszikus elvek. In: Nagy M. (szerk.): Jogi Tanulmányok. ELTE, Budapest, 69-87. o.

Dicken, P. (1992): Global Shift. Paul Chapman Publishing, London

Diczházi B. (1997): Külföldi tőkebefektetések hatása a regionális gazdaságra. Tér és Társadalom, 2. sz., 67-79. o.

Döbrönte K. – Vida Sz. (2004) A regionális politika és intézményrendszer szerepe Magyarországon. Tér és társadalom. 2004/4. szám. 1-28. o.

Dóry T. (2000): A regionális innovációs potenciál hatása a térségfejlődésre. In: Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs

Dóry T. (2005): Regionális innováció-politika. Kihívások az Európai Unióban és Magyarországon. Dialóg Campus, Budapest-Pécs

Dóry T. – Mészáros R. – Rechnitzer J. (1998): Tudomány és regionalitás Magyarországon a '90-es években. Tér és Társadalom, XII. évf. 3. sz. 105-151. o.

Dusek T. (2002): Területi jövedelmi folyamatok a kilencvenes években. In: Beszteri B. – Mikolasek S. (szerk.): A rendszerváltás (változtatás) mérlege. Tanulmánykötet az azonos című konferencia anyagai alapján. VEAB, Komárom, 183-191. o.

Dusek T. (2004): A területi elemzések alapjai. Regionális Tudományi Tanulmányok 10. ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, Budapest

Dusek T. (2005): A kistérségek jövedelmi helyzetének alakulása 1988 és 2003 között: a változás típusai In: Rechnitzer J. (szerk.): Átalakulási folyamatok Közép- Európában. SZE MTDI Évkönyv

Easterly, W. – Levine, R. (2001): It's not factor accumulation: stylized facts and growth models. The World Bank Economic Review 2.

Edquist, C. (szerk.) (1997): System of Innovation – Technologies, Institutions, and Organisations. Pinter, London/Washington

Egyed K. (2006a): Mentális térképek az Ikva mentén. „Globális problémák tegnapról holnapig”. VI. magyar Jövőkutatási Konferencia, Győr, 2006. október 6-7.

Egyed K. (2006b): Közlekedés-földrajzi kapcsolatok szerepe a települések együttműködésében. Fiatal Regionalisták V. Országos Konferenciája, Győr, 2006. november 10-11.

Egyed K. (2007a): Vállalkozások kapcsolati hálójának a Sopron-Fertődi Kistérségben. II. KHEOPS Tudományos Konferencia, Mór, 2007. május 30.

Egyed K. (2007b): Homogén térség fejlesztése vs. forrásorientált együttműködés. IV. HUNNET Konferencia, Budapest, 2007. június 22.

Egyed K. (2007c): Területi különbségek, azok lehetséges okai és következményei a Sopron-Fertődi kistérségben. „Három éve az ötven éves Európai Unióban”, Budapesti Corvinus Egyetem, 2007. november 27. – december 1.

Egyed K. (2008): Területi különbségek, azok lehetséges okai és következményei a Sopron-Fertődi kistérségben. Társadalom és Gazdaság, 1. sz., 89-113. o.

Egyed K. (2009): A kistérségek kialakulása, kialakítása hazánkban. NUTS 4, újabban LAU 1 szint az Európai Unióban. Területi Statisztika, 1. sz., 19-39. o.

Egy évtized a megye szolgálatában (1996-2006) a Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Tanács szerepe a települések életében. Győr, 2006.

Enyedi Gy. (1996): Regionális folyamatok Magyarországon az átmenet időszakában. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest

Enyedi Gy. (2000): Globalizáció és a magyar területi fejlődés. Tér és Társadalom, 14. sz. 1-10. o.

Enyedi Gy. (2004): Regionális folyamatok a poszt-szocialista Magyarországon. Magyar Tudomány, 9. sz. 935-941. o.

Enyedi Gy. (2005): Processes of regional development in post-socialist Hungary. In: Barta Gy. et al. (eds.): HUNGARIAN SPACES AND PLACES: PATTERNS OF TRANSITION. Centre for Regional Studies, Pécs, 18-28. o.

Estes, R. J. (2007): Development challenges and opportunities confronting economies in transition. Social Indicators Research, 3. sz., 375-411. o.

Ezcurra, R. – Pascual, P. – Rapún, M. (2007): Spatial Inequality in Productivity in the European Union: Sectoral and Regional Factors. International Regional Science Review, 4. sz., 384-407. o.

Faluvégi A. (2000): A magyar kistérségek fejlettségi különbségei. Területi Statisztika, 4. sz. 319-346. o.

Faluvégi A. (2004a): A területfejlesztés kedvezményezett térségeinek lehatárolása. KSH, Budapest

- Faluvégi A. (2004b): Kistérségeink helyzete az EU küszöbén. *Területi Statisztika*, 5. sz. 434-458. o.
- Faluvégi A. (2004c): A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása és várható hatásai az átmenet időszakában. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Budapest
- Faluvégi A. (2005): A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása az átmenet időszakában és az új évezred küszöbén. In: Fazekas K. (szerk.): *Munkapiac és regionalitás Magyarországon*. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 9-46. o.
- Faragó L. (1987): A területfejlesztés fogalmáról. *Tér és Társadalom*, 1. sz., 1-15. o.
- Fazekas K. (1993): A munkanélküliség regionális különbségeinek okairól. *Közgazdasági Szemle*, 7-8. sz., 694-712. o.
- Fazekas K. (1997): Válság és prosperitás a munkaerőpiacon. *Tér és Társadalom*, 4. sz., 9-24. o.
- Fazekas K. (2005): A hazai és külföldi tulajdonú vállalkozások területi koncentrációjának hatása a foglalkoztatás és munkanélküliség területi különbségeire. In: Fazekas K. (szerk.): *Munkapiac és regionalitás Magyarországon*. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 47-74. o.
- Fazekas Zs. (2007): *Innováció, hálózatok és emberi erőforrás a vidékfejlesztésben*. Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest
- Fejezetek Győr, Moson és Sopron vármegyék közigazgatásának történetéből. Palatia Kiadó, Győr, 2000
- Fekete Zs. (2006): Életminőség-koncepciók, definíciók, kutatási irányok. In: Utasi Á. (szerk.): *A szubjektív életminőség forrásai: biztonság és kapcsolatok*. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 277-301. o.
- Fenyővári Zs. – Lukovics M. (2008): A regionális versenyképesség és a területi különbségek kölcsönhatásai. *Tér és Társadalom*, 2. sz., 1-20. o.
- Fleischer T. (2001): A területfejlesztési politika és a hazai területi folyamatok alakulása a rendszerváltás óta. MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest
- Flynn, S. I. (2008): *Economics of Urban Development*. *Economics of Urban Development – Research Starters Business*, 1. sz., 1-13. o.
- Forman B. (2000): *Regionális politika az Európai Unióban*. VÁTI. Budapest.
- Forray R. K. – Híves T. (2003): *A leszakadás regionális dimenziói*. Oktatókutató Intézet, Budapest
- Friedman, J. (1966): *Regional Development Policy*. MA, MIT Press, Cambridge

Frisnyák S. – Tóth J. (szerk.) (2003): A Dunántúl és a Kisalföld történeti földrajza. Pécsi Egyetem Földrajzi Intézete – Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszéke, Nyíregyháza-Pécs

G. Fekete É. – Solymári G. (2004): A szociális gazdaság kiépítésének esélye és feltételei az észak-magyarországi régióban. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, Miskolc, 32-78. o.

Geppert, K. – Stephan, A. (2008): Regional disparities in the European Union: Convergence and agglomeration. Papers in Regional Science, 2. sz., 193-217. o.

Gleeson, B. (2003): Learning About Regionalism from Europe: 'Economic Normalisation' and Beyond. Australian Geographical Studies, 3. sz., 221-236. o.

Gordos T. (2007): A területfejlesztés és eszközei a Közép-magyarországi régióban. Doktori értekezés, ELTE Természettudományi Kar, Budapest

Göncz J. – Bognár B. (2003): Vendéglátás és szórakozás Sopron vármegyében 1896-1945. Edutech Kiadó, Sopron

Göncz J. – Bognár B. (2004): Kereskedelem Sopron vármegyében. Edutech Kiadó, Sopron

Göncz J. – Bognár B. (2005): Sopron vármegye ipara. Szép Sopronunk Kiadó, Sopron

Grosz A. (2001): A decentralizált területfejlesztési támogatások felhasználásának tapasztalatai a Nyugat-Dunántúli régióban. Tér és Társadalom, XV. évf. 2. sz. 131-146. o.

Grosz A. (2005): Unternehmenskooperationen entlang der Grenze aus ungarischer Perspektive. Tér és Társadalom, 2. sz., 163-179. o.

Guth, M. (2005): Innovation, social inclusion and coherent regional development: a new diamond for a socially inclusive innovation policy in regions. European Planning Studies, 2. sz., 333-349. o.

Győri R. (1999): Térszerkezeti változások a polgárosodó Kisalföldön. Tér és Társadalom, 4. sz., 77-106. o.

Haggett, P. (1983): Geography: A modern synthesis. Harper & Row, New York

Hajdu Z. (1995) A területfejlesztés problémakörének történelmi áttekintése. In: Bartke I. (szerk.) Területfejlesztés. Egyetemi jegyzet. ELTE TTK. Budapest. 168-186. o.

Hardi T. (2005): Határon átnyúló ingázás, munkavállalás az osztrák-magyar határtérségben. Tér és Társadalom, 2. sz., 65-81. o.

Hardi T. – Nárai M. (2001): A határ menti területek jellegzetességeinek átalakulása a XX. század végi Nyugat-Magyarországon. Tér és Társadalom, 2. sz., 107-130. o.

Heit G. (1985): Területrendezési fogalmak és értelmezések. ÉVM, Budapest

Hirschman, A. O. (1958): *The Strategy of Economic Development*. Yale University Press, New Haven

Honvári J. (szerk.) (2001): *Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a XX. század közepéig*. Aula Kiadó, Budapest

Honvári J. (2005): *Magyarország gazdaságtörténete Trianontól a rendszerváltásig*. Aula Kiadó, Budapest

Horváth Gy. (1998): *Európai regionális politika*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs

Horváth Gy. (2001): *A magyar régiók és települések versenyképessége az európai gazdasági térben*. *Tér és Társadalom*, 2. sz. 202-232. o.

Horváth Gy. (2003): *Európai regionális politika*. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs

Horváth Gy. (szerk.) (2006): *Régiók és települések versenyképessége*. MTA RKK, Pécs

Horváth L. – Madarász Gy. – Zsadányi O. (szerk.) (1934): *Sopron és Sopronvármegye ismertetője 1914-1934*. Székely és Társa Könyvnyomdai Vállalat, Sopron

Horváth M. (1992): *Sopron ipara*. In: Sarkady S. (szerk.): *Sopron és környéke 1922-1990*. Mécs László Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 149-160. o.

Horváth M. T. (2005): *Közmenedzsment*. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs

Horváth Z. (1985): *Sopron városias fejlődése a kapitalizmus első időszakában (1848-1914)*. *Soproni Szemle*, 3. sz., 213-235. o.

Horváth Z. (1988): *Idegen (külföldi) tőkések gyáralapítási kísérletei Sopronban 1918 előtt*. *Soproni Szemle*, 3. sz., 193-220. o.

Hrubi L. (2000): *A gazdasági térszerkezet változásai Magyarországon*. In: Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. MTA RKK, Pécs

Huber, F. (2009): *Social Capital of Economic Clusters: Towards a Network-based Conception of Social Resources*. *Journal of Economic & Social Geography*, 2. sz., 160-170. o.

Hunyadi L. – Mundruczó Gy. – Vita L. (1997): *Statisztika*. Aula Kiadó, Budapest

Illés I. (2000): *Átalakulás, regionális fejlődése és integráció Közép- és Délkelet-Európában*. MTA doktori mű (kézirat)

Illés I. (2002): *Területfejlesztés*. Kézirat, Budapest

Jakobi Á. (1999): *Az anyagi jólét becsült kistérségi egyenlőtlenségei*. In: *A táj és az ember geográfus szemmel. A Geográfusok Doktoranduszok IV. Országos Konferenciája*, Szeged

- Jakobi Á. (2001): Hagyományos és új területi egyenlőtlenségek a hazai szakirodalom tükrében. In: A Geográfusok Doktoranduszok VI. Országos Konferenciája, Pécs
- Jakobi Á. (2004): Kísérletek a hazai területi egyenlőtlenségek előrejelzésére. Regionális Tudományi Tanulmányok 9., 107-124. o.
- Jakobi Á. (2007): Hagyományos és új területi különbségek az információs társadalomban. Doktori értekezés, ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, Budapest
- Jakobi Á. – Kiss J. P. (2003): A lakossági jövedelmek kistérségi becslése. Regionális Tudományi Tanulmányok 8., 55-86. o.
- Jankó F. – Tóth I. (2008): Változó erővonalak Nyugat-Pannóniában. Savaria University Press, Szombathely-Sopron
- Jeney L. – Szabó P. (2001): A magyar ipar változása a koncentrációs és specializációs index tükrében az 1990-es években. In: A Magyar Földrajzi Konferencia tudományos közleményei, Szeged
- Jusztin V. (2005) Az előcsatlakozási alapok felhasználásának jellemzői Magyarországon. Területi Statisztika, 2005/2. 100-114. o.
- Kanalas I. (2000): Az info-kommunikációs technikák terjedésének regionális különbségei Magyarországon. Tér és Társadalom, 2-3. sz., 159-172. o.
- Kapitány Zs. – Molnár Gy. (2002): Egyenlőtlenség és mobilitás a magyar háztartások jövedelmében, kiadásaiban és tartós fogyasztási cikkeinek állományában. Közgazdasági Szemle, 12. sz. 1015-1041. o.
- Karlik Cs. – Füle G. (2007) Cél: a területi különbségek mérséklése. Regionális Phare Programok. Falu, Város, Régió. 2007. 1. szám. 64-68. o.
- Katona T. (2000): Mérési és megbízhatósági problémák a területi statisztikában. In: Farkas B. – Lengyel I. (szerk.): Versenyképesség – regionális versenyképesség. JATEPress, Szeged, 205-217. o.
- Kása K. (2006): A gazdasági versenyképesség területi különbségei Magyarországon. Területi Statisztika, 4. sz. 428-434. o.
- Keil, A. (2006): New urban governance processes on the level of neighbourhoods. European Planning Studies, 3. sz., 335-364. o.
- Kenneth Keng, C. W. (2006): China's Unbalanced Economic Growth. Journal of Contemporary China, 46. sz., 183-214. o.
- Kim W. B. (2003): The Evolution of Regional Economic Disparities in Korea. Korea Journal, 2. sz., 55-80. o.

Király Zs. (2006): Magyarország kistérségi rendszere a '90-es évektől napjainkig. X. Agrárökonómiai Tudományos Napok. Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös, 2006. március 30-31.

Kiss É. (2008a): A magyar ipar térbeli szerkezetének átrendeződése 1989 után, I. Területi Statisztika, 4. sz., 445-457. o.

Kiss É. (2008b): A magyar ipar térbeli szerkezetének átrendeződése 1989 után, II. Területi Statisztika, 5. sz., 544-553. o.

Kiss J. (1998): Az ágazati gazdaságszerkezet szerepe a regionális differenciálódásban Magyarországon. Tér és Társadalom, 1-2. sz. 138-162. o.

Kiss J. P. – Lőcsei H. (2005): Kistérségtípusok a Tisza mentén. In: Nemes Nagy J. (szerk.): Régiók távolról és közelről. Regionális Tudományi Tanulmányok 12. ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, Budapest, 83-142. o.

Kiss J. P. – Németh N. (2006): Fejlettség és egyenlőtlenségek. Magyarország megyéinek és kistérségeinek esete. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek BWP – 2006/8. MTA Közgazdaságtudományi Intézete, Budapest

Kogutowicz K. (1936): Dunántúl és a Kisalföld írásban és képekben. II. M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem Földrajzi Intézete, Szeged

Kolosi T. (2000): A terhes babapiskóta. A rendszerváltás társadalomszerkezete. Osiris Kiadó, Budapest

Korompai A. (1995): Regionális stratégiák jövőkutatási megalapozása. Regionális Tudományi Tanulmányok 1.

Kovács K. – Somlyódy E. (szerk.) (2008): Függőben. Közszolgáltatás-szervezés a kistelepülések világában. KSZK ROP 3.1.1. Programigazgatóság, Budapest

Kovács T. (2002): A területi fejlettségi különbségek alakulása Magyarországon. Területi Statisztika, 6. sz. 506-517. o.

Kólyáné Sziráki Á. – Végh Lajosné (2006): A gazdasági fejlődés regionális különbségei Magyarországon. Területi Statisztika, 6. sz. 594-612. o.

Kólyáné Sziráki Á. – Végh Lajosné (2007): A gazdasági fejlődés regionális különbségei Magyarországon II. Területi Statisztika, 1. sz. 47-62. o.

Kovács I. (szerk.) (2007): Vidékiek és városiak. A tudás- és imázshasználat hatásai a vidéki Magyarországon. L'Harmattan Kiadó – MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest

Krugman, P. (1999): The role of geography in development. International Regional Science Review, 2., 142–161. o.

- Kulcsár L. (1999): Falvaink fejlesztési stratégiái az EU csatlakozás tükrében. A falu és vidékfejlesztés stratégiai kérdései. MTA Agrártudományok Osztálya. 25-33. o. valamint Falu 1998. Tél. 5-14. o. Vidékfejlesztés- vidékpolitika. Agroinform
- Kulcsár L. – Brown, D. L. (2005): Modernizáció és vidékfejlesztés. Korunk. 4. sz., 10-15.p.
- Kuznets, S. (1955): Economic Growth and Income Inequality. „The American Economic Review”. 1. sz., 1-28. o.
- Kürtösi Zs. (2005): A társadalmi kapcsolatháló elemzés módszertani alapjai. In: Letenyei L.: Településkutatás – szöveggyűjtemény. Ráció Kiadó, Budapest 663-684. o.
- Lackenbauer, J. (2004): Catching-Up, Regional Disparities and EU Cohesion Policy: The Case of Hungary. In: Managing Global Transitions, vol. 2., 2. sz., 123-162. o.
- Lackó L. (1988): Területi fejlődés, politika, tervezés. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Lackó L. (1995): A regionális egyenlőtlenség változása és mérése. Statisztikai Szemle 73. évf. 12. sz., 965-975. o.
- Lados M. (2005): Nyugat-Dunántúli kistérségek sajátosságai – a régió helyzetelemzése térségi megközelítésben. MTA-RKK NYUTI, 2005
- Lasuén, J. R. (1973): Urbanization and Development. The Temporal Interaction between Geographical and Sectoral Clusters. Urban Studies, No. 2., 163-188. o.
- Lengyel I. (2003): Verseny és területi fejlődés: térségek versenyképessége Magyarországon. JATEPress, Szeged
- Lengyel I. (2006): A területi verseny és versenyképesség elméleti alapjai. In: Horváth Gy. (szerk.): Régiók és települések versenyképessége. MTA RKK, Pécs, 35-68. o.
- Lengyel I. – Rechnitzer J. (2000): A városok versenyképességéről. In: Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs, 130-152. o.
- Lengyel I. – Rechnitzer J. (2004): Regionális gazdaságtan. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs
- Letenyei L. (2000): Regionális társadalmi hálózatok. A kapcsolatháló elemzés alkalmazásának lehetőségei a regionális fejlesztésben. Falu Város Régió, 7. sz., 21-25. o.
- Letenyei L. (szerk.) (2005a): Településkutatás. Ráció Kiadó, Budapest
- Letenyei L. (szerk.) (2005b): Településkutatás – szöveggyűjtemény. Ráció Kiadó, Budapest
- Lin, N. (2001): Building a Network Theory of Social Capital. In: N. Lin – K. Cook K. – R. S. Burt (szerk.): Social Capital: Theory and Research. New York, 3-31. o.

Lomnitz, L. A. – Sheinbaum, D. (2002): Trust, Social Networks and the Informal Economy: A Comparative Analysis. Working Papers, Research Project and Focus Group at Collegium Budapest

Lócsei H. (2002): A hazai kistérségek belső tagoltsága. In: A regionális földrajzi tanszék jubileuma. Regionális Tudományi Tanulmányok, 7., 85-106. o.

Lócsei H. (2004): A foglalkoztatás ágazati és regionális dimenzióinak kapcsolata az ezredvégi Magyarországon. Regionális Tudományi Tanulmányok 9., 43-58. o.

Lócsei H. – Szalkai G. (2008): Helyzeti és fejlettségi centrum-periféria relációk a hazai kistérségekben. Területi Statisztika, 3. sz., 305-314. o.

Lukovics M. (2004): Regionális gazdaságfejlesztés: eltérő fejlettségű megyék versenyképességének összehasonlító elemzése. Tér és Társadalom, 4. sz. 149-168. o.

Lukovics M. (2007): A lokális térségek versenyképességének elemzése. Doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Doktori Iskola, Szeged

Lukovics M. (2008): A térbeli különbségek alakulásának komplex vizsgálati módszere kistérségek példáján. In: Lengyel I. – Lukovics M. (szerk.): Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében. JATEPress, Szeged, 248-263. o.

Lukovics M. – Kovács P. (2008): Eljárás a területi versenyképesség mérésére. Területi Statisztika, 3. sz., 245-263. o.

Lundvall, B. (szerk.) (1992): National Systems of Innovation, towards a Theorie of Innovation and Interactive Learning. Pinter, London

Major K. (2001): A nemzetközi jövedelemegyenlőtlenségek dinamikája. PhD értekezés, BKE, Budapest

Major K. – Nemes Nagy J. (1999): Területi jövedelemegyenlőtlenségek a kilencvenes években. Statisztikai Szemle, 5. sz. 397-421. o.

Martin, P. (1999): Public policies, regional inequalities and growth. Journal of Public Economics, Vol. 73, 85-105. o.

Mérei F. (1998): Közösségek rejtett hálózata. Osiris Kiadó, Budapest

Mészáros R. (2000): A társadalomföldrajz gondolatvilága. SZTE, Szeged

Mollay K. (1956): A vármegye történeti vázlata. In: Csatkai E. – Dercsényi D. (szerk.): Sopron és környéke műemlékei. Akadémiai Kiadó, Budapest, 39-112. o.

Molnár B. (2006) A globális gazdaság hatása a magyarországi kis- és középvárosok és térségeik társadalmi-gazdasági fejlődésére. Doktori értekezés. Budapest. 2006.

Molnár L. – Ádler J. – Barta J. – Benyó B. – Bíró P. – Skultéty L. (2002): A települési szintű relatív fejlettség meghatározása. Közgazdasági Szemle, 1. sz. 74-90. o.

Myrdal, G. (1957): *Economic Theory and Underdeveloped Regions*. Duckworth&Co., London

Nagy G. (1995): A külföldi tőke szerepe és térbeli terjedése Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 1-2. sz., 55-82. o.

Nagy G. (2000): Az információs ágazatok területisége. In: Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. MTA RKK, Pécs

Nagy G. (2002a): Területi különbségek az információs korszak küszöbén. (Mit mérünk és hogyan?) *Területi Statisztika*, 1. sz. 3-25. o.

Nagy G. (2002b): Oldódtak-e az öröklött területi különbségek a rendszerváltás éveiben? In: *A magyar társadalomföldrajzi kutatás gondolatvilága*. SZE GTT, Szeged, 211-225. o.

Nagy G. (2006): A magyar gazdaság területi folyamatainak mérlege: erősödő területi különbségek, vs. regionális kiegyenlítődés. In: Kiss A. – Mezősi G. – Sümeghy Z. (szerk.): *Táj, környezet és társadalom. Ünnepi tanulmányok Bárány Ilona professzorasszony tiszteletére*. SZTE Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszék SZTE Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék, Szeged, 529-540. o.

Nagy S. Gy. (2008): Az európai uniós támogatások hatékonyságának mérése. Hatékonyság és hatásosság az európai uniós támogatások felhasználásánál 2004 és 2006 között Magyarországon az első Nemzeti Fejlesztési Terv keretében. Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest

Nárai M. – Rechnitzer J. (szerk.) (1999): *Elválaszt és összeköt – a határ*. MTA RKK, Pécs-Győr

Nelson, R. – Winter, S. (1982): *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Harvard University Press, Cambridge/MA

Nemes Nagy J. (1987): *A regionális gazdasági fejlődés összehasonlító vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest

Nemes Nagy J. (1993): A formálódó piacgazdaság regionalizmusa. In: Kovács K. (szerk.): *Település, gazdaság, igazgatás a térben*. MTA RKK, Pécs

Nemes Nagy J. (1995): A piacgazdasági átmenet terei. *Falu Város Régió*, 7-8. sz., 6-11. o.

Nemes Nagy J. (1996): Centrumok és perifériák a piacgazdasági átmenetben. „Földrajzi Közlemények” 1. sz. 31-48. o.

Nemes Nagy J. (1998a): Az ország térszerkezete, területi folyamatok. In: *Területfejlesztés Magyarországon*. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium. Budapest. 15-26. o.

Nemes Nagy J. (1998b): A tér a társadalomtudományban. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest

Nemes Nagy J. (1998c): A fekvés szerepe a regionális tagoltságban. Munkaerőpiac és Regionalitás. MTA Konferencia Szirák, 1997. október konferenciakötete. MTA KK KI, Budapest, 147-165. o.

Nemes Nagy J. (1999): Elágazó növekedési pályák az ezredvégi Magyarországon. In: Regionális Tudományi Tanulmányok 4. ELTE, Budapest 65-86. o.

Nemes Nagy J. (2002): A versenyképesség mérésének módszertana. ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, Budapest

Nemes Nagy J. (2003a): Regionális folyamatok, régiók. In: Perczel Gy. (szerk.): Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 563-621. o.

Nemes Nagy J. (2003b): A fekvés és az iskolázottság hatása a területi egyenlőtlenségekre. In: Fazekas K. (szerk.): Munkaerőpiaci Tükör. MTA KTK – OFA, Budapest, 133-143. o.

Nemes Nagy J. (2005a): Nemzetközi és hazai tendenciák a területi elemzésben. Területi Statisztika, 1. sz., 7-14. o.

Nemes Nagy J. (2005b): Fordulatra várva – a regionális egyenlőtlenségek hullámai. In: Dövényi Z. – Schweizer F. (szerk.): A földrajz dimenziói. MTA FKI, Budapest, 141-158. o.

Nemes Nagy J. (2007): Kvantitatív társadalmi térelemzési eszközök a mai regionális tudományban. Tér és Társadalom, XXI. évf., 1. sz., 1-19. o.

Nemes Nagy J. – Jakobi Á. – Németh N. (2001): A jövedelemegyenlőtlenségek térségi és településszerkezeti összetevői. Statisztikai Szemle, 10-11. sz. 862-885. o.

Nemes Nagy J. – Németh N. (2003): A „hely” és a „fej”. A regionális tagoltság tényezői az ezredforduló Magyarországon. Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, 7. sz.

Nemes Nagy J. – Németh N. (2005): Az átmeneti és az új térszerkezet tagoló tényezői. In: Fazekas K. (szerk.): Munkapiac és regionalitás Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 75-137. o.

Németh N. (2002): A fekvés és a szellemi tőke szerepe Magyarország regionális tagoltságában. Fiatal Regionalisták III. Országos Konferenciája, Győr, 2002. október 11-12.

Németh N. (2003): A kistérségi tagoltság regresszióelemzése. Regionális Tudományi Tanulmányok 8., 107-128. o.

Németh N. – Kiss J. P. (2007): Megyéink és kistérségeink belső jövedelmi tagoltsága. Területi Statisztika, 1. sz. 20-45. o.

- Nikodémus A. (2002): A regionális politika és gazdaságfejlesztés nemzetközi és hazai szemmel. *Területi Statisztika*, 5 (42), 2. sz. 111-130. o.
- Obádovics Cs. – Mokos B. – Kulcsár L. (2001): Vidéki térségek emberi erőforrás fejlettségének alakulása Magyarországon. *A Falu*, 4. sz., 71-79.o.
- Obádovics Cs. – Kulcsár L. (2003): A vidéki népesség humánindexének alakulása Magyarországon. *Területi Statisztika*, 4. sz. 303-322. o.
- OECD (2003): Identifying the Determinants of Regional Performances. Working Prty on Territorial Indicators, 6th Session, Lausanne
- Ormosy V. (2001) A megyei és regionális fejlesztési tanácsok működése. *Területi Statisztika*. 2001/ 2. szám. 132-142. o.
- Pahr, A. (1983): Das Burgenland – geologisches Grenzland zwischen Ostalpen, Karpaten und Pannonisches Becken. *Geographisches Jahrbuch Burgenland* 6., 27-38. o.
- Palkovits I. (2000): Szempontok a területi versenyképesség értelmezéséhez. *Tér és Társadalom*, 2-3. 119-128. old.
- Pálné Kovács I. (2001): Regionális politika és közigazgatás. Dialóg-Campus Kiadó. Bp-Pécs
- Papné Gáspár L. (1999): Regionális gazdaságpolitika. In: Veres J. (szerk.): *Gazdaságpolitika*. Aula Kiadó, Budapest, 107-120. o.
- Pap N. (2005) A magyar terület- és településfejlesztés cél- és eszköztáráról. In: Pap N. – Tóth J. (szerk.) *Terület- és településfejlesztés I. kötet. A terület- és településfejlesztés alapjai*. Alexandra Kiadó. Pécs. 7-26. o.
- Perroux, F. (1964): Nemzeti függetlenség és a kölcsönös gazdasági függés. KJK, Budapest
- Pete I. (1986): Győr-Sopron megye iparának 40 éves fejlődése. In: Beszteri B. (szerk.): *Négy évtized 1945-1985*. MTA VEAB, 43-51. o.
- Petrakos, G. (2001): Patterns of Regional Inequality in Transition Economies. *European Planning Studies*, 3. sz., 359-383. o.
- Petrakos, G. – Rodriguez-Pose, A. – Rovolis, A. (2005): Growth, integration, and regional disparities in the European Union. *Environment & Planning*, 10. sz., 1837-1855. o.
- Pokol B. (1995): Bourdieu elméletének alapkategóriái. In: *Elméleti Szociológia* 2. sz., 75-94. o.
- Porter, M. (1996): Competitive Advantage, Agglomeration Economics and Regional Policy. *International Regional Science Review*, No. 1-2., 85-94. o.
- Pólus Klaszter Kézikönyv. Budapest, 2008.

- Putnam, R. D. (2004): Bowling together, Interview. In: OECD Observer
- Rechnitzer J. (1990): Szempontok az innovációk térbeli terjedésének kutatásához. In: Tóth J. (szerk.): Tér-Idő-Társadalom. MTA RKK, Pécs, 48-62. o.
- Rechnitzer J. (1993): Szétszakadás vagy felzárkózás. MTA RKK, Győr
- Rechnitzer J. (1998) A területi stratégiák. Dialóg-Campus Kiadó. Bp-Pécs
- Rechnitzer J. (1999): Fejezetek a regionális gazdaságtan tanulmányozásához. MTA RKK NYUTI, Győr-Pécs
- Rechnitzer J. (szerk.) (2007): Kárpát-medence régiói 5. Nyugat-Dunántúl. MTA RKK, Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs
- Rechnitzer J. – Barsi B. – Szabó P. – Németh N. (2003): A gazdasági térszerkezet vizsgálatát elősegítő új dimenziók, illetve az ezzel kapcsolatos módszerek kutatása. VÁTI, Budapest
- Rechnitzer J. – Lados M. (2004): A területi stratégiáktól a monitoringig. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs
- Rechnitzer J. (szerk.) (2007): Nyugat-Dunántúl. A Kárpát-medence régiói 5. MTA RKK Dialóg-Campus Kiadó. Pécs-Budapest
- Regionális elemzési módszerek. Regionális Tudományi Tanulmányok 11. Szerk.: Nemes Nagy J., ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, 2005
- Rétvári L. (1977): Győr-Sopron megye népesedése. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Ritter K. (2008): A helyi fejlesztés esélyei – agrárfoglalkoztatási válság és területi egyenlőtlenségek Magyarországon. Területi Statisztika, 5. sz., 554-572. o.
- Rodríguez-Pose, A. – Gill, N. (2006): How does trade affect regional disparities? World Development, 7. sz., 1201-1222. o.
- Ruttkay É. (1997): Területi és települési különbségek a lakossági jövedelmekben. Pénzügyi Szemle, 9. sz., 689-702. o.
- Salamin G. (2004): A gazdasági térszerkezet alakulásának legújabb folyamatai. Falu Város Régió, 9. sz. 14-24. o.
- Salamin G. – Péti M. (2005) Az új Országos Területfejlesztési Koncepció. Falu, Város, Régió. 2005. 3-4.
- Salamin G. – Péti M. – Czira T. (2005) Paradigmaváltás küszöbén. Az új Országos területfejlesztési koncepció és a területi tervezés. Területi Statisztika. 2005. szeptember. 423-438. o.

- Sarkady S. (szerk.) (1992): Sopron és környéke 1922-1990. Mécs László Lap- és Könyvkiadó, Budapest
- Sarudi Cs. (2003): Térség- és vidékfejlesztés. Agroinform Kiadó, Budapest
- Schumpeter, J. A. (1912, 1980): A gazdasági fejlődés elmélete. Vizsgálódás a vállalkozói profitról, a tőkéről, a hitelről, a kamatról és a konjunktúraciklusról. KJK, Budapest
- Schwertner J. (1994): Parázsló munkaerőpiac. Tér és Társadalom, 1-2. sz., 59-82. o.
- Schwertner J. (2006). Az együttműködések alapegységei. A kistérségi szint szerepe a területfejlesztésben. Falu, Város, Régió. 2006. 1. szám. 41-46. o.
- Sebestyén T. (2005): Életminőség és boldogság magyar trendje globális összehasonlításban. Eutrend Kutató, Budapest
- Shankar, R. – Shah, A. (2001): Bridging the Economic Divide within Nations. A Scorecard on the Performance of Regional Development Policies in Reducing Regional Income Disparities, „Policy Research Working Paper”, 2717. sz., The World Bank, New York
- Somlyódyne Pfeil E. (2003): Önkormányzati integráció és helyi közigazgatás. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs
- Soproni E. (1940): A kultursarok gondjai. Sopronvármegye szociális és gazdasági viszonyainak feltárása. A Magyar Társaság Kiadása, Budapest
- Sóvágó K. (2004): Az állami támogatások elosztásának területi dimenziói. Országos Térinformatikai Konferencia. CD Kiadvány, Szolnok
- Spéder Zs. (2002): A szegénység változó arcai. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság. Századvég Kiadó, Budapest
- Staber, U. (2007): Contextualizing Research on Social Capital in Regional Clusters. International Journal of Urban & Regional Research, 3. sz., 505-521. o.
- Süli-Zakar I. (szerk.) (2003): A terület- és településfejlesztés alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Bp-Pécs
- Süli-Zakar I. – Csüllög G. (2003): A regionalizmus történelmi előzményei Magyarországon. In: Süli-Zakar I. (szerk.): A terület- és településfejlesztés alapjai. Dialóg-Campus Kiadó, Bp-Pécs
- Szabó P. (2006): Régió: „meghatározott területi egység”. Comitatus, XVI. évf., 7-8 sz., 148-159. o.
- Szakálné Kanó I. (2008): Regressziószámítás alkalmazása kistérségi adatokon. In: Lengyel I. – Lukovics M. (szerk.): Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében. JATEPress, Szeged, 264-287. o.

Szaló P. (1999): A területfejlesztés intézményrendszerének kiépítése és jövőbeni feladatai. Magyar Közigazgatás, 1-2. szám. 8-17. o.

Szaló P. (2006): Az alap mellé épült ház. Falu, Város, Régió. 2006. 1. szám. 7-10. o.

Szegvári P. (2005): A térségi fejlesztés-politikai intézményrendszer. A regionalizáció lehetőségei és a regionalizmus esélyei Magyarországon. Falu, Város, Régió. 2006. 1. szám. 89- 96. o.

Székely G. (1934): Sopron ipara és kereskedelme. In: Horváth L. – Madarász Gy. – Zsadányi O. (szerk.): Sopron és Sopronvármegye ismertetője 1914-1934. Székely és Társa Könyvnyomdai Vállalat, Sopron, 84-93. o.

Szirmai V. (szerk.) (2009): A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Szirmai V. – A. Gergely A. – Baráth G. – Molnár B. – Szépvölgyi Á. (2002): Verseny és/vagy együttműködés? Város és környéke kapcsolatai. MTA Szociológiai Kutatóintézet, MTA RKK NYUTI, Budapest-Székesfehérvár

Szirmai V. – Molnár B. – Csizmady A. (2005): Várostérségi társadalmi egyenlőtlenségek – Elméleti megalapozás, módszertani kérdések, operacionalizálás. Kutatási háttér tanulmány. MTA SZKI. Kézirat

Szörényiné Kukorelli I. (1992): Fertő-Hanság térség településeinek térszerkezete, a kapcsolatok átrendeződési irányai. Műhely 5. sz., 47-53. o.

Szörényiné Kukorelli I. (1998): A Nyugat-Dunántúli régió – régió? Tér és Társadalom, 3. sz., 51-75. o.

Szörényiné Kukorelli I. (2002): A kistérségi szint megjelenése a terület- és foglalkoztatáspolitikában. OFA, Budapest

Tatai Z. (1995): A területi politika anyagi és adminisztratív eszközei. In: Bartke I. (szerk.): Területfejlesztés. Egyetemi jegyzet. ELTE TTK, Budapest, 231-251. o.

Taylor, P. J. – Derudder, B. (2004): Porous Europe: European Cities in Global Urban Arenas. Journal of Economic & Social Geography, 5. sz., 527-538. o.

Tánczos T. – Egri Z. – Törőcsik V. (2007): Az indikátorok és szerepük a társadalmi és gazdasági fejlettségben. Tradíció és Innováció. Nemzetközi Tudományos Konferencia. Szent István Egyetem, Gödöllő, 2007. december 3-6.

Terra Stúdió (2002): Az elérhetőség szerepe a gazdasági tér szerveződésében. Budapest

Területfejlesztés Magyarországon. Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium. Budapest. 1998.

- Thoss, R. (1983): Qulitives Wachstum in den Raumordnungsregionen der Bundesrepublik Deutschland. Veröffentlichung der Akademie für Raumforschung und Landesplanung, Nr. 104., 1-23. o.
- Tímár J. (2002): Változó településkapcsolatok. In: Csatári B. – Tímár J. (szerk.): Területfejlesztés, rendszerváltás és az Alföld, Magyarország az ezredfordulón. Területfejlesztés, MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 157-185. o.
- Toroczkai A. – Hahn Cs. (2006): Európai Unió támogatási adatok területi értékelése. Területi Statisztika. 2006. szeptember. 459-475. o.
- Tóth I. Gy. (2002): Jövedelemeloszlás a kilencvenes évek Magyarországon: Elméletek, módszertan és hipotézisek. Doktori értekezés, BKÁE Szociológia és Szociálpolitika Tanszék, Budapest
- Tóth I. Gy. (2003): Jövedelemegyenlőtlenségek – tényleg növekszenek, vagy csak úgy látjuk? Közgazdasági Szemle, 2. sz. 209-234. o.
- Utasi Á. (2002): A bizalom hálója. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
- Vass Gy. (2004): A közigazgatási reformtól a többcélú kistérségi társulásig. In: Palotás Z. (szerk.): Önkormányzat és közigazgatás 2004. Országos Közoktatási Intézet Önkormányzat és közigazgatás 2004 Konferencia, Szekszárd, 2004. nov. 11-12.
- Várad M. M. (szerk.) (2008): Kistelepülések lépéskényszerben. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
- Volter E. (2006): Magyarország keleti és nyugati határmenti kistérségeinek helyzete és perspektívái a rendszerváltozást követő években. Doktori értekezés, ELTE Természettudományi Kar, Budapest
- Wallerstein, I. (1974): The Modern World System. Academic Press, New York
- Werker, C. – Athreye, S. (2004): Marshall's disciples: knowledge and innovation driving regional economic development and growth. Journal of Evolutionary Economics, 5. sz., 505-523. o.
- Whiteley, P. F. (2000): Economic growth and social capital. Political Studies. 3. sz., 443-466. o.
- Williamson, J. G. (1965): Regional inequality and the process of the national development: a discription of the patterns. Economic Development and Cultural Change, 13. sz. 1-84. o.
- Zeidler M. (2002): Társadalom és gazdaság Trianon után. Limes 2., 5-24. o.
- Zsúgyel J. (2004): Területi különbségek kialakulására ható tényezők vizsgálata az Európai Unió 27 tag és tagjelölt államának régióiban. Észak-Magyarország Stratégiai Füzetek. 1. sz., 98-111. o.

Tanulmányok

Egyed K. (2005): „Alternatív területhasznosítással a fenntartható fejlődésért”. Ikva-Menti HVM Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája, Fertőszentmiklós

Sopron-Fertőd Statisztikai Kistérség Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program felülvizsgálata, 2004

Sopron-Fertői kistérség kistérségi integrált projektsomag 2007-2013. Terra Studio Kft., 2006

A területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről szóló Országgyűlési Jelentése. Az Országos Területfejlesztési Koncepció felülvizsgálata és megújítása. 2004. március

Az Országgyűlés 35/1998. (III. 20.) számú OGY határozatával elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció Felülvizsgálata. 2005.

Jelentés a területi folyamatok alakulásáról, a területfejlesztési politika érvényesüléséről és az Országos Területfejlesztési Koncepció végrehajtásáról. 2001. április

Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről (2005). 97/2005. sz. Országgyűlési határozat mellékleteként elfogadva.

Országos Területfejlesztési Koncepció. 1998. március

Országos Területfejlesztési Koncepció. 2005. december

Jogforrások

1950. évi I. törvény a helyi tanácsokról

1971. évi I. törvény a tanácsokról

1990. évi LXV. tv. a helyi önkormányzatokról (Ötv.)

1996. évi XXI. tv. a területfejlesztésről és területrendezésről (Tft.)

1999. évi XCII. tv. a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. tv. módosításáról

2004. évi CVII. tv. a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról (Ttv.)

T/2911. sz. törvényjavaslat a 2004. évi CVII. törvény módosításáról

2007. évi CVII. tv. a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. tv. módosításáról

4343/1949. (XII. 14.) Minisztertanácsi rendelet a megyék nevének, székhelyének és területének megállapítása tárgyában

5201/4/II-1/1950. (I. 29.) BM rendelet a megyék nevének, székhelyének és területének megállapításáról szóló 4343/1949. (XII. 14.) MT rendelet egyes rendelkezéseinek hatálybaléptetése és végrehajtása tárgyában

5201/11/II-1/1950. (III. 12.) BM rendelet a megyék nevének, székhelyének és területének megállapításáról szóló 4343/1949. (XII. 14.) MT rendelet egyes rendelkezéseinek hatálybaléptetése és végrehajtása tárgyában

106/1997. (IV. 8.) Korm. rendelet a területfejlesztés kedvezményezett területeinek jegyzékéről

19/1998. (II. 4.) Korm. rendelet a területfejlesztés kedvezményezett területeinek jegyzékéről

91/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet a területfejlesztés kedvezményezett térségeinek jegyzékéről

24/2003. (III. 4.) Korm. rendelet a területfejlesztési célok megvalósítását szolgáló fejezeti kezelésű előirányzatok pályázati rendszerben történő felhasználása összehangolásának rendjéről

26/2003. (III. 4.) Korm. rendelet a területfejlesztési cél-előirányzat felhasználásának részletes szabályairól

64/2004. (IV. 15.) Korm. rendelet a területfejlesztés kedvezményezett térségeinek jegyzékéről

84/1993. (XI. 1.) OGY határozat a területfejlesztési támogatás irányelveiről és a kedvezményezett területek besorolásának feltételrendszeréről

30/1997. (IV. 18.) OGY határozat a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett területek besorolásának feltételrendszeréről

97/1997. (XI. 6.) OGY határozat a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett területek besorolásának feltételrendszeréről szóló 30/1997. (IV. 18.) OGY határozat módosításáról

35/1998. (III. 20.) OGY határozat Országos Területfejlesztési Konceptióról

24/2001. (IV. 20.) OGY határozat területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről

39/2001. (VI. 18.) OGY határozat a területi folyamatok alakulásáról, a területfejlesztési politika érvényesüléséről és az Országos Területfejlesztési Konceptió végrehajtásáról

97/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról

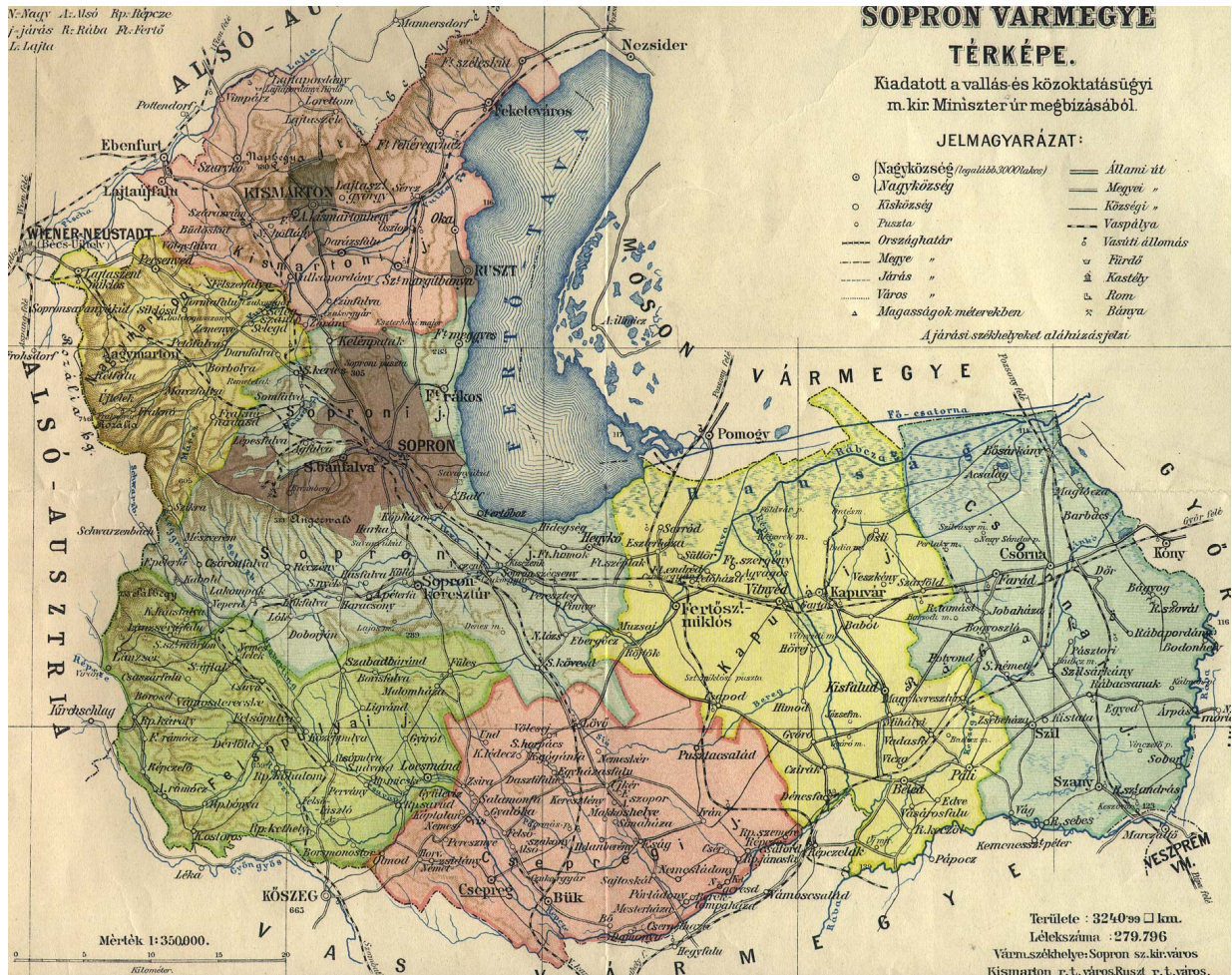
67/2007. (VI. 28.) OGY határozat a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről

2069/2002. (III. 21.) Korm. határozat a területi folyamatok alakulásáról, a területfejlesztési politika érvényesüléséről és az Országos Területfejlesztési Konceptió végrehajtásáról szóló 39/2001. (VI. 18.) OGY határozatban foglalt feladatok megvalósítását elősegítő intézkedésekről

2218/2003. (IX. 11.) Korm. határozat a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításának szabályozási koncepciójáról és a területfejlesztéssel összefüggő egyes kérdések rendezéséről

M2. Ábrák, táblázatok, térképek

M2.1. Sopron vármegye térképe, 1910

Forrás: lazarus.elte.hu/hun/maps/1910/vmlista.htm

M2.2. 1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma

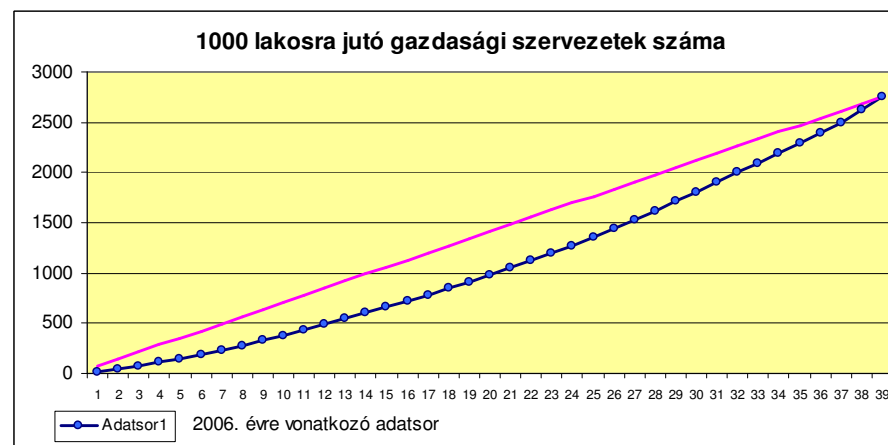
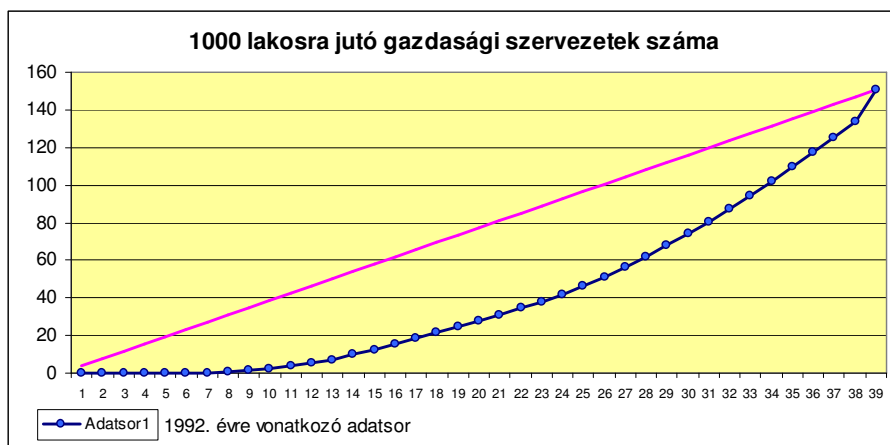
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma (db) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	4,60	5,09	7,34	62,73	54,07	47,37	47,62	51,44	54,53	56,81	59,31	63,08	65,88	71,32	69,80
Csáfordjánosfa	6,33	9,65	9,68	39,47	33,56	31,14	34,97	31,03	24,73	25,64	26,52	35,02	31,62	35,43	31,50
Csapod	3,24	4,89	3,24	45,02	38,21	35,53	32,20	35,35	41,81	43,99	43,26	49,57	49,74	60,03	56,60
Csér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	19,61	20,00	19,61	19,23	19,23
Ebergőc	0,00	0,00	0,00	19,11	52,29	51,61	41,67	41,67	34,72	22,39	28,37	42,25	41,67	46,98	60,40
Egyházaskalu	1,04	2,08	1,04	52,58	48,83	45,55	45,60	45,94	48,70	50,38	52,18	54,60	54,90	57,24	55,08
Fertőboz	3,46	10,31	13,94	85,03	77,19	75,00	90,91	76,36	86,02	98,54	106,62	108,61	117,42	113,64	102,27
Fertőd	7,44	10,72	14,78	85,55	84,14	79,58	82,75	85,18	90,20	97,04	93,57	96,06	97,10	106,90	99,73
Fertőendréd	1,49	2,92	2,93	40,42	41,67	43,41	43,01	40,31	46,44	49,77	48,85	51,56	52,38	49,38	44,75
Fertőhomok	0,00	0,00	6,13	38,62	50,51	74,45	91,28	94,00	99,21	94,23	107,69	107,66	116,07	112,08	98,07
Fertőrákos	3,20	5,93	4,50	75,29	73,66	67,92	71,78	79,04	86,80	91,98	92,23	96,00	98,43	94,11	95,00
Fertőszentmiklós	5,47	9,38	12,83	74,22	76,24	70,29	71,06	72,62	77,14	80,25	84,04	86,70	88,03	90,91	92,23
Fertőszéplak	3,40	5,95	6,04	44,35	46,18	48,33	51,62	51,51	46,57	48,39	53,96	54,38	60,24	58,22	59,08
Gyalóka	0,00	10,64	10,75	11,24	11,90	37,50	38,46	38,96	37,97	26,67	13,33	25,64	26,32	25,97	25,97
Harka	3,36	8,26	9,34	57,12	61,37	57,98	60,67	64,90	73,69	74,56	79,15	81,14	83,66	86,16	83,55
Hegykő	7,21	6,30	8,60	78,60	71,10	79,13	88,21	94,65	99,61	109,44	112,34	122,45	120,86	121,63	120,86
Hidegség	3,30	19,87	27,03	130,43	108,91	66,89	66,67	58,82	62,30	83,60	83,07	75,00	85,89	84,06	101,45
Iván	0,70	0,69	1,39	40,92	34,58	31,99	31,23	36,34	40,48	44,55	49,82	52,11	48,43	49,75	51,88
Kópháza	7,02	11,81	13,36	78,57	76,47	70,74	74,59	75,00	79,20	85,07	86,41	88,87	89,70	95,24	96,25
Lövő	2,11	2,12	2,11	62,90	65,08	65,69	68,07	66,53	72,98	71,58	71,83	77,30	78,25	81,79	82,47
Nagyecenk	7,72	11,75	19,17	87,48	90,09	86,44	85,63	79,51	84,07	88,05	89,18	97,56	103,35	100,33	98,68
Nagylózs	3,05	7,12	4,03	55,17	62,56	57,85	67,31	70,65	72,12	76,00	76,58	79,65	77,53	75,37	70,87
Nemeskér	0,00	0,00	0,00	52,83	46,15	39,37	40,65	40,65	45,45	42,02	37,50	38,30	39,13	38,14	33,90
Peresztég	5,18	7,34	8,72	54,09	57,06	52,75	56,08	62,13	68,49	64,75	63,27	63,27	65,56	64,35	67,97
Petőháza	3,20	4,21	9,40	52,96	58,88	58,95	69,77	67,13	81,57	87,70	101,08	95,52	96,08	94,92	91,08
Pinnye	8,24	10,78	10,90	68,87	71,43	69,33	67,02	69,89	71,81	74,87	78,38	71,23	71,02	65,40	62,67
Pusztacsalád	2,90	2,94	3,00	42,81	46,30	31,85	38,59	45,60	48,86	53,16	54,98	62,50	56,74	59,03	59,03
Répcszemere	2,67	2,76	2,80	8,72	12,46	17,65	16,57	19,39	19,66	31,07	36,21	44,94	45,58	40,58	34,78
Répcvis	0,00	2,36	4,68	37,65	33,65	36,23	36,86	36,76	42,08	46,57	45,00	47,62	50,25	53,16	53,16

Röjtökmuzsaj	5,81	5,87	5,83	79,21	78,63	64,91	61,48	58,12	61,48	67,76	69,11	72,16	77,55	78,03	92,40
Sarród	7,63	8,11	10,98	34,20	41,35	41,23	40,82	41,95	43,99	42,28	45,86	46,40	54,19	59,57	65,43
Sopron	16,81	20,16	24,61	116,59	114,48	109,18	114,77	116,88	125,11	129,20	129,20	131,29	135,29	136,93	137,31
Sopronhorpács	8,20	10,51	11,42	69,48	64,92	58,96	58,21	49,94	50,46	57,60	62,86	65,12	66,51	74,03	78,73
Sopronkövesd	6,23	6,32	8,94	81,90	80,27	78,97	81,17	77,36	79,29	86,00	91,13	90,38	94,12	98,47	89,13
Szacony	5,14	3,51	3,51	52,08	52,08	50,43	48,65	54,35	52,54	54,61	57,14	56,97	54,90	58,00	60,00
Újkér	0,84	2,51	4,22	45,57	39,40	41,37	42,69	43,04	47,45	43,24	43,93	42,74	44,55	42,69	42,69
Und	2,46	2,49	2,55	41,03	51,41	40,82	45,57	38,76	39,68	42,67	40,43	33,06	30,64	33,24	41,55
Völcsej	0,00	0,00	0,00	55,05	45,77	32,71	35,55	38,37	53,53	54,73	55,56	58,23	72,16	77,52	74,94
Zsira	1,06	4,25	4,24	41,40	42,37	35,75	35,07	30,75	44,34	48,35	48,69	50,79	51,03	53,02	55,49

1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma – Lorenz-görbe

1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	3,86	6,14	7,54	56,39	56,29	53,46	55,76	55,92	59,87	62,71	65,08	67,58	69,55	70,84	70,67	4,50
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,33	20,00	19,61	19,23	19,23	1,67
Maximum	16,81	20,16	27,03	130,43	114,48	109,18	114,77	116,88	125,11	129,20	129,20	131,29	135,29	136,93	137,31	7,80
Adatsor terjedelme											9,69	6,56	6,90	7,12	7,14	-0,45
Szóródás terjedelme	16,81	20,16	27,03	130,43	114,48	109,18	114,77	116,88	125,11	129,20	115,87	111,29	115,68	117,70	118,08	6,13
Relatív terjedelem	4,36	3,28	3,58	2,31	2,03	2,04	2,06	2,09	2,09	2,06	1,78	1,65	1,66	1,66	1,67	-0,15
Átlag feletti átlaga	7,27	10,53	13,20	80,87	76,25	71,79	75,13	76,04	81,73	86,70	91,27	92,80	94,59	94,39	94,72	5,90
Átlag alatti átlaga	1,73	2,75	3,16	39,36	39,18	37,74	37,37	76,04	41,14	42,14	44,85	48,10	48,09	48,47	50,05	3,22
Éltető-Frigyes duálmutató	4,21	3,82	4,17	2,05	1,95	1,90	2,01	1,00	1,99	2,06	2,04	1,93	1,97	1,95	1,89	-0,14
1. átlaga	10,24	15,90	21,40	105,01	99,40	88,58	96,29	97,68	103,53	108,56	113,96	117,50	122,41	121,07	115,47	7,19
10. átlaga	0,00	0,00	0,00	9,77	14,48	20,16	20,00	20,29	19,78	18,67	21,96	28,43	27,05	28,47	27,65	2,12
Decilisek (1/10) aránya				10,75	6,86	4,39	4,81	4,81	5,23	5,81	5,19	4,13	4,53	4,25	4,18	-0,34
4. átlaga	3,32	6,01	7,03	54,32	55,57	55,05	56,64	55,70	57,96	61,73	63,64	65,68	68,89	71,53	70,89	4,50
5. átlaga	3,17	5,03	5,26	52,61	51,57	49,44	48,37	49,71	51,35	54,83	56,75	60,20	62,10	62,34	64,12	3,98
Decilisek (4/5) aránya	1,05	1,20	1,34	1,03	1,08	1,11	1,17	1,12	1,13	1,13	1,12	1,09	1,11	1,15	1,11	0,00
Szórás	3,38	4,86	6,30	26,27	23,61	20,74	22,80	22,66	24,39	26,48	27,05	26,30	27,69	27,45	26,63	1,53
Relatív szórás	87,63	79,15	83,49	46,58	41,94	38,79	40,89	40,52	40,74	42,24	41,56	38,92	39,81	38,74	37,68	-2,98
Herfindahl index	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

1000 lakosra jutó gazdasági szervezetek száma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	11,79	14,68	18,01	94,75	93,36	88,96	93,24	94,98	101,82	105,75	106,71	109,04	112,31	114,21	114,13	6,87
Sopron	16,81	20,16	24,61	116,59	114,48	109,18	114,77	116,88	125,11	129,20	129,20	131,29	135,29	136,93	137,31	8,04
Vidéki átlag	4,41	6,68	8,46	63,23	62,85	59,64	62,06	63,19	67,96	71,43	73,59	76,28	78,25	80,34	79,59	5,11

M2.3. Működő gazdasági szervezetek számának változása

(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

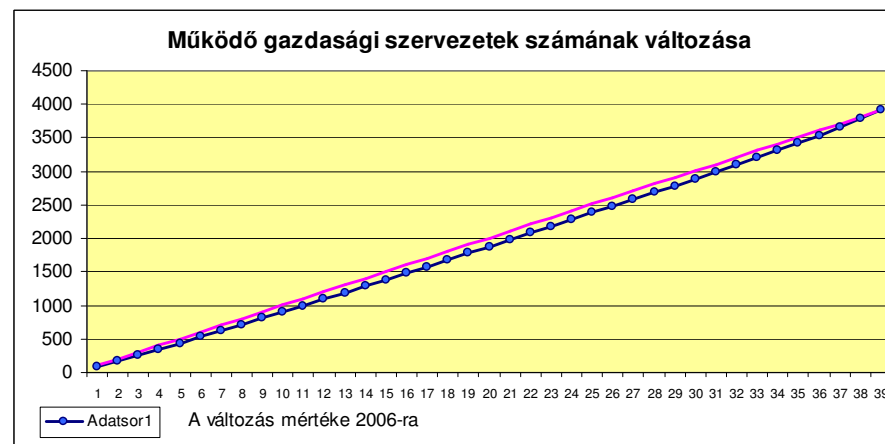
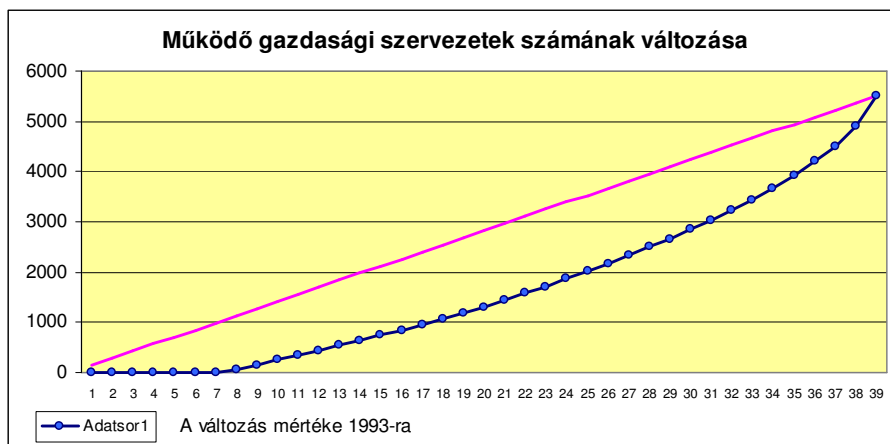
Működő gazdasági szervezetek számának változása (%) – Települési adatok

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	112,50	155,56	864,29	86,78	87,62	101,09	107,53	106,00	104,72	102,70	107,02	104,92	110,16	97,87
Csáfordjánosfa	150,00	100,00	400,00	83,33	90,00	111,11	90,00	77,78	100,00	100,00	128,57	88,89	112,50	88,89
Csopod	150,00	66,67	1 400,00	82,14	91,30	90,48	110,53	119,05	104,00	100,00	111,54	100,00	120,69	94,29
Csér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Ebergőc	0,00	0,00	0,00	266,67	100,00	75,00	100,00	83,33	60,00	133,33	150,00	100,00	116,67	128,57
Egyházaskalu	200,00	50,00	5 000,00	92,00	93,48	100,00	100,00	104,65	104,44	104,26	104,08	100,00	103,92	96,23
Fertőboz	300,00	133,33	625,00	88,00	95,45	119,05	84,00	114,29	112,50	107,41	100,00	106,90	96,77	90,00
Fertőd	157,14	142,42	580,85	99,27	94,46	105,47	103,70	107,50	107,97	96,31	103,51	100,31	110,15	93,30
Fertőendréd	200,00	100,00	1 350,00	103,70	103,57	96,55	92,86	115,38	106,67	100,00	103,13	100,00	96,97	90,63
Fertőhomok	0,00	0,00	633,33	131,58	148,00	121,62	104,44	106,38	98,00	114,29	105,36	110,17	98,46	87,50
Fertőrákos	185,71	76,92	1 670,00	98,80	92,12	105,92	108,70	109,71	105,73	100,00	103,94	104,27	95,91	100,95
Fertőszentmiklós	171,43	136,11	581,63	102,11	92,44	101,12	102,21	106,12	103,73	103,92	103,14	101,52	103,30	101,45
Fertőszéplak	175,00	100,00	728,57	101,96	105,77	107,27	98,31	94,83	103,64	112,28	100,00	109,38	97,14	101,47
Gyalóka	0,00	100,00	100,00	100,00	300,00	100,00	100,00	100,00	66,67	50,00	200,00	100,00	100,00	100,00
Harka	250,00	120,00	641,67	110,39	95,29	107,41	106,90	115,05	100,00	107,48	104,35	105,83	103,94	96,97
Hegykő	88,89	137,50	918,18	91,09	110,87	110,78	107,96	104,10	108,66	102,90	109,86	100,64	100,64	99,37
Hidegség	600,00	133,33	487,50	84,62	60,61	100,00	90,00	105,56	136,84	100,00	92,31	116,67	103,57	120,69
Iván	100,00	200,00	2 950,00	84,75	92,00	97,83	115,56	109,62	110,53	111,11	104,29	93,15	102,94	104,29
Kópháza	169,23	113,64	588,00	97,28	92,31	106,06	100,71	106,38	108,67	101,84	104,82	101,15	106,82	101,06
Lövő	100,00	100,00	2 966,67	104,49	101,08	103,19	97,94	109,47	99,04	99,03	108,82	101,80	105,31	100,84
Nagycenk	153,85	165,00	463,64	104,58	95,63	99,35	94,74	105,56	103,29	101,27	110,69	106,82	97,34	98,36
Nagylós	233,33	57,14	1 375,00	112,73	90,32	112,50	103,17	103,08	104,48	98,57	104,35	95,83	97,10	94,03
Nemeskér	0,00	0,00	0,00	85,71	83,33	100,00	100,00	110,00	90,91	90,00	100,00	100,00	100,00	88,89
Pereszteg	142,86	120,00	616,67	105,41	92,31	106,94	110,39	111,76	94,74	96,67	100,00	104,60	97,80	105,62
Petőháza	133,33	225,00	566,67	111,76	100,00	121,05	97,10	120,90	107,41	118,39	95,15	100,00	101,02	95,96
Pinnye	133,33	100,00	625,00	104,00	100,00	96,15	104,00	103,85	103,70	103,57	89,66	96,15	96,00	95,83
Pusztacsalád	100,00	100,00	1 400,00	107,14	66,67	120,00	116,67	107,14	106,67	100,00	112,50	88,89	106,25	100,00

Répceszemere	100,00	100,00	300,00	133,33	150,00	100,00	116,67	100,00	157,14	118,18	123,08	100,00	87,50	85,71
Répcsevis	0,00	200,00	800,00	87,50	107,14	100,00	100,00	113,33	111,76	94,74	105,56	105,26	105,00	100,00
Röjtökmuzsaj	100,00	100,00	1333,33	97,50	82,05	93,75	96,67	103,45	110,00	103,03	102,94	108,57	100,00	118,42
Sarród	90,00	133,33	308,33	118,92	97,73	97,67	102,38	104,65	95,56	106,98	102,17	117,02	110,91	109,84
Sopron	119,74	121,86	473,24	98,14	95,45	105,06	102,09	107,14	103,65	100,33	101,72	103,84	102,18	100,27
Sopronhorpács	128,57	111,11	610,00	93,44	89,47	98,04	86,00	102,33	113,64	108,00	103,70	101,79	110,53	106,35
Sopronkövesd	100,00	137,50	909,09	96,00	98,96	105,26	96,00	102,08	107,14	105,71	98,20	102,75	103,57	90,52
Szakony	66,67	100,00	1500,00	100,00	96,67	93,10	111,11	96,67	100,00	103,45	96,67	96,55	103,57	103,45
Újkér	300,00	166,67	1060,00	84,91	102,22	102,17	100,00	110,64	90,38	100,00	95,74	104,44	95,74	100,00
Und	100,00	100,00	1600,00	125,00	80,00	112,50	83,33	100,00	106,67	93,75	80,00	91,67	109,09	125,00
Völcsej	0,00	0,00	0,00	83,33	70,00	107,14	106,67	137,50	100,00	100,00	104,55	121,74	107,14	96,67
Zsira	400,00	100,00	975,00	102,56	85,00	97,06	87,88	131,03	107,89	100,00	102,44	100,00	102,38	104,65

Működő gazdasági szervezetek számának változása – Lorenz-görbe

Működő gazdasági szervezetek számának változása – Egyenlőtlenségi mutatók

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	141,32	105,21	959,02	101,56	98,19	100,71	98,36	104,26	101,46	99,73	107,02	102,35	103,05	100,36	-10,52
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	80,00	88,89	87,50	85,71	6,75
Maximum	600,00	225,00	5000,00	266,67	300,00	121,62	116,67	137,50	157,14	133,33	200,00	121,74	120,69	128,57	-79,86
Adatsor terjedelme											2,50	1,37	1,38	1,50	0,12
Szóródás terjedelme	600,00	225,00	5000,00	266,67	300,00	121,62	116,67	137,50	157,14	133,33	120,00	32,85	33,19	42,86	-86,61
Relatív terjedelem	4,25	2,14	5,21	2,63	3,06	1,21	1,19	1,32	1,55	1,34	1,12	0,32	0,32	0,43	-0,19
Átlag feletti átlaga	231,68	147,35	1890,77	120,37	125,20	109,18	105,66	111,79	110,06	105,68	128,34	108,32	108,06	108,84	-26,06
Átlag alatti átlaga	71,50	69,08	493,14	87,03	84,68	90,83	85,34	90,82	84,25	79,90	100,63	98,19	98,30	95,05	-2,22
Éltető-Frigyes duálmutató	3,24	2,13	3,83	1,38	1,48	1,20	1,24	1,23	1,31	1,32	1,28	1,10	1,10	1,15	-0,07
1. átlaga	400,00	197,92	3146,67	164,14	177,22	120,43	115,00	127,12	130,03	121,05	150,41	116,40	115,19	123,17	-48,06
10. átlaga	0,00	0,00	0,00	62,20	49,32	64,64	63,33	63,98	54,26	58,44	89,28	90,65	93,79	87,75	7,09
Decilisek (1/10) aránya				2,63	3,59	1,86	1,83	1,99	2,40	2,07	1,68	1,28	1,23	1,40	-0,01
4. átlaga	134,52	106,19	700,89	100,31	95,16	102,88	101,25	106,50	104,84	102,18	104,00	101,57	103,35	100,00	-6,68
5. átlaga	115,20	100,00	625,00	98,43	93,17	100,55	100,00	105,81	103,97	100,40	103,37	100,52	102,13	99,43	-5,12
Decilisek (4/5) aránya	1,17	1,06	1,12	1,02	1,02	1,02	1,01	1,01	1,01	1,02	1,01	1,01	1,01	1,01	0,02
Szórás	115,97	53,86	934,07	33,52	39,45	18,56	17,97	19,76	21,99	19,80	18,56	6,74	6,34	9,48	-16,30
Relatív szórás	82,06	51,20	97,40	33,00	40,18	18,43	18,27	18,95	21,68	19,86	17,34	6,58	6,15	9,45	-3,60
Herfindahl index	0,04	0,03	0,05	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	-0,0002

Működő gazdasági szervezetek számának változása – A kistérségi átlag összetétele

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	124,61	122,94	526,03	98,45	95,22	104,80	102,01	107,24	103,96	100,98	102,30	103,51	102,43	99,93	-9,43
Sopron	119,74	121,86	473,24	98,14	95,45	105,06	102,09	107,14	103,65	100,33	101,72	103,84	102,18	100,27	-8,23
Vidéki átlag	151,83	127,71	748,11	99,29	94,62	104,12	101,80	107,51	104,79	102,70	103,79	102,67	103,08	99,07	-14,69

M2.4. 1000 lakosra jutó tudományos kutatók, fejlesztők száma

(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

1000 lakosra jutó tudományos kutatók, fejlesztők száma (fő) – Települési adatok

	2005
Ágfalva	0,00
Csáfordjánosfa	0,00
Csapod	0,00
Csér	0,00
Ebergőc	0,00
Egyházaskalu	0,00
Fertőboz	0,00
Fertőd	0,00
Fertőendréd	0,00
Fertőhomok	0,00
Fertőrákos	0,00
Fertőszentmiklós	0,00
Fertőszéplak	0,00
Gyalóka	0,00
Harka	0,00
Hegykő	0,00
Hidegség	0,00
Iván	0,00
Kópháza	0,00
Lövő	0,00
Nagycenk	0,00
Nagylózs	0,00
Nemeskér	0,00
Pereszteg	0,00
Petőháza	0,00
Pinnye	0,00
Pusztacsalád	0,00
Répceszemere	0,00
Répcévis	0,00
Röjtökmuzsaj	0,00
Sarród	0,00
Sopron	6,27
Sopronhorpács	0,00
Sopronkövesd	0,00
Szakony	0,00
Újkér	0,00
Und	0,00
Völcsej	0,00
Zsira	0,00

1000 lakosra jutó tudományos kutatók, fejlesztők száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	2005
Átlag	0,16
Minimum	0,00
Maximum	6,27
Adatsor terjedelme	
Szóródás terjedelme	6,27
Relatív terjedelem	39,00
Átlag feletti átlaga	6,27
Átlag alatti átlaga	0,00
Éltető-Frigyes duálmutató	
1. átlaga	1,57
10. átlaga	0,00
Decilisek (1/10) aránya	
4. átlaga	0,00
5. átlaga	0,00
Decilisek (4/5) aránya	
Szórás	0,99
Relatív szórás	616,44
Herfindahl index	1,00

M2.5. Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem

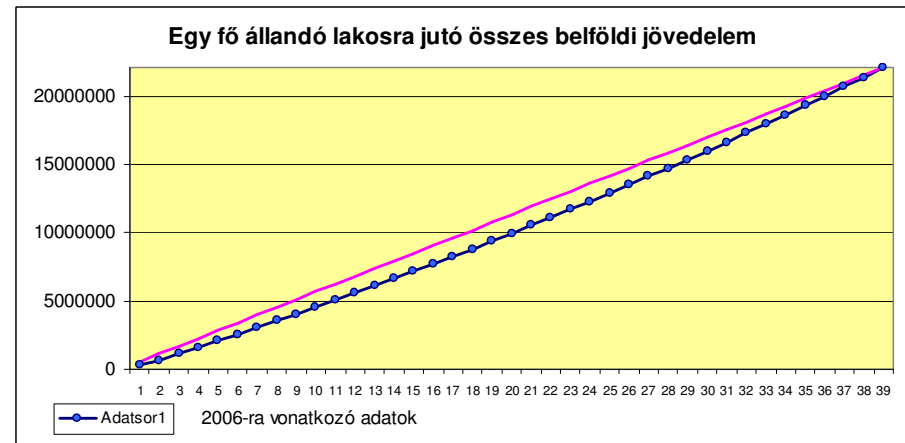
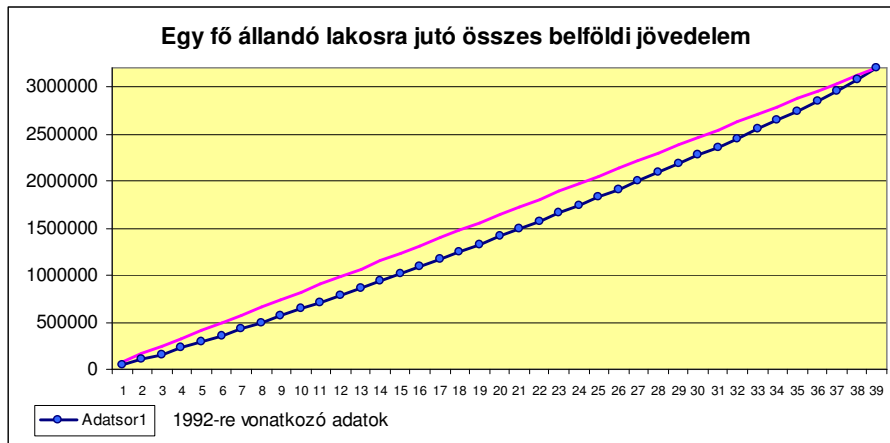
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem (Ft) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	85 556,29	98 790,86	109 671,29	122 926,68	146 430,39	178 470,51	218 633,79	264 480,68	299 684,70	348 436,94	398 884,86	437603,03	453 805,17	490 329,49	530 653,40
Csáfordjánosfa	57 534,43	72 013,87	81 515,59	90 947,20	106 632,12	130 446,92	155 822,80	175 640,61	205 096,51	248 259,20	268 590,17	289560,79	297 544,09	312 217,32	349 136,44
Csapod	71 986,72	82 940,71	95 196,08	106 643,59	136 636,58	169 790,63	191 570,00	218 305,84	273 529,91	350 287,57	409 649,06	441075,28	477 385,96	494 575,63	547 156,25
Csér	43 129,25	85 312,84	72 083,33	75 692,81	82 733,74	99 933,39	156 659,02	127 433,31	152 050,98	223 706,18	202 007,33	193049,08	210 570,65	242 329,81	331 758,65
Ebergőc	57 960,50	63 390,01	82 225,76	94 086,33	117 391,75	142 043,32	156 379,31	188 146,40	252 883,31	322 262,46	301 498,53	369201,58	442 507,24	478 535,05	544 832,63
Egyházasköze	80 602,76	83 987,83	110 452,27	120 231,54	157 558,41	192 351,98	228 298,62	277 902,55	330 162,35	372 780,30	433 143,07	452227,60	502 394,86	530 188,11	584 209,35
Fertőboz	91 178,74	95 664,97	120 404,38	138 036,60	163 014,43	199 993,04	228 779,82	264 999,90	306 982,73	336 101,98	399 157,04	452933,11	472 733,72	498 588,99	509 635,90
Fertőd	96 901,01	102 260,26	121 528,67	150 318,61	181 415,88	217 589,14	257 880,72	303 270,50	336 967,90	413 897,95	483 477,51	521350,89	570 703,95	632 697,78	668 802,85
Fertőendréd	87 266,69	92 683,54	118 941,48	137 746,69	173 575,75	215 847,38	267 426,27	292 768,91	331 755,80	418 736,64	495 550,75	548955,29	618 408,76	623 009,95	688 383,59
Fertőhomok	74 657,37	86 067,98	108 688,40	122 069,38	138 844,28	161 270,91	181 101,54	211 902,96	272 600,58	310 410,60	367 656,81	375027,91	397 024,60	456 046,93	503 119,16
Fertőrákos	79 882,65	91 973,71	106 518,87	117 500,09	139 183,08	157 368,71	190 402,41	234 909,68	268 640,03	332 960,53	379 251,06	419469,17	436 977,22	462 360,54	501 863,13
Fertőszentmiklós	10 1750,89	115 946,78	152 050,95	163 230,86	199 843,59	239 040,32	267 044,41	308 554,55	344 499,04	408 177,20	470 881,15	512684,21	548 750,39	584 984,48	629 482,58
Fertőszéplak	81 093,89	95 716,98	113 838,42	122 671,96	157 139,08	187 260,12	224 348,38	256 941,83	276 655,30	352 925,80	410 250,69	464549,73	499 807,32	532 220,15	576 938,15
Gyalóka	72 621,45	79 449,63	90 761,02	122 386,79	147 897,24	211 498,68	265 806,28	272 159,44	270 571,09	341 108,41	394 327,99	502511,69	551 178,09	525 525,44	595 260,83
Harka	82 358,07	107 140,07	123 223,05	134 617,06	165 772,16	213 968,19	246 482,50	293 487,37	335 238,64	394 519,86	446 609,68	487204,70	501 226,16	544 560,26	589 262,42
Hegykő	89 110,62	99 499,08	125 798,29	136 941,90	161 357,19	187 157,77	224 640,05	264 655,58	330 058,66	403 099,70	459 574,87	491694,52	524 313,03	579 188,88	630 690,22
Hidegség	71 435,03	102 280,87	98 580,80	108 794,16	141 361,81	154 535,81	182 372,83	201 975,87	239 152,61	266 939,27	346 540,93	352387,03	409 119,13	409 186,19	493 099,73
Iván	80 749,73	90 364,27	108 101,67	115 272,48	136 828,38	163 214,73	191 588,06	232 824,42	267 598,67	308 144,02	369 111,24	393647,77	419 361,97	442 569,34	481 096,72
Kópháza	81 511,38	91 456,74	108 824,70	121 962,69	143 607,33	165 377,34	201 573,31	243 725,17	271 471,78	317 849,69	367 203,05	399356,89	427 501,64	458 507,30	520 262,29
Lövő	100 816,31	112 917,41	138 559,86	152 864,41	192 204,62	235 377,82	288 089,12	332 457,43	372 507,31	366 829,42	499 062,75	525133,72	565 340,28	606 131,07	673 397,47
Nagyecenk	94 949,46	110 005,05	124 826,57	138 971,88	172 989,60	210 439,97	257 822,93	290 710,96	328 755,02	411 393,06	472 132,73	504398,82	545 004,85	590 728,37	623 048,26
Nagylózs	74 116,62	88 168,88	99 622,27	104 804,84	131 776,98	167 191,31	206 123,61	255 679,77	295 055,27	365 531,40	429 000,84	461744,46	462 826,82	477 369,74	516 464,62
Nemeskér	71 897,99	78 356,04	102 814,61	122 009,55	140 076,12	218 493,04	242 939,92	283 608,82	316 763,58	314 988,67	425 230,28	469983,21	568 400,46	578 436,08	703 714,06
Pereszteg	89 931,91	100 138,18	119 778,31	137 225,05	152 981,29	184 314,00	220 192,35	263 378,13	305 073,83	353 708,91	405 351,87	447332,04	480 952,59	514 492,30	592 947,22
Petőháza	125 612,05	151 572,52	191 349,80	224 182,81	270 527,49	315 808,03	337 600,81	394 712,97	433 019,75	499 106,30	524 292,04	592737,06	615 855,10	651 102,99	690 806,69
Pinnye	90 047,34	108 256,26	136 008,86	160 728,75	197 753,70	244 522,62	290 356,57	312 598,54	339 418,38	427 915,74	459 895,57	505838,23	582 484,01	518 698,03	559 440,15
Pusztacsád	79 633,48	89 171,82	100 284,70	113 820,35	131 912,58	191 766,43	219 582,57	241 069,05	256 114,76	330 551,88	361 591,35	387018,64	430 314,11	660 979,78	438 855,90

Répceszemere	65 362,69	75 722,68	87 633,04	99 039,72	129 873,10	149 235,08	174 470,19	211 829,42	260 818,90	308 302,33	347 404,66	374 905,33	419 837,05	445 819,64	492 900,48
Répcévis	79 198,00	88 705,63	108 565,35	124 657,63	166 644,49	189 193,80	226 603,81	255 497,25	295 880,31	308 830,09	424 534,70	468 960,44	522 689,25	554 056,86	583 103,11
Röjtőkmuzsaj	83 630,10	95 594,27	105 460,47	117 608,22	150 481,91	181 285,99	220 359,22	240 692,36	294 173,83	369 811,81	380 454,05	414 643,10	414 069,57	443 255,37	514 056,49
Sarród	91 867,08	117 066,40	138 708,14	139 697,17	134 580,84	164 509,13	179 776,68	204 887,95	224 499,06	285 707,48	321 294,71	338 800,72	379 787,40	402 350,91	463 161,88
Sopron	122 573,67	143 270,65	173 349,09	191 103,93	225 011,80	267 872,74	314 364,65	363 513,49	413 056,14	479 539,22	539 434,01	593 314,29	612 181,64	649 689,43	704 533,83
Sopronhorpács	104 686,18	113 013,14	137 982,76	151 981,52	182 561,74	212 262,18	259 586,03	299 292,23	347 941,05	402 888,65	467 439,20	454 602,84	506 306,51	559 885,93	598 121,23
Sopronkövesd	90 656,19	99 671,33	125 604,31	128 391,72	158 938,82	181 562,52	220 166,40	256 781,40	301 752,04	352 914,76	431 373,18	468 454,68	517 318,05	546 849,48	605 485,52
Szakony	66 934,69	75 000,23	91 839,30	96 808,78	115 297,34	149 447,78	178 833,59	211 020,46	217 795,62	282 993,19	317 124,68	372 413,98	408 090,29	451 953,00	513 071,56
Újkér	70 776,21	76 682,28	102 801,58	113 131,60	143 197,99	177 950,20	230 322,52	267 507,15	324 825,96	334 275,45	435 574,45	459 852,00	500 338,99	559 002,63	636 485,74
Und	69 841,84	77 344,82	95 155,24	114 122,65	136 606,61	173 024,16	191 397,24	229 723,65	257 696,88	287 619,87	386 335,19	429 739,33	465 313,04	546 015,91	654 343,40
Völcsfej	76 334,61	81 251,55	100 866,90	114 948,29	146 454,11	182 879,36	220 851,14	263 445,25	328 776,06	346 069,51	439 103,85	499 231,39	561 764,17	626 792,34	671 031,52
Zsira	65 881,78	71 506,01	85 154,10	100 748,11	125 481,29	156 903,57	201 333,69	232 072,87	301 287,16	351 719,25	419 099,98	477 545,10	487 755,94	543 759,46	569 348,18

Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem – Lorenz-görbe

Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	82 103,48	94 624,52	113 199,24	126 895,50	153 912,20	188 235,86	22 3527,77	257 552,94	29 6943,89	350 033,37	407 412,71	444 901,02	482 254,98	518 589,51	566 152,86	36 453,39
Minimum	43 129,25	63 390,01	72 083,33	75 692,81	82 733,74	99 933,39	155 822,80	127 433,31	152 050,98	223 706,18	202 007,33	193 049,08	210 570,65	242 329,81	331 758,65	17 348,22
Maximum	125 612,05	151 572,52	19 1349,80	224 182,81	270 527,49	315 808,03	337 600,81	394 712,97	433 019,75	499 106,30	539 434,01	593 314,29	618 408,76	660 979,78	704 533,83	42 819,47
Adatsor terjedelme	2,91	2,39	2,65	2,96	3,27	3,16	2,17	3,10	2,85	2,23	2,67	3,07	2,94	2,73	2,12	-0,02
Szóródás terjedelme	82 482,80	88 182,51	119 266,47	148 490,00	187 793,75	215 874,65	181 778,01	267 279,67	280 968,77	275 400,12	337 426,68	400 265,21	407 838,11	418 649,97	372 775,17	25 471,25
Relatív terjedelem	1,00	0,93	1,05	1,17	1,22	1,15	0,81	1,04	0,95	0,79	0,83	0,90	0,85	0,81	0,66	-0,03
Átlag felettiék átlaga	95 817,21	109 378,06	135 122,06	152 402,60	182 894,30	223 501,59	258 799,63	295 447,60	336 426,31	394 514,92	455 967,16	494 053,92	545 111,09	579 295,61	631 876,01	40 097,64
Átlag alattiak átlaga	71 506,55	81 981,00	97 948,58	110 953,56	133 750,73	163 703,19	193 294,75	221 553,01	255 383,44	307 775,89	350 765,86	374 243,73	416 090,64	440 028,68	489 475,85	31 140,08
Éltető-Frigyes duálmutató	1,34	1,33	1,38	1,37	1,37	1,37	1,34	1,33	1,32	1,28	1,30	1,32	1,31	1,32	1,29	-0,01
1. átlaga	113 655,70	131 964,09	163 864,49	184 811,59	223 284,14	266 810,93	307 602,79	350 820,61	391 631,06	456 324,48	514 584,89	565 035,09	607 232,38	648 617,49	696 859,54	43 775,14
10. átlaga	55 996,72	70 477,53	80 244,70	89 383,78	105 513,74	130 414,68	160 832,83	173 299,05	199 860,54	255 474,46	272 305,18	293 449,41	321 231,68	341 521,06	395 728,22	24 339,65
Decilisek (1/10) aránya	2,03	1,87	2,04	2,07	2,12	2,05	1,91	2,02	1,96	1,79	1,89	1,93	1,89	1,90	1,76	-0,01
4. átlaga	81 428,27	93 979,12	10 9409,17	122 513,70	149 453,64	185 402,81	222 549,70	262 061,47	301 949,43	350 839,63	419 778,91	460 187,26	497 282,10	537 681,99	583 378,26	38 168,48
5. átlaga	80 217,15	90 741,63	107 968,57	121 568,29	144 922,45	181 049,60	220 075,14	256 225,06	296 198,53	342 929,21	406 102,17	451 773,90	479 707,05	522 225,97	563 220,68	36 903,10
Decilisek (4/5) aránya	1,02	1,04	1,01	1,01	1,03	1,02	1,01	1,02	1,02	1,02	1,03	1,02	1,04	1,03	1,04	0,00
Szórás	15 990,07	18 009,75	23 889,28	27 012,69	32 775,39	38 805,80	42 086,22	49 582,35	53 005,69	57 023,75	68 075,35	76 975,37	83 435,06	88 341,70	87 917,21	5 629,70
Relatív szórás	19,48	19,03	21,10	21,29	21,29	20,62	18,83	19,25	17,85	16,29	16,71	17,30	17,30	17,03	15,53	-0,35
Herfindahl index	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

Egy fő állandó lakosra jutó SzJA alapot képező jövedelem – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	108 163	125 249	151 461	167 514	199 120	238 123	280 322	325 614	370 961	433 332	494 130	540 880	566 175	604 192	655 974	41 577
Sopron	122 573	143 270	173 349	191 103	225 011	267 872	314 364	363 513	413 056	479 539	539 434	593 314	612 181	649 689	704 533	44 216
Vidéki átlag	87 000	98 926	119 794	133 461	161 722	195 003	231 026	270 590	309 784	365 724	427 414	463 685	497 982	536 382	583 601	37 607

M2.6. Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások aránya

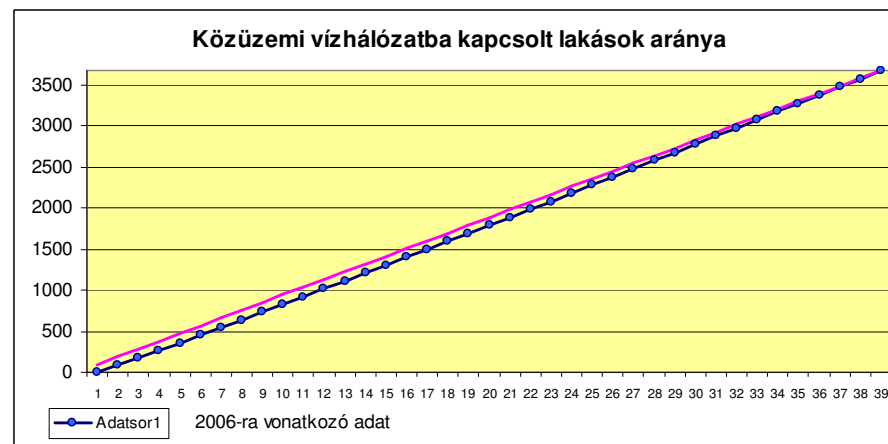
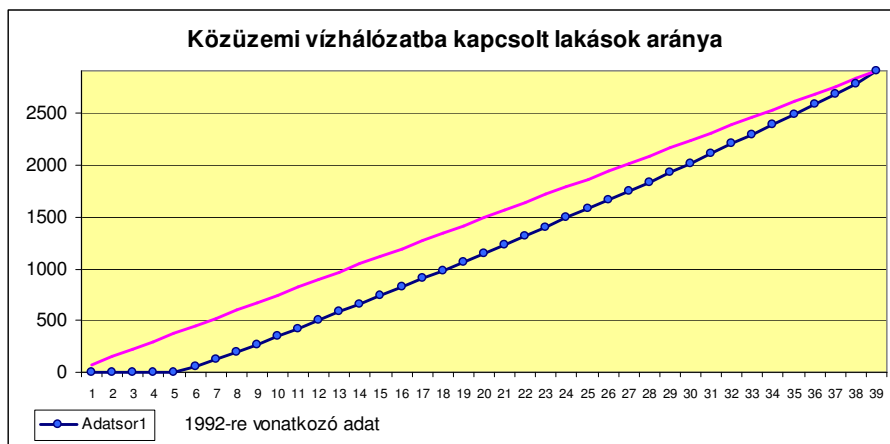
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások aránya (%) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	77,53	80,04	82,38	82,95	83,25	83,16	84,20	84,90		84,76	95,73	96,27	96,14	95,72	101,97
Csáfordjánosfa	0,00	0,00	0,00	0,00	96,12	96,12	96,12	97,09		99,03	99,03	98,08	98,08	97,14	97,14
Csopod	88,21	91,02	92,65	95,55	99,19	100,00	100,81	101,20		96,62	97,75	97,39	97,40	99,26	99,63
Csér	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	100,00	100,00	103,70		96,43	96,43	96,43	96,43	96,43	96,43
Ebergőc	0,00	0,00	0,00	0,00	95,71	93,06	98,59	100,00		86,96	86,02	84,21	85,57	85,57	84,69
Egyházaskalu	73,78	76,67	77,01	77,81	78,93	79,82	80,00	82,35		87,16	96,14	96,75	97,35	97,38	96,84
Fertőboz	95,15	95,19	96,19	95,37	95,41	96,33	98,17	102,80		106,93	100,00	100,00	100,00	99,03	100,00
Fertőd	124,63	125,47	123,62	123,55	123,01	123,36	123,05	119,42		84,26	94,98	95,09	95,26	96,19	94,26
Fertőendréd	78,78	81,30	81,45	82,00	82,47	84,40	85,20	85,77		92,47	92,89	93,33	93,78	94,61	95,02
Fertőhomok	94,90	98,73	98,14	99,39	100,00	273,14	275,43	273,86		95,98	96,52	94,29	93,90	99,07	98,17
Fertőrákos	88,98	89,54	88,81	88,71	88,77	90,27	89,58	88,67		92,46	96,83	98,30	98,20	98,57	98,70
Fertőszentmiklós	81,12	84,32	85,44	87,84	87,06	87,71	88,16	88,36		89,47	93,31	94,08	94,31	95,49	95,89
Fertőszéplak	94,39	94,04	94,83	95,59	94,90	94,48	94,72	94,99		93,88	95,33	98,38	97,95	98,19	97,79
Gyalóka	82,69	86,00	86,00	88,00	93,75	93,75	91,84	91,84		93,75	93,75	93,75	91,84	92,00	92,00
Harka	84,53	84,53	84,76	81,95	79,19	78,55	79,40	78,90		78,20	96,68	100,00	98,95	98,55	96,83
Hegykő	103,93	105,39	105,61	106,90	114,59	99,31	99,54	98,68		102,22	90,65	94,02	93,35	94,05	95,56
Hidegség	92,38	93,40	92,52	91,74	96,33	95,50	101,79	99,19		103,15	93,38	94,96	95,10	97,28	97,30
Iván	77,49	79,87	80,56	81,02	81,53	81,86	81,72	82,35		87,53	87,75	87,77	88,07	98,92	98,92
Kópháza	92,28	90,77	91,35	92,06	93,23	92,41	92,30	93,57		99,22	99,69	100,00	100,00	100,00	100,00
Lövő	82,40	83,80	83,82	84,91	84,97	85,03	85,65	86,51		94,93	97,26	99,79	98,98	98,19	99,40
Nagycenk	79,63	81,21	83,75	83,66	83,20	84,65	86,44	86,21		85,47	93,65	93,54	94,19	98,24	99,13
Nagylós	86,18	85,94	84,98	86,22	86,27	85,66	86,43	87,55		92,65	96,36	97,56	97,19	95,65	100,00
Nemeskér	80,61	82,83	82,00	81,19	82,00	82,00	83,00	83,00		88,42	93,75	93,75	94,79	95,83	95,83
Pereszteg	80,47	81,02	79,08	80,00	79,73	82,41	83,71	84,33		86,87	90,87	91,40	92,39	92,41	92,72
Petőháza	84,94	83,15	82,93	83,33	83,47	84,62	88,57	90,16		100,51	100,00	99,50	97,82	98,55	100,00
Pinnye	87,30	87,40	90,55	90,77	91,60	90,51	90,51	91,24		92,20	91,55	93,66	95,07	95,14	95,14
Pusztacsalád	96,72	96,72	95,93	95,93	97,60	96,06	96,06	94,57		98,43	98,43	99,21	99,22	96,95	99,24

Répceszemere	0,67	0,68	0,67	1,32	84,97	86,27	87,50	87,58		94,41	95,04	95,74	96,48	95,80	95,14
Répcévis	86,08	87,90	88,54	88,61	88,05	88,20	88,20	88,82		92,86	93,51	92,90	93,59	91,25	91,30
Röjtökmuzsaj	93,10	92,05	94,32	95,51	96,15	98,35	98,90	100,00		93,91	90,91	91,46	92,93	93,03	92,20
Sarród	54,78	56,05	56,12	56,32	57,34	59,45	59,64	83,33		92,82	96,58	98,80	98,56	100,00	99,52
Sopron	95,83	95,96	96,02	96,68	96,91	97,56	97,95	101,55		96,53	97,20	100,00	100,00	100,00	100,00
Sopronhorpács	66,12	67,65	68,08	70,36	71,24	72,40	72,49	75,73		83,99	86,73	88,39	88,18	87,94	88,05
Sopronkövesd	79,81	79,08	79,68	80,27	80,95	81,94	82,17	81,84		85,65	95,62	95,43	95,43	97,28	98,65
Szakony	87,11	87,61	87,67	88,50	87,77	89,96	91,27	92,58		94,30	92,31	93,62	93,67	99,58	99,16
Újkér	68,52	70,36	71,08	73,01	73,68	75,54	76,02	76,90		80,72	89,69	91,17	91,29	91,36	92,06
Und	5,76	8,15	10,29	12,95	95,77	95,14	95,89	96,58		102,90	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Völcsej	79,76	82,74	85,12	86,90	87,43	86,98	87,57	87,06		90,30	95,15	95,76	95,76	96,36	96,39
Zsira	85,12	86,64	88,13	90,32	89,14	88,79	89,73	90,18		94,57	96,86	97,32	98,21	97,79	96,94

Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma – Lorenz-görbe

Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	74,66	75,72	76,16	76,85	89,27	93,71	94,57	95,73		92,64	94,73	95,44	95,52	96,28	94,09	1,57
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	57,34	59,45	59,64	75,73		78,20	86,02	84,21	85,57	85,57	84,69	6,91
Maximum	124,63	125,47	123,62	123,55	123,01	273,14	275,43	273,86		106,93	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-4,34
Adatsor terjedelme					2,15	4,59	4,62	3,62		1,37	1,16	1,19	1,17	1,17	1,20	-0,35
Szóródás terjedelme	124,63	125,47	123,62	123,55	65,67	213,69	215,79	198,14		28,73	13,98	15,79	14,43	14,43	17,27	-11,20
Relatív terjedelem	1,67	1,66	1,62	1,61	0,74	2,28	2,28	2,07		0,31	0,15	0,17	0,15	0,15	0,18	-0,14
Átlag felettiék átlaga	88,07	88,72	89,16	89,78	98,84	111,36	112,64	116,17		97,09	97,11	98,26	98,14	98,38	97,84	0,56
Átlag alattiak átlaga	29,96	25,36	25,78	26,75	81,88	83,83	84,45	86,64		86,88	91,30	92,46	92,77	93,25	89,58	4,92
Éltető-Frigyes duálmutató	2,94	3,50	3,46	3,36	1,21	1,33	1,33	1,34		1,12	1,06	1,06	1,06	1,06	1,03	-1,05
1. átlaga	105,28	106,58	105,89	106,63	109,40	149,13	150,27	149,95		103,80	99,92	100,00	100,00	100,00	100,00	-1,03
10. átlaga	0,17	0,17	0,17	0,33	70,30	71,49	71,89	78,34		81,79	87,55	87,89	88,28	89,03	66,91	6,63
Decilisek (1/10) aránya	628,52	626,93	632,18	323,12	1,56	2,09	2,09	1,91		1,27	1,14	1,14	1,13	1,12	1,49	-44,57
4. átlaga	84,32	85,20	85,39	87,24	89,39	89,88	90,27	90,86		93,60	95,71	96,05	96,20	97,27	97,29	1,00
5. átlaga	81,71	83,53	84,33	84,53	87,58	87,92	88,63	89,00		92,70	95,13	95,31	95,39	96,72	96,76	1,13
Decilisek (4/5) aránya	1,03	1,02	1,01	1,03	1,02	1,02	1,02	1,02		1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	0,00
Szórás	30,19	30,31	30,25	30,26	11,16	30,76	31,01	30,14		6,37	3,50	3,66	3,39	3,28	3,28	-2,33
Relatív szórás	40,44	40,03	39,72	39,37	12,50	32,82	32,79	31,49		6,87	3,70	3,83	3,55	3,41	3,43	-2,88
Herfindahl index	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03		0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	90,81	91,36	91,54	92,23	93,82	95,17	95,66	98,25		94,29	96,25	98,33	98,35	98,74	97,31	0,55
Sopron	95,83	95,96	96,02	96,68	96,91	97,56	97,95	101,55		96,53	97,20	100,00	100,00	100,00	100,00	0,31
Vidéki átlag	82,61	83,86	84,27	85,04	88,87	91,32	91,95	92,94		90,55	94,63	95,48	95,52	96,57	92,67	0,93

M2.7. Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza

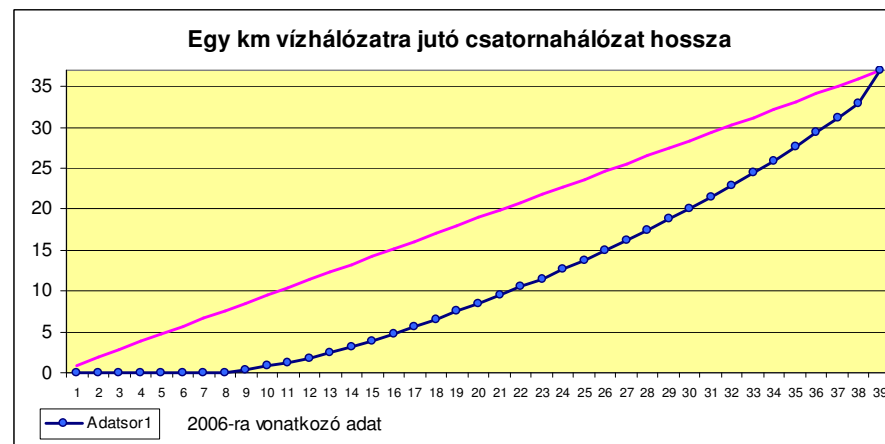
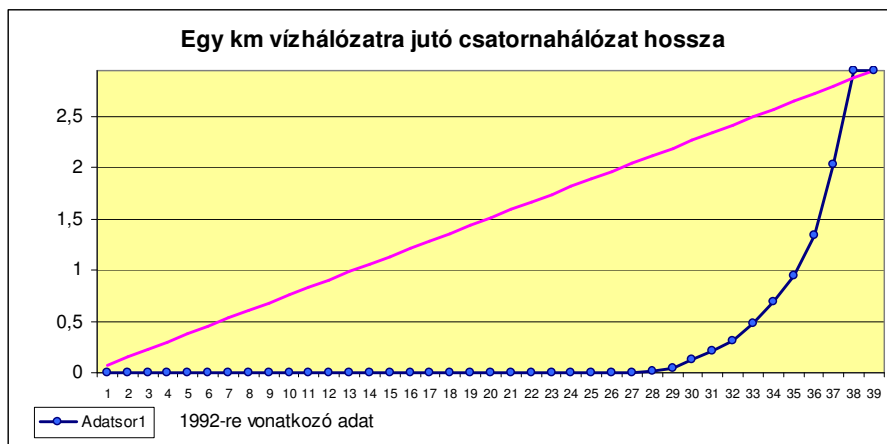
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza (km) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	0,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,83	0,83	0,83	0,83	0,83	0,83	0,83	0,83	0,83	1,75
Csáfordjánosfa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Csapod	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Csér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ebergőc					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Egyházaskupu	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,39	1,39	1,39	1,39	1,38
Fertőboz	0,00	0,00	0,00	1,38	6,23	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,50
Fertőd	0,03	0,03	0,04	0,09	0,08	0,08	0,08	0,08	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47	0,48
Fertőendréd	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,67	1,67	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Fertőhomok	0,08	0,08	0,00	1,63	3,68	1,11	1,11	1,11	1,11	1,11	1,11	1,11	1,11	1,11	1,00
Fertőrákos	0,00	0,00	0,00	0,59	0,59	0,86	0,86	1,84	1,84	1,84	1,84	1,84	1,84	1,84	1,83
Fertőszentmiklós	0,25	0,25	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,04
Fertőszéplak	0,00	0,00	0,00	0,00	0,40	1,76	1,76	1,64	1,64	1,64	1,64	1,62	1,62	1,70	1,70
Gyalóka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,66	0,66	0,66	0,66	0,66	0,50
Harka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,21	1,21	1,21	1,20
Hegykő	0,01	0,01	0,00	0,17	0,53	0,36	0,31	0,33	0,33	0,33	0,33	0,35	0,35	0,35	0,34
Hidegség	0,21	0,21	0,00	0,31	1,18	0,88	0,88	0,88	0,88	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89	0,83
Iván	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kópháza	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,81	0,81	0,84	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89	0,83
Lövő	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64	0,60
Nagyecenk	0,17	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,42
Nagylóz	0,40	0,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,68	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,37	1,33
Nemeskér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Peresztég	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	1,29	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,13
Petőháza	0,91	0,91	0,84	0,84	0,72	0,71	1,14	0,95	0,95	0,95	0,91	0,91	0,91	0,91	0,92
Pinnye	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,49	0,59	0,59	0,59	0,59	0,59	0,59	0,59	0,50
Pusztacsalád	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,75
Répceszemere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Répczevis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,10	1,10	1,10	1,33
Röjtökmuzsaj	0,09	0,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sarród	0,00	0,00	0,00	0,00	0,72	1,65	1,65	1,65	1,65	3,90	3,90	3,90	3,90	3,90	4,00	
Sopron	0,69	0,69	0,69	0,69	0,46	0,54	0,64	0,65	0,61	0,69	0,69	0,69	0,69	0,70	0,74	
Sopronhorpács	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,93	1,05	1,05	1,05	1,05	1,00	
Sopronkövesd	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,90	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22	1,16	1,16	1,11	
Szakony	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,40	1,40	1,40	1,40	1,39	1,50	
Újkér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,05	1,05	1,05	1,06	1,00	
Und	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,13	1,13	1,13	1,13	1,13	1,17	
Völcsej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,47	1,21	1,21	1,21	1,21	1,33	
Zsira	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,63	1,63	1,63	1,75	

Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza – Lorenz-görbe

Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	0,08	0,08	0,06	0,17	0,39	0,36	0,49	0,54	0,55	0,80	0,83	0,90	0,90	0,90	0,95	0,07
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	0,91	0,91	0,84	1,63	6,23	1,76	1,76	1,84	1,84	3,90	3,90	3,90	3,90	3,90	4,00	0,22
Adatsor terjedelme																
Szóródás terjedelme	0,91	0,91	0,84	1,63	6,23	1,76	1,76	1,84	1,84	3,90	3,90	3,90	3,90	3,90	4,00	0,22
Relatív terjedelem	11,74	11,76	13,49	9,54	15,78	4,93	3,59	3,39	3,33	4,90	4,71	4,34	4,35	4,34	4,22	-0,70
Átlag felettiék átlaga	0,32	0,32	0,76	0,80	1,53	1,06	1,10	1,15	1,15	1,32	1,32	1,39	1,38	1,39	1,45	0,07
Átlag alattiak átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02	0,04	0,19	0,20	0,33	0,33	0,33	0,36	0,03
Éltető-Frigyes duálmutató	208,21	219,84	311,92	176,50	373,51	238,39	56,80	59,96	30,12	7,05	6,64	4,16	4,15	4,16	4,02	-23,36
1. átlaga	0,67	0,67	0,76	1,29	2,96	1,63	1,63	1,64	1,64	2,21	2,20	2,25	2,25	2,27	2,33	0,11
10. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Decilisek (1/10) aránya																
4. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,23	0,41	0,50	0,91	0,96	1,04	1,04	1,04	1,01	0,10
5. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,02	0,08	0,76	0,82	0,92	0,92	0,92	0,94	0,09
Decilisek (4/5) aránya							23,78	21,79	6,11	1,19	1,17	1,13	1,13	1,13	1,08	-2,71
Szórás	0,19	0,19	0,21	0,39	1,14	0,56	0,59	0,61	0,61	0,75	0,75	0,73	0,73	0,73	0,75	0,04
Relatív szórás	247,98	248,30	329,66	226,24	287,81	156,31	120,65	112,88	110,04	94,73	89,90	81,12	81,18	81,21	79,28	-16,91
Herfindahl index	0,19	0,19	0,31	0,16	0,24	0,09	0,06	0,06	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04	-0,02

Egy km vízhálózatra jutó csatornahálózat hossza – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	0,31	0,31	0,31	0,37	0,35	0,44	0,57	0,64	0,64	0,79	0,82	0,84	0,83	0,83	0,86	0,05
Sopron	0,69	0,69	0,69	0,69	0,46	0,54	0,64	0,65	0,61	0,69	0,69	0,69	0,69	0,70	0,74	0,00
Vidéki átlag	0,07	0,07	0,06	0,16	0,28	0,38	0,52	0,64	0,67	0,87	0,92	0,95	0,93	0,93	0,96	0,08

M2.8. Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában

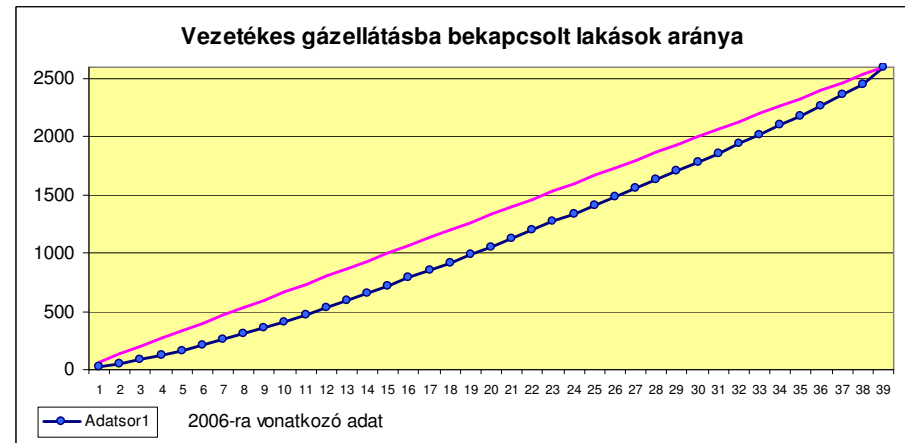
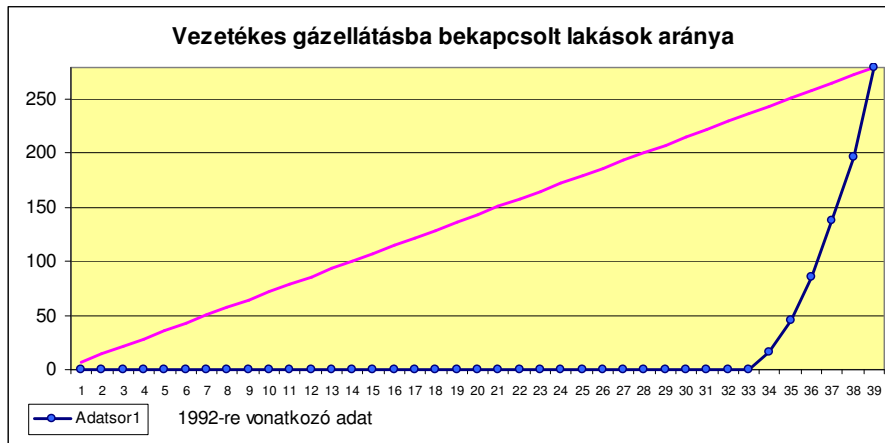
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában (%) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	0,00	23,59	39,50	46,92	50,44	54,86	56,94	58,51		60,45	62,29	63,90	64,93	64,14	26,56
Csáfordjánosfa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	20,39	29,81	29,81	29,52	32,38
Csapod	0,00	0,00	0,00	28,74	39,68	44,53	46,37	49,00		50,38	50,94	51,87	53,53	53,14	55,51
Csér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	17,86	25,00	28,57	28,57	35,71
Ebergőc	0,00	0,00	0,00	32,86	35,71	36,11	42,25	47,89		41,30	43,01	44,21	43,30	43,30	46,94
Egyházásfalu	0,00	22,73	48,66	54,14	59,05	62,61	64,12	65,29		68,66	70,62	72,49	72,94	72,67	74,43
Fertőboz	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		1,98	23,53	32,35	35,29	35,92	40,78
Fertőd	39,53	56,18	76,17	80,27	81,87	84,02	86,27	87,54		76,01	77,20	76,48	77,08	76,47	75,91
Fertőendréd	0,00	36,18	62,50	68,00	68,92	72,40	73,20	73,91		79,08	79,50	79,17	78,84	79,67	80,50
Fertőhomok	0,00	0,00	53,42	96,36	111,83	124,00	131,43	139,20		141,71	146,27	145,24	147,42	148,37	150,23
Fertőrákos	0,00	0,00	0,00	0,00	22,58	36,24	40,79	43,71		51,30	54,95	56,87	57,81	57,81	61,67
Fertőszentmiklós	57,61	64,64	67,88	70,67	71,59	73,75	75,94	77,09		80,34	80,60	80,56	80,24	80,07	81,14
Fertőszéplak	30,10	45,66	51,97	58,33	61,17	64,27	65,71	67,30		70,35	71,03	71,53	72,21	72,34	74,39
Gyalóka	0,00	0,00	26,00	34,00	41,67	43,75	46,94	46,94		47,92	52,08	52,08	51,02	50,00	54,00
Harka	0,00	0,00	0,00	28,07	39,23	43,59	48,38	53,44		59,55	61,95	64,36	66,67	66,94	70,44
Hegykő	0,00	0,00	46,59	63,57	70,12	74,65	78,82	78,37		84,89	86,74	88,03	88,15	88,30	89,31
Hidegség	0,00	0,00	25,23	53,21	61,47	69,37	79,46	77,42		86,61	82,35	82,73	81,82	81,63	85,14
Iván	0,00	0,00	26,71	33,69	36,52	37,97	39,71	40,55		44,86	46,17	46,94	46,85	47,19	49,57
Kópháza	0,00	0,00	0,00	2,43	42,26	50,79	55,03	59,09		65,16	67,80	69,57	70,85	71,15	74,17
Lövő	0,00	33,26	51,47	55,56	57,62	59,67	61,12	62,66		67,23	70,04	72,03	72,54	71,63	75,45
Nagycenk	0,00	0,00	0,00	25,65	34,88	41,93	45,43	48,90		53,06	54,92	55,86	57,53	57,39	58,64
Nagylózs	0,00	0,00	0,00	40,94	52,94	58,91	59,30	61,87		67,76	68,83	71,14	71,49	70,75	73,52
Nemeskér	0,00	23,23	39,00	43,56	48,00	50,00	50,00	51,00		57,89	58,33	59,38	61,46	61,46	62,50
Pereszteg	0,00	0,00	0,00	38,64	44,10	49,00	52,01	54,75		58,42	60,65	62,80	63,42	63,29	65,49
Petőháza	53,13	59,12	65,31	65,59	66,40	68,17	69,87	70,73		73,72	75,12	78,66	78,88	78,69	83,73
Pinnye	0,00	0,00	0,00	36,15	52,67	54,74	59,85	64,23		65,96	66,20	69,01	69,01	68,75	72,22
Pusztacsalád	0,00	0,00	0,00	45,53	49,60	52,76	58,27	58,14		61,42	65,35	66,14	67,19	66,41	67,42
Répcszemere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	9,93	19,15	21,13	20,98	24,31

Répcévis	0,00	2,55	44,59	51,27	52,20	55,90	58,39	58,39		64,29	64,29	65,16	66,03	65,00	67,70
Röjtökmuzsaj	0,00	0,00	0,00	37,64	41,21	47,25	53,85	55,74		55,84	56,57	57,79	58,59	57,71	58,54
Sarród	15,38	27,91	29,33	31,72	32,57	34,40	35,60	36,04		41,58	45,23	45,19	46,89	47,13	47,74
Sopron	83,30	84,36	85,25	86,17	87,99	89,62	90,93	91,80		91,21	91,16	91,28	90,75	89,84	90,29
Sopronhorpács	0,00	4,25	39,74	46,25	48,04	50,97	52,43	53,72		59,15	61,17	62,58	63,90	63,81	64,78
Sopronkövesd	0,00	0,00	0,00	36,28	45,35	47,86	53,50	55,61		61,57	63,36	63,93	65,30	65,08	68,61
Szakony	0,00	0,44	43,61	50,88	52,40	54,59	56,33	58,95		63,60	64,10	63,40	65,40	65,55	66,53
Újkér	0,00	36,87	54,70	58,55	61,00	62,35	63,55	64,76		68,19	69,78	70,64	70,12	70,09	71,03
Und	0,00	7,41	50,74	57,55	61,97	61,11	63,70	65,07		71,74	73,19	72,34	73,57	73,24	73,94
Völcsfej	0,00	22,02	51,19	55,36	58,68	59,76	60,36	60,59		68,48	68,48	68,48	69,09	70,30	71,69
Zsira	0,00	6,91	35,62	48,85	53,85	56,05	58,93	60,71		63,80	66,82	68,75	70,85	69,91	70,74

Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában – Lorenz-görbe

Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	7,16	14,29	28,59	42,65	48,60	52,00	54,74	56,38		59,63	62,79	64,54	65,40	65,24	66,50	3,75
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	9,93	19,15	21,13	20,98	24,31	1,81
Maximum	83,30	84,36	85,25	96,36	111,83	124,00	131,43	139,20		141,71	146,27	145,24	147,42	148,37	150,23	4,88
Adatsor terjedelme											14,73	7,58	6,98	7,07	6,18	-1,76
Szóródás terjedelme	83,30	84,36	85,25	96,36	111,83	124,00	131,43	139,20		141,71	136,34	126,09	126,29	127,39	125,92	3,06
Relatív terjedelem	11,64	5,90	2,98	2,26	2,30	2,38	2,40	2,47		2,38	2,17	1,95	1,93	1,95	1,89	-0,35
Átlag feletti átlaga	46,51	41,21	51,86	59,84	63,99	67,31	69,43	70,98		74,01	75,86	77,97	77,32	77,75	78,63	2,47
Átlag alatti átlaga	0,00	0,83	4,10	22,60	30,66	34,13	35,72	37,49		38,95	45,88	50,39	49,96	50,64	49,07	3,71
Éltető-Frigyes duálmutató		49,70	12,64	2,65	2,09	1,97	1,94	1,89		1,90	1,65	1,55	1,55	1,54	1,60	-1,67
1. átlaga	58,39	66,08	73,65	83,37	88,32	93,07	97,02	99,23		101,11	101,63	101,82	102,04	102,04	103,74	2,86
10. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,50	17,93	26,58	28,70	28,75	29,74	2,49
Decilisek (1/10) aránya										204,25	5,67	3,83	3,56	3,55	3,49	-28,87
4. átlaga	0,00	0,75	35,86	46,89	51,93	55,02	58,13	59,29		64,21	65,67	67,13	67,99	68,00	70,21	4,26
5. átlaga	0,00	0,00	26,82	42,17	49,02	52,28	55,54	57,70		61,76	63,51	64,34	65,85	65,51	67,57	4,32
Decilisek (4/5) aránya			1,34	1,11	1,06	1,05	1,05	1,03		1,04	1,03	1,04	1,03	1,04	1,04	-0,01
Szórás	18,80	21,98	26,60	23,75	23,01	23,99	24,89	25,50		25,99	22,49	20,76	20,54	20,61	21,09	-0,12
Relatív szórás	262,79	153,83	93,03	55,69	47,34	46,13	45,47	45,22		43,59	35,82	32,17	31,40	31,59	31,71	-9,93
Herfindahl index	0,20	0,09	0,05	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03		0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	-0,01

Vezetékes gázellátásba bekapcsolt háztartások száma a lakásállomány százalékában – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	56,13	60,12	65,43	70,47	74,26	76,83	78,74	80,00		81,22	82,07	82,62	82,62	82,04	82,41	1,72
Sopron	83,30	84,36	85,25	86,17	87,99	89,62	90,93	91,80		91,21	91,16	91,28	90,75	89,84	90,29	0,50
Vidéki átlag	11,78	20,64	33,30	45,11	52,19	56,28	59,05	60,99		64,55	66,68	67,89	68,69	68,55	68,81	3,62

M2.9. 1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma

(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma (vendégéjszaka) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	623,07	725,04	846,71	773,66	0,00	0,00	0,00	664,95	4 002,53	5 223,07
Csáfordjánosfa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Csapod	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2 521,74	3 285,96	3 241,26	3 044,44	2 963,98	2 651,80	1 789,02
Csér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ebergőc	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Egyházaskalu	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Fertőboz	6 162,63	9 611,68	12 463,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3 925,09	3 912,88	6 367,42	8 310,61
Fertőd	3 275,08	2 976,62	2 508,02	2 828,27	2 735,80	2 121,23	2 601,59	4 550,35	4 798,02	5 863,84	6 822,42	9 219,09	7 343,59	4 997,61	5 454,17
Fertőendréd	0,00	867,15	319,65	950,60	1 035,71	902,69	1 244,24	2 007,75	2 032,51	1 598,76	1 570,99	1 831,25	1 626,98	2 083,33	1 378,09
Fertőhomok	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Fertőrákos	3 134,95	3 221,51	3 427,29	3 666,37	2 160,27	2 918,23	2 931,34	2 236,22	1 538,88	1 538,29	1 313,04	2 309,83	1 334,68	1 637,82	2 181,53
Fertőszentmiklós	0,00	0,00	152,92	0,00	0,00	0,00	0,00	248,69	101,20	0,00	0,00	0,00	0,00	41,75	0,00
Fertőszéplak	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	476,88	677,23
Gyalóka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Harka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hegykő	6 445,16	6 261,62	5 721,66	4 589,11	4 383,31	4 235,07	3 622,17	4 768,04	3 387,45	3 540,84	5 807,75	29 248,04	44 525,02	55 290,22	59 959,20
Hidegség	0,00	0,00	0,00	1 605,35	1 689,77	1 903,01	2 483,33	0,00	0,00	2 450,16	1 929,71	1 628,13	0,00	913,04	657,97
Iván	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kópháza	0,00	0,00	0,00	943,88	1 036,36	859,59	1 134,79	1 480,85	1 186,38	1 147,18	1 165,54	1 111,85	1 153,92	1 178,32	1 048,13
Lövő	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nagycenk	4 421,36	4 145,12	3 405,58	3 632,93	3 685,81	3 321,47	2 819,72	2 756,49	2 611,73	2 647,78	2 109,93	2 604,77	819,68	745,07	816,34
Nagylóz	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nemeskér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pereszteg	458,92	587,37	215,84	567,98	365,03	525,27	750,18	369,88	0,00	0,00	84,36	173,09	50,43	7,23	0,00
Petőháza	964,78	1 093,68	353,19	1 938,73	3 066,12	3 125,13	2 941,35	4 129,26	4 819,74	2 806,45	1 880,27	0,00	0,00	0,00	0,00
Pinnye	0,00	70,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pusztacsalád	1 594,20	332,35	0,00	0,00	0,00	0,00	5 028,94	394,14	859,93	674,42	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Répceszemere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Répcévis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Röjtőkmujsaj	27 525,19	11 215,26	12 277,67	0,00	0,00	0,00	0,00	1 148,30	23 948,77	32 585,22	35 304,88	40 901,03	33 271,43	32 681,72	32 320,33
Sarród	0,00	0,00	0,00	0,00	1 261,28	542,67	0,00	0,00	9 911,05	6 820,06	7 526,42	7 716,68	6 444,33	5 383,79	5 229,49
Sopron	6 557,69	6 537,24	5 966,10	5 973,58	6 190,62	6 059,81	8 449,58	7 763,18	8 577,26	7 385,61	6 547,45	6 806,26	6 898,76	7 048,26	7 630,90
Sopronhorpács	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sopronkövesd	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 037,07	2 934,47	1 327,60	902,30	210,61	0,00	0,00	0,00
Szakony	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	712,38	870,33	956,86	814,00	578,00
Újkér	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Und	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Völcsej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zsira	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	1 552,31	1 203,07	1 200,29	684,53	707,95	695,83	890,57	865,05	1 794,94	1 889,03	1 972,27	2 861,55	2 870,96	3 239,00	3 416,77	176,47
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Maximum	27 525,19	11 215,26	12 463,41	5 973,58	6 190,62	6 059,81	8 449,58	7 763,18	23 948,77	32 585,22	35 304,88	40 901,03	44 525,02	55 290,22	59 959,20	3 383,57
Adatsor terjedelme																
Szóródás terjedelme	27 525,19	11 215,26	12 463,41	5 973,58	6 190,62	6 059,81	8 449,58	7 763,18	23 948,77	32 585,22	35 304,88	40 901,03	44 525,02	55 290,22	59 959,20	3 383,57
Relatív terjedelem	17,73	9,32	10,38	8,73	8,74	8,71	9,49	8,97	13,34	17,25	17,90	14,29	15,51	17,07	17,55	0,51
Átlag felettiék átlaga	7 389,53	6 281,29	6 538,53	2 903,20	2 724,50	2 827,36	3 325,71	3 187,75	6 554,27	7 487,33	9 622,87	14 408,66	15 051,43	16 538,79	17 732,54	913,49
Átlag alattiak átlaga	45,93	92,21	32,55	18,93	12,59	56,37	50,87	64,12	153,80	209,54	298,71	335,62	206,48	329,66	285,20	23,23
Éltető-Frigyes duálmutató	160,90	68,12	200,88	153,34	216,45	50,16	65,38	49,72	42,62	35,73	32,22	42,93	72,89	50,17	62,18	-8,87
1. átlaga	11 672,67	8 406,45	9 107,21	4 465,50	4 331,46	4 185,37	5 010,51	5 302,71	11 814,20	13 163,68	14 050,29	21 771,21	23 009,70	25 346,91	27 055,26	1 435,62
10. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Decilisek (1/10) aránya																
4. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,81	0,00	0,04
5. átlaga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Decilisek (4/5) aránya																
Szórás	4 613,15	2 691,35	2 987,81	1 446,14	1 430,93	1 393,41	1 760,89	1 708,66	4 262,13	5 336,75	5 781,53	7 917,40	8 686,79	9 992,15	10 632,48	584,86
Relatív szórás	297,18	223,71	248,92	211,26	202,12	200,25	197,73	197,52	237,45	282,51	293,14	276,68	302,57	308,50	311,18	5,76
Herfindahl index	0,25	0,15	0,18	0,14	0,13	0,13	0,13	0,13	0,17	0,23	0,25	0,22	0,26	0,27	0,27	0,01

1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	4 442,75	4 341,98	3 963,83	3 908,98	4 026,29	3 945,20	5 382,80	5 079,23	5 797,98	5 099,50	4 671,08	5 283,26	5 389,03	5 624,64	6 082,37	130,20
Sopron	6 557,69	6 537,24	5 966,10	5 973,58	6 190,62	6 059,81	8 449,58	7 763,18	8 577,26	7 385,61	6 547,45	6 806,26	6 898,76	7 048,26	7 630,90	80,08
Vidéki átlag	1 336,55	1 135,26	1 067,03	928,53	900,08	880,11	941,86	1 182,57	1 758,75	1 754,54	1 907,80	3 041,05	3 151,22	3 502,81	3 774,38	199,04

M2.10. 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma

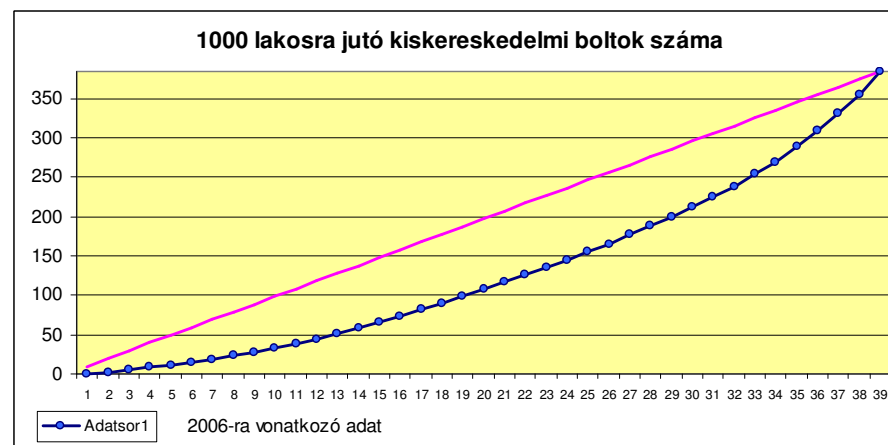
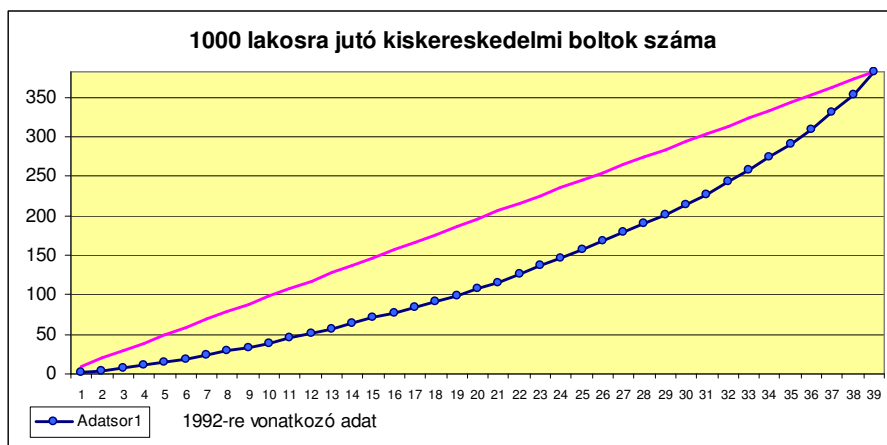
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma (db) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	1,72	3,96	2,62	4,15	4,12	6,69	6,66	5,66	5,66	5,63	6,24	5,69	6,18	5,06	3,54
Csáfordjánosfa	18,99	16,08	16,13	19,74	20,13	13,84	13,99	10,34	7,07	7,33	7,58	7,78	7,91	7,87	7,87
Csapod	12,95	13,05	17,83	22,51	18,27	10,15	10,17	10,10	8,36	8,46	6,66	6,84	8,58	10,29	10,29
Csér	28,99	34,48	30,30	31,75	30,30	32,26	39,22	38,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ebergőc	6,76	6,71	6,49	6,37	6,54	19,35	13,89	13,89	13,89	14,93	14,18	21,13	20,83	26,85	20,13
Egyházasköze	8,32	8,31	10,45	10,52	11,68	10,59	10,60	10,68	9,74	9,65	7,45	6,42	6,46	6,48	6,48
Fertőboz	6,92	17,18	17,42	20,41	10,53	14,29	14,55	14,55	10,75	10,95	11,03	14,98	7,58	15,15	15,15
Fertőd	15,95	16,89	21,08	22,25	24,22	18,65	22,68	24,03	25,77	24,78	24,81	24,01	24,80	28,67	28,67
Fertőendréd	14,88	16,06	17,60	17,96	16,37	14,97	15,36	15,50	12,38	14,00	15,27	15,63	15,87	13,89	12,35
Fertőhomok	6,20	4,10	4,09	4,07	4,04	10,06	10,14	12,00	9,92	9,62	9,62	9,12	8,93	8,76	8,76
Fertőrákos	10,52	7,75	7,65	8,57	7,59	10,28	9,36	8,58	7,69	8,16	8,18	7,73	6,71	5,35	6,24
Fertőszentmiklós	7,55	11,46	15,19	16,67	16,24	13,85	14,63	14,11	15,17	15,74	17,18	16,92	19,03	16,38	15,59
Fertőszéplak	5,09	4,25	6,90	5,22	8,88	9,67	9,62	8,88	7,62	8,49	9,27	9,35	10,33	11,13	11,13
Gyalóka	21,05	10,64	21,51	22,47	23,81	25,00	25,64	25,97	12,66	13,33	13,33	12,82	13,16	12,99	12,99
Harka	5,87	11,57	7,78	6,68	6,50	5,73	6,28	6,28	4,13	3,48	3,44	3,38	3,95	3,26	3,92
Hegykő	10,41	16,55	18,76	22,57	29,37	13,96	15,61	16,29	15,69	15,86	15,82	16,48	16,17	18,48	19,25
Hidegség	6,60	6,62	6,76	6,69	9,90	13,38	13,33	13,07	13,11	12,86	12,78	12,50	12,27	11,59	8,70
Iván	6,96	7,60	6,24	8,32	9,68	7,65	9,72	9,78	9,23	8,49	7,83	7,14	7,83	7,82	7,82
Kópháza	10,26	12,88	12,29	13,90	14,44	8,04	8,52	8,51	8,45	8,87	10,41	10,21	9,68	8,11	9,12
Lövő	10,54	13,41	11,24	12,01	12,60	12,58	14,04	12,61	10,53	10,42	10,56	9,05	9,70	9,62	9,62
Nagyecenk	13,06	15,28	15,11	16,01	15,20	11,30	14,65	14,91	14,38	14,02	12,90	13,86	13,19	13,71	13,16
Nagylózs	3,05	2,03	2,01	2,01	2,02	6,20	7,48	7,61	8,61	7,60	7,77	7,74	7,87	9,00	11,25
Nemeskér	10,91	14,34	18,66	18,87	15,38	7,87	8,13	8,13	8,26	8,40	8,33	8,51	8,70	8,47	8,47
Pereszteg	2,96	3,67	5,09	3,66	3,66	7,33	5,83	6,58	5,77	5,04	5,09	4,36	3,60	4,34	4,34
Petőháza	17,08	15,79	15,67	15,58	13,43	13,44	13,14	12,02	12,08	15,12	13,74	13,65	12,75	12,46	10,55
Pinnye	5,49	2,70	2,72	2,75	2,75	8,00	5,36	5,38	5,32	5,35	5,41	5,48	2,84	2,72	2,72
Pusztacsalád	11,59	11,76	12,01	12,23	12,35	9,55	9,65	6,51	6,51	6,64	6,87	3,47	3,55	3,47	3,47

Répceszemere	10,70	8,29	8,40	5,81	6,23	2,94	2,76	2,77	2,81	2,82	2,79	2,81	2,85	2,90	2,90
Répcevis	4,76	4,72	4,68	4,71	7,21	7,25	7,37	7,35	7,43	7,35	7,50	7,52	5,03	5,06	5,06
Röjtökmuzsaj	3,88	3,91	3,88	3,96	6,05	8,11	8,20	8,02	12,30	12,32	12,20	10,31	8,16	8,21	8,21
Sarród	6,87	9,91	24,70	25,88	27,26	24,93	25,27	28,29	25,42	28,52	27,92	27,64	27,59	26,37	24,41
Sopron	22,47	27,89	27,77	26,83	26,34	21,39	25,20	26,84	26,73	27,11	26,02	24,99	24,31	23,20	22,86
Sopronhorpács	5,85	7,01	6,85	6,83	9,11	9,25	9,31	10,45	11,47	11,52	9,31	10,47	8,17	8,23	8,23
Sopronkövesd	10,90	11,06	11,37	13,92	13,38	9,14	9,74	10,48	10,52	10,65	11,49	12,44	12,61	12,73	11,88
Szakony	8,56	10,53	12,30	8,68	8,68	8,70	9,01	9,06	9,06	9,42	9,52	7,86	5,88	6,00	8,00
Újkér	15,05	12,55	12,66	15,48	15,76	13,49	13,62	10,99	10,04	10,12	11,22	7,60	7,58	8,54	9,49
Und	2,46	2,49	5,10	5,13	2,57	5,10	5,06	5,17	5,29	5,33	5,39	5,51	2,79	2,77	2,77
Völcsej	4,43	4,43	2,26	2,29	2,29	9,35	9,48	7,19	7,30	7,46	7,58	5,06	5,15	5,17	5,17
Zsira	5,32	4,25	5,30	4,25	7,42	6,31	6,38	5,30	4,67	4,72	5,94	3,63	3,65	3,70	3,70

1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma – Lorenz-görbe

1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	9,79	10,57	11,66	12,25	12,37	11,81	12,30	12,11	10,30	10,53	10,48	10,26	9,80	10,12	9,85	-0,11
Minimum	1,72	2,03	2,01	2,01	2,02	2,94	2,76	2,77	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,20
Maximum	28,99	34,48	30,30	31,75	30,30	32,26	39,22	38,46	26,73	28,52	27,92	27,64	27,59	28,67	28,67	-0,34
Adatsor terjedelme	16,82	16,95	15,05	15,83	15,02	10,97	14,20	13,88								-0,56
Szóródás terjedelme	27,26	32,45	28,29	29,74	28,28	29,32	36,45	35,69	26,73	28,52	27,92	27,64	27,59	28,67	28,67	-0,13
Relatív terjedelem	2,78	3,07	2,43	2,43	2,29	2,48	2,96	2,95	2,59	2,71	2,66	2,69	2,81	2,83	2,91	0,01
Átlag feletti átlaga	14,79	15,73	18,17	20,16	19,56	17,69	18,43	19,89	15,18	16,11	15,65	16,52	17,15	16,93	15,98	-0,08
Átlag alatti átlaga	5,51	5,66	6,09	6,13	6,81	8,14	8,04	8,22	6,91	7,04	6,88	6,34	6,13	5,87	6,03	0,01
Éltető-Frigyes duálmutató	2,69	2,78	2,98	3,29	2,87	2,17	2,29	2,42	2,20	2,29	2,28	2,60	2,80	2,88	2,65	-0,02
1. átlaga	22,87	24,11	26,07	26,75	28,32	25,89	28,83	29,89	23,40	24,07	23,98	24,44	24,38	26,27	24,02	-0,07
10. átlaga	2,55	2,72	2,41	2,68	2,41	4,99	4,75	4,65	2,90	2,76	2,83	2,42	2,12	2,10	2,10	-0,05
Decilisek (1/10) aránya	8,98	8,85	10,84	9,99	11,77	5,19	6,07	6,42	8,06	8,73	8,48	10,12	11,51	12,52	11,45	0,15
4. átlaga	9,39	10,92	11,73	12,16	11,79	10,27	10,16	10,49	9,73	9,70	9,72	9,01	8,40	8,69	9,01	-0,19
5. átlaga	7,44	9,26	9,47	9,02	9,81	9,66	9,68	9,82	8,84	8,82	8,77	7,97	7,94	8,25	8,40	-0,06
Decilisek (4/5) aránya	1,26	1,18	1,24	1,35	1,20	1,06	1,05	1,07	1,10	1,10	1,11	1,13	1,06	1,05	1,07	-0,01
Szórás	5,93	6,68	7,23	7,94	7,75	6,02	6,98	7,32	5,65	5,95	5,83	6,22	6,40	6,85	6,30	-0,05
Relatív szórás	60,54	63,24	61,95	64,80	62,70	50,93	56,77	60,43	54,83	56,57	55,63	60,64	65,30	67,70	63,93	0,14
Herfindahl index	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04	0,00

1000 lakosra jutó kiskereskedelmi boltok száma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	17,02	20,72	21,13	20,91	20,81	17,26	19,81	20,76	20,55	20,86	20,29	19,53	19,16	18,53	18,28	-0,05
Sopron	22,47	27,89	27,77	26,83	26,34	21,39	25,20	26,84	26,73	27,11	26,02	24,99	24,31	23,20	22,86	-0,14
Vidéki átlag	9,02	10,24	11,52	12,36	12,83	11,26	12,00	11,92	11,58	11,72	11,87	11,50	11,52	11,58	11,45	0,07

M2.11. Komplex életminőség elérési mutató

(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Komplex életminőség elérési mutató (km) – Települési adatok

	MJV távolsága
Ágfalva	5
Csáfordjánosfa	36
Csapod	33
Csér	37
Ebergőc	23
Egyházásfalu	32
Fertőboz	11
Fertőd	26
Fertőendréd	28
Fertőhomok	17
Fertőrákos	9
Fertőszentmiklós	26
Fertőszéplak	22
Gyalóka	27
Harka	6
Hegykő	19
Hidegség	15
Iván	39
Kópháza	7
Lövő	25
Nagycenk	12
Nagylózs	21
Nemeskér	29
Pereszteg	16
Petőháza	28
Pinnye	18
Pusztacsalád	7
Répceszemere	39
Répcsevis	30
Röjtökmuzsaj	25
Sarród	25
Sopron	0
Sopronhorpács	30
Sopronkövesd	20
Szakony	24
Újkér	31
Und	34
Völcsej	27
Zsira	30

Komplex életminőség elérési mutató – Egyenlőtlenségi mutatók

	MJV távolsága
Átlag	22,79
Minimum	0,00
Maximum	39,00
Adatsor terjedelme	
Szóródás terjedelme	39,00
Relatív terjedelem	1,71
Átlag feletti átlaga	29,74
Átlag alatti átlaga	12,81
Éltető-Frigyes duálmutató	2,32
1. átlaga	37,75
10. átlaga	4,50
Decilisek (1/10) aránya	8,39
4. átlaga	25,50
5. átlaga	24,25
Decilisek (4/5) aránya	1,05
Szórás	9,94
Relatív szórás	43,62
Herfindahl index	0,03

M2.12. 1000 lakosra jutó távbeszélők száma

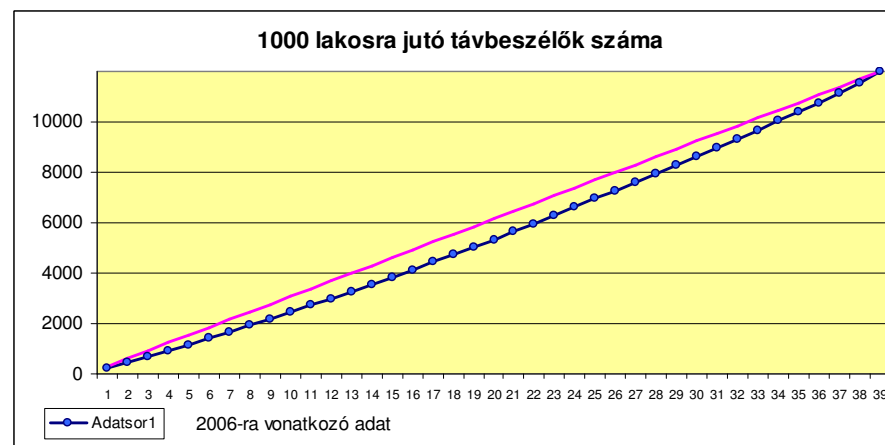
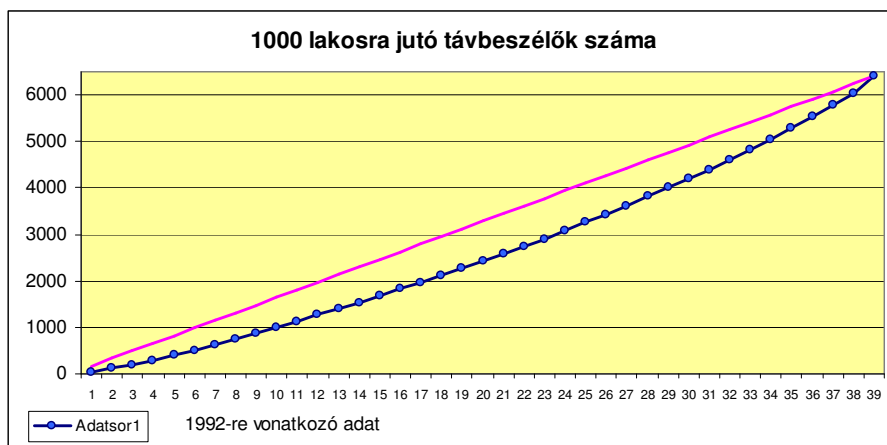
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

1000 lakosra jutó távbeszélők száma (db) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	120,62	118,85	188,25	221,36	230,69	237,90	272,91	280,86	270,06	255,37	252,34	279,73	274,32	263,53	258,98
Csáfordjánosfa	155,06	163,99	187,10	223,68	228,19	242,21	251,75	255,17	257,95	263,74	257,58	249,03	252,96	236,22	232,28
Csapod	187,70	190,86	280,39	308,68	315,61	333,33	371,19	370,37	374,58	368,87	359,40	355,56	346,48	336,19	325,90
Csér	202,90	86,21	272,73	269,84	242,42	258,06	313,73	288,46	313,73	340,00	352,94	360,00	333,33	307,69	307,69
Ebergőc	195,95	208,05	246,75	299,36	320,26	329,03	375,00	381,94	381,94	402,99	375,89	373,24	381,94	375,84	375,84
Egyházaskalu	113,42	117,34	195,40	219,77	225,05	231,99	258,75	271,37	266,23	250,80	232,16	243,04	245,43	241,90	232,18
Fertőboz	141,87	140,89	264,81	285,71	291,23	310,71	323,64	349,09	333,33	332,12	319,85	333,33	348,48	348,48	325,76
Fertőd	234,67	211,11	320,86	366,97	376,90	394,16	411,58	366,60	348,22	332,64	322,57	353,69	351,06	345,18	344,28
Fertőendréd	150,30	154,74	236,07	270,96	269,35	281,44	302,61	317,83	329,72	328,15	317,56	335,94	342,86	334,88	331,79
Fertőhomok	353,31	354,51	525,56	575,20	577,78	619,72	661,26	630,00	611,11	563,46	526,92	512,77	475,00	446,58	437,83
Fertőrákos	129,92	129,90	212,97	248,87	252,23	269,44	297,37	325,20	323,69	309,92	301,68	318,93	305,59	289,92	281,45
Fertőszentmiklós	164,89	171,09	272,06	294,79	303,38	315,39	323,15	325,76	331,85	314,19	310,78	344,44	344,17	348,04	344,08
Fertőszéplak	192,70	196,43	262,30	292,17	301,95	307,56	309,71	326,82	314,14	303,90	296,80	316,91	318,42	307,36	302,23
Gyalóka	94,74	85,11	236,56	292,13	297,62	350,00	384,62	402,60	392,41	400,00	373,33	358,97	342,11	350,65	350,65
Harka	111,58	116,53	185,99	221,81	230,32	244,09	279,64	295,88	276,86	256,45	247,08	283,30	279,31	268,28	270,24
Hegykő	224,18	226,16	295,54	326,07	329,21	340,57	357,53	366,18	368,63	352,10	344,15	386,19	378,75	365,67	364,90
Hidegség	254,13	264,90	320,95	351,17	353,14	374,58	400,00	415,03	406,56	389,07	367,41	387,50	395,71	373,91	347,83
Iván	135,00	132,00	208,59	235,78	240,66	245,48	267,87	267,65	257,10	246,11	240,57	244,11	242,88	240,23	228,15
Kópháza	257,16	261,94	229,82	267,77	418,72	289,39	304,74	307,98	301,48	292,80	288,91	314,10	314,98	299,39	298,38
Lövő	151,79	148,20	238,93	265,72	295,31	290,71	312,28	311,62	312,28	296,04	288,73	342,62	365,65	357,39	351,89
Nagycenk	179,23	183,31	251,60	277,87	286,60	296,05	321,69	320,27	327,43	318,00	306,23	323,73	322,16	311,95	300,44
Nagylóz	135,16	140,39	171,20	189,57	196,77	207,64	230,77	239,13	234,66	225,84	224,20	245,58	253,93	256,47	251,97
Nemeskér	134,55	136,20	220,15	233,96	238,46	248,03	268,29	272,36	264,46	264,71	254,17	259,57	265,22	250,00	254,24
Pereszteg	158,40	159,32	228,20	244,88	249,45	260,81	268,75	282,89	286,95	274,10	263,27	292,36	293,95	288,50	289,95
Petőháza	181,43	202,11	289,45	321,91	334,71	350,57	349,85	366,73	356,50	335,69	316,98	363,55	364,71	328,86	329,82
Pinnye	225,27	218,33	261,58	283,75	285,71	304,00	335,12	352,15	343,09	339,57	327,03	353,42	377,84	346,05	335,15
Pusztacsalád	124,64	126,47	288,29	299,69	308,64	321,66	337,62	377,85	374,59	378,74	384,88	371,53	368,79	350,69	326,39
Répcszemere	101,60	146,41	145,66	212,21	224,30	232,35	243,09	271,47	269,66	262,71	250,70	250,00	253,56	243,48	240,58

Répcévis	73,81	66,04	187,35	209,41	218,75	227,05	262,90	281,86	274,75	259,80	260,00	280,70	293,97	296,20	270,89
Röjtökmuzsaj	187,98	187,87	248,54	269,31	280,24	292,09	315,57	318,64	323,77	316,22	290,65	342,27	342,86	353,18	342,92
Sarród	171,76	130,63	195,79	175,60	182,33	189,84	202,14	366,83	365,59	358,90	347,96	364,26	358,62	357,42	352,54
Sopron	255,12	264,69	339,77	369,65	378,67	401,48	424,22	445,60	422,24	396,06	377,42	454,38	448,05	428,64	420,09
Sopronhorpács	138,17	146,03	229,45	259,68	269,93	284,39	306,17	317,07	313,07	301,84	300,35	326,74	329,05	329,02	320,80
Sopronkövesd	196,26	199,84	281,07	294,84	306,86	313,38	340,91	333,60	335,76	321,05	311,99	355,72	359,66	363,33	358,23
Szakony	80,48	84,21	165,20	190,97	197,92	224,35	284,68	291,67	280,80	278,72	276,19	294,70	300,00	294,00	278,00
Újkér	146,32	153,97	225,32	251,07	258,32	270,68	292,46	306,78	302,01	291,63	286,92	295,35	294,79	289,37	276,09
Und	144,96	152,12	232,14	276,92	280,21	285,71	313,92	325,58	325,40	301,33	288,41	294,77	306,41	310,25	301,94
Völcsej	155,21	164,08	246,61	286,70	279,18	294,39	305,69	306,95	311,44	310,95	303,03	303,80	301,55	284,24	284,24
Zsira	42,60	36,13	131,50	156,05	159,96	162,99	194,47	202,55	224,04	209,91	201,90	244,26	241,80	237,98	228,11

1000 lakosra jutó távbeszélők száma – Lorenz-görbe

1000 lakosra jutó távbeszélők száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	164,23	163,51	244,12	272,87	283,00	293,16	317,38	329,14	325,85	316,52	306,38	325,90	326,06	316,85	309,61	9,59
Minimum	42,60	36,13	131,50	156,05	159,96	162,99	194,47	202,55	224,04	209,91	201,90	243,04	241,80	236,22	228,11	13,03
Maximum	353,31	354,51	525,56	575,20	577,78	619,72	661,26	630,00	611,11	563,46	526,92	512,77	475,00	446,58	437,83	1,17
Adatsor terjedelme	8,29	9,81	4,00	3,69	3,61	3,80	3,40	3,11	2,73	2,68	2,61	2,11	1,96	1,89	1,92	-0,41
Szóródás terjedelme	310,71	318,38	394,07	419,15	417,82	456,73	466,78	427,45	387,07	353,56	325,02	269,73	233,20	210,36	209,71	-11,86
Relatív terjedelem	1,89	1,95	1,61	1,54	1,48	1,56	1,47	1,30	1,19	1,12	1,06	0,83	0,72	0,66	0,68	-0,09
Átlag felettiék átlaga	215,57	215,84	292,71	322,42	337,91	350,39	381,16	394,61	376,68	368,08	355,12	368,81	367,76	360,00	349,82	8,74
Átlag alattiak átlaga	124,55	123,08	202,46	230,35	235,94	248,94	277,51	292,47	286,57	276,69	268,72	280,73	282,17	275,85	266,41	9,54
Éltető-Frigyes duálmutató	1,73	1,75	1,45	1,40	1,43	1,41	1,37	1,35	1,31	1,33	1,32	1,31	1,30	1,31	1,31	-0,03
1. átlaga	279,93	286,51	376,78	415,75	438,02	447,48	474,26	473,31	458,08	440,63	416,28	435,21	425,18	406,25	399,66	6,36
10. átlaga	72,91	67,87	153,39	178,05	184,24	196,20	217,62	241,12	243,44	233,17	224,71	244,25	245,77	239,08	230,18	10,99
Decilisek (1/10) aránya	3,84	4,22	2,46	2,34	2,38	2,28	2,18	1,96	1,88	1,89	1,85	1,78	1,73	1,70	1,74	-0,14
4. átlaga	158,39	158,01	242,21	273,90	283,19	291,64	312,41	322,42	325,07	314,84	305,43	334,57	336,84	326,18	314,12	10,50
5. átlaga	150,87	150,18	233,65	268,16	274,66	285,23	306,58	316,29	316,16	306,65	297,37	321,58	321,15	309,31	300,75	9,91
Decilisek (4/5) aránya	1,05	1,05	1,04	1,02	1,03	1,02	1,02	1,02	1,03	1,03	1,03	1,04	1,05	1,05	1,04	0,00
Szórás	58,35	60,24	65,63	69,04	72,64	74,54	76,08	69,18	65,44	62,45	57,95	56,88	53,24	50,61	50,00	-1,09
Relatív szórás	35,53	36,84	26,88	25,30	25,67	25,43	23,97	21,02	20,08	19,73	18,92	17,45	16,33	15,97	16,15	-1,36
Herfindahl index	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

1000 lakosra jutó távbeszélők száma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	218,99	224,66	300,07	329,39	340,96	356,46	378,59	394,68	379,57	358,98	344,64	400,64	396,93	382,41	375,00	10,09
Sopron	255,12	264,69	339,77	369,65	378,67	401,48	424,22	445,60	422,24	396,06	377,42	454,38	448,05	428,64	420,09	10,72
Vidéki átlag	165,93	166,18	242,64	271,28	286,49	291,22	312,51	320,75	317,56	304,73	296,35	321,53	321,16	313,51	307,80	9,04

M2.13. Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya

(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya (%) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	64,29	62,50	63,64	85,71	80,00	100,00		0,00	66,67	100,00	100,00	100,00	83,33	75,00	100,00
Csáfordjánosfa			100,00									100,00		100,00	
Csapod		50,00	0,00	100,00		0,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	100,00	0,00
Csér															
Ebergőc			0,00	50,00		0,00				66,67	0,00	50,00	50,00		
Egyházaskalu	100,00	100,00	80,00	100,00	100,00	50,00	100,00	100,00	100,00	100,00	50,00	100,00	100,00	60,00	100,00
Fertőboz	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00			0,00		100,00	100,00	100,00		100,00	100,00
Fertőd	57,14	100,00	71,43	85,71	57,14	71,43	77,78	23,68	46,15	64,86	60,87	90,91	83,33	42,86	31,58
Fertőendréd		0,00	100,00	100,00	100,00	100,00		100,00		50,00		100,00	100,00		
Fertőhomok	100,00	100,00	75,00	75,00	100,00	83,33		100,00	75,00	100,00	100,00	77,78	66,67	100,00	100,00
Fertőrákos	75,00	60,00	68,75	100,00	76,92	42,86	83,33	62,50	76,92	14,29	80,00	100,00	88,89	71,43	66,67
Fertőszentmiklós	100,00	79,17	83,33	80,00	87,50	71,43	87,50	93,75	81,82	93,75	83,33	100,00	82,61	92,31	100,00
Fertőszéplak	80,00	81,82	100,00	100,00	50,00	87,50		100,00	100,00	83,33	100,00	100,00	85,71	100,00	92,31
Gyalóka							100,00						100,00	100,00	
Harka	52,94	38,46	30,77	88,00	68,42	76,92	80,00	100,00	71,43	80,00	62,50	45,45	92,86	100,00	95,00
Hegykő	66,67	100,00	66,67	90,00	100,00	66,67	80,00	92,86	100,00	100,00	81,82	77,78	92,31	83,33	100,00
Hidegség	100,00	100,00	100,00	50,00		100,00	100,00	75,00	100,00	88,89	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Iván	100,00		100,00	66,67	75,00	80,00	50,00					100,00	100,00	100,00	50,00
Kópháza	66,67	63,64	71,43	62,50	66,67	83,33	50,00	100,00	100,00	100,00	83,33	80,00	100,00		
Lövő	75,00	100,00	75,00	50,00	100,00	100,00		100,00	100,00	100,00	100,00	80,00	88,89	80,00	40,00
Nagyecenk	100,00	100,00	100,00	66,67	76,92	71,43	50,00	100,00	60,00	81,82	85,71	80,00	60,00	75,00	100,00
Nagylőzs	63,64	75,00	75,00	100,00	100,00	33,33		100,00		100,00	0,00	100,00	66,67	100,00	
Nemeskér		100,00	100,00	100,00					100,00		100,00				
Peresztég	85,71	100,00	50,00	40,00	55,56	50,00		80,00	85,71	50,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Petőháza	100,00	90,00	100,00	100,00	66,67	100,00	62,50	100,00	77,78	100,00	100,00	100,00	66,67	0,00	100,00
Pinnye	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	83,33				100,00	100,00			100,00	
Pusztacsád			0,00		66,67	50,00		50,00					100,00	100,00	100,00

Répceszemere	100,00		0,00	100,00	100,00	100,00		0,00	100,00	100,00			100,00	100,00	100,00
Répcevis		100,00	0,00	100,00	100,00	100,00				100,00		100,00	100,00	100,00	100,00
Röjtökmuzsaj	100,00	100,00		100,00	100,00			100,00	100,00	100,00	100,00	0,00		66,67	100,00
Sarród	0,00	100,00	66,67	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	50,00		
Sopron	49,53	65,79	68,97	68,67	70,83	47,83	44,71	74,13	69,23	51,31	44,62	51,88	66,74	57,58	64,57
Sopronhorpács	100,00	100,00	100,00			50,00	0,00		100,00	50,00	100,00	100,00	100,00	50,00	100,00
Sopronkövesd	66,67	50,00	66,67	66,67		66,67		100,00	100,00	100,00	50,00	100,00		100,00	100,00
Szakony		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00			40,00	100,00	100,00	100,00	50,00	100,00	100,00
Újkér	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	33,33		66,67		50,00	50,00	66,67	100,00	100,00	
Und			100,00	100,00	100,00	50,00	100,00					100,00		50,00	
Völcsej	100,00					100,00		100,00	100,00	0,00					
Zsira		100,00	100,00		100,00	100,00	100,00		50,00	100,00	50,00	0,00		66,67	66,67

Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	81,60	83,88	71,81	85,17	86,15	71,19	75,88	78,47	84,64	82,03	78,70	84,39	81,89	83,46	84,88	0,27
Minimum	0,00	0,00	0,00	40,00	50,00	0,00	0,00	0,00	40,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,96
Maximum	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00
Adatsor terjedelme				2,50	2,00				2,50							0,04
Szóródás terjedelme	100,00	100,00	100,00	60,00	50,00	100,00	100,00	100,00	60,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,96
Relatív terjedelem	1,23	1,19	1,39	0,70	0,58	1,40	1,32	1,27	0,71	1,22	1,27	1,19	1,22	1,20	1,18	0,01
Átlag feletti átlaga	99,05	99,47	94,42	97,59	99,26	90,44	92,38	98,15	99,05	98,38	95,71	99,57	94,90	99,60	99,37	0,09
Átlag alatti átlaga	59,80	56,94	41,67	61,47	67,57	41,59	42,87	39,11	65,00	50,81	40,89	55,41	52,97	59,89	43,83	-0,36
Éltető-Frigyes duálmutató	1,66	1,75	2,27	1,59	1,47	2,17	2,16	2,51	1,52	1,94	2,34	1,80	1,79	1,66	2,27	0,01
1. átlaga	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00
10. átlaga	34,16	29,49	0,00	46,67	54,23	11,11	22,36	0,00	45,38	21,43	14,87	15,15	33,33	30,95	10,53	-0,68
Decilisek (1/10) aránya	2,93	3,39		2,14	1,84	9,00	4,47		2,20	4,67	6,72	6,60	3,00	3,23	9,50	0,23
4. átlaga	100,00	100,00	79,44	100,00	100,00	80,08	85,42	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	91,35	100,00	100,00	0,41
5. átlaga	88,57	100,00	75,00	92,67	95,83	73,26	80,00	97,92	89,18	97,92	89,68	100,00	87,83	97,44	100,00	0,71
Decilisek (4/5) aránya	1,13	1,00	1,06	1,08	1,04	1,09	1,07	1,02	1,12	1,02	1,12	1,00	1,04	1,03	1,00	0,00
Szórás	23,76	24,48	33,92	18,93	16,79	28,38	27,10	33,39	19,14	26,75	28,97	27,03	23,08	23,68	26,60	0,07
Relatív szórás	29,12	29,19	47,23	22,22	19,49	39,87	35,71	42,56	22,62	32,61	36,81	32,03	28,18	28,37	31,34	-0,08
Herfindahl index	0,04	0,04	0,03	0,03	0,04	0,04	0,06	0,04	0,04	0,03	0,04	0,03	0,04	0,03	0,04	0,00

Az év folyamán épített 3-x szobás lakások aránya – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	61,15	71,43	70,88	76,32	75,73	59,60	52,04	70,83	68,63	59,01	52,19	61,78	71,67	62,22	69,65	-0,38
Sopron	49,53	65,79	68,97	68,67	70,83	47,83	44,71	74,13	69,23	51,31	44,62	51,88	66,74	57,58	64,57	-0,25
Vidéki átlag	76,05	77,46	72,41	83,77	80,00	73,05	77,05	67,59	68,42	76,34	80,54	85,37	85,44	78,17	77,19	0,30

M2.14. 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma

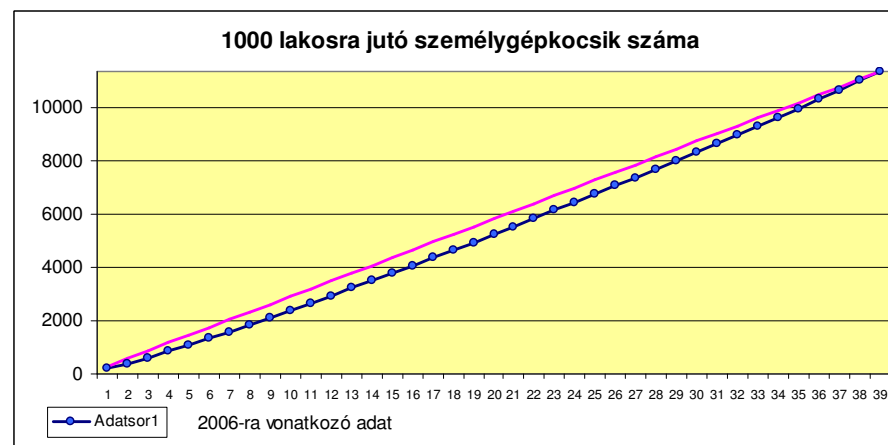
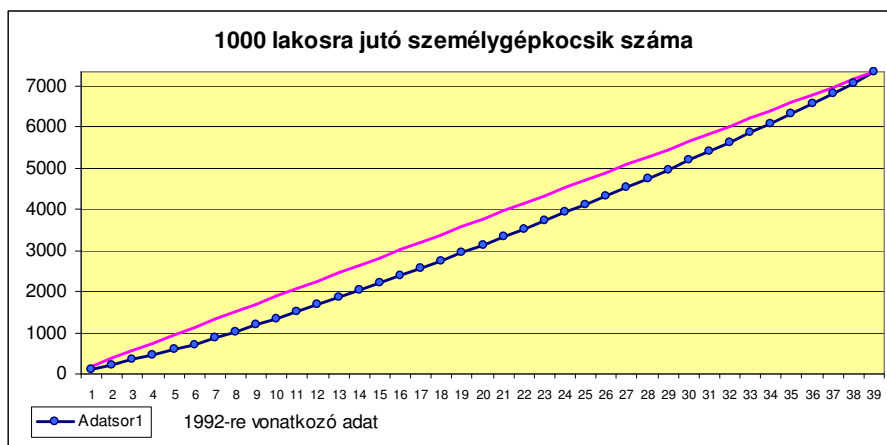
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

1000 lakosra jutó személygépkocsik száma (db) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	172,31	178,27	172,00	186,11	203,91	213,18	209,93	216,56	237,14	252,30	263,79	283,35	295,42	297,42	301,97
Csáfordjánosfa	120,25	115,76	122,58	131,58	147,65	152,25	146,85	155,17	166,08	150,18	159,09	167,32	189,72	185,04	192,91
Csapod	221,68	218,60	209,08	213,83	219,27	228,43	205,08	191,92	212,37	225,04	224,63	256,41	269,30	283,02	296,74
Csér	115,94	155,17	106,06	95,24	90,91	96,77	117,65	134,62	117,65	120,00	137,25	140,00	196,08	173,08	211,54
Ebergőc	121,62	134,23	123,38	121,02	130,72	174,19	152,78	180,56	187,50	201,49	205,67	225,35	215,28	221,48	241,61
Egyházaskalu	192,51	188,99	196,45	201,89	211,25	218,22	205,73	213,68	222,94	232,58	248,14	265,52	270,18	275,38	286,18
Fertőboz	155,71	192,44	188,15	197,28	235,09	267,86	280,00	283,64	304,66	328,47	286,76	303,37	325,76	329,55	321,97
Fertőd	218,36	215,65	218,62	247,88	262,34	271,99	272,45	270,46	285,29	295,61	309,72	327,31	331,34	339,80	344,58
Fertőendréd	206,85	200,00	217,01	215,57	223,21	235,03	227,34	224,81	250,77	261,28	254,96	270,31	288,89	304,01	302,47
Fertőhomok	278,93	276,64	284,25	254,07	258,59	249,50	251,52	256,00	271,83	292,31	286,54	281,02	283,93	297,72	301,23
Fertőrákos	168,80	180,49	181,90	196,12	204,91	212,24	200,62	208,67	230,11	245,58	256,25	277,98	283,22	296,61	296,61
Fertőszentmiklós	233,39	236,72	243,00	253,13	260,15	270,71	269,07	273,51	288,44	297,14	313,16	325,40	329,90	338,00	340,12
Fertőszéplak	179,12	170,07	182,05	187,83	207,82	217,05	212,60	222,91	226,93	242,78	248,74	259,13	271,08	266,27	279,11
Gyalóka	221,05	202,13	236,56	191,01	202,38	225,00	205,13	246,75	265,82	293,33	266,67	269,23	302,63	337,66	311,69
Harka	165,27	175,21	165,76	186,20	197,83	196,85	202,93	215,63	241,74	263,41	285,62	300,20	310,94	312,01	326,37
Hegykő	220,98	223,01	225,18	228,79	230,29	239,72	231,85	226,53	243,92	269,63	287,18	291,21	288,68	295,61	310,24
Hidegség	234,32	238,41	246,62	244,15	270,63	274,25	270,00	261,44	298,36	286,17	313,10	318,75	328,22	313,04	327,54
Iván	151,01	158,26	159,39	162,27	170,12	178,72	175,57	183,09	200,99	213,58	225,62	229,12	240,03	251,60	259,42
Kópháza	204,75	217,39	228,75	225,55	228,88	240,62	246,67	248,40	270,33	282,88	293,08	316,14	325,69	334,35	352,08
Lövő	178,50	179,25	174,98	188,69	204,34	215,93	209,12	206,58	231,58	246,00	259,15	266,71	288,09	289,35	292,78
Nagycenk	198,22	198,00	206,86	205,83	224,66	232,20	233,24	250,69	269,36	288,28	291,64	303,22	323,80	327,30	347,04
Nagylós	179,88	181,08	178,25	180,54	193,74	192,15	193,38	197,83	200,22	209,55	235,29	244,47	248,31	250,84	250,84
Nemeskér	181,82	186,38	216,42	226,42	238,46	240,16	239,84	243,90	260,33	256,30	266,67	268,09	295,65	288,14	292,37
Pereszteg	169,50	175,48	186,77	190,79	202,63	212,45	206,12	206,14	229,99	234,53	242,18	258,18	276,66	283,44	285,61
Petőháza	255,07	272,63	279,00	285,57	308,88	328,85	318,50	293,59	315,21	326,61	320,90	332,36	339,22	358,58	345,16
Pinnye	208,79	185,98	209,81	212,12	222,53	224,00	249,33	244,62	255,32	280,75	300,00	326,03	332,39	305,18	313,35
Pusztacsalád	191,30	188,24	180,18	186,54	212,96	213,38	218,65	214,98	208,47	222,59	261,17	267,36	269,50	267,36	274,31

Répceszemere	131,02	138,12	142,86	165,70	186,92	185,29	171,27	171,75	188,20	214,69	208,91	207,87	199,43	231,88	240,58
Répcévis	126,19	146,23	156,91	150,59	165,87	181,16	181,82	191,18	202,97	205,88	240,00	240,60	238,69	255,70	263,29
Röjtökmuzsaj	242,25	236,79	238,84	231,68	237,90	237,32	231,56	226,45	247,95	260,78	284,55	307,22	275,51	283,37	281,31
Sarród	191,60	229,73	251,60	243,99	251,88	259,83	258,50	264,39	275,66	288,10	297,11	300,10	307,39	312,50	324,22
Sopron	242,73	246,02	253,42	254,41	262,23	266,56	259,11	262,75	276,44	288,86	300,03	312,37	313,41	319,58	327,53
Sopronhorpács	214,29	225,47	224,89	233,49	226,65	228,90	233,99	248,55	259,17	260,37	266,59	273,26	270,71	287,90	279,67
Sopronkövesd	213,40	214,85	224,21	217,85	224,92	221,11	206,98	213,54	228,96	253,07	280,79	293,53	299,16	303,90	315,79
Szakony	183,22	185,96	196,84	194,44	210,07	219,13	227,03	219,20	230,07	244,82	245,71	275,05	284,31	314,00	314,00
Újkér	176,42	171,55	186,50	180,57	183,89	194,24	192,55	195,97	203,47	219,87	239,25	253,56	255,92	270,40	281,78
Und	157,25	154,61	170,92	166,67	174,81	173,47	167,09	175,71	190,48	202,67	218,33	220,39	245,13	243,77	249,31
Völcsej	206,21	223,95	226,24	199,54	199,08	219,63	191,94	213,43	218,98	241,29	244,95	278,48	288,66	284,24	289,41
Zsira	103,30	109,46	117,71	125,27	131,36	132,49	127,52	138,92	155,19	162,74	165,08	180,17	177,40	184,96	203,45

1000 lakosra jutó személygépkocsik száma – Lorenz-görbe

1000 lakosra jutó személygépkocsik száma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	188,05	193,01	198,20	199,49	210,76	219,00	215,42	220,37	235,15	247,73	257,29	269,64	278,86	284,98	291,70	7,78
Minimum	103,30	109,46	106,06	95,24	90,91	96,77	117,65	134,62	117,65	120,00	137,25	140,00	177,40	173,08	192,91	6,18
Maximum	278,93	276,64	284,25	285,57	308,88	328,85	318,50	293,59	315,21	328,47	320,90	332,36	339,22	358,58	352,08	5,35
Adatsor terjedelme	2,70	2,53	2,68	3,00	3,40	3,40	2,71	2,18	2,68	2,74	2,34	2,37	1,91	2,07	1,83	-0,07
Szóródás terjedelme	175,62	167,18	178,19	190,33	217,98	232,08	200,86	158,97	197,56	208,47	183,65	192,36	161,82	185,50	159,16	-0,83
Relatív terjedelem	0,93	0,87	0,90	0,95	1,03	1,06	0,93	0,72	0,84	0,84	0,71	0,71	0,58	0,65	0,55	-0,03
Átlag felettiék átlaga	219,83	228,00	233,70	231,36	240,54	246,70	251,04	252,74	269,35	281,28	287,34	299,84	307,58	313,74	318,45	7,41
Átlag alattiak átlaga	154,59	165,97	164,48	169,22	179,42	186,67	184,89	192,63	201,76	212,41	222,23	234,42	241,70	247,75	257,08	7,33
Éltető-Frigyes duálmutató	1,42	1,37	1,42	1,37	1,34	1,32	1,36	1,31	1,34	1,32	1,29	1,28	1,27	1,27	1,24	-0,01
1. átlaga	254,75	258,43	267,07	261,80	276,02	286,45	285,24	280,30	301,67	311,96	314,22	327,78	333,21	343,51	347,22	6,91
10. átlaga	115,28	124,39	117,43	118,28	125,16	138,75	136,20	150,12	156,61	158,60	166,77	173,84	190,66	191,14	212,12	6,61
Decilisek (1/10) aránya	2,21	2,08	2,27	2,21	2,21	2,06	2,09	1,87	1,93	1,97	1,88	1,89	1,75	1,80	1,64	-0,04
4. átlaga	193,41	191,92	205,65	201,14	216,50	222,44	217,05	220,87	238,23	255,51	264,56	276,19	287,44	294,75	299,14	8,21
5. átlaga	184,06	186,64	192,05	194,71	208,51	218,51	208,04	215,21	229,78	247,18	257,88	270,22	282,03	287,41	292,79	8,37
Decilisek (4/5) aránya	1,05	1,03	1,07	1,03	1,04	1,02	1,04	1,03	1,04	1,03	1,03	1,02	1,02	1,03	1,02	0,00
Szórás	40,42	38,20	42,30	40,15	41,43	41,56	41,93	37,52	41,91	44,37	41,97	43,66	41,54	42,80	38,70	0,12
Relatív szórás	21,50	19,79	21,34	20,13	19,66	18,98	19,46	17,03	17,82	17,91	16,31	16,19	14,90	15,02	13,27	-0,53
Herfindahl index	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

1000 lakosra jutó személygépkocsik száma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	222,81	226,63	232,96	236,09	245,11	250,95	245,27	249,05	264,06	276,87	288,32	301,29	305,15	311,79	319,26	7,17
Sopron	242,73	246,02	253,42	254,41	262,23	266,56	259,11	262,75	276,44	288,86	300,03	312,37	313,41	319,58	327,53	6,22
Vidéki átlag	193,55	198,31	203,37	209,64	220,39	228,33	225,22	229,17	246,08	259,32	271,06	284,98	292,90	300,17	306,92	8,53

M2.15. Vándorlási különbözet évi átlaga

(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Vándorlási különbözet évi átlaga (ezrelék) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	12,06	12,45	81,80	17,63	10,81	9,78	8,19	16,98	5,14	-3,07	2,08	5,69	6,69	13,66	0,51
Csáfordjánosfa	12,66	19,29	35,48	26,32	13,42	0,00	41,96	79,31	-10,60	14,65	3,79	46,69	43,48	59,06	7,87
Csapod	-27,51	-4,89	22,69	11,25	4,98	-11,84	-1,69	18,52	21,74	-6,77	18,30	-1,71	-3,43	13,72	-6,86
Csér	0,00	-103,45	0,00	-63,49	0,00	-64,52	-117,65	-19,23	39,22	60,00	-39,22	20,00	19,61	-38,46	-115,38
Ebergőc	-20,27	40,27	32,47	19,11	19,61	-51,61	-13,89	6,94	6,94	-59,70	92,20	7,04	41,67	40,27	6,71
Egyházaskalu	-5,20	5,19	-11,49	-17,88	-4,25	5,30	-4,24	3,21	-10,82	10,72	6,39	-2,14	-3,23	1,08	-21,60
Fertőboz	13,84	-3,44	10,45	37,41	-38,60	-10,71	18,18	29,09	-17,92	10,95	-14,71	22,47	18,94	7,58	-26,52
Fertőd	3,90	27,28	24,85	5,33	17,08	-2,49	3,37	7,91	23,97	12,84	0,00	8,00	-2,39	-4,48	7,17
Fertőendred	-5,95	5,84	0,00	-13,47	1,49	0,00	-4,61	0,00	12,38	15,55	15,27	-9,38	-11,11	16,98	23,15
Fertőhomok	35,12	4,10	26,58	18,29	-14,14	-24,14	-14,20	6,00	11,90	59,62	-1,92	63,87	25,00	-21,02	-5,25
Fertőrákos	5,95	3,65	-5,40	-3,61	10,71	-3,13	7,58	-4,52	-6,33	5,89	10,00	-5,46	13,42	2,23	7,14
Fertőszentmiklós	4,69	-3,39	-3,14	3,91	-2,10	3,40	4,18	-0,52	10,98	-1,84	-3,96	4,49	-0,79	-6,08	7,40
Fertőszéplak	5,94	0,85	-5,18	5,22	-15,10	11,42	4,37	-4,44	16,09	22,92	11,80	4,25	12,05	4,28	11,99
Gyalóka	-63,16	0,00	-32,26	0,00	-23,81	-37,50	-38,46	38,96	63,29	0,00	80,00	12,82	-26,32	25,97	77,92
Harka	39,43	33,88	31,13	58,61	17,33	21,47	25,80	-0,70	8,95	9,06	18,58	8,11	22,40	-7,18	33,29
Hegykő	8,01	13,40	5,47	0,78	-1,55	0,78	-8,59	-2,33	2,35	-2,38	7,12	3,14	4,62	-6,93	28,48
Hidegség	6,60	3,31	27,03	-13,38	-23,10	20,07	3,33	6,54	-16,39	54,66	15,97	9,38	24,54	40,58	-17,39
Iván	-18,79	-4,84	-5,54	-13,18	2,07	-5,56	9,72	-10,48	-2,13	6,36	4,98	-14,99	3,56	15,64	-18,48
Kópháza	4,32	8,05	8,02	1,60	1,07	11,79	-2,66	2,13	1,58	11,48	12,49	27,58	-2,04	-1,01	12,66
Lövő	15,46	-7,76	-3,51	-5,65	12,60	-4,89	-9,12	10,50	-2,81	11,12	0,70	26,46	4,16	0,00	2,75
Nagycenk	13,65	11,16	9,30	19,44	20,83	-6,21	9,01	8,83	4,98	-6,73	10,66	8,87	-0,55	-7,13	-30,70
Nagylós	77,24	65,11	60,42	61,18	28,25	45,45	22,44	48,91	76,43	35,83	13,32	44,25	30,34	66,37	13,50
Nemeskér	14,55	14,34	-18,66	-7,55	-26,92	3,94	-36,59	12,20	0,00	8,40	-4,17	-8,51	21,74	-16,95	0,00
Pereszteg	4,44	6,61	3,63	-12,43	7,32	5,13	-2,91	15,35	25,23	-10,07	-6,55	-6,55	10,09	3,62	8,68
Petőháza	3,20	13,68	7,31	10,38	10,33	13,44	15,17	25,05	-7,05	2,02	40,24	0,97	-8,82	36,43	21,09
Pinnye	2,75	8,09	-8,17	-5,51	-2,75	37,33	8,04	-5,38	23,94	-26,74	-13,51	10,96	-28,41	29,97	2,72
Pusztacsád	-5,80	-20,59	-9,01	-6,12	-9,26	-12,74	-25,72	-6,51	29,32	-19,93	-48,11	34,72	3,55	17,36	10,42

Répceszemere	-18,72	-35,91	-22,41	-34,88	-43,61	2,94	71,82	5,54	-8,43	0,00	-2,79	-5,62	-5,70	-46,38	-8,70
Répcevis	-4,76	-4,72	0,00	-9,41	0,00	-19,32	-9,83	19,61	-24,75	51,47	-12,50	-17,54	-32,66	0,00	15,19
Röjtökmuzsaj	-7,75	-9,78	9,71	-15,84	-14,11	30,43	0,00	4,01	-28,69	20,53	28,46	-18,56	12,24	0,00	-18,48
Sarród	-12,98	-0,90	0,00	-10,17	-17,86	-5,75	4,86	16,59	0,98	0,00	-6,98	24,68	13,79	11,72	5,86
Sopron	9,00	6,09	8,22	8,25	3,57	1,16	1,62	-0,11	3,76	11,78	9,17	5,66	5,33	6,98	5,57
Sopronhorpács	-18,74	5,84	9,13	0,00	-10,25	18,50	-17,46	-18,58	21,79	-19,59	-17,46	-2,33	-5,83	-7,05	-8,23
Sopronkövesd	6,23	-9,48	-11,37	4,10	-11,71	9,98	12,99	15,31	10,52	4,91	10,67	9,95	-12,61	-2,55	9,34
Szakony	-3,42	-14,04	-1,76	34,72	10,42	-20,87	-3,60	-1,81	0,00	-1,88	-15,24	-37,33	23,53	-32,00	-18,00
Újkér	-5,02	1,67	-0,84	-5,16	-15,76	-8,99	11,81	-10,99	3,65	1,84	2,80	-13,30	-10,43	-9,49	-4,74
Und	2,46	-9,98	-10,20	-17,95	-23,14	20,41	-2,53	2,58	0,00	-24,00	-16,17	-5,51	13,93	-2,77	2,77
Völcsej	26,61	-2,22	-13,57	0,00	25,17	-21,03	-14,22	7,19	-26,76	2,49	10,10	5,06	-12,89	25,84	-23,26
Zsira	22,36	27,63	7,42	2,12	13,77	36,80	27,63	1,06	-46,67	-83,73	8,31	-3,63	12,15	-9,86	1,23

Vándorlási különbözet évi átlaga – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	3,39	2,63	6,63	2,31	-1,72	-0,05	-0,41	8,27	5,53	4,58	5,90	6,73	5,63	5,64	0,00	0,16
Minimum	-63,16	-103,45	-32,26	-63,49	-43,61	-64,52	-117,65	-19,23	-46,67	-83,73	-48,11	-37,33	-32,66	-46,38	-115,38	0,35
Maximum	77,24	65,11	81,80	61,18	28,25	45,45	71,82	79,31	76,43	60,00	92,20	63,87	43,48	66,37	77,92	0,20
Adatsor terjedelme	-1,22	-0,63	-2,54	-0,96	-0,65	-0,70	-0,61	-4,12	-1,64	-0,72	-1,92	-1,71	-1,33	-1,43	-0,68	-0,01
Szóródás terjedelme	140,39	168,56	114,06	124,68	71,87	109,97	189,47	98,54	123,10	143,73	140,31	101,20	76,14	112,74	193,31	-0,15
Relatív terjedelem	41,35	64,19	17,20	54,04	-41,73	-2 373,47	-464,58	11,91	22,25	31,37	23,78	15,03	13,52	19,99	-41 410,84	-1 018,26
Átlag feletti átlaga	16,29	15,96	24,24	21,32	10,42	14,07	14,86	25,37	25,17	21,94	22,06	22,70	20,31	26,76	12,94	0,31
Átlag alatti átlaga	-11,65	-12,94	-6,97	-10,92	-17,44	-18,31	-18,22	-1,30	-8,13	-13,69	-9,45	-5,60	-6,95	-9,05	-23,11	0,03
Éltető-Frigyes duálmutató	-1,40	-1,23	-3,48	-1,95	-0,60	-0,77	-0,82	-19,52	-3,10	-1,60	-2,33	-4,05	-2,92	-2,96	-0,56	-0,07
1. átlaga	44,60	41,72	52,54	47,98	23,47	37,50	41,80	49,07	52,07	56,44	60,23	47,38	35,12	51,57	40,71	0,36
10. átlaga	-32,43	-43,50	-21,73	-33,55	-33,24	-44,44	-54,61	-14,82	-31,72	-48,54	-30,24	-22,11	-25,07	-34,47	-48,97	-0,03
Decilisek (1/10) aránya	-1,38	-0,96	-2,42	-1,43	-0,71	-0,84	-0,77	-3,31	-1,64	-1,16	-1,99	-2,14	-1,40	-1,50	-0,83	-0,01
4. átlaga	4,85	4,70	4,10	1,13	1,16	2,07	3,13	6,26	4,38	6,39	6,70	5,86	6,68	2,80	5,23	0,18
5. átlaga	3,54	2,37	0,00	-0,90	-0,91	-0,43	-0,65	3,84	2,14	2,82	3,41	4,24	3,97	0,27	2,37	0,15
Decilisek (4/5) aránya	1,37	1,98		-1,25	-1,27	-4,84	-4,81	1,63	2,05	2,27	1,96	1,38	1,68	10,38	2,21	0,40
Szórás	21,27	24,22	21,39	22,23	16,88	21,96	27,14	17,89	22,71	27,07	24,64	19,13	17,06	23,11	26,71	0,09
Relatív szórás	626,45	922,31	322,54	963,51	-980,01	-47 395,56	-6 653,53	216,17	410,37	590,88	417,60	284,06	303,03	409,60	-572 262,05	-13 960,29
Herfindahl index	1,03	2,21	0,29	2,41	2,49	5 935,61	113,62	0,15	0,46	0,92	0,47	0,23	0,26	0,46	858 935,38	21 430,47

Vándorlási különbözet évi átlaga – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	7,76	6,48	8,74	6,89	3,35	2,30	2,82	2,38	4,90	8,41	7,42	5,82	4,77	5,32	4,71	-0,09
Sopron	9,00	6,10	8,22	8,25	3,57	1,16	1,62	-0,11	3,76	11,78	9,17	5,66	5,33	6,98	5,57	-0,01
Vidéki átlag	5,95	7,05	9,50	4,92	3,03	3,95	4,56	6,00	6,56	3,48	4,83	6,06	3,94	2,85	3,44	-0,21

M2.16. 60 évnél idősebb népesség aránya

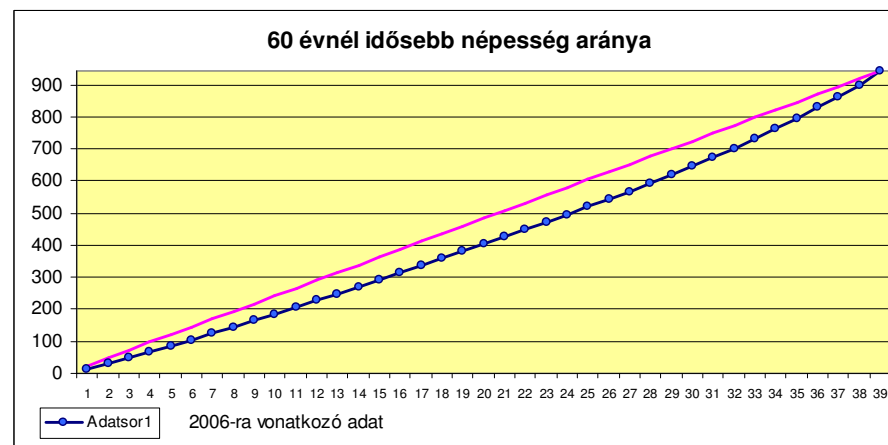
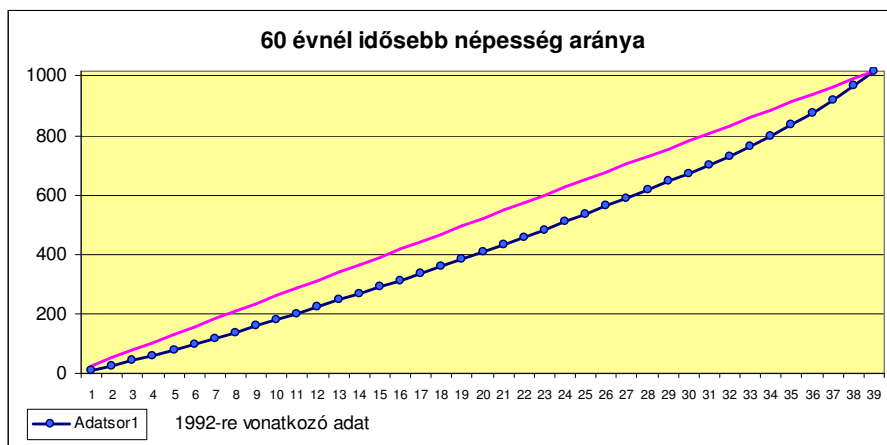
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

60 évnél idősebb népesség aránya (%) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	15,28	15,68	16,89	17,00	16,99	16,63	16,49	16,36	16,51	16,63	17,33	17,53	17,91	17,75	17,75
Csáfordjánosfa	38,61	40,19	40,32	40,46	41,28	40,14	40,56	39,66	40,28	42,86	42,80	42,41	42,69	43,31	42,91
Csapod	32,52	32,79	32,74	32,32	32,23	31,81	32,88	31,48	31,27	30,80	30,45	31,45	30,36	28,99	27,44
Csér	43,48	46,55	37,88	38,10	36,36	38,71	41,18	42,31	45,10	40,00	41,18	36,00	33,33	32,69	34,62
Ebergóc	49,32	48,32	46,75	43,95	43,14	42,58	44,44	45,14	43,75	44,03	39,72	38,03	36,81	33,56	35,57
Egyházasköze	24,25	23,57	22,99	22,82	22,51	22,25	21,21	22,01	22,84	21,76	22,26	22,48	22,82	22,46	22,57
Fertőboz	25,26	24,74	26,13	24,83	24,21	24,29	22,55	22,18	22,94	22,63	21,32	20,60	20,83	20,45	20,45
Fertőd	20,35	19,00	18,24	18,11	17,76	17,94	17,81	17,92	17,95	18,01	18,39	18,71	19,03	19,17	19,41
Fertőendréd	28,72	29,05	27,57	27,54	27,23	26,35	25,96	26,20	26,01	25,04	25,04	24,38	23,81	24,07	23,30
Fertőhomok	23,55	22,95	22,90	22,36	22,63	22,33	21,30	21,00	20,24	19,23	19,23	19,89	20,71	21,54	23,29
Fertőrákos	15,92	16,41	16,57	16,95	16,79	16,98	17,52	17,62	17,18	17,49	17,58	17,56	17,85	17,98	18,55
Fertőszentmiklós	19,61	20,00	20,29	20,39	20,57	20,59	20,82	20,56	20,53	20,56	21,04	21,65	21,94	22,04	21,75
Fertőszéplak	23,34	23,55	23,55	23,39	23,27	22,58	22,13	23,00	22,86	23,09	22,77	22,60	22,38	21,58	21,32
Gyalóka	49,47	46,81	44,09	46,07	41,67	38,75	37,18	41,56	39,24	37,33	36,00	33,33	31,58	29,87	33,77
Harka	11,41	11,98	11,52	10,61	10,54	10,67	10,81	10,40	10,19	11,01	11,29	11,90	11,92	12,66	13,51
Hegykő	22,50	22,46	22,67	22,96	23,18	23,27	23,26	23,12	23,53	22,76	22,71	22,14	21,17	21,94	22,25
Hidegség	28,71	27,81	29,39	28,43	28,71	27,42	26,67	26,80	28,20	26,37	26,52	26,25	24,23	23,77	23,19
Iván	21,22	21,35	21,07	20,53	19,99	20,03	19,85	19,85	19,67	19,66	19,07	19,34	19,52	19,12	18,34
Kópháza	17,50	17,12	16,78	16,73	16,58	16,99	16,89	16,91	16,90	17,07	17,28	17,16	17,07	17,02	17,48
Lövő	19,96	19,90	19,26	18,80	19,24	19,36	20,14	20,03	19,93	20,71	21,41	20,89	21,33	21,58	21,99
Nagyecenk	20,18	19,45	19,70	19,27	19,65	19,21	19,21	19,44	19,25	19,01	19,01	18,51	18,64	18,42	19,24
Nagylózs	39,63	37,84	37,36	37,81	37,74	36,88	34,94	34,24	34,45	33,55	31,74	32,19	33,26	33,63	33,75
Nemeskér	26,55	26,88	27,24	27,17	26,92	26,77	26,42	26,02	25,62	23,95	23,75	23,40	22,17	22,03	22,03
Pereszteg	22,43	22,17	21,22	21,13	20,99	21,83	22,00	21,27	21,20	21,44	21,24	21,75	21,76	21,48	21,26
Petőháza	23,69	23,68	23,30	23,16	22,42	22,65	22,45	22,34	22,46	23,08	21,88	22,03	21,47	21,09	21,86
Pinnye	27,47	26,42	26,16	25,07	24,18	24,27	24,66	23,66	22,87	21,93	20,81	21,64	22,16	22,34	23,16

Pusztacsalád	27,54	28,24	28,83	29,66	30,86	31,85	30,87	30,94	31,92	32,89	32,99	33,33	34,04	32,29	30,90
Répceszemere	22,46	25,69	25,21	26,45	27,41	25,88	23,76	24,10	23,03	22,60	22,28	21,35	21,65	22,32	20,58
Répcévis	24,52	24,76	24,36	23,53	23,32	22,95	22,36	21,81	22,03	21,08	20,75	21,30	21,61	21,27	20,25
Röjtőkmuzsaj	27,13	26,61	26,99	26,93	26,21	24,75	24,59	25,05	25,20	25,26	25,61	24,54	25,71	25,05	24,44
Sarród	26,49	30,00	30,47	30,59	30,45	30,78	30,81	29,66	29,03	28,42	29,51	29,52	28,97	27,64	29,20
Sopron	17,94	18,05	18,08	18,19	18,28	18,41	18,76	18,93	19,15	19,52	19,96	20,27	20,69	20,92	21,43
Sopronhorpács	21,66	21,38	21,80	22,78	23,35	23,12	23,17	23,58	23,97	23,62	24,10	24,30	23,80	23,27	23,03
Sopronkövesd	24,22	24,49	23,80	24,00	23,91	24,02	24,35	24,42	25,00	25,55	25,53	25,37	26,22	25,47	24,79
Szakony	28,25	28,42	29,88	28,99	28,65	29,22	28,29	29,35	29,17	29,57	30,10	30,26	27,65	28,40	25,60
Újkér	27,17	27,45	26,67	26,14	26,09	25,99	25,07	25,18	25,73	25,76	26,36	27,45	27,77	28,08	25,62
Und	22,85	22,69	23,72	24,36	24,94	26,79	26,33	27,91	27,51	27,73	27,76	28,37	28,13	28,53	28,53
Völcsej	33,04	32,15	32,58	31,42	31,58	31,07	29,86	29,50	29,20	28,36	28,79	28,61	27,32	26,62	26,87
Zsira	22,58	22,42	22,38	21,02	21,29	21,98	21,57	22,38	22,75	23,58	22,80	22,61	22,11	21,21	20,72

60 évnél idősebb népesség aránya – Lorenz-görbe

60 évnél idősebb népesség aránya – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	26,07	26,13	25,83	25,64	25,46	25,34	25,10	25,23	25,25	24,97	24,83	24,64	24,42	24,14	24,17	-0,14
Minimum	11,41	11,98	11,52	10,61	10,54	10,67	10,81	10,40	10,19	11,01	11,29	11,90	11,92	12,66	13,51	0,10
Maximum	49,47	48,32	46,75	46,07	43,14	42,58	44,44	45,14	45,10	44,03	42,80	42,41	42,69	43,31	42,91	-0,39
Adatsor terjedelme	4,34	4,03	4,06	4,34	4,09	3,99	4,11	4,34	4,42	4,00	3,79	3,56	3,58	3,42	3,18	-0,06
Szóródás terjedelme	38,06	36,34	35,24	35,46	32,60	31,91	33,64	34,74	34,91	33,02	31,52	30,51	30,76	30,64	29,40	-0,49
Relatív terjedelem	1,46	1,39	1,36	1,38	1,28	1,26	1,34	1,38	1,38	1,32	1,27	1,24	1,26	1,27	1,22	-0,01
Átlag feletti átlaga	33,38	33,47	32,41	32,63	32,28	31,94	32,60	32,91	32,43	31,47	31,26	31,61	30,99	30,29	30,29	-0,20
Átlag alatti átlaga	20,99	21,02	20,74	20,78	20,72	20,74	20,91	20,92	20,76	20,45	20,36	20,74	20,74	20,70	20,75	-0,02
Éltető-Frigyes duálmutató	1,59	1,59	1,56	1,57	1,56	1,54	1,56	1,57	1,56	1,54	1,54	1,52	1,49	1,46	1,46	-0,01
1. átlaga	45,48	45,47	42,26	42,15	40,96	40,05	40,84	42,17	42,09	41,06	39,93	37,44	36,72	35,80	36,72	-0,59
10. átlaga	15,03	15,30	15,44	15,32	15,23	15,32	15,43	15,32	15,20	15,55	15,87	16,04	16,19	16,35	16,77	0,10
Decilisek (1/10) aránya				2,75	2,69	2,61	2,65	2,75	2,77	2,64	2,52	2,33	2,27	2,19	2,19	-0,05
4. átlaga	24,56	24,92	24,88	24,57	24,31	24,33	23,99	23,94	23,88	23,56	23,36	23,23	22,79	22,60	22,99	-0,16
5. átlaga	23,70	23,82	23,59	23,52	23,46	23,34	22,86	23,02	22,93	22,89	22,51	22,31	22,10	22,08	22,21	-0,13
Decilisek (4/5) aránya	1,04	1,05	1,05	1,04	1,04	1,04	1,05	1,04	1,04	1,03	1,04	1,04	1,03	1,02	1,04	0,00
Szórás	8,32	8,24	7,55	7,56	7,23	7,01	7,11	7,36	7,39	7,09	6,79	6,29	5,98	5,69	5,79	-0,17
Relatív szórás	31,93	31,54	29,22	29,47	28,38	27,65	28,33	29,16	29,25	28,37	27,33	25,52	24,50	23,55	23,96	-0,51
Herfindahl index	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

60 évnél idősebb népesség aránya – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	19,78	19,83	19,79	19,79	19,80	19,85	19,98	20,06	20,19	20,39	20,68	20,89	21,14	21,23	21,54	0,13
Sopron	17,94	18,05	18,08	18,19	18,28	18,41	18,76	18,93	19,15	19,52	19,96	20,27	20,69	20,92	21,43	0,25
Vidéki átlag	22,49	22,44	22,27	22,09	21,99	21,93	21,75	21,71	21,70	21,66	21,73	21,80	21,81	21,69	21,69	-0,05

M2.17. A települések átlagos lélekszáma

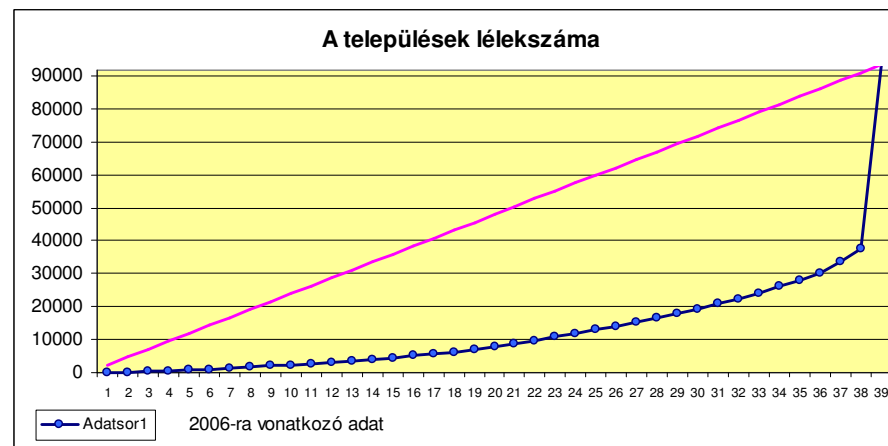
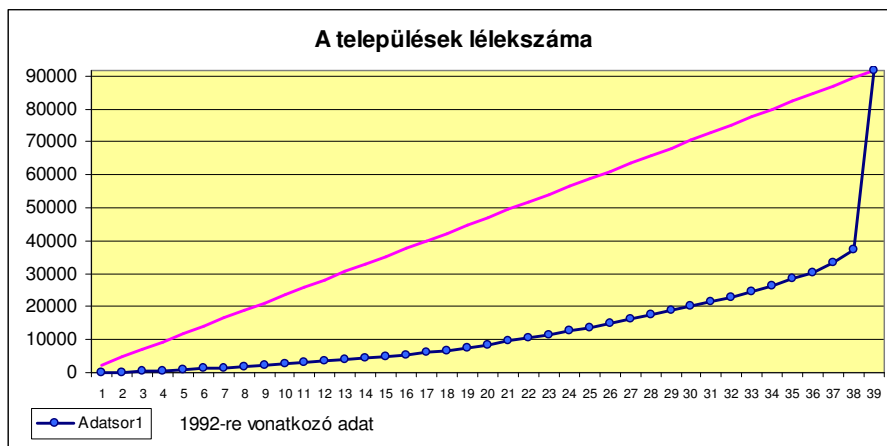
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

A települések átlagos lélekszáma (fő) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	1 741	1 767	1 907	1 929	1 942	1 942	1 953	1 944	1 944	1 954	1 922	1 934	1 943	1 977	1 977
Csáfordjánosfa	316	311	310	304	298	289	286	290	283	273	264	257	253	254	254
Csapod	618	613	617	622	602	591	590	594	598	591	601	585	583	583	583
Csér	69	58	66	63	66	62	51	52	51	50	51	50	51	52	52
Ebergőc	148	149	154	157	153	155	144	144	144	134	141	142	144	149	149
Egyházaskölyk	961	963	957	951	942	944	943	936	924	933	939	934	929	926	926
Fertőboz	289	291	287	294	285	280	275	275	279	274	272	267	264	264	264
Fertőd	2 821	3 079	3 179	3 191	3 221	3 217	3 263	3 287	3 337	3 349	3 345	3 373	3 347	3 349	3 349
Fertőendréd	672	685	682	668	672	668	651	645	646	643	655	640	630	648	648
Fertőhomok	484	488	489	492	495	497	493	500	504	520	520	548	560	571	571
Fertőrákos	2 186	2 194	2 221	2 218	2 240	2 238	2 243	2 214	2 212	2 207	2 201	2 198	2 235	2 242	2 242
Fertőszentmiklós	3 839	3 840	3 819	3 840	3 817	3 827	3 828	3 828	3 824	3 813	3 784	3 783	3 783	3 784	3 784
Fertőszéplak	1 178	1 176	1 159	1 150	1 126	1 138	1 143	1 126	1 181	1 178	1 186	1 177	1 162	1 168	1 168
Gyalóka	95	94	93	89	84	80	78	77	79	75	75	78	76	77	77
Harka	1 192	1 210	1 285	1 348	1 385	1 397	1 434	1 433	1 452	1 435	1 453	1 479	1 518	1 532	1 532
Hegykő	1 249	1 269	1 279	1 285	1 294	1 289	1 281	1 289	1 275	1 261	1 264	1 274	1 299	1 299	1 299
Hidegség	303	302	296	299	303	299	300	306	305	311	313	320	326	345	345
Iván	1 437	1 447	1 443	1 442	1 446	1 438	1 441	1 431	1 408	1 414	1 405	1 401	1 404	1 407	1 407
Kópháza	1 851	1 863	1 871	1 871	1 870	1 866	1 877	1 880	1 894	1 916	1 921	1 958	1 962	1 974	1 974
Lövő	1 423	1 417	1 423	1 415	1 429	1 431	1 425	1 428	1 425	1 439	1 420	1 436	1 444	1 455	1 455
Nagyecenk	1 685	1 702	1 721	1 749	1 776	1 770	1 775	1 811	1 808	1 783	1 783	1 804	1 819	1 824	1 824
Nagylózs	984	983	993	997	991	968	936	920	929	921	901	904	890	889	889
Nemeskér	275	279	268	265	260	254	246	246	242	238	240	235	230	236	236
Pereszteg	1 351	1 362	1 376	1 368	1 367	1 365	1 373	1 368	1 387	1 390	1 375	1 375	1 388	1 383	1 383
Petőháza	937	950	957	963	968	967	989	998	993	992	1 019	1 026	1 020	1 043	1 043
Pinnye	364	371	367	363	364	375	373	372	376	374	370	365	352	367	367
Pusztacsalád	345	340	333	327	324	314	311	307	307	301	291	288	282	288	288
Répcseszeme	374	362	357	344	321	340	362	361	356	354	359	356	351	345	345

Répevis	420	424	427	425	416	414	407	408	404	408	400	399	398	395	395
Röjtökmuzsaj	516	511	515	505	496	493	488	499	488	487	492	485	490	487	487
Sarród	1 310	1 110	1 093	1 082	1 064	1 043	1 029	1 025	1 023	1 017	1 003	1 013	1 015	1 024	1 024
Sopron	54 559	54 471	54 372	54 311	54 280	54 322	54 293	54 425	54 471	54 674	54 851	54 910	55 333	55 860	55 860
Sopronhorpács	854	856	876	878	878	865	859	861	872	868	859	860	857	851	851
Sopronkövesd	1 284	1 266	1 231	1 221	1 196	1 203	1 232	1 241	1 236	1 221	1 218	1 206	1 190	1 178	1 178
Szakony	584	570	569	576	576	575	555	552	552	531	525	509	510	500	500
Újkér	1 196	1195	1 185	1 163	1 142	1 112	1 101	1 092	1 096	1 087	1 070	1 053	1 055	1 054	1 054
Und	407	401	392	390	389	392	395	387	378	375	371	363	359	361	361
Völcsej	451	451	442	436	437	428	422	417	411	402	396	395	388	387	387
Zsira	939	941	943	942	944	951	941	943	857	848	842	827	823	811	811

A települések átlagos lélekszáma – Lorenz-görbe

A települések átlagos lélekszáma – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	2 351,46	2 352,85	2 357,79	2 357,26	2 355,36	2 353,82	2 353,49	2 356,72	2 357,72	2 360,03	2 361,46	2 364,28	2 375,97	2 393,31	2 393,31	2,46
Minimum	69,00	58,00	66,00	63,00	66,00	62,00	51,00	52,00	51,00	50,00	51,00	50,00	51,00	52,00	52,00	-1,25
Maximum	54 559,00	54 471,00	54 372,00	54 311,00	54 280,00	54 322,00	54 293,00	54 425,00	54 471,00	54 674,00	54 851,00	54 910,00	55 333,00	55 860,00	55 860,00	97,28
Adatsor terjedelme	790,71	939,16	823,82	862,08	822,42	876,16	1064,57	1 046,63	1 068,06	1 093,48	1 075,51	1 098,20	1 084,96	1 074,23	1 074,23	22,30
Szóródás terjedelme	54 490,00	54 413,00	54 306,00	54 248,00	54 214,00	54 260,00	54 242,00	54 373,00	54 420,00	54 624,00	54 800,00	54 860,00	55 282,00	55 808,00	55 808,00	98,53
Relatív terjedelem	23,17	23,13	23,03	23,01	23,02	23,05	23,05	23,07	23,08	23,15	23,21	23,20	23,27	23,32	23,32	0,02
Átlag felettiék átlaga	20 406,33	20 463,33	20 456,67	20 447,33	20 439,33	20 455,33	20 461,33	20 513,33	20 544,00	20 612,00	20 660,00	20 688,67	20 821,00	20 997,67	20 997,67	39,97
Átlag alattiak átlaga	846,89	843,64	849,56	849,75	848,36	845,36	844,50	843,67	842,19	839,03	836,58	837,25	838,89	842,94	842,94	-0,66
Éltető-Frigyes duálmutató	24,10	24,26	24,08	24,06	24,09	24,20	24,23	24,31	24,39	24,57	24,70	24,71	24,82	24,91	24,91	0,07
1. átlaga	15 851,25	15 896,00	15 897,75	15 890,00	15 889,50	15 901,00	15 906,75	15 938,50	15 961,00	16 010,75	16 045,25	16 066,00	16 174,50	16 308,75	16 308,75	30,38
10. átlaga	146,75	145,00	145,25	143,50	140,75	137,75	129,75	129,75	129,00	124,25	126,75	126,25	125,25	128,50	128,50	-1,66
Decilisek (1/10) aránya	108,02	109,63	109,45	110,73	112,89	115,43	122,60	122,84	123,73	128,86	126,59	127,26	129,14	126,92	126,92	1,68
4. átlaga	955,25	959,25	962,50	963,25	961,25	957,50	952,25	949,25	929,50	928,50	925,50	927,75	922,75	922,50	922,50	-3,49
5. átlaga	770,25	773,75	779,50	777,50	773,50	767,00	759,00	755,00	743,25	737,50	739,25	728,00	723,25	723,25	723,25	-4,60
Decilisek (4/5) aránya	1,24	1,24	1,23	1,24	1,24	1,25	1,25	1,26	1,25	1,26	1,25	1,27	1,28	1,28	1,28	0,00
Szórás	8 503,80	8 491,01	8 475,30	8 466,01	8 461,67	8 468,79	8 464,78	8 485,68	8 493,39	8 525,90	8 553,88	8 563,46	8 630,07	8 712,51	8 712,51	15,62
Relatív szórás	361,64	360,88	359,46	359,15	359,25	359,79	359,67	360,06	360,24	361,26	362,23	362,20	363,22	364,04	364,04	0,28
Herfindahl index	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,37	0,37	0,00

A települések átlagos lélekszáma – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	2 351,46	2 352,85	2 357,79	2 357,26	2 355,36	2 353,82	2 353,49	2 356,72	2 357,72	2 360,03	2 361,46	2 364,28	2 375,97	2 393,31	2 393,31	2,46
Sopron	54 559,00	54 471,00	54 372,00	54 311,00	54 280,00	54 322,00	54 293,00	54 425,00	54 471,00	54 674,00	54 851,00	54 910,00	55 333,00	55 860,00	55 860,00	97,28
Vidéki átlag	977,58	981,32	989,00	990,05	988,92	986,24	986,66	986,50	986,32	983,34	980,16	981,50	982,37	986,29	986,29	-0,03

M2.18. Halálzási ráta

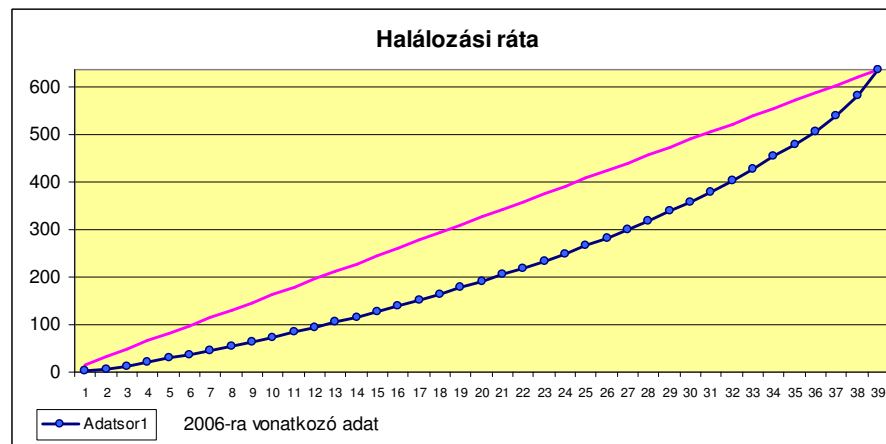
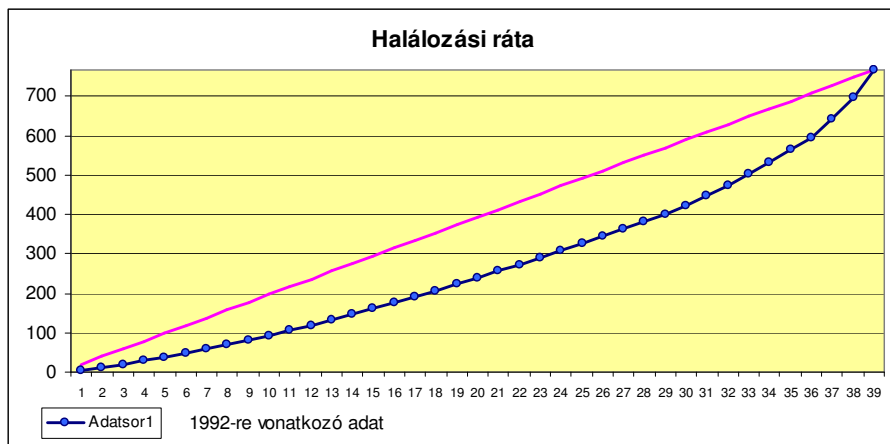
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Halálzási ráta (ezrelék) – Települési adatok

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	9,19	11,32	15,21	14,52	16,99	18,54	13,82	17,49	14,40	9,72	13,01	11,89	13,38	12,65	11,13
Csáfordjánosfa	53,80	35,37	67,74	46,05	36,91	51,90	38,46	44,83	31,80	36,63	34,09	58,37	47,43	59,06	55,12
Csapod	19,42	14,68	14,59	12,86	29,90	23,69	8,47	16,84	16,72	22,00	14,98	17,09	10,29	22,30	24,01
Csér	28,99	68,97	60,61	47,62	15,15	16,13	39,22	19,23	19,61	60,00	0,00	60,00	0,00	19,23	19,23
Ebergőc	47,30	26,85	6,49	31,85	26,14	6,45	13,89	27,78	20,83	37,31	7,09	14,08	20,83	20,13	13,42
Egyházasközség	10,41	15,58	16,72	10,52	18,05	14,83	14,85	13,89	7,58	10,72	12,78	14,99	7,54	9,72	9,72
Fertőboz	13,84	20,62	17,42	13,61	17,54	25,00	25,45	18,18	7,17	21,90	22,06	33,71	7,58	11,36	15,15
Fertőd	8,51	14,29	14,47	10,34	13,04	10,88	11,34	12,78	6,29	9,56	9,57	11,27	16,13	12,54	11,05
Fertőendréd	17,86	5,84	23,46	22,46	11,90	17,96	19,97	20,16	10,84	18,66	10,69	21,88	12,70	10,80	16,98
Fertőhomok	20,66	20,49	10,22	14,23	12,12	12,07	14,20	10,00	15,87	9,62	17,31	5,47	10,71	8,76	7,01
Fertőrákos	12,81	9,12	7,20	12,62	8,04	11,62	12,04	10,84	15,37	7,70	14,54	17,74	8,05	12,93	8,03
Fertőszentmiklós	15,37	11,72	12,83	11,98	12,31	11,24	11,49	13,85	14,38	12,59	12,42	10,31	14,80	12,42	14,53
Fertőszéplak	13,58	12,76	13,81	18,26	13,32	18,45	14,87	10,66	9,31	8,49	12,65	11,89	17,21	11,99	11,99
Gyalóka	31,58	21,28	21,51	22,47	47,62	50,00	0,00	25,97	37,97	40,00	13,33	12,82	13,16	0,00	25,97
Harka	5,87	8,26	10,89	8,16	8,66	11,45	5,58	9,77	5,51	4,88	11,70	6,76	6,59	5,22	3,92
Hegykő	17,61	7,88	8,60	11,67	8,50	12,41	11,71	12,41	12,55	19,03	13,45	8,63	7,70	14,63	9,24
Hidegség	29,70	23,18	16,89	13,38	3,30	26,76	23,33	16,34	9,84	12,86	6,39	6,25	27,61	8,70	20,29
Iván	14,61	13,13	12,47	10,40	18,67	14,60	13,88	9,08	11,36	9,90	17,08	10,71	9,97	14,21	17,06
Kópháza	10,26	11,81	15,50	9,62	12,83	11,79	14,38	9,04	11,62	8,35	10,41	14,30	9,17	10,64	10,13
Lövő	16,87	13,41	16,16	15,55	9,80	13,98	9,82	9,80	16,14	10,42	19,01	18,11	6,93	10,31	10,31
Nagycenk	10,09	15,28	7,55	12,58	12,39	10,73	10,70	9,39	9,96	12,34	11,78	12,75	9,35	12,61	9,32
Nagylózs	70,12	79,35	59,42	50,15	49,45	61,98	64,10	75,00	67,81	49,95	46,61	37,61	61,80	64,12	42,74
Nemeskér	25,45	10,75	26,12	15,09	19,23	19,69	16,26	16,26	20,66	33,61	16,67	25,53	21,74	8,47	8,47
Pereszteg	14,06	17,62	13,08	14,62	10,97	12,45	9,47	19,01	10,81	12,23	13,82	8,00	12,25	11,57	18,80
Petőháza	14,94	7,37	13,58	10,38	17,56	9,31	14,16	16,03	14,10	16,13	14,72	3,90	14,71	13,42	11,51
Pinnye	30,22	24,26	24,52	24,79	10,99	16,00	2,68	24,19	5,32	18,72	16,22	13,70	17,05	10,90	13,62
Pusztacsálád	20,29	20,59	18,02	21,41	15,43	19,11	22,51	22,80	6,51	16,61	34,36	17,36	17,73	24,31	24,31

Répceszemere	13,37	8,29	19,61	20,35	15,58	5,88	19,34	11,08	14,04	16,95	8,36	19,66	11,40	11,59	26,09
Répcevis	14,29	14,15	14,05	23,53	16,83	12,08	17,20	4,90	14,85	19,61	17,50	5,01	10,05	17,72	2,53
Röjtökmuzsaj	17,44	9,78	13,59	13,86	26,21	28,40	18,44	12,02	18,44	16,43	14,23	20,62	10,20	20,53	14,37
Sarród	5,34	19,82	21,04	13,86	20,68	14,38	22,35	17,56	15,64	19,67	18,94	13,82	18,72	18,55	13,67
Sopron	11,25	11,91	11,72	12,30	10,65	11,10	11,22	11,32	11,66	10,39	11,81	11,51	11,95	11,83	10,90
Sopronhorpács	16,39	14,02	10,27	11,39	13,67	21,97	13,97	12,78	10,32	17,28	11,64	12,79	11,67	16,45	12,93
Sopronkövesd	16,36	18,96	21,93	18,84	20,90	9,98	5,68	8,86	15,37	14,74	18,06	15,75	12,61	16,98	20,37
Szakony	17,12	17,54	14,06	22,57	10,42	10,43	19,82	9,06	10,87	16,95	5,71	15,72	19,61	10,00	32,00
Újkér	18,39	12,55	16,88	22,36	18,39	21,58	24,52	9,16	7,30	14,72	17,76	9,50	10,43	11,39	18,03
Und	27,03	17,46	15,31	2,56	7,71	5,10	12,66	15,50	23,81	13,33	8,09	11,02	13,93	8,31	8,31
Völcsfej	17,74	24,39	13,57	18,35	13,73	11,68	21,33	19,18	19,46	12,44	7,58	15,19	15,46	18,09	7,75
Zsira	8,52	19,13	18,03	19,11	14,83	22,08	21,25	13,79	38,51	14,15	14,25	16,93	14,58	24,66	27,13

Halálozási ráta – Lorenz-görbe

Halálozási ráta – Egyenlőtlenségi mutatók

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	19,66	18,71	18,85	18,11	17,09	18,04	17,04	16,84	16,17	18,37	14,89	16,73	14,95	15,87	16,34	-0,26
Minimum	5,34	5,84	6,49	2,56	3,30	5,10	0,00	4,90	5,32	4,88	0,00	3,90	0,00	0,00	2,53	-0,31
Maximum	70,12	79,35	67,74	50,15	49,45	61,98	64,10	75,00	67,81	60,00	46,61	60,00	61,80	64,12	55,12	-0,70
Adatsor terjedelme	13,12	13,59	10,43	19,56	14,98	12,15		15,30	12,75	12,30		15,39			21,77	0,36
Szóródás terjedelme	64,78	73,51	61,25	47,59	46,14	56,88	64,10	70,10	62,50	55,12	46,61	56,10	61,80	64,12	52,59	-0,39
Relatív terjedelem	3,30	3,93	3,25	2,63	2,70	3,15	3,76	4,16	3,86	3,00	3,13	3,35	4,13	4,04	3,22	0,03
Átlag feletti átlaga	35,01	30,23	34,60	26,89	26,23	29,23	26,49	26,30	28,69	30,55	22,19	28,05	25,11	26,32	25,88	-0,49
Átlag alatti átlaga	13,63	12,26	13,42	12,00	11,97	11,78	11,13	11,54	11,25	12,29	10,80	11,08	10,43	10,65	10,38	-0,19
Éltető-Frigyes duálmutató	2,57	2,47	2,58	2,24	2,19	2,48	2,38	2,28	2,55	2,49	2,05	2,53	2,41	2,47	2,49	0,00
1. átlaga	50,70	52,64	53,47	43,92	40,97	48,07	41,81	43,38	44,02	46,82	34,28	47,42	39,65	43,04	39,25	-0,76
10. átlaga	7,06	7,34	7,46	7,67	6,89	6,69	3,49	7,97	5,91	7,36	4,80	5,16	5,26	5,50	5,30	-0,17
Decilisek (1/10) aránya	7,18	7,17	7,17	5,73	5,95	7,19	12,00	5,45	7,45	6,37	7,15	9,19	7,53	7,83	7,40	0,07
4. átlaga	16,96	15,75	15,55	14,95	15,25	14,95	14,58	14,82	14,43	15,98	13,94	14,30	12,96	12,68	14,05	-0,20
5. átlaga	15,77	14,29	14,58	14,12	13,89	13,31	14,06	13,30	13,09	14,24	13,14	13,28	12,12	12,20	12,99	-0,17
Decilisek (4/5) aránya	1,08	1,10	1,07	1,06	1,10	1,12	1,04	1,11	1,10	1,12	1,06	1,08	1,07	1,04	1,08	0,00
Szórás	12,84	14,27	13,45	10,21	9,66	12,00	10,95	11,75	11,34	11,76	8,15	11,97	10,58	11,75	10,14	-0,16
Relatív szórás	65,33	76,29	71,34	56,38	56,53	66,51	64,25	69,74	70,10	63,99	54,77	71,55	70,78	74,00	62,09	0,06
Herfindahl index	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04	0,00

Halálozási ráta – A kistérségi átlag összetétele

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	13,10	13,43	13,41	13,46	12,49	12,94	12,73	12,71	12,71	11,78	12,87	12,37	12,65	12,90	12,17	-0,07
Sopron	11,25	11,91	11,72	12,30	10,65	11,10	11,22	11,32	11,66	10,39	11,81	11,51	11,95	11,83	10,90	-0,01
Vidéki átlag	15,80	15,63	15,86	15,12	15,14	15,61	14,91	14,73	14,25	13,81	14,42	13,65	13,69	14,49	14,06	-0,15

M2.19. Munkanélküliek aránya

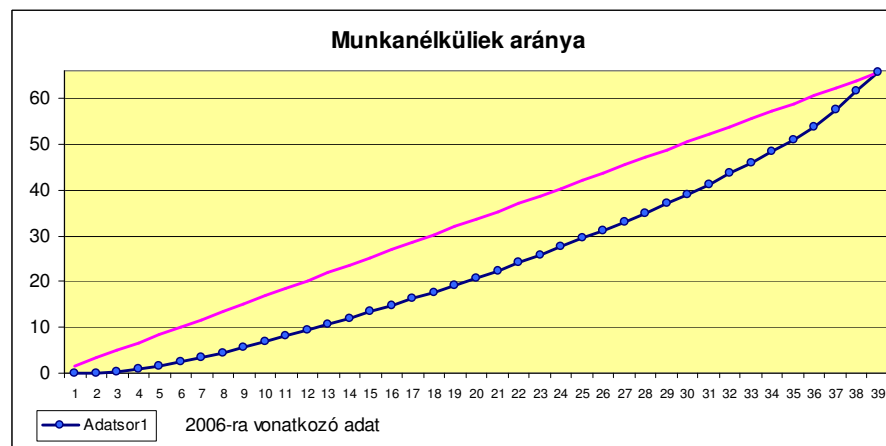
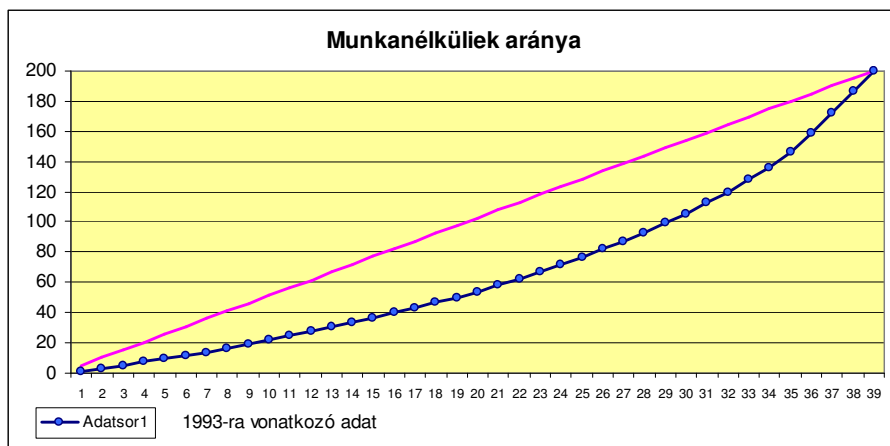
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Munkanélküliek aránya (%) – Települési adatok

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	2,14	1,72	2,39	2,14	2,47	1,45	1,37	1,75	1,81	1,37	2,32	2,13	2,24	1,45
Csáfordjánosfa	7,95	7,28	3,38	5,52	1,38	2,08	2,63	1,36	2,22	2,29	1,55	6,30	1,56	1,63
Csapod	7,74	4,29	5,15	5,36	6,03	4,14	4,67	3,34	2,46	2,13	4,08	5,12	4,94	3,85
Csér	14,29	6,90	7,41	0,00	0,00	4,76	0,00	11,11	5,00	10,53	5,00	9,09	0,00	0,00
Ebergőc	2,94	1,39	3,95	2,67	6,58	4,41	2,99	1,54	1,69	0,00	1,47	2,99	2,67	1,39
Egyházásfalva	3,52	2,93	2,88	3,20	3,72	1,40	2,30	2,00	2,14	1,76	1,60	2,14	2,82	1,26
Fertőboz	2,33	2,38	0,56	3,95	1,16	2,86	2,31	2,86	2,31	0,00	1,74	2,31	2,29	0,58
Fertőd	5,50	5,24	4,90	4,56	4,73	3,64	4,80	3,53	2,85	2,68	3,05	2,69	2,92	2,19
Fertőendred	3,21	2,40	1,34	3,98	2,66	3,21	5,38	2,67	2,39	2,09	3,41	1,55	1,80	1,77
Fertőhomok	2,10	3,40	1,67	1,68	4,61	2,94	0,96	0,62	0,60	0,59	1,71	0,85	2,20	1,11
Fertőrákos	3,39	3,34	5,57	5,03	5,07	1,99	1,50	1,56	1,98	2,11	2,84	2,45	2,83	2,35
Fertőszentmiklós	7,38	3,11	2,78	3,09	3,45	2,58	3,24	2,50	2,30	1,77	1,85	2,09	2,63	1,73
Fertőszéplak	5,74	4,97	3,52	4,11	3,28	5,23	4,06	1,81	2,67	2,38	2,65	2,09	2,33	1,86
Gyalóka	12,82	4,88	5,26	2,56	2,56	5,00	2,78	7,14	2,44	2,33	2,17	4,44	2,08	0,00
Harka	2,72	2,76	3,47	2,61	2,77	2,13	1,81	1,37	1,10	2,27	1,95	1,89	1,87	1,43
Hegykő	1,31	2,47	3,26	3,55	3,44	3,43	3,87	2,62	1,16	1,40	2,15	2,34	2,84	2,01
Hidegség	2,89	1,81	2,89	0,00	4,60	1,69	4,44	5,14	2,14	1,57	3,02	1,47	1,85	1,40
Iván	14,12	7,65	8,94	6,48	9,18	8,27	4,80	3,45	2,72	1,99	2,13	5,76	3,35	2,09
Kópháza	3,08	3,70	4,85	3,79	3,28	2,03	1,45	0,96	1,33	1,41	2,01	2,53	2,34	1,63
Lövő	3,02	2,88	3,51	2,74	2,74	1,65	1,42	1,09	1,09	1,69	1,54	2,08	3,63	1,08
Nagyecenk	3,36	3,01	3,11	2,88	3,04	2,60	2,40	1,78	1,28	1,19	1,84	2,79	2,30	1,86
Nagylózs	1,88	2,46	2,06	1,24	1,68	1,04	0,63	0,62	0,62	1,22	0,40	0,42	1,67	1,23
Nemeskér	5,00	4,55	6,58	1,99	2,65	1,99	0,63	1,25	1,90	1,27	4,49	3,16	1,25	2,58
Pereszteg	4,94	3,37	3,34	3,69	4,33	2,49	4,26	2,10	2,56	1,65	2,24	2,32	2,09	1,28
Petőháza	2,20	0,90	1,95	1,05	1,41	1,19	2,87	2,54	1,84	2,88	2,23	2,35	1,06	1,33
Pinnye	4,00	2,24	2,71	4,04	2,21	3,10	1,79	2,62	0,44	1,72	0,88	1,38	2,20	1,81
Pusztacsalád	12,56	3,98	4,15	2,72	2,86	3,41	1,18	0,61	1,92	0,66	0,00	2,07	3,97	4,08

Répceszemere	7,22	8,16	8,74	16,09	7,57	4,04	5,58	3,50	2,51	2,88	2,43	4,37	2,97	2,44
Répcévis	5,96	6,64	6,22	4,64	2,14	3,00	4,64	3,85	3,40	2,55	4,60	3,77	3,31	4,00
Röjtökmuzsaj	4,14	5,54	3,48	3,18	3,13	2,12	1,74	0,70	1,07	1,78	3,51	3,18	3,16	1,42
Sarród	3,05	2,63	3,82	3,37	3,91	2,60	3,60	1,85	1,83	2,38	1,51	1,66	2,45	2,46
Sopron	2,77	2,55	2,58	2,54	2,22	1,70	1,73	1,44	1,58	1,77	1,98	2,39	2,46	1,80
Sopronhorpács	2,04	3,32	4,30	2,60	2,08	1,54	4,45	0,39	1,18	1,81	1,61	2,01	2,02	0,41
Sopronkövesd	4,87	3,36	3,09	3,50	3,84	1,72	2,33	1,05	2,38	1,19	1,57	2,38	3,17	1,31
Szakony	10,87	7,42	7,74	5,40	5,56	3,92	10,89	3,63	3,34	2,06	2,45	4,04	2,76	1,07
Újkér	4,95	4,41	3,47	3,20	3,87	1,69	2,48	2,29	1,07	2,02	2,69	2,53	1,75	0,94
Und	6,36	4,33	3,49	3,90	2,65	0,88	5,41	2,77	2,35	2,36	3,85	1,90	2,31	0,45
Völcsej	3,98	3,23	3,67	2,20	5,36	2,22	2,17	1,72	0,86	0,89	2,62	1,69	3,29	1,70
Zsira	2,08	3,35	2,20	2,49	3,30	1,26	2,08	1,25	1,47	1,09	2,19	2,19	2,76	2,63

Munkanélküliek aránya – Lorenz-görbe

Munkanélküliek aránya – Egyenlőtlenségi mutatók

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	5,14	3,87	3,96	3,53	3,53	2,75	3,02	2,42	1,95	1,94	2,34	2,79	2,46	1,68	-0,09
Minimum	1,31	0,90	0,56	0,00	0,00	0,88	0,00	0,39	0,44	0,00	0,00	0,42	0,00	0,00	-0,04
Maximum	14,29	8,16	8,94	16,09	9,18	8,27	10,89	11,11	5,00	10,53	5,00	9,09	4,94	4,08	-0,22
Adatsor terjedelme	10,87	9,11	16,01					28,72	11,45			21,86			1,38
Szóródás terjedelme	12,97	7,27	8,38	16,09	9,18	7,39	10,89	10,72	4,56	10,53	5,00	8,68	4,94	4,08	-0,17
Relatív terjedelem	2,52	1,88	2,12	4,56	2,60	2,68	3,61	4,43	2,34	5,42	2,13	3,11	2,00	2,43	0,09
Átlag feletti átlaga	9,12	5,75	6,14	5,26	5,26	4,09	4,94	3,95	2,64	2,82	3,38	4,75	3,18	2,40	-0,17
Átlag alatti átlaga	3,15	2,70	2,87	2,33	2,40	1,83	1,81	1,35	1,29	1,26	1,69	2,02	1,91	1,07	-0,05
Éltető-Frigyes duálmutató	2,89	2,13	2,14	2,25	2,20	2,23	2,72	2,92	2,04	2,23	2,00	2,34	1,66	2,25	0,03
1. átlaga	13,45	7,63	8,21	8,37	7,34	5,82	6,82	6,81	3,65	4,74	4,54	6,57	3,97	3,64	-0,25
10. átlaga	1,83	1,46	1,38	0,57	0,99	1,09	0,56	0,56	0,63	0,31	0,69	1,03	0,97	0,22	-0,04
Decilisek (1/10) aránya	7,36	5,24	5,95	14,62	7,43	5,32	12,28	12,16	5,79	15,18	6,61	6,38	4,11	16,93	0,40
4. átlaga	4,25	3,37	3,50	3,32	3,33	2,57	2,69	2,06	2,05	1,84	2,21	2,37	2,47	1,67	-0,06
5. átlaga	3,56	3,31	3,45	3,09	3,08	2,24	2,38	1,80	1,87	1,76	2,12	2,29	2,32	1,48	-0,05
Decilisek (4/5) aránya	1,19	1,02	1,01	1,07	1,08	1,15	1,13	1,15	1,09	1,05	1,04	1,03	1,06	1,13	0,03
Szórás	3,46	1,80	1,91	2,46	1,78	1,44	1,95	1,93	0,88	1,55	1,06	1,59	0,84	0,91	-0,06
Relatív szórás	67,40	46,51	48,12	69,75	50,38	52,19	64,52	79,94	45,06	79,87	45,17	56,85	34,03	54,29	0,95
Herfindahl index	0,04	0,03	0,03	0,04	0,03	0,03	0,04	0,04	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,00

Munkanélküliek aránya – A kistérségi átlag összetétele

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	3,51	2,98	3,07	2,93	2,81	2,07	2,23	1,69	1,71	1,80	2,08	2,42	2,50	1,78	-0,10
Sopron	2,77	2,55	2,58	2,54	2,22	1,70	1,73	1,44	1,58	1,77	1,98	2,39	2,46	1,80	-0,05
Vidéki átlag	4,71	3,65	3,85	3,55	3,74	2,65	3,00	2,08	1,91	1,83	2,24	2,47	2,55	1,74	-0,19

M2.20. Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli)

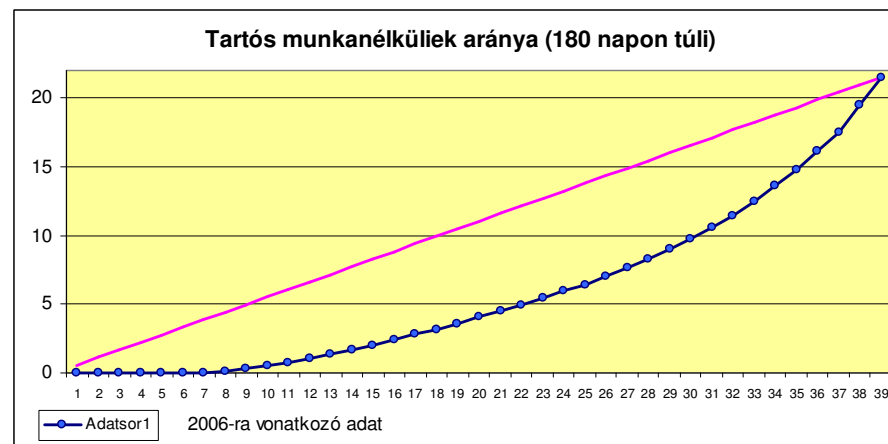
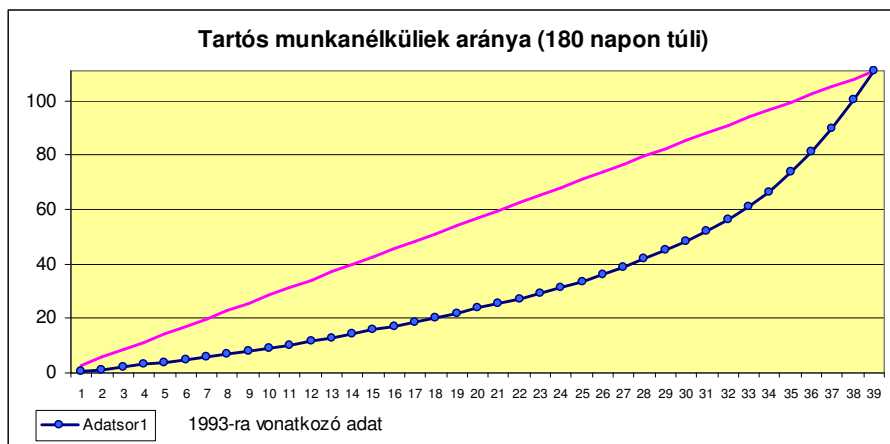
(Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) (%) – Települési adatok

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ágfalva	0,98	0,57	1,12	1,11	1,08	0,76	0,31	0,53	0,45	0,61	0,82	0,84	0,82	0,22
Csáfordjánosfa	4,64	5,30	2,03	2,76	0,69	0,00	1,97	1,36	0,74	0,76	0,78	1,57	0,00	0,00
Csopod	5,26	1,84	2,42	2,21	1,27	3,50	2,18	1,82	0,92	0,91	1,57	2,41	2,33	1,18
Csér	10,71	3,45	3,70	0,00	0,00	0,00	0,00	5,56	5,00	5,26	0,00	0,00	0,00	0,00
Ebergőc	1,47	1,39	2,63	1,33	1,32	2,94	0,00	0,00	1,69	0,00	0,00	1,49	1,33	0,00
Egyházasköze	0,93	1,28	1,44	1,78	2,30	1,05	0,35	0,73	0,89	0,53	0,53	0,71	0,70	0,18
Fertőboz	1,74	1,19	0,00	1,69	0,58	1,14	1,16	2,86	0,00	0,00	0,58	0,00	0,57	0,00
Fertőd	2,72	3,13	2,40	2,16	2,05	1,82	2,42	1,77	1,24	0,78	0,96	0,41	0,67	0,81
Fertőendréd	1,60	1,07	0,80	2,12	0,53	1,34	2,15	1,07	0,80	1,04	1,05	0,26	1,29	1,01
Fertőhomok	1,05	1,36	0,67	0,67	2,30	1,96	0,00	0,00	0,00	0,30	0,00	0,28	0,55	0,00
Fertőrákos	1,37	1,56	2,40	3,31	2,67	1,37	0,41	0,48	0,41	0,41	0,74	0,66	0,86	0,78
Fertőszentmiklós	4,45	1,91	1,73	1,19	1,39	1,22	1,22	1,29	1,00	0,63	0,46	0,58	1,04	0,33
Fertőszéplak	2,94	2,63	1,47	2,20	1,42	2,26	2,46	0,97	0,42	0,98	0,42	0,42	0,41	0,40
Gyalóka	7,69	2,44	2,63	0,00	2,56	2,50	0,00	4,76	0,00	0,00	0,00	4,44	2,08	0,00
Harka	1,49	0,81	1,09	1,46	1,23	1,12	0,60	0,88	0,00	0,79	0,78	0,66	0,65	0,27
Hegykő	0,66	1,56	1,17	1,05	0,66	1,06	1,55	1,57	0,51	0,38	0,51	0,74	0,74	1,18
Hidegség	1,16	1,20	2,31	0,00	2,30	0,00	2,22	4,57	1,60	0,52	1,51	0,49	0,00	0,47
Iván	8,59	4,94	6,27	3,13	5,92	6,52	2,69	2,02	1,07	0,70	0,95	1,53	1,04	0,58
Kópháza	1,63	1,85	2,42	2,47	1,97	0,98	0,88	0,56	0,16	0,31	0,85	1,00	0,83	0,15
Lövő	1,90	1,88	2,08	1,64	1,86	0,66	0,44	0,87	0,22	0,68	0,66	0,77	0,77	0,32
Nagyecenk	1,40	1,19	1,95	1,57	1,56	1,56	1,20	1,36	0,26	0,34	0,59	0,90	1,56	0,51
Nagylózs	0,83	1,02	0,41	1,24	0,42	0,62	0,21	0,41	0,00	0,20	0,20	0,00	0,63	0,41
Nemeskér	3,13	3,25	3,29	1,32	2,65	1,32	0,00	0,00	1,90	0,64	2,56	0,63	1,25	1,29
Pereszteg	2,47	1,56	1,19	1,07	2,40	0,71	2,01	1,05	0,35	0,59	0,94	1,05	0,70	0,46
Petőháza	1,10	0,36	1,07	0,70	0,35	0,68	0,84	0,17	0,34	1,28	1,11	1,10	0,30	0,74
Pinnye	0,89	0,90	1,36	2,24	0,89	1,77	0,45	0,87	0,00	0,00	0,00	0,46	0,44	0,45
Pusztacsalád	10,14	1,99	1,55	2,72	0,00	0,57	0,00	0,00	1,28	0,00	0,00	2,07	1,32	1,36

Répceszemere	3,61	4,08	7,65	10,92	4,32	2,02	2,03	2,00	0,00	1,44	1,46	1,94	0,50	0,49
Répcévis	2,55	4,56	5,81	2,95	0,85	1,72	0,42	2,99	1,28	1,28	1,26	1,67	0,41	2,00
Röjtökmuzsaj	1,03	2,42	2,09	1,77	0,69	1,06	0,35	0,00	0,36	1,07	2,46	2,12	0,35	0,35
Sarród	1,77	2,14	1,66	2,36	1,53	1,56	1,89	1,51	1,17	0,51	0,84	0,50	0,65	0,66
Sopron	1,40	1,15	1,16	1,30	1,09	0,80	0,59	0,62	0,45	0,53	0,75	0,84	0,91	0,58
Sopronhorpács	0,56	1,48	2,43	0,56	0,38	0,19	0,58	0,19	0,20	0,80	0,60	1,21	0,40	0,21
Sopronkövesd	1,39	1,96	1,83	1,26	2,19	0,93	0,91	0,79	0,93	0,26	0,79	1,32	0,92	0,39
Szakony	7,45	3,87	4,52	3,49	4,58	2,61	1,98	3,63	1,34	0,69	1,05	1,68	2,07	0,36
Újkér	2,01	3,04	2,11	1,83	1,39	1,08	1,24	0,92	0,46	0,62	0,95	0,95	1,12	0,47
Und	3,39	3,03	2,62	2,60	1,77	0,44	1,35	1,84	0,94	0,47	1,92	0,47	1,39	0,00
Völcsej	1,77	2,77	2,29	0,88	4,02	1,78	0,43	0,86	0,00	0,00	0,87	0,42	1,65	0,85
Zsira	0,96	1,60	1,26	1,71	1,73	0,79	0,80	0,72	0,92	0,72	1,10	0,73	1,10	2,06

Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) – Lorenz-görbe

Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) – Egyenlőtlenségi mutatók

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	2,84	2,15	2,23	1,92	1,72	1,40	1,03	1,37	0,75	0,69	0,84	1,01	0,88	0,55	-0,09
Minimum	0,56	0,36	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,02
Maximum	10,71	5,30	7,65	10,92	5,92	6,52	2,69	5,56	5,00	5,26	2,56	4,44	2,33	2,06	-0,29
Adatsor terjedelme	19,25	14,78													7,39
Szóródás terjedelme	10,16	4,94	7,65	10,92	5,92	6,52	2,69	5,56	5,00	5,26	2,56	4,44	2,33	2,06	-0,27
Relatív terjedelem	3,57	2,30	3,43	5,70	3,45	4,67	2,60	4,04	6,66	7,59	3,07	4,41	2,64	3,74	0,15
Átlag feletti átlaga	6,00	3,49	3,49	3,18	2,80	2,47	1,87	2,84	1,41	1,27	1,30	1,83	1,40	1,08	-0,16
Átlag alatti átlaga	1,44	1,39	1,36	1,13	0,88	0,80	0,39	0,64	0,24	0,37	0,44	0,55	0,52	0,26	-0,05
Éltető-Frigyes duálmutató	4,17	2,51	2,57	2,81	3,19	3,10	4,79	4,42	5,82	3,45	2,97	3,33	2,69	4,18	0,12
1. átlaga	9,28	4,72	6,06	5,21	4,71	3,89	2,45	4,63	2,55	2,32	2,13	2,76	2,03	1,68	-0,25
10. átlaga	0,74	0,66	0,47	0,14	0,18	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,07	0,08	0,00	-0,03
Decilisek (1/10) aránya	12,63	7,15	12,90	37,23	25,81	81,95						42,46	27,10		2,57
4. átlaga	1,80	1,90	2,08	1,74	1,56	1,20	0,95	1,00	0,63	0,63	0,83	0,84	0,82	0,46	-0,07
5. átlaga	1,62	1,71	1,89	1,59	1,38	1,08	0,71	0,89	0,45	0,57	0,78	0,74	0,73	0,41	-0,06
Decilisek (4/5) aránya	1,11	1,11	1,10	1,09	1,13	1,11	1,34	1,13	1,41	1,11	1,06	1,14	1,13	1,12	0,03
Szórás	2,62	1,20	1,54	1,70	1,27	1,14	0,83	1,33	0,87	0,83	0,60	0,82	0,55	0,50	-0,06
Relatív szórás	92,09	55,71	68,81	88,72	73,87	81,99	80,14	96,97	115,60	119,19	71,58	81,10	61,86	91,16	2,80
Herfindahl index	0,05	0,03	0,04	0,05	0,04	0,04	0,04	0,05	0,06	0,06	0,04	0,04	0,04	0,05	0,00

Tartós munkanélküliek aránya (180 napon túli) – A kistérségi átlag összetétele

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Merekség
Átlag	1,81	1,48	1,51	1,51	1,37	1,05	0,82	0,81	0,52	0,56	0,77	0,83	0,89	0,57	-0,09
Sopron	1,40	1,15	1,16	1,30	1,09	0,80	0,59	0,62	0,45	0,53	0,75	0,84	0,91	0,58	-0,05
Vidéki átlag	2,48	1,99	2,05	1,86	1,81	1,43	1,19	1,11	0,63	0,61	0,80	0,83	0,87	0,55	-0,14

M2.21. A pályázati források egyenlőtlenségei a Sopron-Fertődi kistérségben
(Forrás: Pályázati alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés)

Nyertes pályázatok száma a Sopron-Fertődi kistérség településein 1996-2006 között (db)

	Hazai	EU	Összesen
Ágfalva	3	2	5
Csáfordjánosfa	6	0	6
Csapod	2	2	4
Csér	1	0	1
Ebergőc	2	1	3
Egyházaskalu	6	0	6
Fertőboz	4	0	4
Fertőd	23	5	28
Fertőendréd	6	0	6
Fertőhomok	3	2	5
Fertőrákos	12	0	12
Fertőszentmiklós	25	5	30
Fertőszéplak	12	3	15
Gyalóka	3	0	3
Harka	5	1	6
Hegykő	21	2	23
Hidegség	4	1	5
Iván	15	1	16
Kópháza	22	3	25
Lövő	9	3	12
Nagyecenk	12	3	15
Nagylózs	8	7	15
Nemeskér	4	0	4
Pereszteg	9	1	10
Petőháza	8	0	8
Pinnye	2	2	4
Pusztacsalád	2	2	4
Répcszemere	8	1	9
Répcsevis	3	1	4
Röjtökmuzsaj	9	0	9
Sarród	11	9	20
Sopron	462	96	558
Sopronhorpács	5	2	7
Sopronkövesd	10	4	14
Szakony	6	4	10
Újkér	5	1	6
Und	6	1	7
Völcsej	4	1	5
Zsira	8	10	18
Sopron-Fertődi kistérség	766	176	942

Pályázati források eloszlása a Sopron-Fertődi kistérségben 1996-2006 között

Település	Hazai		EU		Összesen	
	Összeg (ezer Ft)	Megoszlás (%)	Összeg (ezer Ft)	Megoszlás (%)	Összeg (ezer Ft)	Megoszlás (%)
Ágfalva	4 128,66	0,15	48 553,90	0,75	52 682,56	0,57
Csáfordjánosfa	6 932,10	0,24	0,00	0,00	6 932,10	0,07
Csapod	4 189,00	0,15	10 952,25	0,17	15 141,25	0,16
Csér	25 043,57	0,88	0,00	0,00	25 043,57	0,27
Ebergőc	2 800,00	0,10	16 523,50	0,26	19 323,50	0,21
Egyházásfalva	6 972,57	0,25	0,00	0,00	6 972,57	0,07
Fertőboz	12 603,00	0,44	0,00	0,00	12 603,00	0,14
Fertőd	112 253,50	3,95	74 362,21	1,15	186 615,70	2,00
Fertőendréd	6 122,88	0,22	0,00	0,00	6 122,88	0,07
Fertőhomok	22 225,00	0,78	17 517,75	0,27	39 742,75	0,43
Fertőrákos	27 072,85	0,95	0,00	0,00	27 072,85	0,29
Fertőszentmiklós	56 694,71	1,99	209 634,60	3,24	266 329,30	2,86
Fertőszéplak	23 023,53	0,81	209 042,40	3,23	232 065,90	2,49
Gyalóka	3 674,35	0,13	0,00	0,00	3 674,35	0,04
Harka	8 596,23	0,30	29 912,75	0,46	38 508,98	0,41
Hegykő	32 786,90	1,15	154 597,70	2,39	187 384,60	2,01
Hidegség	33 599,62	1,18	75 000,00	1,16	108 599,60	1,16
Iván	48 936,00	1,72	13 723,92	0,21	62 659,92	0,67
Kópháza	68 745,42	2,42	35 488,88	0,55	104 234,30	1,12
Lövő	71 353,42	2,51	90 244,19	1,39	161 597,60	1,73
Nagycenk	27 607,80	0,97	134 960,10	2,08	162 567,90	1,74
Nagylózs	12 535,17	0,44	28 609,77	0,44	41 144,94	0,44
Nemeskér	6 424,86	0,23	0,00	0,00	6 424,86	0,07
Pereszteg	15 136,88	0,53	4 710,30	0,07	19 847,18	0,21
Petőháza	48 791,37	1,71	0,00	0,00	48 791,37	0,52
Pinnye	3 116,32	0,11	39 909,84	0,62	43 026,16	0,46
Pusztacsalád	306,85	0,01	76 853,80	1,19	77 160,65	0,83
Répceszemere	21 807,20	0,77	8 617,50	0,13	30 424,70	0,33
Répcévis	10 357,00	0,36	6 091,88	0,09	16 448,88	0,18
Röjtökmuzsaj	273 183,30	9,60	0,00	0,00	273 183,30	2,93
Sarród	74 595,10	2,62	144 283,10	2,23	218 878,20	2,35
Sopron	1 613 299,00	56,70	4 225 470,00	65,24	5 838 769,00	62,63
Sopronhorpács	43 411,26	1,53	118 012,90	1,82	161 424,20	1,73
Sopronkövesd	26 534,84	0,93	215 611,60	3,33	242 146,40	2,60
Szakony	49 817,62	1,75	31 840,50	0,49	81 658,12	0,88
Újkér	8 004,24	0,28	16 897,15	0,26	24 901,39	0,27
Und	7 281,38	0,26	11 332,86	0,17	18 614,24	0,20
Völcsej	3 044,30	0,11	6 560,00	0,10	9 604,30	0,10
Zsira	22 167,43	0,78	421 901,30	6,51	444 068,70	4,76
Sopron-Fertődi kistérség	2 845 175,00	100,00	6 477 217,00	100,00	9 322 392,00	100,00
Megoszlás (%)	30,52		69,48		100,00	

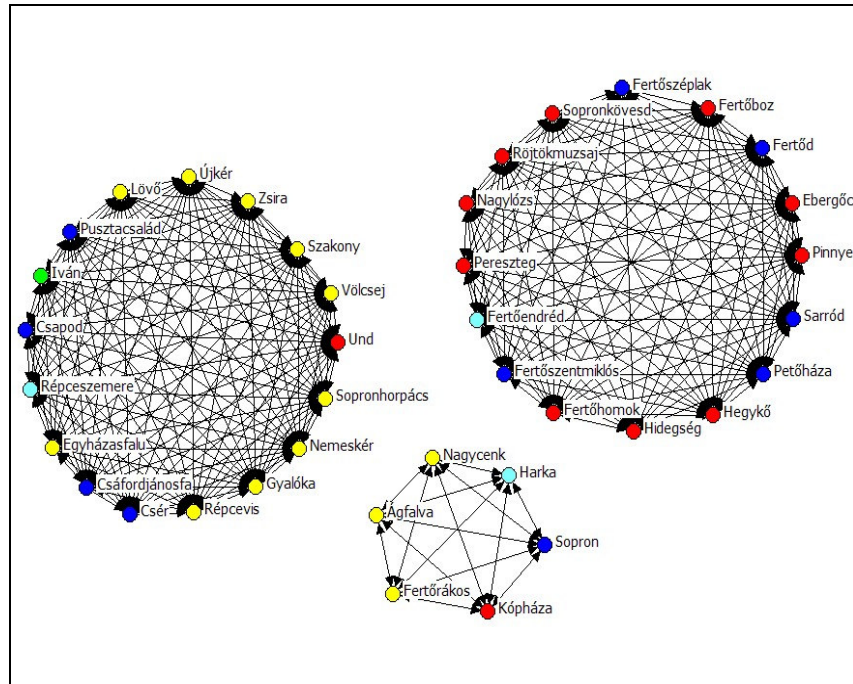
Pályázat fajlagos adatai (Ft/fő)

	Hazai	EU	Összes
Ágfalva	2 184,00	25 684,30	27 868,30
Csáfordjánosfa	24 074,71	0,00	24 074,71
Csapod	6 951,00	18 173,57	25 124,57
Csér	433 103,45	0,00	433 103,45
Ebergőc	18 873,91	111 379,66	130 253,57
Egyházaskölyk	7 390,80	0,00	7 390,80
Fertőboz	45 210,17	0,00	45 210,17
Fertőd	35 154,83	23 288,28	58 443,10
Fertőendréd	9 282,88	0,00	9 282,88
Fertőhomok	43 583,46	34 352,49	77 935,95
Fertőrákos	12 228,35	0,00	12 228,35
Fertőszentmiklós	14 856,65	54 934,00	69 790,64
Fertőszéplak	19 808,70	179 853,27	199 661,94
Gyalóka	43 742,26	0,00	43 742,26
Harka	6 272,73	21 827,56	28 100,30
Hegykő	25 677,31	121 074,35	146 751,66
Hidegség	107 670,79	240 339,30	348 010,03
Iván	34 197,06	9 590,44	43 787,51
Kópháza	36 293,04	18 735,78	55 028,82
Lövő	49 926,25	63 144,19	113 070,43
Nagyecsk	15 657,47	76 541,17	92 198,64
Nagylőcs	13 292,86	30 339,10	43 631,96
Nemeskér	25 377,02	0,00	25 377,02
Pereszteg	11 037,92	3 434,78	14 472,70
Petőháza	49 614,39	0,00	49 614,39
Pinnye	8 472,32	108 502,68	116 975,01
Pusztacsallád	973,22	243 752,72	244 725,94
Répcseszmeré	61 459,28	24 286,72	85 746,00
Répcsevis	25 174,29	14 807,25	39 981,55
Röjtökmuzsaj	548 042,97	0,00	548 042,97
Sarród	68 443,26	132 384,11	200 827,36
Sopron	29 496,66	77 256,14	106 752,80
Sopronhorpács	50 210,33	136 496,07	186 706,45
Sopronkövesd	21 594,73	175 470,21	197 064,90
Szakony	90 403,45	57 780,58	148 184,04
Újkér	7 142,89	15 078,82	22 221,71
Und	18 889,58	29 400,06	48 289,65
Völcséj	7 237,18	15 595,02	22 832,21
Zsira	24 803,94	472 080,70	496 884,61

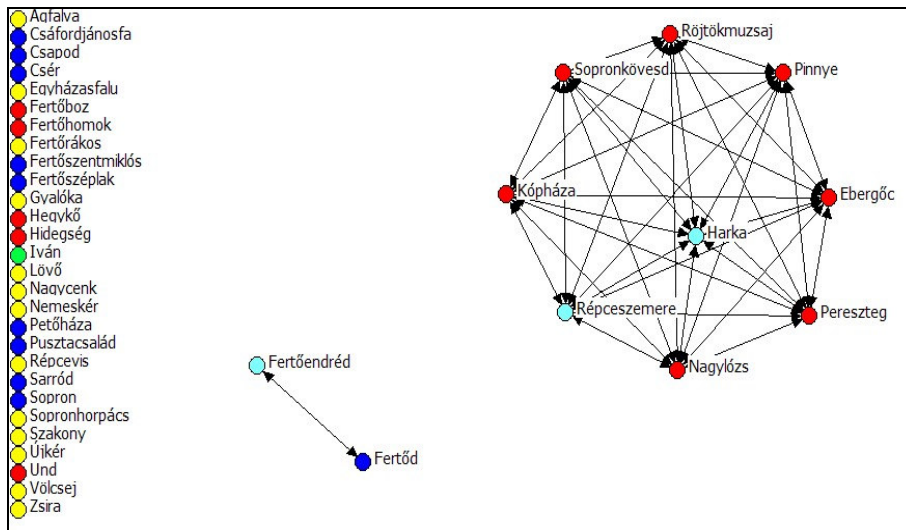
M2.22. Kapcsolati hálók és egyenlőtlenségeik a Sopron-Fertődi kistérségben

(Forrás: Kutatásom eredményei alapján saját szerkesztés)

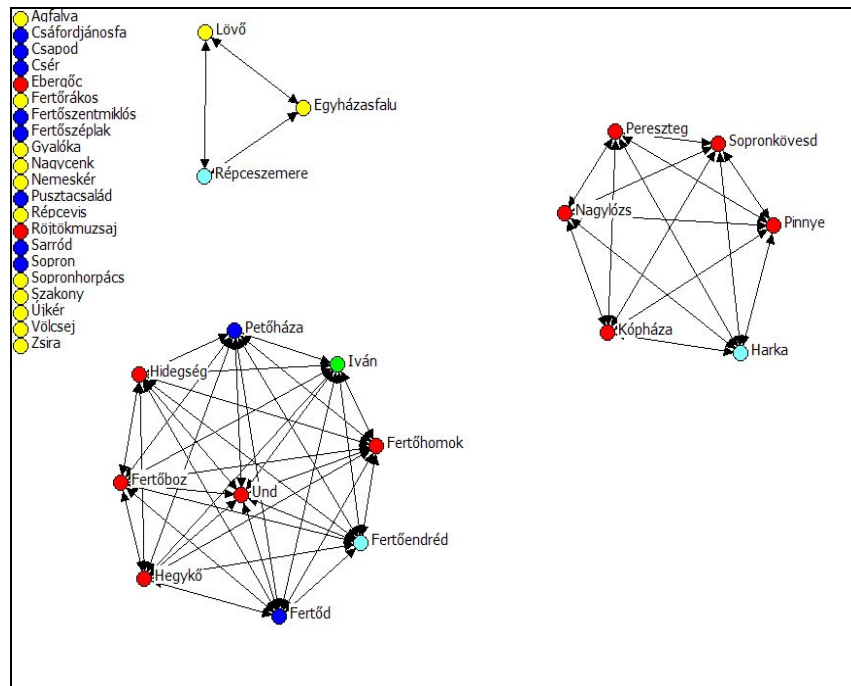
Vidékfejlesztési társulások a Sopron-Fertődi kistérségben

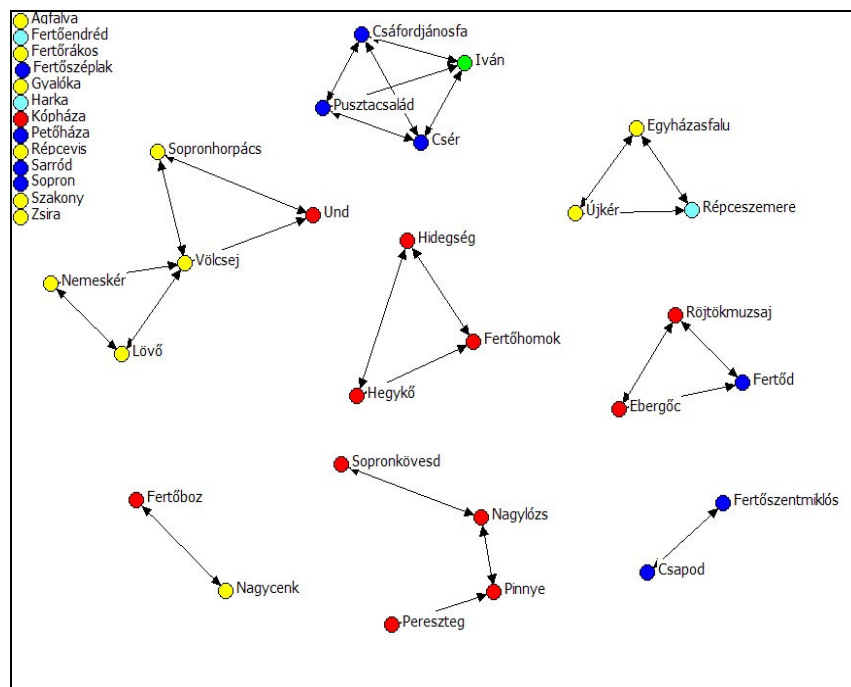
Egészségügyi együttműködések a Sopron-Fertődi kistérség települései között

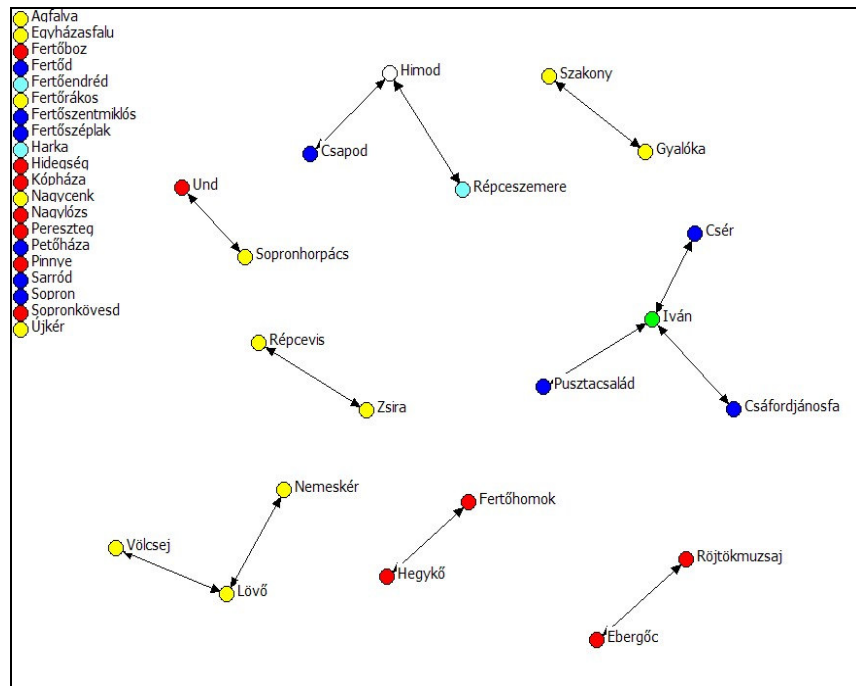
Gyermekjóléti együttműködések a Sopron-Fertődi kistérségben

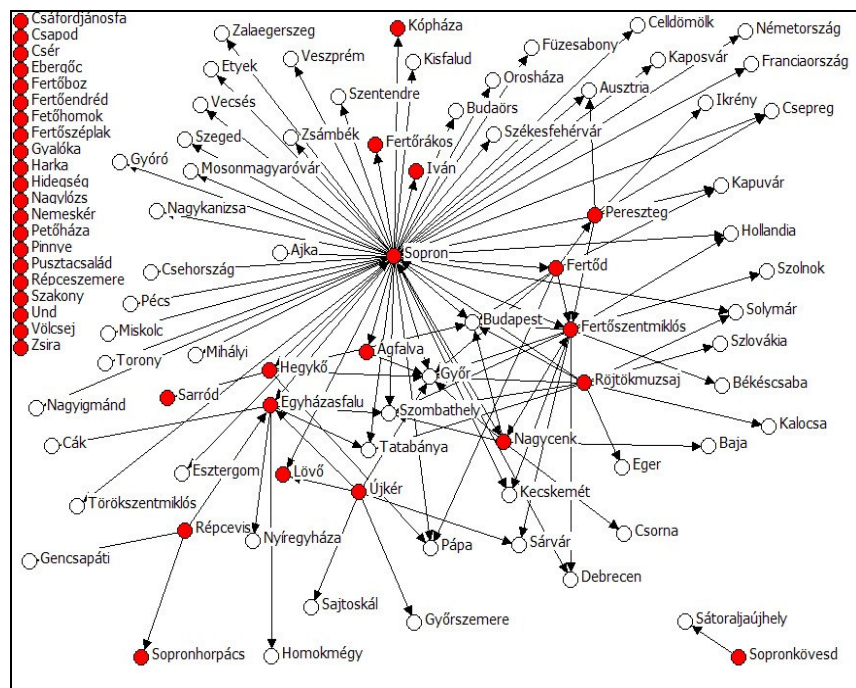
Intézményfenntartó társulások a Sopron-Fertődi kistérségben

Körjegyzőségek a Sopron-Fertődi kistérségben

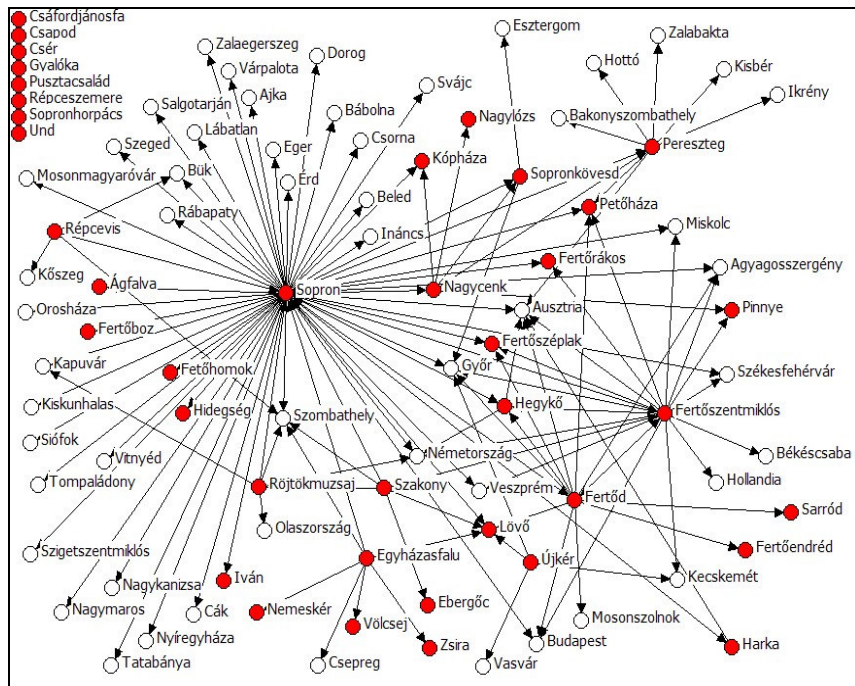

Településközi beszállítói kapcsolatok a kistérség településeinek részvételével

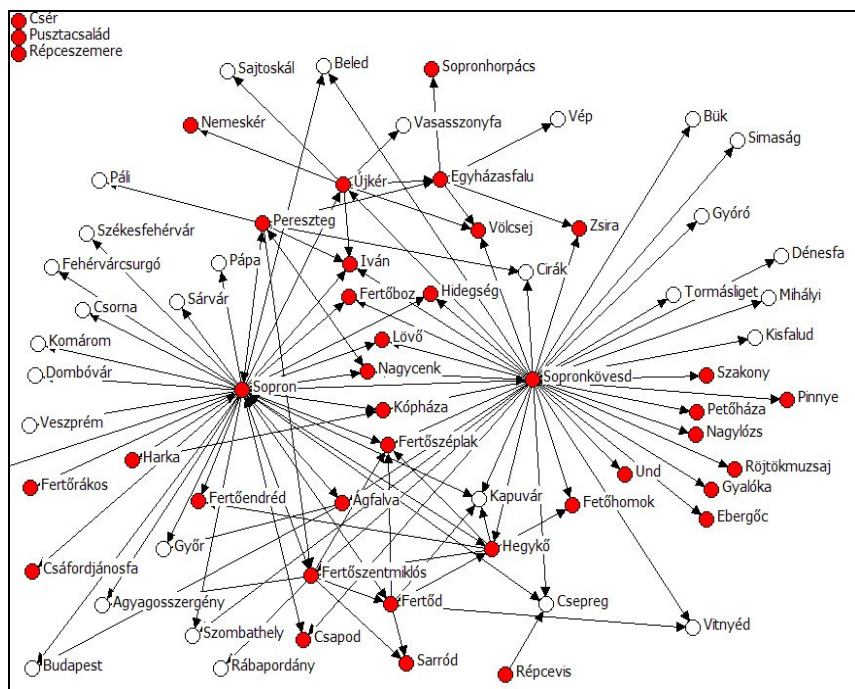

Településközi vevői kapcsolatok a kistérség településeinek részvételével

Településközi munkaerő piaci kapcsolatok

A települések kapcsolati hálóinak fokszámai (db)

	Önkormányzatok együttműködései		Lakosság						Vállalkozások						Közlekedés			
			Hivatalos ügyek		Munkavállalás		Szabadidő-eltöltés		Vevői kör		Beszállítók		Alkalmazottak		Úthálózat		Tömegközlekedés	
			befok	kifok	befok	kifok	befok	Kifok	befok	kifok	befok	kifok	befok	kifok	befok	kifok	befok	kifok
Ágfalva	25	25	1	2	1	2	2	2	0	0	1	0	3	2	1	1	1	1
Csáfordjánosfa	7	7	1	1	0	2	1	2	0	0	0	0	1	0	3	3	18	18
Csapod	5	5	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	4	4	14	14
Csér	7	7	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	18	18
Ebergőc	39	39	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	1	19	19
Egyházaskölyk	29	29	0	2	1	3	2	3	1	6	3	0	3	4	4	4	17	17
Fertőboz	34	34	0	2	0	2	2	2	1	0	0	0	2	0	5	5	12	12
Fertőd	7	7	11	2	12	5	7	6	3	9	2	4	4	5	5	5	22	22
Fertőendréd	9	9	1	3	2	5	2	4	1	0	0	0	2	0	2	2	13	13
Fertőhomok	36	36	0	3	1	2	0	1	1	0	0	0	2	0	2	2	11	11
Fertőrákos	25	25	0	1	1	4	2	2	2	0	1	0	1	0	3	3	1	1
Fertőszentmiklós	1	1	2	3	9	9	5	5	4	8	4	2	5	5	5	5	25	25
Fertőszéplak	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	0	0	5	0	2	2	14	14
Gyalóka	26	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	2	12	12
Harka	13	13	1	1	3	3	1	1	1	0	0	0	1	2	2	2	1	1
Hegykő	36	36	2	3	2	5	7	1	3	0	1	2	4	7	2	2	11	11
Hidegség	35	35	1	2	2	3	1	2	1	0	0	0	2	0	3	3	11	11
Iván	17	17	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	4	0	5	5	20	20
Kópháza	38	38	1	2	4	3	3	2	2	0	1	0	3	0	5	5	35	35
Lövő	31	31	4	2	8	7	2	3	5	0	2	0	2	0	4	4	20	20
Nagycenk	26	26	1	2	5	4	3	6	2	7	2	2	4	2	5	5	31	31
Nagylós	40	40	1	3	3	6	2	2	1	0	0	0	1	0	2	2	5	5
Nemeskér	28	28	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	3	3	11	11
Pereszteg	39	39	1	2	2	3	1	2	2	2	1	2	3	6	4	4	17	17
Petőháza	8	8	2	3	6	3	2	5	4	0	0	0	1	0	3	3	18	18
Pinnye	40	40	0	1	1	3	0	1	2	0	0	0	1	0	2	2	16	16
Pusztacsalád	7	7	0	1	1	2	1	2	0	0	0	0	0	0	3	3	15	15
Répceszemere	16	16	1	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	17	17

Répcervis	26	26	1	3	1	5	2	1	0	1	0	2	0	0	1	1	13	13
Röjtökmuzsaj	39	39	0	0	2	0	0	0	1	1	0	1	2	1	4	4	17	17
Sarród	0	0	0	2	2	3	1	2	1	0	1	0	2	0	1	1	9	9
Sopron	2	2	28	3	30	12	28	13	9	18	7	11	8	20	5	5	38	38
Sopronhorpács	28	28	2	2	4	2	2	2	0	0	1	0	1	0	3	3	18	18
Sopronkövesd	39	39	2	5	11	7	3	3	2	0	0	0	2	25	4	4	18	18
Szakony	26	26	0	0	0	1	1	1	0	5	0	0	2	1	2	2	12	12
Újkér	27	27	1	3	1	2	1	5	0	1	1	3	3	5	4	4	18	18
Und	36	36	1	2	1	5	1	3	0	0	0	0	1	0	2	2	12	12
Völcsej	30	30	0	1	1	2	1	2	1	0	0	0	3	0	2	2	17	17
Zsira	26	26	2	2	4	4	2	2	1	0	0	0	2	0	3	3	12	12

M2.23. Kiegészítő táblázatok az összegző statisztikákhoz

(Forrás: TeIR adatok, pályázati adatok és a kutatásom eredményei alapján saját szerkesztés)

A fejlettségi mutatók egyenlőtlenségi statisztikáinak meredeksége

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Átlag	4,50	-18,05	0,16	36 453,39	1,57	0,07	3,75	176,47	-0,11	22,79	9,59	0,27	7,78	0,16	-0,14	2,46	-0,26	-0,20	-0,15
Minimum	1,67	7,55	0,00	17 348,22	4,88	0,00	1,81	0,00	-0,20	0,00	13,03	-0,96	6,18	0,35	0,10	-1,25	-0,31	-0,06	-0,02
Maximum	7,80	-115,06	6,27	42 819,47	-4,34	0,22	4,88	3 383,57	-0,34	39,00	1,17	0,00	5,35	0,20	-0,39	97,28	-0,70	-0,54	-0,52
Adatsor terjedelme	-0,45	-0,30		-0,02	0,87		-1,76		-0,56		-0,41	0,04	-0,07	-0,01	-0,06	22,30	0,36	1,01	-4,47
Szóródás terjedelme	6,13	-122,62	6,27	25 471,25	-9,22	0,22	3,06	3 383,57	-0,13	39,00	-11,86	0,96	-0,83	-0,15	-0,49	98,53	-0,39	-0,48	-0,50
Relatív terjedelem	-0,15	-0,29	39,00	-0,03	-0,12	-0,70	-0,35	0,51	0,01	1,71	-0,09	0,01	-0,03	-1 018,26	-0,01	0,02	0,03	0,01	0,05
Átlag feletti átlaga	5,90	-39,79	6,27	40 097,64	0,56	0,07	2,47	913,49	-0,08	30,00	8,74	0,09	7,41	0,31	-0,20	39,97	-0,49	-0,35	-0,27
Átlag alatti átlaga	3,22	-6,31	0,00	31 140,08	4,92	0,03	3,71	23,23	0,01	13,00	9,54	-0,36	7,33	0,03	-0,02	-0,66	-0,19	-0,12	-0,09
Éltető-Frigyes duálmutató	-0,14	-0,14		-0,01	-0,17	-23,36	-1,67	-8,87	-0,02	2,32	-0,03	0,01	-0,01	-0,07	-0,01	0,07	0,00	-0,03	0,04
1. átlaga	7,19	-70,59	1,57	43 775,14	-1,03	0,11	2,86	1 435,62	-0,07	37,75	6,36	0,00	6,91	0,36	-0,59	30,38	-0,76	-0,50	-0,43
10. átlaga	2,12	7,02	0,00	24 339,65	6,63	0,00	2,49	0,00	-0,05	4,50	10,99	-0,68	6,61	-0,03	0,10	-1,66	-0,17	-0,07	-0,05
Decilisek (1/10) aránya	-0,34	-0,16		-0,01	-44,57		-28,87		0,15	8,39	-0,14	0,23	-0,04	-0,01	-0,05	1,68	0,07	0,22	1,98
4. átlaga	4,50	-12,75	0,00	38 168,48	1,00	0,10	4,26	0,04	-0,19	25,50	10,50	0,41	8,21	0,18	-0,16	-3,49	-0,20	-0,16	-0,12
5. átlaga	3,98	-10,58	0,00	36 903,10	1,13	0,09	4,32	0,00	-0,06	24,25	9,91	0,71	8,37	0,15	-0,13	-4,60	-0,17	-0,14	-0,11
Decilisek (4/5) aránya	0,00	-0,01		0,00	0,00	-2,71	-0,01		-0,01	1,05	0,00	0,00	0,00	0,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Szórás	1,53	-22,95	0,99	5 629,70	-2,13	0,04	-0,12	584,85	-0,05	9,94	-1,09	0,07	0,12	0,09	-0,17	15,62	-0,16	-0,13	-0,11
Relatív szórás	-2,98	-5,40	616,44	-0,35	-2,88	-16,91	-9,93	5,76	0,14	43,62	-1,36	-0,08	-0,53	-13 960,30	-0,51	0,28	0,06	-0,57	0,86
Herfindahl index	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	-0,02	0,00	0,01	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	21 430,47	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Forrás: TeIR alapadatok alapján saját számítás és szerkesztés

Fejlettségi rangsor az egyes mutatók tekintetében a kutatás kezdő évében (helyezés)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Ágfalva	15	22	2	15	29	12	7	11	39	2	32	22	27	11	2	6	5	6	7
Csáfordjánosfa	9	15	2	38	37	12	7	11	4	36	20	27	37	10	35	33	38	34	33
Csapod	20	15	2	29	12	12	7	11	10	34	13	27	7	38	33	23	28	33	34
Csér	33		2	39	37	12	7	11	1	37	8	27	38	25	37	39	33	39	39
Ebergőc	33		2	37	37	12	7	11	25	17	10	27	36	37	38	37	37	12	16
Egyházásfalu	30	7	2	21	31	12	7	11	20	33	33	1	18	29	21	18	8	19	5
Fertőboz	16	3	2	9	5	12	7	4	23	7	25	1	32	8	23	35	13	8	20
Fertőd	6	13	2	6	1	10	4	6	6	23	5	24	10	21	9	3	3	27	27
Fertőendréd	28	7	2	14	28	12	7	11	8	27	22	27	14	31	32	22	26	16	18
Fertőhomok	33		2	26	6	9	7	11	27	11	1	1	1	3	18	26	30	5	9
Fertőrákos	21	9	2	22	11	12	7	7	16	6	30	17	29	16	3	4	10	18	12
Fertőszentmiklós	12	11	2	4	22	4	2	11	21	23	17	1	6	18	6	2	18	32	32
Fertőszéplak	17	10	2	19	7	12	5	11	32	16	11	16	24	17	17	16	12	28	28
Gyalóka	33		2	28	20	12	7	11	3	25	36	27	8	39	39	38	36	37	36
Harka	18	5	2	17	19	12	7	11	28	3	34	25	30	2	1	15	2	9	17
Hegykő	7	31	2	13	2	11	7	3	17	13	7	19	9	13	14	13	24	1	2
Hidegség	19	1	2	31	9	5	7	11	26	9	4	1	5	14	31	34	34	11	11
Iván	32	23	2	20	30	12	7	11	22	39	28	1	33	36	10	8	16	38	37
Kópháza	8	12	2	18	10	12	7	11	18	5	2	19	16	20	4	5	7	15	19
Lövő	27	23	2	5	21	12	7	11	15	21	21	17	25	6	7	9	21	13	23
Nagycenk	4	14	2	7	27	6	7	5	9	8	15	1	17	9	8	7	6	17	15
Nagylózs	23	6	2	27	15	3	7	11	36	15	27	23	23	1	36	17	39	2	3
Nemeskér	33		2	30	23	12	7	11	12	28	29	27	22	7	25	36	31	26	29
Pereszteg	13	17	2	12	24	7	7	10	37	10	18	15	28	19	12	10	14	24	25
Petőháza	22	18	2	1	18	1	3	9	5	27	14	1	2	22	19	20	17	7	10
Pinnye	2	18	2	11	13	12	7	11	30	12	6	1	13	23	28	31	35	21	4
Pusztacsalád	24	23	2	23	3	12	7	8	11	5	31	27	20	30	29	32	29	36	38
Répceszemere	25	23	2	36	36	12	7	11	14	39	35	1	34	34	13	30	11	31	31
Répcévis	33		2	24	16	12	7	11	33	31	38	27	35	27	22	28	15	29	26
Röjtökmuzsaj	11	23	2	16	8	8	7	1	35	21	12	1	4	32	26	25	23	22	8
Sarród	5	30	2	8	34	12	6	11	24	21	16	27	19	33	24	11	1	14	21
Sopron	1	21	1	2	4	2	1	2	2	1	3	26	3	12	5	1	9	10	14
Sopronhorpács	3	20	2	3	33	12	7	11	29	31	26	1	11	35	11	21	20	3	1
Sopronkövesd	10	23	2	10	25	12	7	11	13	14	9	19	12	15	20	12	19	23	13
Szakony	14	32	2	34	14	12	7	11	19	18	37	27	21	26	30	24	22	35	35
Újkér	31	3	2	32	32	12	7	11	7	32	23	1	26	28	27	14	27	25	24
Und	26	23	2	33	35	12	7	11	38	35	24	27	31	24	16	29	32	30	30
Völcsej	33		2	25	26	12	7	11	34	25	19	1	15	4	34	27	25	20	22
Zsira	29	2	2	35	17	12	7	11	31	31	39	27	39	5	15	19	4	4	6

Rangsor az egyes mutatók fejlődésének egyenlőtlenségi statisztikáiból (helyezés)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Ágfalva	17	22	2	27	36	20	33	6	11	2	20	11	4	36	31	4	20	38	36
Csáfordjánosfa	39	9	2	38	1	32	30	14	38	36	35	20	35	8	37	32	36	7	5
Csapod	30	28	2	22	27	32	16	5	35	34	21	15	37	14	13	25	33	18	18
Csér	37	1	2	39	3	32	31	14	39	37	12		34	6	3	19	1	6	4
Ebergóc	33	4	2	25	5	32	27	14	1	17	8	3	12	4	2	17	4	14	21
Egyházásfalva	26	39	2	17	7	6	19	14	29	33	31	29	26	25	20	24	12	26	27
Fertőboz	4	24	2	28	29	25	25	37	21	7	10	24	2	31	7	22	21	33	26
Fertőd	7	16	2	4	39	26	38	4	3	23	37	32	7	33	26	2	30	10	11
Fertőendréd	32	33	2	1	17	18	21	7	25	27	9	6	22	5	8	26	17	32	35
Fertőhomok	2	8	2	34	38	27	1	14	8	11	39	23	39	27	15	8	6	25	23
Fertőrákos	6	36	2	29	23	2	8	38	24	6	13	17	9	18	32	12	32	19	17
Fertőszentmiklós	12	17	2	13	22	17	37	32	7	23	16	16	15	24	34	31	31	12	12
Fertőszéplak	23	20	2	20	33	3	32	13	6	16	34	12	18	9	18	14	16	8	10
Gyalóka	38	5	2	12	26	22	24	14	36	25	2	20	13	1	1	20	3	4	7
Harka	11	21	2	18	13	12	6	14	31	3	17	5	1	37	29	3	15	28	29
Hegykő	1	23	2	10	37	28	4	1	18	13	23	13	28	21	22	13	26	35	37
Hidegség	21	26	2	36	32	24	3	11	9	9	33	14	23	7	10	9	7	34	30
Iván	25	38	2	35	15	32	29	14	16	39	36	26	16	12	14	29	27	1	1
Kópháza	10	13	2	31	25	19	2	9	28	5	38	4	5	17	28	5	18	17	15
Lövő	13	37	2	6	12	21	22	14	27	21	7	28	11	16	35	10	14	30	20
Nagycenk	9	11	2	8	14	7	12	39	20	8	29	30	3	35	19	6	24	29	28
Nagylózs	15	34	2	24	20	9	5	14	4	15	27	18	32	38	4	36	2	31	34
Nemeskér	35	3	2	5	16	32	26	14	34	28	32	20	21	23	6	27	13	14	13
Pereszteg	18	15	2	23	19	13	11	34	15	10	26	7	14	22	24	11	22	13	22
Petőháza	5	19	2	7	11	30	36	36	30	27	28	34	33	11	17	7	28	39	39
Pinnye	22	14	2	19	28	23	7	33	19	12	19	19	6	28	9	15	5	21	24
Pusztacsalád	19	30	2	26	34	29	10	35	37	5	4	1	24	2	38	30	38	5	6
Répceszemere	31	7	2	30	2	32	35	14	32	39	24	10	27	10	11	16	37	2	2
Répcévis	27	18	2	15	30	16	18	14	13	31	5	8	8	20	12	23	8	15	8
Röjtökmuzsaj	16	27	2	33	35	39	13	2	5	21	15	35	38	19	16	21	25	20	31
Sarród	29	6	2	37	6	1	34	3	2	21	1	9	20	3	23	39	34	27	19
Sopron	3	10	1	3	31	31	39	8	23	1	14	27	31	26	36	1	29	36	33
Sopronhorpács	20	12	2	21	9	14	20	14	10	31	11	25	36	30	33	18	23	23	32
Sopronkövesd	8	25	2	16	10	10	9	12	14	14	18	2	19	15	30	33	19	16	25
Szakony	24	32	2	32	24	4	17	10	26	18	3	31	10	34	21	35	35	3	3
Újkér	34	31	2	9	8	15	28	14	33	32	25	33	17	29	27	37	11	11	16
Und	36	35	2	14	4	11	15	14	17	35	22	36	25	13	39	28	9	9	9
Völcséj	14	2	2	2	18	8	23	14	12	25	30	38	30	32	5	34	10	22	14
Zsira	28	29	2	11	21	5	14	14	22	31	6	37	29	39	25	38	39	37	38

NYILATKOZAT

Alulírott **Egyed Krisztián** jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy az **Egyenlőtlenségek, pályázati források és kapcsolati hálók, a Sopron-Fertődi kistérségben** című

PhD értekezésem

önálló munkám, az értekezés készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint a Széchenyi István Gazdasági folyamatok elmélete és gyakorlata Doktori Iskola által előírt, a doktori értekezés készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.⁴⁴

Kijelentem továbbá, hogy az értekezés készítése során az önálló kutatómunka kitétel tekintetében a programvezetőt illetve a témavezetőt nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy az értekezést nem magam készítettem, vagy az értekezéssel kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-magyarországi Egyetem megtagadja az értekezés befogadását.

Az értekezés befogadásának megtagadása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Sopron, ...

.....
doktorjelölt

---

⁴⁴ **1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1)** a mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.
36. § (1) nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.